

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

План развоја града Ужица 2023-2030.

Ужице, фебруар 2023. године

Немачка
сарадња

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Садржај

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА	5
УВОД	7
Контекст Плана развоја града Ужица 2023-2030.	7
Процес израде плана развоја	9
Консултације са циљним групама и заинтересованим странама	13
ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА - ИЗВОД	19
Географски положај	19
Демографска структура и популациона политика	19
Привреда	21
Пољопривреда и рурални развој	22
Туризам	23
Урбанизам, просторно планирање и грађевинарство	23
Саобраћајна и телекомуникациона инфраструктура	25
Снабдевање водом за пиће	26
Канализациона мрежа	27
Управљање зеленим површинама	27
Животна средина	28
Управљање отпадом	29
Енергетика	30
Социјална политика	31
Здравствена заштита	32
Образовање	33
Омладина	35
Култура и информисање	35
Спорт	36
Људска права и родна равноправност	36
ВИЗИЈА РАЗВОЈА ГРАДА УЖИЦА	38
РАЗВОЈНИ ПРАВЦИ, ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ СА ПРЕГЛЕДОМ И ОПИСОМ МЕРА	39
ПРЕГЛЕД РАЗВОЈНИХ ПРАВАЦА, ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА	39
ОПИС ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА ЗА РАЗВОЈНИ ПРАВЦА ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ И ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА	45
Приоритетни циљ 1: Унапређење урбанизма и просторног планирања у функцији планског развоја града	45
Приоритетни циљ 2: Заштита и унапређење животне средине	53
Приоритетни циљ 3: Одрживи развој туризма и повећање туристичког промета	57
Приоритетни циљ 4: Одрживи развој тржишно оријентисане и конкурентне пољопривреде	70
Приоритетни циљ 5: Унапређење система за управљање отпадним водама	76
Приоритетни циљ 6: Унапређење система за управљање отпадом	80
Приоритетни циљ 7: Унапређење водоснабдевања	87
Остале мере битне за локалну самоуправу у оквиру развојног правца ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ, ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА	99
ОПИС ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА ЗА РАЗВОЈНИ ПРАВЦА СМАЊЕЊЕ ЗАГАЂЕЊА ВАЗДУХА	102
Приоритетни циљ 8: Унапређење система саобраћаја	102
Приоритетни циљ 9: Развој система зеленила и унапређење комуналних услуга чишћења и одржавања јавних зелених површина	107
Приоритетни циљ 10: Развој одрживе енергетике	112
Остале мере битне за локалну самоуправу у оквиру развојног правца СМАЊЕЊЕ ЗАГАЂЕЊА ВАЗДУХА	119

ОПИС ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА ЗА РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ПОВЕЋАЊЕ ЗАПОСЛЕНОСТИ.....	120
Приоритетни циљ 11: Унапређење пословног амбијента	120
Приоритетни циљ 12: Развој и унапређење тржишта рада	125
ОПИС ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА ЗА РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВА ЗАЈЕДНИЦА СА ЈЕДНАКИМ МОГУЋНОСТИМА ЗА СВЕ И ПО МЕРИ СВИХ ГРАЂАНА	126
Приоритетни циљ 13: Повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем.....	126
Приоритетни циљ 14: Унапређење услова у основним и средњим школама.....	134
Приоритетни циљ 15: Стварање услова за „Ужице - универзитетски центар“	140
Приоритетни циљ 16: Унапређење квалитета и доступности услуга социјалне заштите	143
Приоритетни циљ 17: Стварање предуслова за унапређење културних садржаја са фокусом на садржаје за децу и младе	149
Приоритетни циљ 18: Унапређење услова за бављење спортом и спровођење омладинске политике	162
Приоритетни циљ 19: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА ОЧУВАЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА И ПРОМОЦИЈА ЗДРАВИХ СТИЛОВА ЖИВОТА	168
Остале мере битне за локалну самоуправу у оквиру развојног правца СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВА ЗАЈЕДНИЦА СА ЈЕДНАКИМ МОГУЋНОСТИМА ЗА СВЕ ГРАЂАНЕ И ПО МЕРИ СВИХ ГРАЂАНА.....	173
ОПИС ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА ЗА РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ ЈАВНА УПРАВА У ФУНКЦИЈИ ГРАЂАНА	174
Приоритетни циљ 20: Унапређење квалитета услуга локалне самоуправе	174
Приоритетни циљ 21: Унапређење информисања грађана и повећање њиховог учешћа у процесима планирања и доношења одлука	178
Приоритетни циљ 22: Ужице – паметан град.....	182
ПРИМЕНА ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ И УСКЛАЂЕНОСТ СА ЕУ ПРЕГОВАРАЧКИМ ПОГЛАВЉИМА	185
ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА	194
Начин спровођења и начин праћења спровођења плана развоја	194
Вредновање учинака плана развоја.....	195
Извештавање и ревизија плана развоја	195
ПРИЛОЗИ	196
Прилог 1: Чланови Координационог тима, тематских радних група/подгрупа и Партнерског форума.....	196
Прилог 2: Преглед и анализа постојећег стања – економски развој.....	196
Прилог 3: Преглед и анализа постојећег стања – инфраструктура и заштита животне средине	196
Прилог 4: Преглед и анализа постојећег стања – друштвени развој	196
Прилог 5: Преглед и анализа постојећег стања – добра управа	196

Поштоване суграђанке и суграђани,

У тренутку када у трећој деценији 21. века, живимо, до сада невиђене, економске, здравствене, климатске и демографске изазове, а са друге стране имамо неслућене технолошке могућности за развој, у времену преласка из индустријског у дигитално доба, у годинама када се реализацијом капиталних пројеката у нашем крају, попут ауто пута, обилазнице око Ужица, тунела Кадињача, Здравственог центра мења његов стратешки положај и изглед, град Ужице доноси документ развојног планирања највишег реда - План развоја за период од 2023. до 2030. године.

Свесни да је планирање предуслов успеха у свему што радимо, уједно и израз одговорности за будућност нашег града, у најшири друштвени дијалог, укључили су се и узели учешће у креирању Плана развоја - појединци, удружења, организације цивилног друштва, приватни, јавни и корпоративни сектор, академска и научна заједница, привредници, установе и предузећа...

План развоја града Ужица за период 2023-2030. године, урађен је уз менторску подршку у оквиру Пројекта за менторство у локалном процесу планирања. Пројекат је финансиран из средстава влада Немачке и Швајцарске у оквиру програма „Реформа јавних финансија – Агенда 2030“ који спроводи Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Пројекат је реализовао Републички секретаријат за јавне политике (РСЈП), у сарадњи са Платформом „Одрживи развој за све“ и Сталном конференцијом градова и општина (СКГО)

Процес израде овог важног документа је показао, да Ужичани желе да наш град 2030. године буде просторно уређен, зелени, инклузиван град, модеран универзитетски, здравствени, образовни, културни центар, препознат као сигурно, здраво и пожељно место за квалитетан живот и рад становништва, са стимулативним амбијентом за пословну заједницу!

Наш циљ је - Ужице 2030. - лидер регије на тремеђи Србије-Црне Горе-Босне и Херцеговине!

Због тога смо у План развоја уврстили обимну базу пројектних идеја која ће се стално допуњавати и чија ће се реализација пратити и вредновати.

Позивам Вас да у годинама које су пред нама заједно реализујемо постављене циљеве и учинимо да Ужице, град дуге и светле историје и традиције, настави путем напретка и развоја.

С поштовањем,

др Јелена Раковић Радивојевић
Градonaчелница

Листа скраћеница

<i>АД</i>	Акционарско друштво
<i>АПР</i>	Агенција за привредне регистре
<i>АСС ЗС</i>	Академија струковних студија Западна Србија-одсек Ужице
<i>ГИЗ</i>	Немачка организација за међународну сарадњу
<i>ГИС</i>	Географско информациони систем
<i>ГКЦ</i>	Градски културни центар
<i>ГУ</i>	Градска управа
<i>ГУП</i>	Генерални урбанистички план
<i>ГЦ</i>	Градски центар
<i>ДОО</i>	Друштво са ограниченом одговорношћу
<i>ЕПС</i>	Електропривреда Србије
<i>ЕУ</i>	Европска унија
<i>ЗЗПС</i>	Завод за заштиту природе Србије
<i>ЗЛС</i>	Закон о локалној самоуправи
<i>ЗО</i>	Златиборски округ
<i>ЗПС</i>	Закон о планском систему
<i>ЗУП</i>	Закон о управном поступку
<i>ИКТ</i>	Информационо-комуникационе технологије
<i>ИО</i>	Издвојено одељење
<i>ЈКП</i>	Јавно комунално предузеће
<i>ЈЛС</i>	Јединица локалне самоуправе
<i>ЈП</i>	Јавно предузеће
<i>ЈПП</i>	Јавно-приватно партнерство
<i>ЈУ</i>	Јавна установа
<i>КЗМ</i>	Канцеларија за младе
<i>ЛАП</i>	Локални акциони план
<i>ЛЕАП</i>	Локални еколошки акциони план
<i>ЛЕР</i>	Локално економски развој
<i>ЛС</i>	Локална самоуправа
<i>МЗ</i>	Месна заједница
<i>МЗЖС</i>	Министарство заштите животне средине
<i>МОСИ</i>	Међуопштинске омладинске спортске игре
<i>МПШВ</i>	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
<i>МСП</i>	Мала и средња предузећа
<i>МТК</i>	Музејско туристички комплекс
<i>МТТТ</i>	Министарство трговине, туризма и телекомуникација
<i>НМУ</i>	Народни музеј Ужице
<i>НСЗ</i>	Национална служба за запошљавање
<i>НСП</i>	Новчана социјална помоћ
<i>ОЗБ</i>	Основне зоне билансирања
<i>ОИЕ</i>	Обновљиви извори енергије
<i>ОЦД</i>	Организације цивилног друштва
<i>ОШ</i>	Основна школа

<i>ПАС</i>	Психоактивне супстанце
<i>ПВО</i>	Предшколско васпитање и образовање
<i>ПДР</i>	План детаљне регулације
<i>ПЗЗ</i>	Примарна здравствена заштита
<i>ПЗИ</i>	Пројекат за извођење
<i>ПКС РПК</i>	Привредна комора Србије-Регионална привредна комора
<i>ППОВ</i>	Постројење за пречишћавање отпадних вода
<i>ППП</i>	Припремни предшколски програм
<i>ПСО</i>	Примарна селекција отпада
<i>ПСС</i>	Планинарски савез Србије
<i>ПССС</i>	Пољопривредно-саветодавна стручна служба Ужице
<i>ПТД</i>	Пројектно техничка документација
<i>ПУ</i>	Предшколска установа
<i>РГЗ</i>	Републички геодетски завод
<i>РЈ</i>	Радна јединица
<i>РПГ</i>	Регистровано пољопривредно газдинство
<i>РРА</i>	Регионална развојна агенција
<i>РС</i>	Република Србија
<i>РСЈП</i>	Републички секретаријат за јавне политике
<i>РТО</i>	Регионална туристичка организација
<i>РЦУ</i>	Регионални центар за професионални развој запослених у образовању
<i>РЦУО</i>	Регионални центар за управљање отпадом
<i>СДЦ</i>	Швајцарска агенција за развој и сарадњу
<i>СКГО</i>	Стална конференција градова и општина
<i>СШ</i>	Средња школа
<i>ТО</i>	Туристичка организација
<i>ТОРЗС</i>	Туристичка организација регије Западна Србија
<i>ТОС</i>	Туристичка организација Србије
<i>ФДУ</i>	Факултет драмских уметности
<i>ФТН</i>	Факултет техничких наука
<i>ЦОР</i>	Циљеви одрживог развоја
<i>ЦСР</i>	Центар за социјални рад
<i>EUKI</i>	European Climate Initiatives
<i>IPA</i>	Instrument for pre-Accession Assistance
<i>RIS HUB UE</i>	Регионални иновациони start-up центар
<i>SCADA</i>	Supervisory Control and Data Acquisition
<i>SECAP</i>	Sustainable Energy and Climate Action Plan
<i>SWOT</i>	Анализа снага, слабости, прилика, претњи
<i>UNESCO</i>	специјализована агенција УН за образовање, науку и културу
<i>UNWTO</i>	Светска туристичка организација Уједињених нација

УВОД

Контекст Плана развоја града Ужица 2023-2030.

Документи развојног планирања јесу плански документи најширег обухвата којима се дефинишу оптимални развојни правци локалног подручја узимајући у обзир његова обележја, предности и ограничења сагледавајући притом могућности и претње које долазе из његовог окружења. **Закон о локалној самоуправи** -ЗЛС („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014-др. закон, 101/2016-др. закон, 47/2018 и 111/2021-др. закон) дефинише локалне самоуправе као право грађана да непосредно и преко слободно изабраних представника управљају јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално становништво, као и права и обавезе органа локалне самоуправе да, у складу са законом, планирају, уређују и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво.¹ **Закон о планском систему (ЗПС)** („Службени гласник РС“, бр. 30/2018 од 20.04.2018.), детаљно уређује обавезу локалне самоуправе да планира јавне послове у својој надлежности, путем успостављања ефикасног, транспарентног, координисаног и реалног система планирања на свим нивоима власти, обухватајући кључне аспекте социјалне и економске развојне политике, реалног и развојног просторног развоја, уз оптимално коришћење буџетских средстава и обезбеђење одрживог раста и развоја.² На основу овог Закона, спуштајући се на ниво локалне самоуправе, план развоја представља хијерархијски највиши документ развојног планирања, за чију израду, усвајање, спровођење и праћење спровођења је надлежна јединица локалне самоуправе. Уредбом о обавезним елементима плана развоја јединица локалне самоуправе („Службени гласник РС“, бр. 107/2020 од 14.8.2020.) прописана је садржина планског документа састављена од прегледа и анализе постојећег стања, визије односно жељеног стања, приоритетних циљева развоја који се желе постићи, као и прегледа и кратког описа одговарајућих мера, које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним плановима јединица локалне самоуправе.

Транспарентност читавог процеса и партиципативни приступ, као главни аспекти начела јавности и партнерства, који се поред других начела по први пут обрађују и јасно дефинишу једним оваквим законским актом, подразумевали су директну укљученост свих заинтересованих страна, представника јавног, приватног и цивилног сектора: градског руководства, чланова Градског већа, начелника управа и служби града Ужица, директора и стручних кадрова из јавних предузећа и установа, образовних установа, грађана, организација цивилног друштва, представника корпоративног и приватног сектора, образовних и истраживачких заједница, професионалних удружења, медија. Свима њима је дата могућност да истакну и дискутују своје приоритете и дају допринос јаснијем дефинисању проблема, бољем сагледавању могућих опција за њихово решавање, постављање јасних, стварних и достижних циљева, чије ће спровођење бити могуће мерити и вредновати. Суштина

---

¹ Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018 и 111/2021 - др. закон)

² *Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, СКГО: Милена Радомировић, Драгана Алексић, Александар Маринковић, Београд, април 2020. године (Публикација је израђена уз помоћ Владе Савезне Републике Немачке, посредством пројекта немачко-српске развојне сарадње „Поддршка реформи јавне управе у Србији“, који спроводи GIZ)*

овакве партиципативне методологије била је у томе да се, корак по корак, од широке слике тренутног стања, уз прикупљање неопходних информација и детаљну анализу података, дође до конкретних акција, чија ће реализација довести до видљивих и мерљивих побољшања у приоритетним областима града Ужица.

Имајући у виду да је План развоја града Ужица мултисекторски плански документ и да је један од услова за његову успешну примену усаглашеност са осталим документима јавних политика (стратегијама и програмима, са њиховим акционим плановима), почев од националног нивоа, преко регионалног па до локалног, посебна пажња је поклоњена њиховој међусобној хоризонталној и вертикалној усаглашености, уважавајући оквир надлежности локалне самоуправе које различити законски акти прописују. Базирајући се на чињеници да је урбани развој у директној вези са економским и инфраструктурним развојем, квалитетом друштвеног живота, одрживим коришћењем природних, материјалних и нематеријалних ресурса, План развоја града Ужица 2023-2030. и приоритетни циљеви и мере које су овим планским документом дефинисани, усклађени су са циљевима **Просторног плана града Ужица, Генералног урбанистичког плана града Ужица**, као и мерама које су предвиђене плановима генералне и детаљне регулације за специфичне делове насеља или подручја. Досадашњи развој града Ужица био је заснован на **Стратегији локалног одрживог развоја града Ужица 2012-2020. године**. За потребе ефикасне имплементације те Стратегије дефинисан је Акциони план за петогодишњи период, као оперативни део стратешког документа са детаљном разрадом активности за све стратешке циљеве, укључујући и финансијске и имплементационе одредбе. Такође, урбани развој градског подручја заснован је на Стратегији интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица.

Током израде Плана развоја града Ужица 2023-2030, као и приликом дефинисања свих даљих корака који ће се спроводити у предстојећем осмогодишњем периоду у сврху достизања предвиђених жељених стања, поштована су начела која су дефинисана Законом о планском систему: начело економичности, начело финансијске одрживости, начело реалистичности, начело релевантности и поузданости, начело конзистентности и усклађености, начело континуитета планирања, начело пропорционалности, начело превенције и предострожности, начело једнакости и недискриминације, начело координације и сарадње, начело јавности и партнерства, начело одговорности, начело временске одређености, начело интегралности и одрживог раста и развоја.

Посебно треба напоменути да се Град Ужице не само приликом израде овог документа, већ и приликом израде других планских докумената и током њиховог спровођења придржавао захтева за очување и заштиту животне средине, кроз спречавање прекомерног коришћења природних ресурса, њихово очување и даље унапређење, повећање енергетске ефикасности...

Град Ужице је приликом израде Плана развоја био вођен значајем усклађивања овог планског документа са међународним оквиром развојног планирања, и то са приоритетима из преговарачких поглавља и Агендом 2030, која представља међународни глобални оквир уграђен у све политике ЕУ. Тиме се додатно даје на значају једном оваквом дугорочном развојном документу, какав је План развоја.

План развоја града Ужица 2023-2030. подразумевао је употребу родно сензитивног језика којим се доприноси подизању свести о значају једнакости жена и мушкараца и увођење начела једнакости и равноправности полова у све сфере друштвеног живота.

Термини изражени у публикацији у граматичком мушком роду подразумевају мушки и женски род лица на које се односе.

Процес израде плана развоја

Поштујући законске и подзаконске акте у области планског система, процес израде Плана развоја града Ужица за период 2023-2030. (у даљем тексту: План развоја) спроведен је кроз следеће фазе:

- Припрема и организација процеса
- Преглед и анализа постојећег стања
- Дефинисање визије, односно жељеног стања
- Дефинисање приоритетних циљева
- Дефинисање мера
- Дефинисање оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја
- Усвајање и објављивање Плана развоја

Илустрација 1: Фазе израде плана развоја³

Читав процес израде Плана развоја праћен је континуираним консултацијама, прикупљањем и обрадом података који се прожимају кроз више фаза процеса израде Плана развоја. План развоја града Ужица за период 2023-2030. урађен је кроз менторску подршку у оквиру Пројекта за менторство у локалном процесу планирања, у

³ *Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, СКГО: Милена Радомировић, Драгана Алексић, Александар Маринковић, Београд, април 2020. године (Публикација је израђена уз помоћ Владе Савезне Републике Немачке, посредством пројекта немачко-српске развојне сарадње „Подршка реформи јавне управе у Србији“, који спроводи GIZ)*

оквиру кога је пружена подршка за две јединице локалне самоуправе: Ужице и Сремски Карловци за израду планова развоја и примене циљева одрживог развоја на локалном нивоу. Пројекат се финансира из средстава влада Немачке и Швајцарске у оквиру пројекта „Реформа јавних финансија – Агенда 2030“ који спроводи Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Пројекат реализује Републички секретаријат за јавне политике (РСЈП), у сарадњи са Платформом „Одрживи развој за све“ и Сталном конференцијом градова и општина (СКГО). За потребе редовне комуникације са јавношћу, односно за обезбеђивање пуне транспарентности и партиципативне методологије креиран је посебан банер на званичној интернет страници града Ужица⁴, у оквиру којег су приложена сва документа која прате процес израде и усвајања Плана развоја, што ће се наставити и касније током његовог спровођења, вредновања и извештавања.

Припремна фаза је праћена низом аката на основу којих је започет и формално утемељен процес израде планског документа. Након скупштинске Одлуке о приступању изради Плана развоја града Ужица, („Службени лист града Ужице“ бр. 18/21), донет је план активности на изради Плана развоја. Решењем градоначелника број 30-4/21-1 од 29.04.2021. године, именован је Координациони тим за израду Плана развоја града Ужица, као основни формални организациони формат који усмерава и прати процес израде документа. Градоначелник је донео Решење о броју тематских радних група и именовани су руководиоци тематских радних група (Решење број 30-4/21-2 од 29.04.2021. године). Спроведен је процес одабира представника цивилног друштва за чланство у тематским радним групама – образована је Комисија за избор представника ОЦД за чланове тематских радних група, објављен јавни позив на веб страници Града Ужица и друштвеним мрежама, а потом спроведен процес избора по дефинисаним критеријумима, па донето Решење о именовању представника организација цивилног друштва у раду тематских радних група број 30-4/21-5 од 23.06.2021. године. Потом је од стране координатора планског процеса уз подршку Координационог тима, руководиоца радних група и Комисије за избор представника организација цивилног друштва, урађена анализа заинтересованих страна, којом су идентификовани најважнији актери и анализиран њихов интерес и утицај. На основу анализе заинтересованих страна, успостављен је Партнерски форум и од стране градоначелника града Ужица донето Решење о именовању чланова тематских радних група и подгрупа за израду Плана развоја града Ужица број 30-4/21-35 од 25.06.2021. године. У Прилогу 1 наведени су чланови Координационог тима, тематских радних група/подгрупа и Партнерског форума.

Процес израде и усвајања Плана развоја, поштујући начела дефинисана Законом о планском систему, подразумевао је благовремено и континуирано објављивање информација о фазама процеса кроз које се рад на Плану развоја одвија и напредује, као и одговарајућих документа која су проистекла из појединачних фаза планског процеса. За почетак, јавност је обавештена о формализацији процеса израде Плана развоја кроз објављивање обавештења на званичној интернет страници града Ужица, заједно са прегледом активности предвиђених до усвајања финалне верзије Плана развоја од стране Скупштине града на предлог Градског већа. У овој фази, путем званичног градског портала, шира јавност је обавештена о могућностима укључивања у процес израде планског документа кроз партиципацију у раду тематских радних група. Јавни

---

⁴ <https://uzice.rs/izrada-plana-razvoja-grad-a-uzica-2023-2030/>

позив за организације цивилног друштва и представнике приватног сектора, имао је за циљ да се у читав процес укључе све кључне заинтересоване стране, путем активне партиципације, давања предлога, сугестија у јаснијем дефинисању проблема, бољем сагледавању могућих опција за њихово решавање, постављању јасних, стварних и достижних циљева чије спровођење је могуће мерити и вредновати. Такође, путем система обједињене наплате, на 24.000 адреса грађана града Ужица, достављен је лифлет са информацијом о процесу израде Плана развоја и начинима и каналима преко којих могу доставити своје сугестије.

Анализа постојећег стања указала је на чињенице где се град Ужице тренутно налази када је у питању стање његовог развоја и развојни потенцијали, а на основу прикупљених и обрађених података из примарних и секундарних извора. У фази прегледа и анализе постојећег стања посебна пажња посвећена је прегледу претходно реализованих локланих планских и стратешких докумената. Код анализе постојећих планских докумената сагледана су и кључна важећа планска документа на националном нивоу, која су од интереса и значаја за локалну самоуправу. Приликом израде прегледа и анализе постојећег стања кроз све области у надлежности локалне самоуправе прожета је анализа локалног буџета, односно дат је приказ финансијских капацитета града Ужица неколико година уназад, што је у каснијим фазама израде планског документа послужило код дефинисања индикативног финансијског оквира за примену Плана развоја. Додатна хоризонтална димензија као интегрални део анализираних области се односила на анализу и тумачење родно сензитивних података.

Показатељи стања по приоритетним областима, посматрајући период од најмање пет година уназад, а за поједине области и дуже од поменутог, приказани су табеларно и графички, као и упоредно, поредећи град Ужице са вредностима предметних показатеља на нивоу Златиборске области, Републике Србије, градова Чачак и Ваљево као упоредивих градова из исте групе развијености.

На крају ове фазе, кроз радионице одржане у првој седмици месеца априла 2022. године и активну партиципацију чланова тематских радних група, приступило се изради нацрта SWOT анализе и идентификовању кључних проблема и узрока тих проблема у областима: економски развој, друштвени развој, инфраструктура, заштита животне средине и урбани развој. Овај алат је омогућио мапирање кључних проблема на које се треба фокусирати, у циљу идентификовања ресурса локалне заједнице на којима План развоја почива.

Након завршетка овог процеса кренуло се у следеће кораке, почевши од дефинисања визије. Исто као и у претходној фази ови сегменти Плана развоја су урађени кроз радионице и консултације са тематским радним групама, коришћењем *brainstorming* методе.

Визија развоја града Ужица представља жељено, али и реално стање којем се тежи у будућности, по истеку планског периода. Другим речима под дефинисање визије подразумевало се предвиђање позитивних промена које се постижу спровођењем Плана развоја, након периода на који се План развоја односи. Визија је дефинисана тако да с једне стране буде концизна, инспиративна и амбициозна али и достижна и корисна за следећи корак - дефинисање приоритетних циљева развоја (груписаних у приоритетне правце развоја). Овај консултативни процес подразумевао је дискусију о компаративним предностима града Ужица, могућностима које се пружају за даљи, пре свега одрживи развој привреде, туризма, пољопривреде, могућностима стварања перспективног амбијента погодног за инвестирање са једне стране, и за ублажавање

мигранторних кретања и одлива младих са друге стране. Сваки од развојних праваца и сваки од дефинисаних приоритетних циљева заснован је на принципима одрживости и заштите животне средине, како би град Ужице у предстојећем периоду ишао правцем ублажавања једног од кључних препознатих проблема који се огледа у лошем квалитету ваздуха, као и у правцу очувања и даљег унапређења осталих природних ресурса.

Приоритетни циљеви представљају пројекције жељеног стања које доприносе остварењу визије, кроз спровођење мера. Приоритетни циљеви су дефинисани коришћењем *SMART* логике (*S (specific)*-специфични, *M (measurable)*-мерљиви, *A (achievable)*-достижни, *R (realistic)*-реални, *T (time constrained)*-временски одређени). На нивоу приоритетних циљева дефинисани су показатељи учинка за које су утврђене почетне - базне вредности, циљане вредности - вредности којима се тежи на крају планског периода и извори који поткрепљују наведене квантификоване показатеље. Овим начином рада омогућено је мерење успеха у остварењу жељене промене између почетног стања и стања након спровођења мера које припадају односном циљу, руководећи се принципом реалности и остваривости у планском временском периоду. Код формулисања приоритетних циљева и избора показатеља учинка, узете су у обзир правне тековине и јавне политике ЕУ као и веза са УН Агендом 2030 која дефинише глобалне Циљеве одрживог развоја (ЦОР). Планом развоја града Ужица извршено је прилагођавање глобалних циљева (Циљева одрживог развоја) нижим нивоима планирања. Другим речима, локалне власти Града Ужица су у процесу планирања узимали у обзир допринос који треба постићи у остваривању Циљева одрживог развоја, приступом „одоздо према горе“.

Нови плански систем предвиђа да се приоритетни циљеви даље разрађују документима јавних политика ужег обима (локалне стратегије, програми), те у том смислу План развоја града Ужица садржи најзначајније приоритетне циљеве. Уредба о средњорочном планирању оставља могућност да локална самоуправа у средњорочном плану утврди конкретније мере и активности и да за њих формулише опште и посебне циљеве нижег нивоа.

План развоја града Ужица у петом кораку даје **преглед и кратак опис предложених мера**, као кључних и повезаних активности које ће Град Ужице предузети ради постизања дефинисаних циљева и жељених стања током или на крају осмогодишњег планског периода.

Поштујући законску регулативу којом се прописује процес планирања на локалном нивоу, План развоја града Ужица препознаје следеће мере јавних политика: **регулаторне**, у које спадају фискалне мере (субвенције, порези и друго) и друге финансијске и нефинансијске мере; **информативно-едукативне** (информационе и образовне кампање и друго); **институционално управљачко организационе** које подразумевају формирање нових и укидање постојећих институција, промене организационе структуре одређених субјеката, промене броја и компетенција запослених и др; **обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему**, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.).⁵

При дефинисању мера извршена је и идентификација носилаца реализације и праћења реализације, рокови реализације, процена потребних финансијских средстава и могућих

---

⁵ Закон о планском систему („Службени гласник РС“, бр. 30/2018 од 20.04.2018.)

извора финансирања. И на нивоу мера дефинисани су показатељи учинка, који ће у предстојећем периоду олакшати даљи рад на припреми средњорочног плана. За неке од њих утврђене су циљне вредности, а у средњорочном плану ће се за сваку меру дефинисати базне и циљне вредности за период на који се средњорочни план односи.

Последњи корак у процесу израде Плана развоја је подразумевао **дефинисање управљачког оквира за спровођење Плана развоја**, као институционалног механизма за праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака, у сврху повећања ефикасности и повећања вероватноће остваривања приоритетних циљева дефинисаних Планом развоја. У суштини, ова фаза је подразумевала утврђивање одговорности унутар јединице локалне самоуправе.

Усвајање и објављивање Плана развоја је процес који је претходио почетку спровођења Плана развоја. Предуслов за усвајање Плана развоја града Ужица, представљала је јавна расправа о нацрту документа, са циљем да се и шира јавност из локалне заједнице упозна са садржином предлога планског документа. Тиме се заокружио консултативни процес и припремила коначна верзија Нацрта плана развоја. Јавна расправа о Нацрту плана развоја града Ужица 2023-2030. вођена је од 26. децембра 2022. до 27. јануара 2023. године. Документ је постављен на званичној интернет страници Града уз могућност давања коментара и предлога за његово унапређење, а 24. јануара 2023. године организован је отворени јавни скуп. Извештај о спроведеној Јавној расправи приложен је уз усвојени Нацрт плана развоја града Ужица од стране Градског већа, приликом његовог подношења Скупштини града на усвајање. Одлуком Скупштине града Ужица бр. 30-4/21-96 од 22. фебруара 2023. године, усвојен је План развоја града Ужица за период 2023-2030. као највиши документ развојног планирања на локалном нивоу.

Консултације са циљним групама и заинтересованим странама

Закон о планском систему прописује да се у процесу управљања системом јавних политика као и приликом израде и спровођења планских докумената поштују начела управљања системом јавних политика. У овом контексту мора се нагласити да се Град Ужице, поштујући правне одредбе ЗПС кроз читав плански процес руководи овим начелима, где посебно место заузима начело јавности и партнерства. Под овим се подразумева да се јавне политике утврђују у оквиру транспарентног и консултативног процеса, односно да се током израде и спровођења планских докумената, као и анализе ефеката и вредновања учинака јавних политика, спроводи транспарентан процес консултација са свим заинтересованим странама и циљним групама, укључујући и удружења и друге организације цивилног друштва, научно-истраживачке и друге организације, водећи рачуна да се омогући остваривање појединачних правних и других интереса свих заинтересованих страна и циљних група, уз истовремену заштиту јавног интереса.⁶

Квалитетно припремљене и спроведене консултације у свим фазама планског процеса, допринеле су јаснијем виђењу проблема, њиховом квалитетнијем дефинисању, али и сврсисходнијем сагледавању потенцијалних решења за ублажавање или елиминисање идентификованих проблема. Допринос који су заинтересоване стране дале у процесу израде Плана развоја града Ужица, гарант је да су одлуке донете Планом развоја у

---

⁶ Закон о планском систему („Службени гласник РС“, бр. 30/2018 од 20.04.2018.)

интересу целокупне локалне заједнице, уз истовремено избегавање ризика од евентуалних негативних последица, али и користан алат за поделу одговорности у домену изабраних решења планираних у осмогодишњем периоду важења овог планског документа. Пример добре праксе који је следила и локална власт града Ужица, односила се на укључивање ширег круга заинтересованих актера у процес планирања кроз формирање Партнерског форума, као веома корисног консултативног инструмента и механизма за успостављање чвршћих веза и партнерских односа између донсилаца одлука са једне стране и представника локалне заједнице, цивилног друштва и приватног сектора са друге стране. Партнерски форум се током израде Плана развоја града Ужица показао као веома ефектан инструмент, који ће се користити и у каснијим фазама, током спровођења и праћења спровођења Плана развоја на локалном нивоу. Током процеса израде Плана развоја, Град Ужице је организовао консултације са различитим циљним групама и заинтересованим странама, а што је приказано у следећој табели:

Табела 1. Преглед одржаних консултација са циљним групама и заинтересованим странама

Опис активности	Временски оквир
Консултативни састанци са члановима тематских радних група и подгрупа у сврху разматрања прве радне верзије прегледа и анализе постојећег стања по тематским областима у граду Ужицу	Септембар 2021.
Консултативни састанци са члановима тематских радних група и подгрупа у сврху израде SWOT матрица за сваку од појединих тематских подобласти	Новембар 2021 – јануар 2022.
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области економски развој у сврху финализације SWOT анализа по појединачним подобластима и структурисања проблема у области економски развој.	05.4.2022.
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области инфраструктура, заштита животне средине и урбани развој у сврху финализације SWOT анализа по појединачним подобластима и структурисања проблема у областима инфраструктура, заштита животне средине и урбани развој.	06.4.2022.
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области друштвени развој у сврху финализације SWOT анализа по појединачним подобластима и структурисања проблема у области друштвени развој.	07.4.2022.
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области/подобласти инфраструктура, заштита животне средине, урбани развој, саобраћај и јавна безбедност у сврху дефинисања визије, развојних праваца и приоритетних циљева.	18.4.2022.
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области/подобласти привреда, пољопривреда и рурални развој, туризам, тржиште рада у сврху дефинисања визије, развојних праваца и приоритетних циљева.	18.4.2022.
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области	19.4.2022.

Опис активности	Временски оквир
друштвени развој (образовање, социјална заштита, здравствена заштита, популациона политика, култура и информисање, спорт и млади) у сврху дефинисања визије, развојних праваца и приоритетних циљева.	
Консултације са члановима тематских радних група и подгрупа из области/подобласти јавна управа и добро управљање, финансије, људски ресурси, правосуђе и правни систем, дигитална трансформација, јавно информисање, парламентаризам и јавна безбедност у сврху дефинисања визије, развојних праваца и приоритетних циљева.	19.4.2022.
Достављање предлога логике интервенције заинтересованим странама путем електронске поште и прикупљање коментара	Од 20.4.2022.
Консултативни састанак са члановима Савета за привреду	29.4.2022.
Консултативни састанак са председницима месних заједница	09.5.2022.
Консултативни састанак са директорима јавних предузећа	09.5.2022.
Консултативни састанак са Саветом за пољопривреду	10.5.2022.
Консултативни састанак са Саветом за родну равноправност	10.5.2022.
Консултативни састанак са Саветом за саобраћај	10.5.2022.
Консултативни састанак са Ужичком академском парламентарном унијом	11.5.2022.
Консултативни састанак Партнерског форума у циљу представљања процеса израде, презентовање нацрта анализе стања и предлога логике интервенције (визија, развојни правци, приоритетни циљеви)	11.5.2022.
Консултативни састанак са представницима установа културе, ОЦД и Канцеларије за младе у сврху дефинисања мера у области култура	13.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за енергетику и представницима ЈП Електродистрибуција и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области енергетика	13.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине и представницима јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области комуналне услуге	13.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за саобраћај и члановима Савета за саобраћај у сврху дефинисања мера у области саобраћај	13.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за пољопривреду и члановима Савета за пољопривреду у сврху дефинисања мера у области пољопривреда	16.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за привреду и члановима Савета за привреду у сврху дефинисања мера у области привреда	16.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за туризам у сврху дефинисања мера у области туризам	16.5.2022.
Консултативни састанак са представницима јавних и јавно-комуналних	16.5.2022.

Опис активности	Временски оквир
предузећа у сврху дефинисања мера у области водоснабдевање	
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине и представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области управљање отпадним водама	16.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине и представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области управљање отпадом	17.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематских радних група за информисање и добру управу и начелницима градских управа у сврху дефинисања мера у областима добра управа и јавно информисање	17.5.2022.
Консултативни састанак са представницима РРА Златибор и високошколских установа у сврху дефинисања мера у оквиру приоритетног циља који се односи на успостављање универзитетског центра	17.5.2022.
Консултативни састанак са представницима Града Ужица, ПУ Ужице и организација цивилног друштва у сврху дефинисања мера у области предшколско васпитање и образовање	18.5.2022.
Консултативни састанак са представницима основних и средњих школа и представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области основно и средње образовање	18.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за социјалну заштиту у сврху дефинисања мера у области социјална заштита	18.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за здравствену заштиту у сврху дефинисања мера у области здравствена заштита	18.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за спорт у сврху дефинисања мера у области спорт	18.5.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за јавну безбедност у сврху дефинисања мера које се односе на јавну безбедност	19.5.2022.
Достављање предлога развојних праваца, приоритетних циљева и мера заинтересованим странама (укључујући и 65 ОЦД) путем електронске поште и прикупљање коментара	Од 03.6.2022.
Консултативни састанак са члановима Савета за заштиту и унапређење животне средине (Зелени савет)	06.6.2022
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за пољопривреду и члановима Савета за пољопривреду у сврху дефинисања мера у области пољопривреда	07.6.2022.
Консултативни састанак са представницима установа културе, ОЦД и Канцеларије за младе у сврху дефинисања мера у области култура	07.6.2022.
Консултативни састанак са представницима Града Ужица, ПУ Ужице и организација цивилног друштва у сврху дефинисања мера у области	07.6.2022.

Опис активности	Временски оквир
предшколско васпитање и образовање	
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за здравствену заштиту у сврху дефинисања мера у области здравствена заштита	07.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за социјалну заштиту у сврху дефинисања мера у области социјална заштита	08.6.2022.
Консултативни састанак са представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области водоснабдевање	08.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за саобраћај и члановима Савета за саобраћај у сврху дефинисања мера у области саобраћај	08.6.2022.
Консултативни састанак са представницима установа културе, ОЦД и Канцеларије за младе у сврху дефинисања мера у области култура	15.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине и представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области управљање отпадним водама	15.6.2022.
Консултативни састанак са представницима основних и средњих школа и представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области основно и средње образовање	15.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине и представницима јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области комуналне услуге	15.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за спорт и Канцеларијом за младе у сврху дефинисања мера у области спорт и омладина	16.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за туризам у сврху дефинисања мера у области туризам	16.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине и представницима јавних и јавно-комуналних предузећа у сврху дефинисања мера у области управљање отпадом	16.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за енергетику у сврху дефинисања мера у области енергетика	16.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за привреду у сврху дефинисања мера у области привреда	17.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематских радних група за информисање и добру управу и начелницима градских управа у сврху дефинисања мера у областима добра управа и јавно информисање	17.6.2022.
Консултативни састанак са члановима тематске радне групе за заштиту животне средине	14.9.2022.
Консултативни састанак са члановима тематских радних група за информисање и добру управу и начелницима градских управа у сврху	14.9.2022.

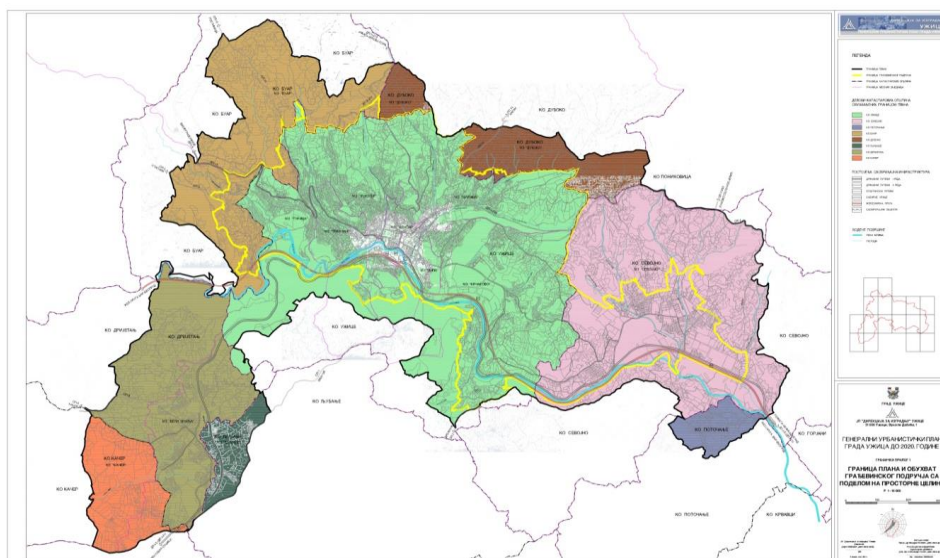
Опис активности	Временски оквир
дефинисања мера у области јавна управа у функцији грађана	
Консултативни састанак са представницима Регионалног иновационог стартап центра у сврху дефинисања мера у области „паметан град“	16.9.2022.
Консултативни састанак са представницима јавних предузећа у сврху дефинисања инфраструктурних пројекта	16.9.2022.
Позив свим заинтересованим странама и циљним групама да допринесу формулисању мера и дефинисању предлога нацрта документа	септембар – децембар 2022.
Консултативни састанак Партнерског форума у циљу формулисања предлога нацрта Плана развоја града Ужица за период 2023-2030.	22.12.2022.
Јавна расправа о предлогу нацрта Плана развоја града Ужица 2023-2030.	26.12.2022.- 27.1.2023.
Отворени састанак о предлогу нацрта Плана развоја града Ужица 2023-2030.	24.1.2023.

ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА - ИЗВОД⁷

Географски положај

Град Ужице представља административни центар, по површини, највеће области у Србији-Златиборске области. Укључујући и градску општину Севојно, заузима површину од 667км² подељених у 41 насељену заједницу. Налази се у југозападној Србији, на трOMEЋИ Републике Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, са приближно подједнаком удаљености од престоница све три наведене земље: Ужице-Београд 200км, Ужице-Подгорица 235км, Ужице-Сарајево 190км.

Слика 1. Мапа града Ужица

Извор: Генерални урбанистички план града Ужица до 2020. Године

Демографска структура и популациона политика

Као и у осталим локалним самоуправа у Републици Србији, током последње две деценије на територији града Ужица уочљиво је присуство и повећање интензитета неповољних демографских појава, смањење укупног броја становника, природна депопулација, миграциони процеси и демографско старење. Од последњег Пописа до данас, дошло је до значајних демографских промена у граду Ужицу. Број становника је смањен са 78.040 на 72.096⁸, односно за 7,62%; смањена је и густина насељености, а просечна старост становништва је имала скок за више од 2 године. Поређењем података у последњих 10 година, поред чињенице да долази до сталног пада броја становника, забрињава податак да се у категорији старије популације 65+, региструје пораст и у апсолутним вредностима као и у уделу старије популације у укупном становништву, са 16,7% у 2011. на 22,2% у 2020. години. Број становника млађе

⁷ На основу прегледа и анализе постојећег стања у областима: економски развој; инфраструктура и заштита животне средине; друштвени развој; добра управа (Прилог 2, Прилог 3, Прилог 4 и Прилог 5).

⁸ Републички завод за статистику, Процена броја становника у 2020.

популације (15-29 година) опао је за 23,88%, а са друге стране и **удео младих у укупном броју становника региструје пад** за 3,2 процентне јединице поређећи пописну и 2020. годину. Неповољној демографској слици додатно доприносе и **унутрашње миграције**. Од 2011. када је број одсељених био за 235 већи од броја досељених, у 2020. години је било 308 лица више која су се одселила из Ужица у односу на број досељених, што указује на раст од 31,06%. Детаљан приказ демографских показатеља дат је у Табели 2.

Да неповољни демографски показатељи прате и остале локалне самоуправе у Србији, говоре и упоредни подаци са градовима Ваљево и Чачак. Број становника у граду Ваљево је за посматраних десет година имао пад од 6,43%, удео младих је смањен на 15,2%, уз истовремени скок удела старије популације на 22% у 2020. години. У истом периоду у граду Чачку забележена је депопулација од 5,73%, удео младих је смањен на 15,8%, а удео старије популације бележи раст на 22,4% у 2020. години.⁹

Табела 2. Демографски показатељи

Назив индикатора	2011	2020
Густина насељености	117	108
Становништво - Млади (15-29 година)	14.384	10.949
Старије становништво (65 и више), као % укупног становништва	16,7	22,2
Просечна старост становништва	42,37	44,65
Природни прираштај	-332	-600
Унутрашњи миграциони салдо	-235	-308

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Негативна стопа природног прираштаја (-8.32 промила у 2020. години), је благо повољнија у поређењу са Златиборском облашћу (-9), односно иста посматрајући упоредиве градове Чачак и Ваљево. Позитивна чињеница је свакако драстично **смањивање броја умрле одојчади на 1.000 живорођених** (3), што је повољније у поређењу са облашћу (4), али и значајно неповољније посматрајући градове Ваљево (1) и Чачак у којем није забележен ниједан губитак у току референтне године. Када је реч о **индексу старења**, као процентуалном учешћу особа старих 60 и више година према становништву млађем од 20 година, град Ужице бележи вредност од 162, што је неповољнији податак у односу на национални ниво (144), Златиборску област (157), град Чачак (155). Благо повољнија вредност се препознаје када се град Ужице пореди са градом Ваљево где износи 166. На основу тога може се закључити да је **становништво града Ужица веома старо**.

Феномен недовољног рађања, који карактерише мањи број живорођених него што је потребно за просто обнављање становништва је централни проблем демографског развитка како Србије у целини, тако и града Ужица. Као најзначајније последице **дугорочно ниског фертилитета** јављају се демографско старење, пад укупног броја становника, недостатак радне снаге, смањен економски раст итд. У ситуацији када је ниво фертилитета знатно испод нивоа просте замене, узрокујући све мањи број деце, која су извор будуће радне снаге, све ће теже бити издржавати старо становништво.

⁹ Аналитички сервис ЈЛС

Привреда

Град Ужице је привредни центар Златиборске области са здравом, конкурентном, извозно оријентисаном привредом, захваљујући пословној делатности коју обавља 834 привредна друшта, 3.224 предузетника, са скоро 25 милиона динара суфицита. Укупан износ остварених инвестиција на територији града Ужица у 2020. години износио је 3.625.999.000 динара, од чега 42,53% бележе инвестиције у прерађивачкој индустрији.^{10,11}

Привредна активност се одвија у 11 сектора, али највећи утицај на привредна кретања имају предузећа из **прерађивачке индустрије (прерада обојених метала, агроиндустрија, текстилна индустрија, производи наменске индустрије), грађевинарства и трговине.**

Број привредних друштава на 1.000 становника у граду Ужицу у 2020. години је био изнад просека Златиборске области (10,1), незнатно испод просека нивоа Републике (12,23), али и далеко нижи у односу на градове Ваљево (15) и Чачак (16). Нето ефекат оснивања нових привредних друштава у 2020. години у граду Ужицу (3,3) био је мало изнад нивоа Златиборске области (3,1) и просека свих ЈЛС (3,0), већи од градова Чачак (1,9) и Ваљево (1,8), с тим да оба упоредива града имају далеко већи број активних регистрованих привредних друштава (1.249 Ваљево и 1.715 Чачак).

Када је у питању број предузетника на 1.000 становника, евидентан је раст по просечној годишњој стопи од 3,90%. Број предузетничких радњи на 1.000 становника у 2020. години био је изнад просека Републике (39), и у нивоу просека Златиборске области, али и нижи у односу на друге упоредиве градове (Ваљево-50; Чачак-48). У истој години нето ефекат оснивања нових предузетника у граду Ужицу (1,1) је значајно испод просечне вредности на нивоу Републике (1,76), испод нивоа Златиборске области (1,46), града Ваљева (1,4), али и незнатно виши од просечне вредности овог показатеља на нивоу града Чачка (1).

Табела 3. Показатељи привредног развоја

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број привредних друштава на 1.000 становника	11	12	12	11	12
Нето ефекат оснивања нових привредних друштава	2,4	2,4	2	0,4	3,3
Број предузетника на 1.000 становника	37	39	42	44	45
Нето ефекат оснивања нових предузетника	1,6	1,5	1,5	1,5	1,1
Број запослених лица	23.057	23.262	23.455	23.614	23.865
Број незапослена лица	5.208	4.188	3.548	3.522	3.780
Просечна зарада без пореза и доприноса, РСД	46.082	48.359	47.892	52.211	56.794

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Приметан је и континуиран **тренд раста броја запослених** и то у износу од 3,5% поредећи прву и последњу посматрану годину. **Незапосленост показује континуиран**

¹⁰ Аналитички сервис ЈЛС

¹¹ По подацима из АПР на подручју града Ужица послује 4269 активних привредних субјеката, и то: 5 великих, 17 средњих, 126 малих, 1887 микро и 2234 незврстана

тренд опадања са изузетком 2020. године у којој је незапосленост порасла за 7,35% што се може повезати са пандемијским условима и гашењем привредних субјеката услед финансијске кризе. Ако упоредимо прву и последњу посматрану годину позитивна чињеница је смањење незапослености за чак 27%. У укупном броју незапослених према подацима за 2020. годину 55,40% су биле жене. Додатна позитивна чињеница јесте да овај параметар у 2020. години има ниже вредности у односу и на Ваљево (58,2%) и Чачак (61,1%), али нешто веће од просека РС (54,46%). У квалификационој структури незапослених лица највеће учешће имају лица са III и IV степеном стручности (57% у 2020.), на другом месту су лица са високим нивоом квалификација 22,8%, док лица без и са ниским нивоом квалификација учествују са 20,2%. С обзиром да је удео најниже квалификационе групе у укупној незапослености нижи и од просека РС (34,24%), од просека Златиборске области (28,93%) као и од просека градова Чачак (21,8%) и Ваљево (34,3%), може се констатовати **веома добра квалификациона структура незапосленог становништва**. Млади до 29 година у укупној незапослености у 2020. години учествују са 21,4%.

Просечна остварена зарада без пореза и доприноса у 2016. години износила је 46.082 динара, и достигла је износ од 56.794 динара у 2020. У свим посматраним годинама град Ужице има веће просечне зараде у односу на просек Златиборске области и просек региона Шумадије и Западне Србије. У 2020. години висина просечне зараде у граду Ужицу је већа од вредности коју региструју и град Ваљево (53.546) и град Чачак (51.415).

Пољопривреда и рурални развој

Према последњим подацима из 2012. године укупна површина расположивог пољопривредног земљишта износила је 45.981 хектара, од тога 44,12% коришћеног земљишта. У структури пољопривредних површина највеће учешће од 61,65% остварују ливаде и пашњаци, затим оранице и баште са 22,38% и воћњаци 15,43%. Поред чињенице да пољопривредно земљиште заузима значајну површину, **свега 1,03% чине земљишта већег квалитета плодности (I и II бонитетна класа)** распрострањених махом дуж речних долина Ђетиње и Лужнице, са изузетним, а са друге стране недовољно искоришћеним агроэколошким потенцијалима за интензивну воћарску производњу.

Повољни агроэколошки услови и вишедеценијска традиција условили су **воћарску производњу лидером у пољопривредној производњи**, у оквиру које се због комерцијалне исплативости, континуиране тржишне тражње, организованог откупа од стране хладњача, акценат ставља на **производњу малине и, пар година уназад, на производњу боровнице и јагоде**. Све присутнији тренд са значајним економским бенефитима на територији града остварује и пластеничка производња, у којој доминирају повртарство и производња цвећа. Застарелост механизације, веома ретко млађе од 10 година, недовољна примена стандарда у производњи, мала величина стада, лоша опремљеност објеката за смештај стоке, заступљеност традиционалних метода узгоја стоке, доводе до закључка да на подручју града, сточарска производња нема конкурентан статус на домаћем тржишту.

Евидентан је раст буџетских издвајања за област пољопривреде и руралног развоја у последњих пет година и то за 93,43% у последњој посматраној години у односу на 2018. годину. У 2022. години средства опредељена за развој пољопривреде су

достигла вредност од 44 милиона динара (37 милиона динара је предвиђено за Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја) што је 2,5 пута више у односу на иницијалну 2014. годину у којој је вредност буџета за пољопривреду износила 17,4 милиона динара. Са друге стране, посматрајући структуру градског буџета **пољопривреда учествује са свега око 1%**, што је свакако један од ограничавајућих фактора конкурентне и одрживе пољопривредне производње града Ужица.

Туризам

Град Ужице је центар туристичке регије Западна Србија која обухвата 12 градова и општина и одликује се значајним туристичким вредностима које су делом туристички валоризоване и укључене у савремене туристичке токове. **Очувана природа, традиција и културно наслеђе** представљају окосницу туристичког развоја уз адекватну развојну и инвестициону политику. Удео запослених у угоститељском и туристичком сектору у укупном броју запослених на територији града Ужица у 2020. години износио је 4,42%. Ако се анализира период од 2015. до 2020. **број запослених у угоститељском и туристичком сектору порастао је са 696 на 1.055 или за 51,58%.**

Град Ужице бележи спор али сигуран раст регистрованих туристичких долазака. Уколико се изузме 2020. година као нерепрезентативна услед глобалне пандемије, током 2019. године град Ужице је посетило 12% више туриста него 2015. године. Током 2021. године остварен је скоро исти број ноћења као 2019. године што је изузетан резултат имајући у виду да је глобална пандемија у великој мери утицала на туристичка кретања. У односу на дестинације у окружењу, град Ужице је на другом месту у регији Западна Србија по броју долазака туриста (после општине Чајетина), а на четвртом месту по броју ноћења (после општине Чајетина, општине Бајина Башта и града Чачка). На подручју града Ужица у структури туриста такође доминирају домаћи туристи (75% долазака и 83% ноћења) са изузетком 2020. године када су домаћи гости учествовали са преко 90% у укупном броју регистрованих туриста. Просечна дужина боравка свих туриста на територији града у претходних пет година износи 2,5 дана, при чему се домаћи гости задржавају нешто дуже (2,8 дана) а страни туристи краће од просека (1,7 дана). Остварени број ноћења показује да се и **у најтежој години туризам доказао као витална привредна грана у коју вреди инвестирати.** Укупан број лежаја на територији града у априлу 2022. године је износио 1.217, од чега са 567 лежаја располажу хотели (пет) који послују у граду (један хотел ****, три хотела *** и један хотел*).¹²

Урбанизам, просторно планирање и грађевинарство

Активности из области урбанизма се реализују на основу израде просторних и урбанистичких планова и пројеката. Носилац израде и усвајања просторних и урбанистичких планова је Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове.

У Златиборском управном округу једино Град Ужице има сектор за израду просторних и урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената, са дугогодишњом традицијом, у оквиру ЈП“Ужице развој“.

¹² Подаци добијени од Туристичке организације Ужица и Одељења за привреду града Ужица

Тренутно капацитети сектора нису на задовољавајућем нивоу (недовољан број запослених кадрова, непостојање информационог система за праћење стања у простору, застарела рачунарска опрема...), па је потребно сектор ојачати, у циљу унапређења процеса израде планске документације, које ће допринети задовољењу потреба и захтева оснивача и корисника у области просторног и урбанистичког планирања и уређења, јачања регионалног идентитета и снажног активирања укупног просторног капацитета Града.

Стратешки плански документи које је усвојила Скупштина града Ужица су Просторни план, као плански документ који третира целокупну територију града Ужица и Генерални урбанистички план са општим елементима просторног развоја.

На основу Закона о планском систему, Просторни план града Ужица (који је донет 2010. године) и Генерални урбанистички план (који је донет 2011. године) су документи развојног планирања. Заједно са Планом развоја они представљају документе најширег обухвата и највишег значаја за доносиоца.

За целу територију ГУП-а донети су следећи регулациони планови:

Планови генералне регулације

- План генералне регулације „Ужице-централни део“ I фаза („Сл. лист Града Ужица“ бр. 7-9/15; 21/15; 4/16)
- План генералне регулације „Ужице-централни део“ II фаза („Сл. лист Града Ужица“ бр. 33/19)
- План генералне регулације „Ужице-централни део“ III фаза („Сл. лист Града Ужица“ бр. 61/2021 и 15/2022)
- План генералне регулације „Севојно“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 5-4/12; 43/18)
- План генералне регулације „Крчагово“ у Ужицу („Сл. Лист Града Ужица“ бр. 5-5/12; 29/15; 11/19)
- План генералне регулације „Царина“ у Ужицу („Сл. лист Града Ужица“ бр. 5-6/12)
- План генералне регулације „Турица“ у Ужицу („Сл. лист Града Ужица“ бр. 5-7/12, 29/21)
- План генералне регулације „Бела Земља“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 5-3/12; 4/17; 11/19)

Планови детаљне регулације

- План детаљне регулације „Коштица“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 37/14)
- План детаљне регулације „Омладинска“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 17-4/13)
- План детаљне регулације „Турист“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 45-53/18)
- План детаљне регулације „Котларница на Међају“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 35/15)
- План детаљне регулације „Међај“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 5-1/13)
- План детаљне регулације „Стари Град“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 33/19)
- План детаљне регулације „Касарна IV пук“ I фаза („Сл. лист Града Ужица“ бр. 17-6/13)
- Ван обухвата ГУП-а донети су следећи планови:

Планови генералне регулације:

- Генерални план ревитализације пруге узаног колосека Шарган Витаси-Мокра Гора са пратећим објектима у зони подручја „Шарганска осмица“ са елементима регулационог плана („Сл. лист Града Ужица“ бр. 11/02)

- План генералне регулације „Аеродром Поникве“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 13-17/15)

Планови детаљне регулације:

- План детаљне регулације за реконструкцију, адаптацију и доградњу ДВ бр. 116/1 ТС „Косјерић“ ТС“Севојно“ (на територији града Ужица) („Сл. лист Града Ужица“ бр. 4-7/16)
- План детаљне регулације „Први Партизан“ Бела Земља –Љубање („Сл. лист Града Ужица“ бр. 12/16)
- План детаљне регулације „Депонија Дубоко“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 25/14)
- План детаљне регулације „Петља у Злакуси“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 25/14)
- План детаљне регулације „Тунел испод превоја Кадињача“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 11/19)
- План детаљне регулације „Гранични прелаз „Котроман“ у Мокрој Гори“ („Сл. лист Града Ужица“ бр. 6/11).

У периоду од 2018. до 2022. године буџетски расходи Града Ужица за област становања, урбанизма и просторног планирања су имали тренд раста. Највише средстава за ову област је издвојено у последњој посматраној години.

Саобраћајна и телекомуникациона инфраструктура

Град Ужице је, због свог географског положаја, највећи саобраћајни чвор у југозападном делу Србије, на чијој територији се укрштају два значајна **европска путна коридора Е763 и Е761**, као и значајни државни путеви. Трошкови организације саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре имају велико учешће у укупним буџетским трошковима. Највеће учешће у буџету града остварено је у 2019. години од 27,74%. Вредност расхода за организацију саобраћаја и саобраћајну инфраструктуру је највећа у 2022. години (980.240.889 динара), с тим да се у тој години региструје најмање процентуално учешће у укупним буџетским средствима Града (23,31%).

Табела 4. Преглед путне инфраструктуре у 2021. години у километрима

Дужина путева (км)	Савремени коловоз (км)	Дужина путева I реда (км)	Дужина путева II реда (км)	Градски путеви(км)		Број регистрованих путничких аутомобила	Број регистрованих теретних возила
				Свега	Савремени коловоз		
395,4	296,2	60,8	78,5	256,1	156,6	23.401	2.732

Извор: Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику

Укупна дужина свих категорисаних путева на подручју града Ужица у 2021. години износила је 395,42 километра (Табела 4.). Од укупно 395,4 км категорисаних путева 74,90% је са савременим коловозом. Дужина државних путева I реда на подручју града износила је 60.778 км, државних путева II реда 78.532км, у целости под савременим коловозом. Укупна дужина градских путева имала је дужину од 256,11км, од чега 61,15% под савременим коловозом, а 99,5 км је туцаник и земљани путеви. Мрежа локалних и некатегорисаних путева омогућава потребе повезивања насеља и насељених подручја на територији града, с тим да је квалитет коловозне конструкције и

коловозног застора неадекватан. На основу података Републичког завода за статистику у 2019. години број регистрованих путничких аутомобила је износио 21.766, а број регистрованих теретних возила 2.484, што указује да се у 2021. години (Табела4.) тај број знатно повећао.

Управљање локалним путева поверено је ЈП „Ужице развој“, док је одржавање поверено ЈП „Нискоградња“. Организација послова јавног градског и приградског превоза поверена је ЈП „Ужице развој“, и обавља се са 23 аутобуса (јавно – приватно партнерство), од којих у овом тренутку 10 има платформу – рампу коју користе особе са инвалидитетом. У 2020. години реализовано је 1.047.581.00 километара.¹³ Скупштинском одлуком јавни превоз у великом проценту ученицима је доступан бесплатно, као и великом броју пензионера, особама оболелим од тежих болести, као и другим категоријама путника.

У граду функционише такси превоз. Саобраћајни факултет израдио је Студију оправданости такси превоза, којом је повећан број такси возила са 300 на 420, што у овом тренутку представља оптималан број таксиста. У будућем периоду посветиће се већа пажња превозу особа са инвалидитетом такси возилима.

Железнички саобраћај се обавља **међународном пругом првог реда Београд-Ужице-државна граница са Црном Гором (међународни број Е-75)** и од виталног је значаја за подручје града Ужица. У питању је једноколосечна пруга са електровучом, која припада европском саобраћајном Коридору XI. Град Ужице има ресурсну базу за развој ваздушног саобраћаја, Аеродром „Поникве“, удаљен свега 18 км северозападно од централне градске зоне.

По броју пошта које тренутно функционишу на подручју града Ужица, и њиховим локацијама, може се закључити да се доста учинило на плану „приласка“ корисницима, односно повећања доступности поштанских услуга.¹⁴ У високофреквентном подручју града Ужица присутна су три оператера мобилне телефоније, Телеком Србија, Теленор и А1 Србија.

Снабдевање водом за пиће

Организовано снабдевање пијаћом водом решено је **изградњом регионалног водосистема „Врутци“**. Систем покрива градско подручје, општину Севојно са приградским насељима и 18 околних села. Снабдевање локалног становништва пијаћом водом остварује се преко акумулације „Врутци“ (91%), а преосталих 9% се обезбеђује путем два врела (Живковића врело 3,5%, односно Поточањско врело 5,5%). На постојећој мрежи заступљеност азбестцементних цеви по процени ЈКП „Водовод“ износи око 9%, односно 41 километар дужине. Према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС проценат домаћинстава прикључених на водоводну мрежу у 2020. години и у граду Чачку (99,7%) и у граду Ваљево (99,2%) имали су већу вредност од вредности овог показатеља за град Ужице (97,2%).

Системи водовода показују значајне недостатке услед дотрајалости и амортизације материјала, па се процењује да на појединим местима губици у систему достижу и 60%. Поред евидентних губитака у систему водоводна мрежа се суочава са прекомерним притисцима у нижем делу главне градске дистрибутивне зоне, лошим притиском у

¹³ Извештај о раду ЈП „Ужице Развој“ за 2020. годину

¹⁴ Просторни план града Ужица, 2010. година

неким вишим подручјима, повећаним бројем кварова на мрежи. Такође, постоји тенденција повећања губитака у одређеним деловима мреже.

Канализациона мрежа

Организовано канализација и одвођење отпадних вода **решено је само у Ужицу са насељима Крчагово и Севојно**, док остала насељена места, изузев Злакусе, Кремана и Мокре Горе, немају организовано одвођење отпадних вода. У 2020. години дужина канализационог система је износила 132км.¹⁵ Укупна количина испуштених отпадних вода у граду Ужицу износила је 5.708.000м³ у 2020. години, док је у систем канализације испуштено 5.009.000м³ (87,75%)¹⁶. Град Ужице се по броју домаћинстава прикључених на канализациону мрежу и по процентуалном учешћу тих домаћинстава налази испред града Ваљева које има 66,3% домаћинстава покривених канализационом мрежом, а иза града Чачка са релативно приближним вредностима (78,1% град Чачак; 77,2% град Ужице).

Канализациони систем у Ужицу је пројектован као засебан систем, али је **процена да преко 90% колектора у оквиру система тренутно служе као комбиновани колектори**, који одводе и атмосферске воде у кишним периодима. Разлог томе је веома велики број илегалних прикључака домаћинстава на атмосферску канализацију, као и минимално присуство посебне атмосферске канализације у граду. Позитивна чињеница јесте та да је град Ужице са општинама Пожега, Ивањица, Ариље и Косјерић потписник Међуопштинског споразума о сарадњи на пројекту изградње и управљања регионалним системом за сакупљање и пречишћавање отпадних вода, чија је реализација у току.

Управљање зеленим површинама

Заступљеност самосталних зелених површина по становнику (68.000) на територији ГУП-а је 57,91м²/ст., што представља вредност дупло већу од предвиђеног норматива од 25м²/ст. Када томе додамо парк-шуме, добијамо релативно висок стандард од 249,96м²/ст. Обе вредности премашују предвиђене нормативе, међутим, пошто је зеленило лоше дистрибуирано, оне нису релевантан показатељ за унутарградско подручје, односно за градски центар који се одликује **великом густином насељености и малим процентом самосталних зелених површина**. Како нису урађене предеоно-еколошке студије, картирање биотопа као основног инструмента за еколошко, одрживо планирање и метода за издвајање простора за заштиту, и како не постоји катастар зелених површина, па самим тим ни евиденција зелених површина са валоризацијом стања, не постоји основ за добро планирање развоја и одржавања зелених површина, односно за управљање зеленим површинама. Евидентно је и непостојање јасне стратегије заштите и унапређења дрвног фонда на простору јавних зелених површина града.

---

¹⁵ Извор: ДевИнфо база података, расположиво на: <http://devinfo.stat.gov.rs>

¹⁶ Извор: Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику, Београд, 2021. године

Животна средина

Значај заштите животне средине и одрживог развоја у Ужицу, препознат је још 1990. године када је „Ради обезбеђења материјалних и других услова за решавање заједничких проблема у области заштите животне средине од интереса за општину Титово Ужице“ формиран ЕКОЛОШКИ ФОНД ОПШТИНЕ УЖИЦЕ. Фонд се у почетку финансирао од 0,5% зарада свих запослених. У складу са изменама Закона о заштити животне средине, 2009. године формиран је Буџетски фонд за заштиту животне средине, а у оквиру Градске управе за урбанизам, изградњу и имовинско правне послове Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој.

Први еколошки документ који је сагледао стање животне средине у Ужицу је Еколошка студија из 1992. године. У Локалном еколошком акционом плану (ЛЕАП) града Ужица, који је усвојен 2012. Године, сагледани су сви проблеми и дефинисани циљеви за побољшање квалитета животне средине, који се ни до данас нису променили, а односе се на побољшање квалитета ваздуха, заштиту вода и земљишта.

Средства за заштиту и унапређење животне средине користе се у складу са годишњим Програмом коришћења средстава Буџетског фонда за заштиту животне средине, који усваја Градско веће уз претходно прибављену сагласност Министарства заштите животне средине.

Посматрајући период од 2018-2022. године проценат расхода из градског буџета за област заштите животне средине у укупним буџетским средствима, је имао готово уједначене вредности (0,33% у 2018. години, 0,34% у 2022. години). Највећа издвајања за област заштите животне средине планирана су буџетом за 2022. годину (14,2 милиона динара). Уколико упоредимо прву и последњу посматрану годину, забележен је раст буџетских расхода за 57,45% у предметну област.

Територија града има изражен водни потенцијал (реке, потоци, подземне воде). Разноврсност рељефа и просечна надморска висина од 800м.н.в. указује на значајан шумски потенцијал. Према подацима Републичког завода за статистику **површина под шумама у укупној површини града у 2020. години је износила 25.780,44 хектара, што представља 38,65 % укупне површине града.**

Према подацима Завода за заштиту природе Србије, природна добра на територији града Ужица су: Парк природе „Шарган-Мокра Гора“; Парк природе „Златибор“; Споменик природе „Потпећка пећина“ (геолошки); Споменик природе „Мечја леска“ на Тргу Светог Саве у Ужицу; Строги резерват природе „Зеленика“, Јелова Гора. Изузетност и богатство флоре и фауне на простору ужичког краја условили су посебне режиме заштите одређених крајева, остављајући довољно простора љубитељима лова, у ловишту „Бетиња“, Ловишту „Шарган“, Ловишту „Јелова Гора“ и Ловишту „Тара“.

Град Ужице се дуги низ година суочава са проблемом **повећаног загађења ваздуха**, који се јавља у ужем градском подручју. У агломерацији Ужице, утврђена је 3. категорија квалитета ваздуха-прекомерно загађен ваздух. Дугогодишњим праћењем квалитета ваздуха, дошло се до закључка да су константно повећане концентрације загађујућих материја на делу градске територије и да је појава густих магли и смога изазваних температурним инверзијама најизраженија до 550м.н.в. (посебно у грејној сезони). Додатни проблем представљају загађења као последице: саобраћаја, пожара, паљења траве, остатака са пољопривредних и искрчених површина, паљења отпада на дивљим депонијама и сл. Праћење квалитета ваздуха на територији града Ужица спроводи се у складу са Законом о заштити ваздуха и низом подзаконских аката и то у

оквиру државне мреже станица на две, а у оквиру локалне мреже станица на четири локације. Загађујуће материје које се, на овај начин прате, су: сумпор-диоксид, оксиди азота, чађ, укупне таложне материје и суспендоване честице. У 2021. години на мерном месту Библиотека средња годишња вредност концентрација честица PM_{10} износила је $39,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је испод граничне вредности на годишњем нивоу ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Број дана са прекораченом дневном вредности био је 84. Град Ужице је у складу са Законом о заштити ваздуха донео План квалитета ваздуха за период од 2018-2023. године као основни документ за управљање квалитетом ваздуха на локалном нивоу.

Воду за пиће којом се снабдевају становници града Ужица карактерише задовољавајући квалитет и довољне расположиве количине. Релативно лошији квалитет воде за пиће имају становници руралних подручја који се ослањају на природне изворе и плитке бунаре у циљу задовољења својих потреба за водом. За водоизворишта Живковића врело, Поточање и Турица нису установљене санитарне зоне заштите у складу са важећим Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања (у току је израда елабората о санитарним зонама заштите водоизворишта Живковића врело и Поточање).

Највећи загађивачи вода у сливу Ђетиње су насеља Ужице и Севојно са припадајућом индустријом. Највећа количина загађења органског порекла, која се појављује као главни узрочник нарушавања општег стања квалитета вода, доспева у реку са отпадним водама из насеља са јавним системима канализације. Повремена контрола површинских вода која се ради на територији града је недовољна за сагледавање њиховог квалитета. Потребан је континуирани мониторинг квалитета површинских вода који подразумева скуп мера и активности којим се квалитет површинских вода штити и унапређује у циљу очувања живота и здравља људи, смањења загађења и даљег погоршања квалитета вода, обезбеђења нешкодљивог и несметаног коришћења воде за различите намене, заштите водних и приобалних екосистема, и у циљу достизања стандарда и квалитета животне средине у складу са прописима којим се уређује заштита животне средине.

У протеклих 50 година, најочигледније промене у Ужицу су настале у структури коришћења земљишта, пре свега развојем индустријских зона у Крчагову и Севојну, те интензивном колективном стамбеном изградњом у централној зони града и углавном спонтаном индивидуалном изградњом у периферним зонама града и приградским насељима. **Мониторинг квалитета земљишта на територији града, није успостављен**, чиме би се омогућило прикупљање и анализа података за праћење стања земљишта и предузимање мера заштите. У циљу утврђивања садржаја опасних и штетних материја, током 2010. и 2011. године су извршена испитивања узорака земљишта на територији града, која су указала на повишен ниво хрома и никла, природног и геохемијског порекла, као и повишен ниво бакра као последица примене фунгицида на бази бакра, с тим да висок садржај микроелемената и тешких метала на појединим локалитетима није утицао на биогеност земљишта.

Управљање отпадом

Оснивањем Регионалног центра за управљање отпадом Дубоко са седиштем у Ужицу, локалне самоуправе у Златиборском и Моравичком округу су **међу првима у Србији започеле систематизовано управљање комуналним отпадом**. Кроз организацију и спровођење примарне и секундарне селекције комуналног отпада град Ужице учествује

у рециклажним токовима Србије. Град Ужице је у укупној количини отпада примљеног на депонију Дубоко у 2020. години, пореклом из свих локалних самоуправа оснивача (94.017 тоне) учествовао са 22,62%. Једина локална самоуправа која се налази испред града Ужица посматрајући овај параметар јесте град Чачак. Расположиви подаци јасно указују на **значајан тренд раста количина отпада примљеног од стране РЦУО Дубоко** (29,92% поредећи 2012/2020. годину). Према подацима РЦУО Дубоко, од укупно издвојених количина отпада (што кроз примарну селекцију на месту настанка, што кроз секундарну селекцију у Центру за рециклажу), 16% је предато рециклажној индустрији, док је преосталих 84% предато цементној индустрији на спаљивање у цементним пећима. Процене су да је 2020. године **депоновано 90% комуналног отпада** допремљеног из Ужица, док је преосталих **10% накнадно употребљено**, тј. спасено од депоновања, на неки од наведених начина. Највеће учешће у рециклабилном отпаду у 2020. години заузима папир и картон (36%), затим ПЕТ амбалажа (15%), фолија (13%), стакло (8%) и БИО отпад (7%). Удео метала, ЕЕ отпада, ПВЦ, текстила, гума износи од 2-3% по појединачним категоријама. Тренутни проценти примарно селектованог отпада (на месту настанка) су још увек недовољни да би се управљање отпадом у Ужицу сматрало одрживим. Од брзине и ефикасности промена у овој области, зависиће и степен одрживости регионалне депоније Дубоко која је тренутно у поступку проширења за могућност пријема додатних 400.000 тона отпада, јер је претходни простор већ попуњен, током првих десет година оперативног рада.

Поред количина отпада који је прикупило и довезло локално комунално предузеће, додатних 210 тона је сакупљено од стране регионалног ЈКП, што укупну цифру повећава на приближно 21.500 тона у 2020. години и то је убедљиво највећа годишња количина од отварања регионалне депоније до сада. Локално комунално предузеће (ЈКП „Биоктош“) није организовано и опремљено на начин да адекватно спроводи примарну селекцију отпада на територији целог града (како на урбаном, још мање на руралном подручју) и друге напредне методе управљања отпадом. Недостајућа радна снага и релативно неадекватна техничка опремљеност комуналних предузећа представљају велику препреку увођењу адекватнијих начина управљања отпадом у граду Ужицу.

Енергетика

Снабдевање електричном енергијом се спроводи на целокупној територији града Ужица и у надлежности је ЈП „Електропривреда Србије“ Београд. Један од важних проблема у сектору енергетике јесте неефикасна јавна расвета услед веома малог броја LED светиљки (405) од укупног броја светиљки (10.364).

Из система даљинског грејања топлотном енергијом се снабдева 5.809 станова грејане површине 308.762м², 29 корисника повлашћених категорија са 44.569м² и 461 корисник пословног простора са 52.700м². Удео броја домаћинстава која су на систему даљинског грејања у односу на укупан број домаћинстава, за град Ужице и насеље Севојно, износи око 25%.¹⁷ У систему ЈКП „Градска топлана Ужице“ функционише 12 котларница, девет користи гас (69,2% грејне површине), једна користи мазут (29,9% грејне површине), а две користе дрвни пелет (0,9% грејне површине). Систем обухвата

¹⁷ ЈКП „Градска топлана Ужице“, званична интернет презентација <http://www.toplanauzice.rs/odata.html>

и 249 топлотних подстаница, од чега је 243 индиректних (измењивачких) и 6 директних. Дистрибуција топлоте, од топлотних извора (котларница) до топлотних подстаница (крајњих потрошача), врши се мрежом, претежно, зракасто изведених топловода, укупне дужине трасе око 14,5км (29км топловодне цевне мреже).

У граду Ужицу је изграђена примарна и секундарна гасоводна мрежа тако да већина градских насеља има могућност снабдевања гасом као енергентом. На гасну мрежу су прикључени скоро сви објекти основних школа (изузев ОШ „Душан Јерковић“ и ОШ „Алекса Дејовић“ у Севојну) и вртића (осим вртића у Турици, на Доварју и Белој Земљи). План града је да се прошири број корисника, превасходно из области здравствене и социјалне заштите (Општа болница,...). До краја 2022. године на мрежи ће бити 3.000 домаћинстава од којих су 90 правна лица (привреда и јавни потрошачи), при чему се ти бројеви увећавају из године у годину. За производњу топлотне енергије грађани Ужица доминантно користе огревно дрво и угаљ. Услед чињенице да је овај регион надпросечно пошумљен, да су многи и власници шумских поседа, те да је понуда дрвета релативно велика, овај енергент је најчешћи избор домаћинстава која немају могућност даљинског грејања или прикључења на гасоводну мрежу.

Од 2015. године у граду Ужицу се спроводи **Јавни конкурс за суфинансирање мера енергетске ефикасности на породичним кућама и стамбеним зградама**, који се финансијски реализује средствима локалног буџета, а од 2021. године уз подршку Министарства заштите животне средине и Министарства рударства и енергетике .

До сада је подржано преко 2.000 домаћинстава за замену столарије, спољне и кровне изолације и конверзију котлова са чврстих горива на пелет и природни гас. Кумулативно посматрано са свега 28 одобрених захтева у иницијаној, 2015. години, у 2021. години број корисника је порастао на 685, што је 24,5 пута више корисника којима су одобрена средства за неку од мера енергетске ефикасности.

Социјална политика

Најзначајније јавне институције при граду Ужицу које се баве социјалним питањима, те пружањем социјалних услуга су: **Центар за социјални рад „Ужице“**, **Градски центар за услуге социјалне заштите**, **Црвени крст Ужице**, **Домско одељење за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“**.

Подаци о услугама социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе (расходи и доступност) показују да Ужице континуирано повећава издвајања за услуге социјалне заштите. Посматрајући 2018. и 2022. годину издвајања града Ужица за област социјалне и дечије заштите је увећан за 77,54%. Учешће ове области у градском буџету се креће у распону од 2,89% у 2018. години до 3,87% у 2020. години. Највећа издвајања из буџета остварена су у последњој посматраној години и достижу вредност преко 142 милиона динара (3,38% учешћа у буџету). И поред повећања, буџет није довољан да покрије све потребе за овим услугама. Већина услуга је доступнија корисницима из урбаних средина, док становништво из руралних средина због удаљености и других објективних разлога има отежан приступ услугама социјалне заштите.

Табела 5. Обухват програмима социјалне заштите

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број корисника новчане социјалне помоћи	131	132	252	228	356
Број корисника новчане социјалне помоћи, као % укупног броја становника	0,17	0,18	0,34	0,31	0,49
Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	1.607	1.421	1.253	1.956	1.854
Број корисника увећеног дечијег додатка (0-17 година)	349	283	220	412	242
Број деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	24	19	32	36	30
Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја (0-17 година)	5	3	4	4	4
Хранитељске породице	12	11	22	24	24
Број деце у хранитељским породицама	16	15	28	32	26
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година)	62	53	100	102	122
Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР	2.861	3.389	4.463	5.436	6.181
Број пријављених случајева породичног насиља према деци	25	10	11	29	12
Број пријављених случајева породичног насиља према женама	87	129	77	184	185
Број деце у сукобу са законом	25	160	60	78	29

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Обухват корисника новчане социјалне помоћи (НСП) је низак и износи 0,49, посматрајући га у односу на просек са Републиком Србијом, где је далеко већи: 3,1 %. Посматрани податак града Ужица у поређењу са просеком Златиборске области где износи 0,9 је минимално нижи, што је идентично у поређењу са градом Чачком (0,9). Обухват корисника НСП у граду Ваљево износи 1,2.

Град Ужице тренутно нема обезбеђене услуге прихватилишта за жртве насиља, а успостављање сигурне куће није планирано у новој Стратегији развоја социјалне заштите, па је потребно размотрити могућност за успостављање регионалне сигурне куће која би пружала услуге заштите жртава насиља за кориснике из целог Златиборског округа.

Лиценцирање Градског центра за услуге социјалне заштите, успостављање услуге Помоћ у кући за старе на сеоска подручја, као и оснивање Дневног боравка за одрасла лица, су приоритети од значаја за унапређење услуга социјалне заштите на територији града Ужица.

Здравствена заштита

Здравствена заштита на територији града се организује кроз следеће установе: **Дом здравља, Општа болница, Завод за јавно здравље и Апотека Ужице**. Услуге примарне здравствене заштите грађанима Ужица пружају установе у државном и

приватном сектору. Главну окосницу система примарне заштите представља Дом здравља Ужице који пружа услуге преко 10 служби, 10 амбуланти и једне здравствене станице. Услуге секундарне здравствене заштите пружа Општа болница Ужице (780 постеља), која се налази у склопу Здравственог центра Ужице и покрива читаву територију Златиборског округа. Општа болница Ужице обухвата истурена одељења у Пожеги са 60 постеља, у Новој Вароши са 30 постеља, у Сјеници са 30 постеља и стационарни део Дома здравља у Бајиној Башти са 20 постеља. Санитарне прегледе, микробиолошке анализе, исправност воде, ваздуха, земљишта на територији града, као и читавог Златиборског округа, врши Завод за јавно здравље Ужице. У систему добровољног давалаштва крви на територији града Ужица учествује: Црвени крст Ужице и четири удружења добровољних давалаца крви.

Посматрајући податке у области здравствене заштите, можемо закључити да је **ситуација у граду Ужицу задовољавајућа**. Када је реч о броју лекара на 1.000 становника, статистика показује да је у Ужицу вредност од 4,94 позитивна и повољнија у односу на Златиборску област (2,6), као и упоредиве градове Чачак (2,8) и Ваљево (3,5). Треба имати у виду да се број лекара није значајно повећао (са 343 у 2011. на 356 у 2020.), али је у истом периоду број становника смањен за 15%, а индекс зависности старијег становништва је повећан са 23,6 на 31,9 што значи да на три особе радног узраста долази једна особа старија од 65 година.

Образовање

Образовна структура становништва града Ужица из године у годину **бележи позитиван тренд**. Према подацима Аналитичког сервиса проценат становништва са вишим и високим образовањем у сталном је порасту и у 2020. години износи око 6,5%, односно 9,5%. Доминира становништво средње стручне спреме са скоро 53,1% у односу на укупан број становника.

Град финансира функционисање предшколског образовања и васпитања што захтева издвајања од 9,30% (2022. година) за ову област, која је увек била једна од приоритетних, па и у смислу буџетске подршке. Издвајања за предшколско образовање у посматраном периоду региструју кумулативни раст од 14,88%.

Посматрајући прву и последњу анализирану годину евидентан је тренд повећања расхода на свим нивоима образовања. Према подацима Предшколске установе у 2020. години, готово 2/3 родитеља плаћа цену у висини од 20% економске цене боравка, 22% плаћа додатно умањену-регресирану цену, а 17% не плаћа боравак детета. У поређењу са просеком за Србију где 40% родитеља или не плаћа уопште или плаћа регресирану цену боравка, на територији града Ужица удео је готово идентичан.

Обухват деце предшколским и основним образовањем је на вишем нивоу од националног. Програм неге и васпитања деце узраста до 3 године, васпитно-образовни рад са децом узраста од 3 до 5 година, припремни предшколски програм, као и различити посебни и специјализовани програми су саставни део рада ПУ „Ужице“. Установа располаже са 10 наменски грађених објеката и једним адаптираним у Медицинској школи. Распоред постојећих објеката покрива територију целог града, четири приградска насеља: Турица, Крчагово, Пора и Бела Земља и градску општину Севојно. Тренутно је запослено 271 радник, свих структура према нормативу.¹⁸ Обухват

¹⁸ Податке доставила Градска управа

деце јасленог узраста на нивоу града Ужица је 27,2 %, што је више у поређењу са просеком Србије (25%). Обухват деце вртићког узраста у Ужицу износи 76,6 % и такође превазилази просек Републике Србије од 60 %. Град Ужице је према истим критеријумима изнад просека Златиборског округа. Посматрајући исте податке у упоредивим градовима Чачак и Ваљево, ситуација је најповољнија у Чачку (обухват деце јасленог узраста 50,5%, обухват деце вртићког узраста 77,3%). Према подацима Предшколске установе око 270 деце остало је неуписано у 2021. години услед попуњености капацитета, на основу чега се може закључити да постоји велики проблем са капацитетом објеката у предшколском васпитању и образовању.

На територији града Ужица постоји и једна приватна акредитована предшколска установа у којој је у 2021. години било уписано 41 дете, док се у 2022. години број повећао на 77 уписане деце. Град Ужице суфинансира боравак ове деце у висини од 70% економске цене.

На територији града Ужица и градске општине Севојно постоји **7 основних школа**, укључујући основну школу за образовање деце са сметњама у развоју. Поред тога постоје и 3 сеоске школе са издвојеним одељењима. Што се тиче нето стопе обухвата основним образовањем, град Ужице је са 96,3% изнад просека Златиборске области (94,4%) и мало испод упоредивих градова, Чачак (97%) и Ваљево где је посматрани податак најповољнији и износи 98,1%. Када је реч о стопи одустајања од школовања у основном образовању, у граду Ужицу је ситуација приближно слична у поређењу са Златиборском облашћу и упоредивим градовима, и износи 0,1% (Златиборска област 0,2%, град Ваљево 0,3%, град Чачак 0,1%). Посматрајући национални ниво и просечну вредност од 0,6%, у граду Ужицу је повољнија статистика.

Ужичка гимназија, две техничке школе, медицинска, економска и уметничка школа су установе средњег образовног програма. Музичка школа „Војислав-Лале Стефановић“ организује наставни програм и основног и средњег образовања. Највише ученика је похађало средње стручне школе и то 70% током 2017. године и 66,3% током 2020. године. Сваки пети средњошколац се опредељује за гимназију, а око 10% за трогодишње школе. Број ученика који завршавају средњу школу је 2020. године износио 940, уз релативно ниску стопу одустајања од школовања (0,4%).

Академија струковних студија Западна Србија, као државна високошколска установа која организује и изводи струковне студије првог и другог степена, граду Ужицу даје епитет центра високошколског образовања Златиборског округа. На 13 студијских програма (9 ОСС+ 4 МСС) сваке године се уписује око 1.000 студената, којима знање преноси компетентан наставни кадар. **Педагошки факултет у Ужицу** организује студијске програме на Основним студијама: Учитељ (240 ЕСПБ); Васпитач (240 ЕСПБ); Педагогија (240 ЕСПБ); Тренер у спорту (180 ЕСПБ). На Мастер студијама акредитовани су студијски програми Мастер учитељ и Мастер васпитач. Педагошки факултет је 2010. године акредитовао докторске студије из области Методика наставе. Други програми који се организују на факултету су: Програм педагошко-психолошко-методичког образовања наставника (Програм 36 ЕСПБ); Програм образовања учитеља за извођење наставе из информатике и рачунарства; Кратки програм студија: Учење и активни одмор.

Омладина

Питањима младих се на локалном нивоу бави **Канцеларија за младе**, која је у оквиру градске управе успостављена 2011. године. Канцеларија за младе је надлежна за реализацију и праћење локалне омладинске политике, учешће у изради локалних стратешких акционих планова за младе, спровођење конкурса за реализацију ЈАП, припрему пројеката, вођење базе података о локалним омладинским организацијама, сарадњу са релевантним партнерима омладинске политике, послове ученичког и студентског стандарда. Према последњем ЈАП-у за период од 2014-2019. године, кључни идентификовани проблеми младих односе се на **останак младих у граду Ужицу**, нарочито високошколске омладине која због недостатка посла одлази у веће градове Србије или у иностранство. Недостатак разноврсних и прилагођених садржаја за слободно време младих представља проблем за овај део популације.

Култура и информисање

Буџетска издвајања за област културе и информисања имају релативно високо учешће у укупном износу буџета и крећу се од 6,07% (2022. година) до 8,03% (2018. година). Највећу вредност издвајања за област културе и информисања достижу у 2022. години са нешто преко 255 милиона динара, а најмању у 2020. години са 198,5 милиона динара, што се може образложити условима изазваним пандемијом вируса COVID-19 и мерама ограниченог рада предметних установа културе.

Захваљујући бројности установа културе, грађанима и посетиоцима су доступни богати и разноврсни културни и уметнички садржаји-музејске поставке, позоришне представе, концерти, приредбе, књижевне вечери, ликовне и друге изложбе, семинари, сајмови и остали догађаји. Од установа културе на територији града се издвајају: **Народно позориште; Народни музеј Ужице** са сталним и повременим поставкама, као и споменичким вредностима које послују у оквиру музеја: Меморијални комплекс Кадињача, Јокановића кућа, Хидроцентрала „Под Градом“; **Народна библиотека Ужице; Градска галерија; Историјски архив и Градски културни центар** као најмлађа установа културе. Од носилаца културе у приватном сектору значајно место заузима Биоскоп Арт, као савремена и модерно опремљена установа са седиштем у Ужицу и биоскоп „Стенли Кјубрик“ на Мећавнику. У планском периоду, неопходно је културне и уметничке садржаје ускладити са будућим концептом развоја града уз обнову, адаптацију и енергетску санацију постојећих објеката културе, развој публике и обogaћивање садржаја основне културе, са акцентом на децу и младе. **Посматрајући рурална подручја ситуација је далеко неповољнија.** Руралне средине се углавном карактеришу као места где се повремено одржавају различите манифестације, мањег културног и друштвеног значаја. Сеоски домови културе су у веома лошем стању.

Део локалних медија у Ужицу има деценијску традицију, док се у складу са развојем иновационих технологија и појавом друштвених мрежа последњих година појавио **велики број портала** (Ужице огласна табла, Ужичка република прес, Луна, Инфоера, Агенција Zoom). „Телевизија 5“ једина је ужичка телевизијска станица у граду, а телевизија „ЛАВ“ чије је седиште у Чачку такође има своје дописнике у Ужицу, поред које постоје и дописништва свих телевизијских кућа са националном фреквенцијом, међу којима је дописништво Јавног сервиса. Радио Ужице, Радио Сан и Радио Луна су три ужичке радио станице, поред којих се чује и Први радио (филијала).

Спорт

У периоду од 2018-2022. издвајања за развој омладине и спорта у буџету града Ужица крећу се у просеку 1,69% буџетских средстава, у просечном износу од око 55 милиона динара. Ако се упореди 2018. година и 2022. евидентно је повећање буџетских издвајања од скоро 2 пута. Највећу вредност расходи из локалног буџета за развој спорта и омладине достижу у 2022. години са скоро 76,5 милиона динара, када се региструје и највеће учешће у укупном градском буџету (1,82%).

Спортски савез Ужице је најмасовнија спортска организација у Златиборском округу која броји 85 спортских организација из најразличитијих области (атлетика, кошарка, одбојка, фудбал, рукомет, карате, скијање, пикадо, бициклизам, мали фудбал...). На територији града постоје и **четири спортска клуба за особе са инвалидитетом**. У броју регистрованих спортиста (3.336) доминира пионирска школа (6-12 година) са 29% учешћа у укупном броју спортиста и сениори преко 18 година са 28% удела. Затим следе пионири (13-14 година) са 18% учешћа, док се удео кадета (15-16 година) и јуниора (17-18 година) креће око 12%. Посматрајући родну структуру у укупном броју спортиста женска популација је заступљена са 29%, с тим да је доминантно женско учешће само у пионирској школи са 53% процента у корист женске популације. У категоријама пионира, кадета и јуниора женска популација је присутна са 24-26% , док је најмање учешће женске популације у сениорској категорији са свега 15%.

Град Ужице располаже са неколико капиталних објеката у области спорта, у којима се одржавају такмичења од међународних до општинских и школских, такође сви су прилагођени и за особе са инвалидитетом, као и за рекреативце-Градски базен, Спортска дворана у Великом парку, Мала спортска хала „Крчагово“, Стадион „Радомир Антић“, два стадиона у Крчагову за тренинге, спортска такмичења ужичких фудбалских екипа, терени и игралишта на Пори, Турици, градској Плажи.

Људска права и родна равноправност

Људска права су значајна, сложена и обимна материја, а свест грађана Ужица о потреби поштовања људских права и основних слобода није на завидном нивоу. Изостају континуиране активности информисања грађана о потреби поштовања људских права и њиховом значају.

Појачана сарадња и подизање капацитета локалних актера у систему заштите људских права и слобода, која подразумева укључивање организација цивилног друштва (према доступним подацима у граду их има око 115 од којих је активно до 80) треба да буде основ за равноправност свих чланова друштва. Посебну пажњу треба обратити на припаднике маргинализованих група које имају отежан приступ правима и услугама као што су: особе са инвалидитетом, жене, млади, старије особе, деца, избегла и расељена лица и Роми.

Увођење родне равноправности у политике јавне управе и у све области друштвеног живота захтева деловање у смислу повећања знања о узроцима и последицама дискриминације по основу пола. У граду Ужицу формирана су два различита тела за родну равноправност. Комисија за родну равноправност, као стално радно тело у Скупштини и Савет за родну равноправност, који прати примену прописа из области родне равноправности, предлаже доношење аката у циљу остваривања родне

равноправности. У процесу формирања буџета града Ужица примењује се принцип родно одговорног буџетирања, што подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности, једнаких могућности и прати примену утврђених стандарда из те области.

ВИЗИЈА РАЗВОЈА ГРАДА УЖИЦА

Ужице 2030. године је просторно уређен, зелени, инклузиван град, модеран универзитетски, здравствени, образовни, културни центар, препознат као сигурно, здраво и пожељно место за квалитетан живот и рад становништва, са стимулативним амбијентом за своју пословну заједницу! Ужице 2030. године је лидер регије на тремеђи Србије-Црне Горе-Босне и Херцеговине.

Град који управља и користи природне ресурсе на одржив начин

Град у којем се управљање отпадом, отпадним водама и водоводном инфраструктуром врши на адекватан, сврсисходан и одржив начин. Град препознатљивих традиционалних вредности, културно-историјских знаменитости, валоризоване гастрономске понуде, квалитетне туристичке инфраструктуре, који развој пољопривреде и туризма базира на трајној, ефикасној обнови и сталном унапређењу природних вредности - геодиверзитета, биодиверзитета, заштићених природних добара и предела.

Град чистог ваздуха

Еколошки освешћена, плански и урбанистички уређена средина са распрострањеним и функционално вредним зеленим површинама, где се очување животне средине постиже продуктивним коришћењем природних ресурса. Град који је спровео енергетску транзицију градских котларница, и целокупан систем даљинског грејања конвертовао на природни гас и биомасу. Град модерних саобраћајница, ефикасне комуналне инфраструктуре, унапређеног система градског и приградског превоза који не користи нафтне деривате, већ течни природни гас и обновљиве изворе енергије.

Град са привредом која генерише велики број атрактивних, одрживих нових радних места

Град Ужице је савремен град са извозно оријентисаном, конкурентном привредом, заснованом на научно-истраживачком развоју, иновативним технологијама и креативним индустријама. Град који генерише компетентну и конкурентну радну снагу усклађену са потребама привреде. Место са повољним пословним окружењем и инвестиционим амбијентом, између очуване природе и развијених пословних зона.

Социјално укључива заједница са једнаким могућностима за све грађане и по мери свих грађана

Град срећних и задовољних грађана, који имају једнак приступ савременом и квалитетном формалном и неформалном образовању, богатој и разноврсној културној, спортско-рекреативној понуди и садржајима за децу, младе и одрасле. Здравствена и социјална заштита и брига о становништву је ефикасна, праведна и доступна свима, базирана на друштвеном благостању и интересима целокупне локалне заједнице.

Град са јавном управом у функцији грађана

Град Ужице је паметан град са ефикасном, одговорном локалном администрацијом, која негује и промовише сарадњу, толеранцију, једнакост. Град отворене, електронске управе која подстиче и подржава развој целокупне заједнице и која све своје одлуке креира и спроводи заједно са својим грађанима и привредницима поштујући принципе и начела доброг управљања, одрживог развоја и заштите животне средине.

РАЗВОЈНИ ПРАВЦИ, ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ СА ПРЕГЛЕДОМ И ОПИСОМ МЕРА

Преглед развојних праваца, приоритетних циљева и мера

Приоритетни циљ	Мера
Развојни правац: ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ, ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА	
1. Унапређење урбанизма и просторног планирања у функцији планског развоја града	1.1 Подизање капацитета за израду и имплементацију планских докумената
	1.2 Израда Просторног плана града Ужица
	1.3 Израда генералног урбанистичког плана града Ужица
	1.4 Израда планова генералне и детаљне регулације и урбанистичко-техничких докумената
	1.5 Израда планске документације за уређење, валоризацију, рационално коришћење и заштиту природних добара
	1.6 Израда техничке документације и плана детаљне регулације за заштиту од поплава и регулацију реке Ћетиње на деоници кроз насеље Турица на територији града Ужица
2. Унапређење управљања животном средином	2.1 Израда Програма заштите животне средине
	2.2 Унапређење мониторинга квалитета ваздуха и успостављање мониторинга површинских и подземних вода, земљишта, буке и повремених мерења нивоа нејонизујућег зрачења
	2.3 Инсталација метеоролошке станице у граду Ужицу
	2.4 Унапређење стања приватних шума на територији града Ужица кроз ефикасно коришћење дела Буџетског фонда за шуме који припада локалној самоуправи
3. Одрживи развој туризма и повећање броја туриста	3.1 Реконструкција Старог Града са новим садржајима
	3.2 Уређење Зелене стазе у клисури реке Ћетиње (Пројекат „Стазом светлости кроз време“)
	3.3 Уређење заштићеног подручја Споменика природе „Потпећка пећина“
	3.4 Израда студије изводљивости и концепта развоја туризма на подручјима Јелова гора, Лужничка долина и Кремана
	3.5 Комунално опремање подручја Калуђерских Бара на Тари
	3.6 Увођење нових садржаја у туристичку понуду
	3.7 Подизање капацитета и унапређење координације актера у туризму
	3.8 Израда планских докумената у складу са Законом о туризму
	3.9 Унапређење промотивних активности туристичке понуде
4. Одрживи рурални развој и развој тржишно оријентисане и конкурентне пољопривреде	4.1 Подстицање удруживања и задругарства
	4.2 Подстицање интензивне пољопривредне производње
	4.3 Едукација пољопривредника о доброј произвођачкој пракси
	4.4 Подстицање производње и пласмана традиционалних производа ужичког краја
	4.5 Информисање и едукација пољопривредних произвођача за

Приоритетни циљ	Мера
	осигурање пољопривредне производње од елементарних непогода
	4.6 Развој руралне инфраструктуре
5. Унапређење система за управљање отпадним водама	5.1 Учешће у изградњи регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода
	5.2 Изградња канализационе мреже Бела Земља
	5.3 Изградња фекалног колектора и препумпне станице Турица
	5.4 Постављање мањих постројења за пречишћавање отпадних вода у руралној средини (изградња канализационе мреже и мини постројења)
	5.5 Успостављање система за одвођење кишних вода
	5.6 Подизање капацитета ЈКП за управљање отпадним водама
	5.7 Успостављање ефикасног инспекцијског надзора и рада комуналне милиције
6. Унапређење система за управљање отпадом	6.1 Изградња недостајуће инфраструктуре за успостављање и унапређење примарне селекције
	6.2 Промоција примарне селекције
	6.3 Подизање капацитета јавно комуналног предузећа
	6.4 Именовање органа надлежног за управљање отпадом и унапређење инспекцијског надзора у области управљања отпадом
	6.5 Унапређење услуге прикупљања и одвожења отпада у руралном подручју
	6.6 Затварање, санација и ремедијација депоније „Сарића осоје“
7. Унапређење водоснабдевања	7.1 Реконструкција водоводне мреже у циљу смањења губитака
	7.2 Замена азбестцементних цеви на магистралном цевоводу високе зоне водоснабдевања
	7.3 Изградња резервоара Церовића брдо 1
	7.4 Изградња подсистема Баћковићи у Крчагову
	7.5 Изградња резервоара Пора2
	7.6 Изградња водосистема Јелова Гора
	7.7 Изградња пумпне станице Пора 1
	7.8 Израда потисно-разводног цевовода Пора1 – Пора2
	7.9 Изградња пумпне станице Глуваћи 1
	7.10 Пројекат повећања ефикасности водоводног система постављањем 5 сталних мерних места на водоводном систему зона Мегдан и Липа, где ће се континуално мерити проток и притисак
	7.11 Уградња даљинских водомера на водоводном систему Ужице у циљу смањења губитака
	7.12 Изградња резервоара Волујац и недостајуће водоводне мреже
	7.13 Изградња водовода у систему Лужничка долина Каран
	7.14 Изградња водовода Беле воде – преостале линије
	7.15 Изградња водосистема Змајевац – Никојевићи
	7.16 Изградња водовода Потпећ
	7.17 Изградња водовода Љубање
	7.18 Изградња водовода Буар

Приоритетни циљ	Мера
Развојни правац: СМАЊЕЊЕ ЗАГАЂЕЊА ВАЗДУХА	
8. Унапређење система саобраћаја	8.1 Израда транспортног модела
	8.2 Израда и примена плана одрживе урбане мобилности
	8.3 Израда стратегије безбедности саобраћаја
	8.4 Изградња нових паркинг места
	8.5 Изградња нове и реконструкција постојеће градске путне инфраструктуре и објеката како у градском, тако и у сеоском подручју
9. Развој система зеленила и унапређење комуналних услуга чишћења и одржавања јавних зелених површина	9.1 Израда катастра зелених површина
	9.2 Израда Програма подизања, уређења, одржавања и коришћења јавних зелених површина
	9.3 Унапређење зимског одржавања улица
	9.4 Унапређење механизације јавно комуналних предузећа
10. Развој одрживе енергетике	10.1 Израда Катастра соларних потенцијала кровова објеката
	10.2 Оснивање буџетског фонда за енергетску ефикасност
	10.3 Подршка пројектима енергетске санације – рад буџетског фонда за енергетску ефикасност
	10.4 Реконструкција и модернизација система даљинског грејања (топлотних извора, дистрибутивне мреже-топловоди и топлотних подстанци)
	10.5 Развој система даљинског грејања
	10.6 Изградња котларнице Међај
	10.7 Увођење система наплате услуге грејања у складу са количином испоручене енергије
	10.8 Израда регионалног SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan) документа
	10.9 Израда студије за примену ОИЕ
	10.10 Гасификација вртића
	10.11 Реконструкција система јавне расвете
	10.12 Увођење система даљинског управљања јавном расветом
Развојни правац: ПОВЕЋАЊЕ ЗАПОСЛЕНОСТИ	
11. Унапређење пословног амбијента	11.1 Комунално опремање постојећих привредних локација
	11.2 Спровођење заједничких иницијатива са ПКС-РПК Златиборског управног округа и привредним субјектима
	11.3 Развој иновативног предузетништва
	11.4 Развој социјалног предузетништва
12. Развој и унапређење тржишта рада	12.1 Подршка развоју дуалног образовања
	12.2 Подршка активним мерама запошљавања
Развојни правац: СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВА ЗАЈЕДНИЦА СА ЈЕДНАКИМ МОГУЋНОСТИМА ЗА СВЕ ГРАЂАНЕ И ПО МЕРИ СВИХ ГРАЂАНА	

Приоритетни циљ	Мера
13. Повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем	13.1 Изградња вртића на Царини
	13.2 Стварање услова за квалитетно и доступно ПВО на сеоском подручју Каран
	13.3 Стварање услова за квалитетно и доступно ПВО на сеоском подручју Злакуса
	13.4 Стварање услова за квалитетно и доступно ПВО на сеоском подручју Кремна
	13.5 Доградња вртића „Невен“ (проширење капацитета)
	13.6 Доградња вртића у Турици (проширење капацитета)
	13.7 Доградња вртића „Искра“ на Доварју (проширење капацитета)
	13.8 Изградња нових објеката за децу јасленог узраста
	13.9 Примена оптималних решења за повећање обухвата деце у сеоском подручју
	13.10 Подршка приватним вртићима за упис деце
	13.11 Унапређење и повећање капацитета за рад са децом са сметњама у развоју
	13.12 Јачање свести родитеља о значају ПВО
	13.13 Повећање нивоа безбедности деце увођењем видео надзора и других мера безбедности у објектима ПВО
	13.14 Унапређење квалитета услова боравка деце у вртићима
14. Унапређење услова у основним и средњим школама	14.1 Реконструкција и енергетска санација у објектима основних и средњих школа
	14.2 Изградња и реконструкција физкултурних сала и игралишта
	14.3 Надоградња учионица у основним школама за прелазак на једносменски рад
	14.4 Повећање физичке и информационе приступачности основних и средњих школа
	14.5 Повећање безбедности у основним и средњим школама
	14.6 Континуирано опремање основних и средњих школа ИКТ и другом опремом
	14.7 Примена оптималних решења за решавање проблема недостатка стручног кадра у основним и средњим школама
	14.8 Обезбеђење додатног простора и опреме за РЦУ
15. Стварање услова за „Ужице-универзитетски центар“	15.1 Креирање стимулативног амбијента за студенте
	15.2 Обезбеђење материјалних услова за интегрисани универзитет
	15.3 Подршка креирању нових студијских програма
16. Унапређење квалитета и доступности услуга социјалне заштите	16.1 Развој и проширење постојећих услуга социјалне заштите (са фокусом на повећање доступности услуга становништву из сеоског подручја)
	16.2 Развој нових услуга социјалне заштите
	16.3 Развијање саветодавно терапијских и социјално едукативних

Приоритетни циљ	Мера
17. Стварање предуслова за унапређење културних садржаја са посебним фокусом на садржаје за децу и младе	услуга
	16.4 Промоција волонтеризма у подршци социјално осетљивим групама
	16.5 Јачање професионалних компетенција запослених у систему социјалне заштите и у партнерским системима
	16.6 Стварање услова за проширење капацитета Дома за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“
	16.7 Унапређење приступачности објеката социјалне заштите
	17.1: Реконструкција Градског културног центра
	17.2: Изградња објекта јавне намене на месту објекта стрељане која се налази на парцели Градског културног центра за потребе оснивања Галерије уметничке керамике
	17.3: Изградња објекта јавне намене на месту објекта стрељане која се налази на парцели Градског културног центра за потребе Дечијег културног центра
	17.4 Реконструкција и адаптација куће Михаила Миловановића у селу Гостиница
	17.5: Адаптација простора Народне библиотеке за отварање легата Љубомира Симовића
	17.6: Унапређење приступачности објеката установа културе
	17.7: Реконструкција централног градског трга у Ужицу
	17.8: Реконструкција и енергетска санација објеката Народног музеја Ужице
	17.9: Реализација програмских садржаја у оквиру Програма „Ужице – престоница културе Србије 2024“
	17.10: Изградња Дома културе у селу Злакуса
	17.11: Развој програма „Дечијег културног центра Ужице“
	17.12: Реконструкција и енергетска санација објекта Народне библиотеке
	17.13: Адаптација поткровља у Градској галерији за унапређење интерактивног програма „Дохвати уметност“
	17.14: Доградња депоа Историјског архива
17.15: Оснивање одељења за тинејџере у Народној библиотеци	
17.16: Оснивање Едукативног центра за савремену драму и позориште	
17.17: Санација Народног позоришта	
17.18: Даљи развој издавачке делатности	
17.19: Унапређење промоције културних садржаја	
18. Унапређење услова за бављење спортом и спровођење омладинске политике	18.1 Припреме за организовање МОСИ игара 2024. године
	18.2 Реконструкција и изградња објеката спортске инфраструктуре и јавних игралишта у градском и сеоском подручју
	18.3 Реконструкција Спортске дворане „Велики парк“
	18.4 Реконструкција постојећих дечјих игралишта у циљу њиховог прилагођавања одредбама Правилника о безбедности дечјих

Приоритетни циљ	Мера
	игралишта
	18.5 Подршка развоју школског спорта
	18.6 Подизање енергетске ефикасности и коришћење ОИЕ у објектима спортске инфраструктуре
	18.7 Модернизација амбуланте спортске медицине
	18.8 Подршка Канцеларији за младе и Омладинском клубу у спровођењу омладинске политике
	18.9 Подршка организацијама цивилног друштва у спровођењу омладинске политике
19. Унапређење услова за очување јавног здравља и промоција здравих стилова живота	19.1 Повећање броја и унапређење услова у амбулантама
	19.2 Информисање грађана о примарној здравственој заштити
	19.3 Промоција здравих стилова живота код девојчица и дечака
	19.4 Подршка у успостављању Клуба давалаца крви у сврху одрживости Завода за трансфузију
	19.5 Унапређење услуге кућног лечења
Развојни правац: ЈАВНА УПРАВА У ФУНКЦИЈИ ГРАЂАНА	
20. Унапређење квалитета услуга локалне самоуправе	20.1 Спровођење управљачко-организационих промена/унапређења у градским управама Ужице
	20.2 Развој људских ресурса у градским управама
	20.3 Техничко опремање градских управа
	20.4 Успостављање механизма за мерење задовољства корисника услугама које пружа ЛС
	20.5 Формирање електронског регистра (базе) административних поступака
	20.6 Успостављање електронске писарнице (е-писарнице)
21. Унапређење информисања грађана и повећање њиховог учешћа у процесима планирања и доношења одлука	21.1 Унапређење регулаторног, организационог и финансијског оквира
	21.2 Информисање, консултације и активно укључивање грађана
22. Ужице – паметан град	22.1: Израда студије за „паметан град“
	22.2: Примена „паметних решења“

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ И ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Приоритетни циљ 1: Унапређење урбанизма и просторног планирања у функцији планског развоја града

У Златиборској области једино Град Ужице има сектор за израду просторних и урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената, са дугогодишњом традицијом, у оквиру ЈП “Ужице развој”. Тренутно капацитети сектора нису на задовољавајућем нивоу (недовољан број запослених кадрова, непостојање информационог система за праћење стања у простору, застарела рачунарска опрема...), па је потребно сектор ојачати, у циљу унапређења процеса израде планске документације, које ће допринети задовољењу потреба и захтева оснивача и корисника у области просторног и урбанистичког планирања и уређења, јачања регионалног идентитета и снажног активирања укупног просторног капацитета Града.

У оквиру овог приоритетног циља тежиће се унапређењу израде планских докумената, у смислу побољшања капацитета и инструмената за њихову израду. Промене које је потребно спровести у сектору урбанизма дефинисане су у овом Плану у оквиру планираних мера. Потребно је Просторни план града Ужице ускладити са новодонешеним планским документима вишег реда (Просторним планом РС, као и са ППППН ПП „Шарган-Мокра Гора“, ППППН слива акумулације „Врутци“, ППППН „Национални парк Златибор“, ППППН инфраструктурног коридора високонапонског далеководна интерконекција 2x400 kV, РС (Бајина Башта) – граница Црна Гора – граница Босна и Херцеговина, Регионалним просторним планом Златиборског и Моравичког округа). Потребно је узети у обзир да је временом дошло до измена предложених траса аутопута Пожега-Котроман (у току је израда ППППН коридора аутопута Е-761, деоница Пожега-Ужице-граница са БИХ), као и трасе магистралног колектора и локације регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода (у току поступак израде планске документације).

Донешене су Одлуке за израду ППР-ова на подручју центара сеоских насеља Мокра Гора, Кремна и Калуђерске Баре. Такође, донешена је одлука за измене и допуне ППР “Царина“ на територији града Ужице, а потребно је преиспитати ППР „Севојно“ за шта постоји низ појединачних иницијатива, проузрокованих проблемима у поступцима легализације и изградње објеката и све је ово планирано да се спроведе у оквиру овог приоритетног циља.

Једна од планираних мера се односи и на израду планске документације за уређење, валоризацију, рационално коришћење и заштиту природних добара (Калуђерске баре, клисура Ђетиње, Потпећка пећина, Јелова гора, Лужничка долина...)

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број запослених у сектору урбанизма	32 (2021.)	36 (2030.)	Правилници о систематизацији радних места (Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско правне послове, ЈП “Ужице развој“
Број усвојених просторних урбанистичких планова	3 (2021.)	6 (2030.)	Одлуке о усвајању планова
Број поднетих, нерешених захтева за озакоњење бесправно изграђених објеката	24.000 (2021.)	10.000 (2030.)	Извештај о раду Градске управе за урбанизам
Покривеност територије планским документима (Плановима генералне регулације и плановима детаљне регулације)	23(2021.)	29 (2030.)	Извештај о раду Градске управе за урбанизам

Мере за постизање Приоритетног циља 1

Мера 1.1: Подизање капацитета за израду и имплементацију планских докумената

Процес израде планских докумената обухвата њихову израду и усвајање. Имплементација планских докумената је други процес, који представља реализацију планских решења. Ова два процеса је неопходно повезати у непрекидан и јединствен процес, мониторингом и евалуацијом - сталним и активним праћењем промена у простору, потпуним сагледавањем физичких, економских, друштвених, еколошких промена. Квалитет планских докумената се управо мери степеном њихове имплементације.

У оквиру ове мере радиће се на унапређењу организације, као и подизању капацитета и компетентности запослених који се баве просторним и урбанистичким планирањем, запошљавањем и перманентном едукацијом стручних кадрова, као и успостављањем и развојем информационих система праћења стања у простору.

У оквиру ове мере радиће се на преиспитивању могућности за наставак развоја ГИС-а. Готово све активности Управе за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове, као и Управе за инспекцијске послове и комуналну милицију су просторно орјентисани. Поред тога велики број јавних и осталих предузећа и грађана се опслужује од стране ових управа, тако да би увођење ГИС технологије умногоме олакшало и убрзало процесе који су у надлежности ових одељења. Коришћењем ГИС технологије постигло би се значајно убрзање поступка издавања информација о локацији, као и решења о легализацији објеката, што би инвестирање у Ужицу учинило једноставнијим.

Тип мере:

Институционално-управљачко-организациона

Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	ЈП “Ужице развој”,
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	Краткорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број новозапослених стручних кадрова – циљна вредност: 4
- Број успостављених сервиса (слојева) у оквиру ГИС-а

Мера 1.2: Израда Просторног плана града Ужица

Сходно променама у простору (на територији града Ужица), које утичу на постојећу планску документацију и временском хоризонту планских решења, а у складу са законском регулативом која налаже усклађивање и ревизију урбанистичке и просторне документације, планирана је анализа потреба за изменама Просторног плана града Ужица, а у циљу омогућавања даљег развоја Града.

У складу са одлуком Града приступиће се реализацији ове планиране активности.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, буџет РС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	ЈП “Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	Средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Израђен Просторни план града Ужица – циљна вредност: 1

Мера 1.3: Израда генералног урбанистичког плана града Ужица

У сусрет новом инвестиционом циклусу, не само из законских обавеза, већ и из реалних потреба, Град Ужице је донео Одлуку о приступању изради Генералног урбанистичког плана града Ужица (у даљем тексту: ГУП) - „Сл. лист града Ужица“, бр. 4/2020. Полазна основа за израду Плана је ГУП града Ужица до 2020. Носилац израде Плана је Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско - правне послове Града Ужица. Обрађивач Плана је ЈП "Ужице развој" Ужице.

За потребе израде ГУП-а неопходно је ангажовање стручних сарадника за поједине области (саобраћај, техничка и комунална инфраструктура). У склопу припремних активности прибавиће се дигиталне подлоге:

- катастарски план (ДКП), обухватајући поред просторних података о границама парцела и алфанумеричке податке о облику својине (јавно или приватно власништво),
- катастар водова (КВ),
- дигитални ортофото снимак,
- топографски план (по потреби, за делове насеља),
- регистар просторних јединица (РПЈ) и
- други дигитални подаци.

Прибавиће се и подаци о постојећем стању, условима коришћења и развојним плановима, и то од надлежних:

- Програм пословања ЈП „Ужице развој“ за 2022. годину
- комуналних предузећа, завода и других организација, о мрежи комуналне, саобраћајне и друге техничке инфраструктуре, капацитетима и планираним проширењима,
- организација, органа и предузећа за заштиту животне средине, о потребним стратешким, претходним, односно пратећим студијама или проценама,
- организација, органа и предузећа за заштиту водотокова, као и зона заштите изворишта воде за пиће,
- министарства одбране,
- завода за заштиту споменика културе, о евидентираним или заштићеним објектима, споменицима културе и амбијенталним целинама,
- завода за заштиту природе, о евидентираним или заштићеним природним добрима,
- организација, органа и предузећа, о општим санитарним условима и санитарним и хигијенским правилима или стандардима за пројектовање,
- хидро-метеоролошких и сеизмолошких завода, о условима изградње и коришћења простора на територији Плана,
- организација, органа и установа јавних служби (образовање, здравство, култура, спорт и др),
- организација, органа и предузећа за заштиту од пожара,
- других организација, органа и предузећа за активности и податке који могу бити од значаја за израду Плана.

Услови и подаци се прибављају од надлежних комуналних предузећа, организација и органа са локалног и републичког нивоа.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	4.800.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Буџет РС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Израђен генерални урбанистички план – циљна вредност: 1

Мера 1.4: Израда планова генералне и детаљне регулације и урбанистичко-техничких докумената

У оквиру ове мере израдиће се следећи планови генералне и детаљне регулације, као и урбанистичко-техничка документа.

Израда Плана детаљне регулације „Комерцијално – спортске зоне у Турици“ Град Ужице

Изради Плана приступило се како би се дефинисали потенцијали и заштитила лева обала реке Ђетиње од поплава и изградио Спортско рекреативни центар са пратећим садржајима, чиме се извршава Програм пословања ЈП „Ужице развој“ за 2022. годину - 18 Унапређење привредних делатности кроз усаглашавање са планским циљевима и

развојним стратегијама Града којима се уједно плански подржава и подстиче урбоекономски развој ужег и ширег подручја и обезбеђује рационалније коришћење грађевинског земљишта и изграђене инфраструктурне мреже.

Израда Плана генералне регулације „Туристички центар Калуђерске баре на Тари“ Град Ужице

С обзиром на развој туризма у ужичком крају донета је Одлука о изради Плана генералне регулације „Туристички центар Калуђерске баре на Тари“ Град Ужице, како би се детаљније плански разрадила туристичка дестинација Тара - Калуђерске баре. Израда овог планског документа би била основ за развој и реализацију пројеката из области туризма.

Израда Плана генералне регулације „Мокра Гора“ Град Ужице

Донета је одлука о изради плана, на основу ППППН ПП „Шарган -Мокра Гора“. Мокра Гора је стратешким и планским документима опредељена као туристичке целина и насеље са израженом туристичком функцијом, па је циљ израде Плана формирање планског основа за рационално уређивање и коришћење простора у обухвату Плана, стварање планског основа за јачање свих видова туристичких садржаја, заштиту животне средине и амбијенталних вредности којима овај простор обилује, као и стварање услова за издавање неопходних дозвола.

Израда Плана генералне регулације „Кремна“ Град Ужице

Донета је одлука о изради плана, на основу ППППН ПП „Шарган -Мокра Гора“, и сеоско насеље Кремна је стратешким и планским документима опредељена као туристичке целина и насеље са израженом туристичком функцијом.

Измена и допуна Плана генералне регулације “Царина“

Сходно одредбама члана 48. Закона о озакоњењу ("Сл.гласник РС", бр. 96/15, 83/18 и 81/2020- одлука УС) и обавеза јединица локалне самоуправе за усклађивање планова са резултатима пописа нелегално изграђених објеката, као и Закону о планирању и изградњи ("Сл. гл. РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014 и 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019-др.закон и 9/2020) донета је одлука о изради Измена и допуна Плана генералне регулације “Царина“, сходно иницијативама грађана, а у циљу наставка поступака, како озакоњења, тако и изградње објеката.

Измена и допуна Плана генералне регулације "Севојно"

У складу са потребама Града Ужица, а према Закључку Градског већа о начину коришћења земљишта у обухвату ПДР "Слободна зона Ужице" у Севојну од 02. 11. 2016. године који је у обухвату Плана генералне регулације “Севојно“, договорена је израда Измена и допуна Плана генералне регулације "Севојно" у циљу промене начина коришћења земљишта тако да уместо претежне намене - спортско рекреативни центар, нова претежна намена буде - секундарне делатности - С1 (индустријска производња, грађевинарство, производно занатство, складиштење и велепродајни центри) са одговарајућим компатибилним наменама.

ПДР Касарна II фаза

За простор бившег комплекса касарне у Крчагову, који није обухваћен ПДР Касарна I фаза, је донета одлука о изради Плана и треба наставити активности у циљу завршетка његове израде.

План детаљне регулације „Јеловогорска улица“

Због немогућности решавања имовинско-правних односа између власника парцела у обухвату Плана, а на захтев представика Града, стопирана је израда плана у 2020.

Крајем године, на захтев Града, поново је покренута иницијатива за наставак израде нацрта плана.

План детаљне регулације “Слободна зона Ужице“ у Севојну

Планиран је наставак активности на изради Нацрта Плана, после дефинисања коначног предлога саобраћајног решења, које ће бити усаглашено са потребама највећих привредних субјеката у Слободној зони - Ваљаонице бакра и Импол Севала. Договор Града и претходно наведених предузећа је да иста доставе Обрађивачу Плана информације неопходне за наставак израде документа, а у вези одговарајућег саобраћајног решења, одобреног од стране управљача државних путева – ЈП „Путеви Србије“. По добијању сагласности на планско решење саобраћаја, од стране претходно наведених привредних субјеката, Обрађивач Плана ће завршити израду нацрта документа у року од 2 месеца.

План детаљне регулације за Улицу Страхињића бана

Након достављања Идејног саобраћајног решења, од стране ангажованог сарадника, наставиће се активности на изради нацрта Плана, чије се усвајање планира у првој половини 2023. године.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства),
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број израђених планова генералне регулације • Број израђених планова детаљне регулације 	

Мера 1.5: Израда планске документације за уређење, валоризацију, рационално коришћење и заштиту природних добара

У оквиру ове мере израдиће се урбанистички план за Споменик природе „Потпећка пећина“ са околином и урбанистички план за Предео изузетних одлика „Клисура Ђетиње“. Израда планске документације за Јелову гору, Лужничку долину и Калуђерске баре је у току.

Израдом урбанистичког плана Споменика природе „Потпећка пећина“ биће омогућена заштита природног добра утврђивањем услова и мера његове заштите у складу са Законом о заштити природе, као и валоризација природних вредности Потпећке пећине и околине. Организација, рационално уређивање и коришћење простора и изградња објеката на заштићеном простору вршиће се на основу урађеног урбанистичког плана.

Израдом урбанистичког плана за Предео изузетних одлика „Клисура Ђетиње“ омогућиће се заштита природног добра утврђивањем услова и мера његове заштите у складу са Законом о заштити природе, као и валоризација природних вредности подручја клисуре реке Ђетиње, а по усвајању Одлуке о заштити Предела изузетних одлика „Клисура Ђетиње“.

Планиране активности у оквиру ове мере су: дефинисање врсте планског документа,

доношење скупштинске одлуке о приступању изради урбанистичког плана, прибављање адекватних геодетских подлога у зависности од нивоа планског документа, израда и усвајање плана у складу са Законом прописаном процедуром.

Урбанистички план ће омогућити организацију, рационално уређивање и коришћење простора и изградњу објеката на заштићеном простору.

Сва уређења и опремања у Пределу изузетних одлика „Клисура Ђетиње“ и Споменика природе „Потпећка пећина“ са околином, вршиће се по планској документацији.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	4.800.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	Туристичка организација Ужица, Обрађивач плана, МЗ „Потпећ“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)/помоћник градоначелнице за урбанизам
Период спровођења:	средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број усвојених одлука Скупштине града о приступању изради плана – циљна вредност: 4
- Број усвојених урбанистичких планова – циљна вредност: 4

Мера 1.6 Израда техничке документације и плана детаљне регулације за заштиту од поплава и регулацију реке Ђетиње на деоници кроз насеље Турица на територији града Ужица

У циљу решавања дугогодишњег проблема на регулацији реке Ђетиње и угрожености од поплава на подручју града, неопходна је реализација предметне мере у туричкој котлини, која је јако важна за даљи развој Града.

Просторна целина Турица обухвата западни део подручја ГУП-а града Ужица, односно туричку котлину, са долинама Дубоког и Волујачког потока и делом долине реке Ђетиње. Котлина није много насељена и представља велики потенцијал за изградњу објеката (највећи део парцела је у власништву Града). Корита Ђетиње и Волујачког потока нису регулисана, због чега је подручје Турице често плављено. Реком Ђетињом на Градску плажу у Ужицу, која се налази низводно, доспевају и велике количине наноса, чиме је угрожено коришћење исте за купање у летњем периоду.

Због претходно наведеног, а у циљу заштите од поплава и стварања могућности и за валоризацију овог градског земљишта и реализацију планираних намена (спортско-рекреативних и других садржаја), Град Ужице је приступио изради:

- техничке документације (урађен је Генерални пројекат заштите од поплава и регулације реке Ђетиње на деоници кроз насеље Турица на територији града Ужица),
- Плана детаљне регулације „Комерцијално-спортске зоне у Турици“, град Ужице

(обухват око 18 ha).

Циљ израде техничке документације је дефинисање техничког решења ефикасне заштите посматраног подручја од плављења унутрашњим и спољним водама, чиме ће се стећи услови да се овај простор максимално урбанистички искористи и оплемени. Израда техничке документације ће се реализовати у више фаза.

Разлог за израду Плана детаљне регулације, на делу простора који је у претходном периоду разрађен Планом генералне регулације, је потреба за даљом разрадом и прецизним дефинисањем разграничења простора између појединих зона, као и повезивања са непосредим окружењем. Туричка котлина, која је у обухвату еколошке мреже (РВА - Ћетиња), у непосредној близини Предела изузетних одлика „Клисура Ћетиње“ (чије је проглашење у процедури) од изузетног је значаја за развој града, кроз подизање централитета ове зоне, а са посебним освртом на коришћење и заштиту природних ресурса овог и простора у непосредном окружењу. Река Ћетиња, неизграђени простор котлине, близина Старог града, визуре, клисура реке са биолошким и др. вредностима, велика и мала брана, зелена стаза на траси старе железничке пруге, резервно водоизвориште, непосредна близина планиране обилазнице, намећу изузетно пажљив приступ планирању овог простора. Заштита леве обале реке Ћетиње од поплава, ради изградње спортско-рекреативног центра са пратећим садржајима и очувања резервног водоизворишта (рени бунари) као и десне обале реке Ћетиње на којој су планирани комерцијални садржаји као преовлађујући.

Обзиром на изузетан значај простора и окружења, опредељење за начин заштите од великих вода не може се посматрати само са инжењерског аспекта, где се оцена пројеката обавља помоћу економских („benefit-cost“) критеријума, већ се мора проширити и за низ „не-инжењерских“ захтева, очување биолошке разноврсности, амбијенталног квалитета и инкорпорирања у планиране намене, што се не може лако квантификовати. Све оштрији услови заштите животне средине дају управо овим критеријумима већи значај, односно вредновање неког пројекта заштите од поплава мора се заснивати на обједињеном скупу техниких и „нетехничких“ критеријума, а оптимално решење не мора увек бити и економски најповољније.

Унапређење привредних делатности кроз усаглашавање са планским циљевима и развојним стратегијама Града, којима се уједно плански подржава и подстиче урбоекономски развој ужег и ширег подручја и обезбеђује рационалније коришћење грађевинског земљишта и изграђене инфраструктурне мреже.

Рedefинисање и усклађивање намена и статуса садашњег железничког земљишта на простору бивше железничке пруге, а у циљу стварања могућности за уређење постојеће саобраћајнице и појаса уз њу.

У обухвату Плана, непосредно уз парцелу реке налазе се и парцеле у приватном власништву па је могуће да ће бити потребна њихова експропријација како би се реализовала планска решења.

Основни циљеви израде ПДР-а су:

- унапређење урбаног идентитета овог дела града;
- дефинисање начина регулације реке Ћетиње и одбране од великих вода у сврху заштите насеља од великих вода и изградње спортско-рекреативних садржаја на левој обали реке Ћетиње (плавној површини), а на основу резултата прорачуна линија нивоа реке при великим водама;
- реконструкција и доградња постојеће саобраћајне мреже ради бољег и рационалнијег функционисања и комуналне инфраструктуре,

-	реконструкција и доградња постојећих мрежа комуналне инфраструктуре.
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	4.808.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, буџет РС, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	2025. година
Показатељи учинка (опционо):	
•	Израђена техничка документација – циљна вредност: 1
•	Усвојен План детаљне регулације – циљна вредност: 1

Приоритетни циљ 2: Заштита и унапређење животне средине

За ужички крај (шире подручје) важи мишљење да је то предео са релативно очуваном и здравом животном средином. Међутим, анализа стања појединих сегмената животне средине указује да реално стање није у складу са генералним мишљењем.

У Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године као и у нацрту Просторног плана Републике Србије до 2035. године извршена је просторна диференцијација животне средине, према стандардима и искуствима ЕУ, а узимајући у обзир постојеће стање квалитета животне средине и тренд у наредном периоду, на четири категорије. Ужице (урбано подручје) спада у подручје загађене и деградиране животне средине (то су локалитети са прекорачењем граничних вредности загађивања, урбана подручја, подручја отворених копова лигнита, јаловишта, депоније, термоелектране, коридори аутопутева, водотоци IV и „ван класе“) са негативним утицајем на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота. За ову категорију треба обезбедити таква решења и опредељења којима се спречава даља деградација и умањују ефекти ограничавања развоја. Потребно је санирати и ревитализовати деградиране и угрожене екосистеме и санирати последице загађења, у циљу стварања квалитетније животне средине. Развој града Ужица мора задовољити циљеве одрживог развоја уз стварање услова да се економија развија у складу са еколошким принципима. У Локалном еколошком плану града Ужица (ЛЕАП) за период 2012-2016. године сагледани су сви аспекти заштите животне средине, препознати проблеми и дефинисани циљеви за побољшање квалитета животне средине. ЛЕАП је дао јасне смернице свим документима из ове области који су касније рађени. Приликом израде ЛЕАП-а па све до данас приоритети се нису променили, а односе се на побољшање квалитета ваздуха, заштиту вода и земљишта.

У оквиру овог приоритетног циља урадиће се Програм заштите животне средине. Сврха израде Програма је добијање документа јавне политике у области заштите, унапређења и управљања заштитом животне средине, којим се утврђује стање у овој области, препознају трендови, дефинишу циљеви и обезбеђује усклађеност политике управљања и заштите животне средине са другим секторских политикама. У складу са тематиком, Програм представља мултидисциплинаран, комплексан и свеобухватан документ који даје стратешки правац у приоритизацији циљева и постепеном повећању задатака који

ће бити реализовани у складу са капацитетима и расположивим ресурсима. У току операционализације задатака утврђених Програмом, биће вршена додатна приоритизација и циљева и задатака, како би се спровођење Програма, као веома комплексног документа, учинило изводљивим. Програм ће се реализовати кроз годишње програме буџетског фонда за заштиту животне средине.

Бројни постојећи и очекивани проблеми у животnoj средини у будућности (пораст броја и јачине екстремних временских прилика, нестајање врста, повећање броја обољења изазваних загађењем воде, ваздуха и земљишта и др.) могу бити решавани предузимањем промена у појединим секторима (енергетика, саобраћај, пољопривреда, индустрија, туризам и др.). Промене које је потребно спровести у тим секторима дефинисани су у овом Плану развоја у оквиру приоритетних циљева, односно мере које се на те секторе односе.

У оквиру овог приоритетног циља планирана је мера која се односи на унапређење мониторинга квалитета ваздуха и успостављање мониторинга површинских и подземних вода, земљишта, буке и повремених мерења нивоа нејонизујућег зрачења.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број реализованих програма мониторинга у периоду 2023-2030	3 (2022.)	5 (2030.)	Извештај о резултатима мониторинга
Процент реализованих активности из Програма заштите животне средине у периоду 2023-2030. (%)	- (2022.)	70 (2030.)	Извештај о реализацији Програма заштите животне средине
Површина шума у власништву чланова удружења власника приватних шума регистрованих на територији града Ужица (хектар)	461 (2021.)	700 (2030.)	Катастар чланова удружења власника приватних шума

Мере за постизање Приоритетног циља 2

Мера 2.1: Израда Програма заштите животне средине

Сврха израде Програма је добијање стратешког документа у области заштите, унапређења и управљања заштитом животне средине, којим се утврђује стање у овој области, препознају трендови, дефинишу циљеви и обезбеђује усклађеност политике управљања и заштите животне средине са другим секторских политикама. У складу са тематиком, Програм представља мултидисциплинаран, комплексан и свеобухватан документ који даје стратешки правац у приоритизацији циљева и постепеном повећању задатака који ће бити реализовани у складу са капацитетима и расположивим ресурсима.

У оквиру ове мере ће се донети Одлука о изради и изградити Програм заштите животне средине.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	500.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој
Други учесници у спровођењу:	Зелени савет Града Ужица, организације цивилног друштва
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	краткорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Израђен Програм заштите животне средине – циљна вредност: 1

Мера 2.2: Унапређење мониторинга квалитета ваздуха и успостављање мониторинга површинских и подземних вода, земљишта, буке и повремених мерења нивоа нејонизујућег зрачења

Захваљујући овој мери омогућава се систематско мерење, испитивање и оцењивање индикатора стања и загађења животне средине. Мониторингом се могу идентификовати загађивачи и ниво загађивања који они узрокују, чиме се стварају услови за дефинисање мера заштите, доношење одговарајућих и правовремених одлука и реаговање у акцидентним ситуацијама

У оквиру ове мере реализоваће се израда програма мониторинга и избор акредитоване установе за реализацију појединачних програма.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	5.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет града Ужица, буџет РС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој
Други учесници у спровођењу:	Завод за јавно здравље Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	дугорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број узорковања - циљна вредност: четири пута годишње
- Број мерних места за праћење нивоа буке
- Број узорака површинских и подземних вода
- Број мерних места за праћење нивоа буке (годишње)
- Број мерних места за праћење квалитета земљишта (годишње)
- Број мерних места за праћење квалитета ваздуха (годишње)
- Број мерних места за праћење нивоа нејонизујућег зрачења (годишње)

Мера 2.3: Инсталација метеоролошке станице у граду Ужицу

Ова мера је приоритизована јер мерење и осматрање метеоролошких елемената и појава на микролокацији у граду Ужицу има за циљ добијање метеоролошких података, што омогућава климатолошке анализе, прогнозу времена, агро прогнозу и сл.

У оквиру мере поднеће се иницијатива за успостављање инсталацију метеоролошке

станице у Ужицу код Републичког хидрометеоролошког завода, као саставног дела Метеоролошког осматрачког система Србије, а потом и успоставити метеоролошка станица на микролокацији у Ужицу.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	2.880.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, буџет РС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Град Ужице
Други учесници у спровођењу:	Завод за јавно здравље Ужице, Републички хидрометеоролошки завод
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број постављених метеоролошких станица у Ужицу – циљна вредност: 1
- Број припремљених метеоролошких извештаја

Мера 2.4: Унапређење стања приватних шума на територији града Ужица кроз ефикасно коришћење дела Буџетског фонда за шуме који припада локалној самоуправи

Град заузима укупну површину од 66.670 хектара, од чега је 36% територије, односно 28.988 хектара под шумом. Од тога 16.133 хектара чине шуме и шумско земљиште у приватном власништву, што је 25% укупне територије града и 56% површине под шумама.

Поменутих 16.133 хектара приватних шума распоређено је на 30 катастарских општина и на укупном броју од 29.681 парцеле, те произилази да просечна величина парцеле износи 0,54 хектара. Оволика просечна површина парцеле је изузетно мала за било какво организовано газдовање, већ је удруживање власника једини начин одрживог управљања оваквим поседима.

Државним шумама се организовано газдује и редовно се евидентира стање и промене. Међутим, приватне шуме на територији Града Ужица нису до сада премераване нити уређиване, већ се њима газдује на основу Привремених програма газдовања који се доносе сваке године и у којима су подаци у највећој мери процењене вредности, а ретко измерене величине. Непостојање поузданих података је ограничавајући фактор за унапређивање стања приватних шума јер нису познате полазне величине.

У оквиру ове мере радиће се на унапређивању стања шума, са посебним акцентом на приватне шуме које су приоритетне за уређивање.

Применом ове мере би требало да стање шума на територији града буде побољшано, у смислу да ће бити основане нове шуме пошумљавањем, биће изграђени шумски противпожарни путеви, уређени водозахвати за гашење шумских пожара и предузете друге мере из области гајења, заштите, коришћења и уређивања шума.

Град Ужице сваке године приходује у наменски буџетски фонд за шуме око 1 милион динара на име накнаде за коришћење дрвета, а овај новац се према Закону о шумама (чланови 80-88) мора наменски утрошити за унапређење стања шума и о томе сваке године извести надлежно министарство. Ово је врло значајно за одрживост ове мере, јер унапређење стања шума значи директно увећање буџетског прихода по основу

наплате таксе на посечено дрво (накнаде за коришћење дрвета). Дакле, унапређивањем стања у шумама долази до увећања наменских средстава за даља унапређења.

Државна ревизорска институција (ДРИ) објавила је извештај о налазима стања у републичкој Управи за шуме надлежног министарства приликом ревизије о сврсисходности пословања. У том извештају ДРИ примећује да се на локалном нивоу не доносе планска документа деценијама уназад, да нема извештавања, и налаже унутрашњу стручну расправу да се дође до одрживих модела. Испуњавање ове мере значајно доприноси извршењу налога ДРИ.

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	МПШВ, Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељења за привреду (Одсек за пољопривреду) Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	Удружења власника приватних шума, месне заједнице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Континуирано
Показатељи учинка (опционо):	- Број корисника средстава буџетског фонда за шуме

Приоритетни циљ 3: Одрживи развој туризма и повећање туристичког промета

Град Ужице се одликује значајним туристичким вредностима које су делом туристички валоризоване и укључене у савремене туристичке токове. Очувана природа, традиција, културно и индустријско наслеђе представљају окосницу туристичког развоја уз адекватну развојну и инвестициону политику.

Најзначајније туристичке вредности на подручју града Ужица су: Мокра Гора са Шарганском осмицом и Дрвенградом, планина Тара, село Кремна, Стари град, Хидроцентрала „Под градом“, клисура реке Ђетиње, Археолошки парк „СтаПарк“, манастир Рујно, Потпећка пећина, село грнчара Злакуса, Бела црква Каранска, и др. Поред српске славе, кола и свирања гусала, Злакушко лончарство и ракија шљивовица су уписани на UNESCO Репрезентативну лису нематеријалног културног наслеђа човечанства. У децембру 2021. године, на заседању Генералне скупштине Светске туристичке организације Уједињених нација у Мадриду (UNWTO), Мокра Гора је понелатитулу за најбоље туристичко село света, међу више од 170 конкурената из 75 земаља света.

Велики број културно – туристичких манифестација које се традиционално одржавају у Ужицу значајно употпуњују туристичку понуду, а неке од њих имају међународни карактер.

Град Ужице је центар туристичке регије Западна Србија која обухвата 12 градова и општина. Програмом развоја туризма туристичке регије Западна Србија 2020-2025. као кључни туристички производи у граду Ужицу дефинисани су: рурални туризам, етно туризам, активни одмор и кружна путовања - културно тематске руте.

Један од приоритетних туристичких производа града Ужица је и рурални туризам и у складу је са Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016–2025. године и Програмом развоја туристичке регије Западна Србија 2020–2025. године.

Категорисана домаћинства на територији града Ужица испуњавају доста високе стандарде и квалитет пружених услуга у руралном туризму. У наредном периоду неопходно је константно подизање капацитета и квалитета услуга у сарадњи с надлежним институцијама уз праћење и имплементирање савремених трендова туристичке тражње у руралном туризму.

У оквиру овог приоритетног циља радиће се на изградњи нове туристичке инфраструктуре и унапређењу постојеће, као и увођењу нових садржаја на постојећим туристичким локалитетима, повезивањем са туристичким локалитетима суседних општина Чајетине, Бајине Баште, Вишеграда у Републици Српској и заједнички наступи на туристичком тржишту. Приликом изградње нове или унапређења постојеће туристичке инфраструктуре, као и приликом увођења нових садржаја, посебна пажња ће се обратити подизању доступности и приступачности туристичких локалитета, производа и услуга (не само физичке, већ и информационе) и обезбеђењу безбедносне сигурности тих туристичких локалитета у складу са важећим законима и правилницима. Унапређење безбедног коришћења туристичких локација има за циљ спречавање негативних утицаја по кориснике туристичких услуга и природу. Мере и циљеви који се односе на изградњу инфраструктуре која мора да прати услове у случају гашења пожара, спречавању елементарних непогода и остале неопходне мере и циљеви, биће прецизно дефинисани у Плану смањења ризика од катастрофа чија израда је ускоро планирана.

Уз претходно наведене мере које се односе на унапређења туристичке инфраструктуре и супраструктуре, у оквиру овог приоритетног циља ће се радити на подизању капацитета актера у туризму (запослених у туризму и угоститељству, сеоских домаћинстава, пружаоца других услуга, запослених у јавним и сервисним службама и др.), као и унапређење промотивних активности туристичке понуде.

Како би ближе дефинисали планирање и развој туризма, Град Ужице ће додатно радити на припреми оних докумената који су утврђени Законом о туризму, као што су: програм развоја туризма, програм промотивних активности и др., било самостално, било у партнерству са другим актерима.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Удео запослених у туризму на територији града (%)	4,42 (2020.)	5 (2030.)	ПКС, РЗС
Број долазака туриста на годишњем нивоу	50.278 (2021.)	62.000 (2030.)	РЗС
Број остварених ноћења на годишњем нивоу	137.196 (2021.)	200.000 (2030.)	РЗС

Напомена: Укупан број долазака и ноћења разликује се од званичних статистичких података јер статистички подаци још увек нису усклађени са новим моделом пријаве гостију преко е-туристе.

Број посетилаца ¹⁹	350.000 (2021.)	450.000 (2030.)	ТО Ужице
-------------------------------	---------------------------	---------------------------	----------

Мере за постизање Приоритетног циља 3

Мера 3.1: Реконструкција Старог Града са новим садржајима

Ова мера обухвата следеће:

- Изградњу пешачких мостова – укупно процењена вредност је 124.580.000,00 динара, а процењени трошкови обухватају: 110.000.000,00 динара за: изградњу пешачког моста већег распона преко реке Ђетиње до утврђења Ужички град; изградњу приступне пешачке стазе до моста у дужини око $L=120m$, ширине макс. 3m; реконструкцију/изградњу постојеће пешачког прилаза воденој кули на утврђењу од моста до улаза у утврђење (до централног платоа) и 14.680.000,00 динара за изградњу пешачког моста мањег распона на "Бањици" преко реке Ђетиње

- Изградњу путева за коју је потребно укупно 404.860.000,00 динара, и то за: изградњу једносмерног саобраћајног прикључка на траси државног пута IB реда бр. 23. са уливно-изливним тракама (18.700.000,00 динара); изградњу платоа са паркингом, поред планираног једносмерног саобраћајног прикључка, површине око $1,092,08m^2$ (11.450.000,00 динара); изградњу Градске улице у дужини од $L=250,52m$ (34.500.000,00); изградњу Шарганске улице у дужини од $L=302,12m$ (13.400.000,00 динара); изградњу Улице Нова 1 у дужини од $L=138,66m$ (5.100.000,00 динара); изградњу Улице Нова 2 у дужини од $L=78,06m$ (8.720.000,00 динара); изградњу Улице Нова 3 у дужини од $L=171,79m$ (8.980.000,00 динара); изградњу Улице Нова 4 у дужини од $L=62,78m$ (3.900.000,00 динара); реконструкцију "дубровачког друма" у дужини око $L=520m$ (12.000.000,00 динара); постављање лифта/успињаче: зелена стаза-централни плато у дужини око $L=70m$ (241.000.000,00 динара); изградњу/реконструкцију пешачких (стаза уз реку, у оквиру локалитета) укупне дужине око 1.417m (8.910.000,00 динара); изградњу кишне канализације (34.100.000,00 динара); изградњу сепаратора уља и масти (набавка и уградња), који се постављају пре изливања атмосферске канализације у реципијенте, у циљу заштите квалитета вода (4.100.000,00 динара).

- Уређење јавних зелених површина, за шта је потребно укупно 136.608.000,00 динара, и то за: уређење заштитног зеленила између реке Ђетиње и државног пута површине око $33956m^2$ (16.978.000,00 дин.); уређење зелених површина и рибарских стаза у водном земљишту Ђетиње дужине око 800m (2.900.000,00 дин.); уређење зелених површина парка "Стари град" површине око $178.913m^2$ (89.450.000,00 дин.); изградњу централног платоа површине око $270m^2$ (3.980.000,00 динара); изградњу платоа са панорамским телескопом и видиковцем (завршна тачка Zip-line) површине око $176m^2$ (5.100.000,00 дин.); изградњу одморишта поред Ђетиње (на крају шетне стазе), површине око $300m^2$ (12.600.000,00 дин.); постављање парковског мобилијара (уз шетне стазе, "дубровачки друм, "стазу пријатељства", платое и одмориште) (3.500.000,00 дин.); постављање комуналне опреме за прикупљање отпада (контејнери, канте за смеће...) (2.100.000,00 дин.);

- Реконструкцију, санацију и рестаурацију „Старог града“ са процењеном вредношћу инвестиције од 161.100.000,00 динара, а што обухвата реконструкцију главне куле, бедемског обзиђа и казамата, са изузетком саме капије Цитаделе за коју не постоје

¹⁹ Број посетилаца туристичким локалитетима и дестинацијама на територији града Ужица првенствено се односи на број посетилаца Шарганске осмице, Међавника, Потпећке пећине, Народног музеја, Меморијалног комплекса Кадињача, Старог града, Клисуре Ђетиње

поуздани подаци о некадашњем изгледу (158.000.000,00 дин.) и Археолошка истраживања заштићене околине (3.100.000,00 дин.).

- Изградњу водоводних инсталација са процењеном вредношћу инвестиције од 5.760.000,00 динара, и то за: изградњу водоводне инсталације одговарајућег пречника, дужине око 800m (4.800.000,00 дин.) и изградњу и постављање хидрофорског постројења (1 ком) (960.000,00 дин.);

- Изградњу канализационих инсталација за одвођење отпадних вода одговарајућег пречника, дужине око 1.250m са процењеном вредношћу инвестиције од 15.000.000,00 динара.

- Изградњу електронских комуникационих инсталација, са процењеном вредношћу инвестиције од 1.560.000,00 динара;

- Изградњу електроенергетских инсталација и објеката са процењеном вредношћу инвестиције од 3.510.000,00 динара

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	852.978.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства, остали извори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”, ТО Ужице, РТОЗС, РРА Златибор
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број нових садржаја

Мера 3.2 Уређење Зелене стазе у клисури реке Ћетиње (Пројекат „Стазом светлости кроз време“)

Мера подразумева уређење Зелене стазе у клисури реке Ћетиње од хидроцентрале „Под градом“ до неолитског насеља СтаПарк.

Европска асоцијација зелених стаза доделила је граду Ужицу 2017. године награду за ужичку Зелену стазу, прву такве врсте у Србији – награду у категорији изврности.

Пројекат „Стазом светлости кроз време“ се реализује у оквиру програма „Ужице - Престоница културе Србије 2024“

Двосмерна стаза светлости је својеврстан времеплов. Омогућава „просветљење“ њених посетилаца без обзира да ли се крећу у смеру прошлости или будућности.

Посматрајући стазу од СтапарПарка (неолитског насеља), са њене десне стране у дужини 6 километара предвиђена је инсталација (водећи рачуна о природној амбијенталној целини) соларних инфо табли којим се сукцесивно мултимедијално-представља историја Града Ужица. Хронолошким приказом посматрач се кроз временски дискурс постепено води ка савременом, модерном Ужицу. Са леве стране планирана су дигитална одморишта (соларни инфо пултови) за шетаче, бициклисте и љубитеље природе која им омогућавају правовремено информисање о свим садржајима културног

значаја, туристичкој понуди Града Ужица и околине (употреба QR кодова, виртуелни прикази, куповина карата..). Презентација садржаја ће бити прилагођена корисницима различитог језичког подручја, особама са инвалидитетом.

Пројекат „Стазом светлости кроз време“ предвиђа: 1) креирање, инсталацију соларних дигиталних табли и инфо пултова; 2) реконструкцију одморишта; 3) софтверску и професионалну подршку

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава;	16.800.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Установе културе, ТО Ужице, РРА Златибор, Удружење љубитеља природе, Удружења грађана
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења	јануар – децембар 2024. године

Показатељи учинка (опционо):

- Број постављених нових соларних дигиталних табли
- Површина реконструисаног одморишта

Мера 3.3: Уређење заштићеног подручја Споменика природе „Потпећка пећина“

Ова мера обухвата следеће:

1) Реконструкција и адаптација урушене силазне стазе Потпећка пећина

Како би се обезбедио несметан рад и функционисање у оквиру заштићеног подручја Споменика природе „Потпећка пећина“, приступиће се изради потребне документације за реконструкцију и адаптацију урушене силазне стазе Потпећка пећина. У оквиру радова осамдесетих година прошлог века када је Споменик природе „Потпећка пећина“ припреман за отварање с намером функционисања за туристичке посете израђене су улазна и силазна стаза којом је усмеравана посета туристичких обилазака. У току рада и функционисања за потребе туризма силазна стаза је делом урушена приликом одрона стенске масе са литица пећине. Самим тим је онемогућено функционисање силазне стазе. Ове активности су планиране у оквиру Плана управљања Спомеником природе „Потпећка пећина“ 2021-2030. и спроводиће се у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије и Рударско геолошким факултетом Београд.

2) Ревизија Главног архитектонско грађевинског пројекта - Адаптација приступних стаза Потпећке пећине и Реализација Главног архитектонско грађевинског пројекта - Адаптација приступних стаза Потпећке пећине

Главни архитектонско грађевински пројекат - Адаптација приступних стаза Потпећке пећине израђен је 2008. године па је у наредном периоду потребна његова ревизија и усклађивање с законским оквирима и тржишним вредностима. По извршеној ревизији, приступиће се фазној реализацији Главног архитектонско грађевинског пројекта - Адаптација приступних стаза Потпећке пећине.

Санација шиљасте стене - У циљу санације шиљасте стене израдиће се и извести

пројекат континуираног праћења природних фактора који утичу на оштећења која могу довести до обрушавања стене. Извршиће се преглед и могућности најбољег начина за учвршћење - симбола пећине шиљасте стене која се налази на излазу из Горње пећине;

3) Додатно уређење и опремање Заштићеног природног добра Споменик природе „Потпећка пећина“

Развој и уређење подразумева како сталне текуће активности у пећини и на заштићеном простору, тако и повремене посебно планиране задатке и радове. Све планиране активности ће се реализовати у циљу одрживог коришћења и унапређења природних вредности Споменика природе „Потпећка пећина“, а обухватају:

- Израду планова заштите и безбедности у сарадњи с надлежним инситуцијама;
- Израду Плана детаљне регулације;
- Проширење и уређење и асфалтирање паркинг простора са леве стране прилазног пута, који је на простору заштићеног природног добра Потпећка пећина као и завршетак реконструкције пута до Потпећке пећине.
- Уређење, обележавање нових планинарско – пешачких стаза, пењачких стаза у сарадњи са специјализованим удружењима као и њихово редовно и одржавање и чишћење;
- Праћење стања заштићеног природног добра кроз мониторинг елемената животне средине – као део мониторинга који спроводи град Ужице у оквиру Програма заштите и унапређења животне средине;
- Обележавање границе Споменика природе и постављање табле у складу с Правилником о начину обележавања заштићених природних добара;
- Постављање нове и одржавање постојеће туристичке сигнализације на територији села Потпећ, Злакуса;
- Постављање нових информативних табли, едукативних паноа и одржавање постојећих;
- Постављање и уређење нових и одржавање постојећих одморишта;
- Спровођење мера уређења у заштићеном простору - Планом управљања планира се израда пројекта хортикултурног уређења који ће обухватити радове на формирању украсног и заштитног зеленила на површинама око објеката и на слободним, јавним површинама, уклањање коровског растиња по стенама око пећине које би могло довести до обрушавања, негу шумског и жбунастог растиња на свим јавним површинама као и стимулацију власника приватних земљишта за адекватно хортикултурно уређење простора;

У оквиру ове мере предвиђена је изградња степеништа и тротоара од магистралног пута Ужице-Пожега-Центар-Основна школа до Потпећке пећине. Осим туристичког ова мера има и безбедоносни значај, пре свега за децу школског узраста.

Приликом изградње и уређења туристичке инфраструктуре, посебно ће се водити рачуна да су локалитети и садржаји доступни и приступачни свима (не само физички, већ и информационо) и да су безбедоносни сигурни.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	73.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства, остали извори

Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ТО Ужице, ЗЗПС, Рударско геолошки факултет Београд, ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број уређених туристичких локалитета • Број новоизграђене туристичке инфраструктуре • Број израђених главних пројеката • Број постављених нових информативних табли, едукативних паноа
Мера 3.4: Израда студије изводљивости и концепта развоја туризма на подручјима Јелова гора, Лужничка долина и Кремана	
У циљу развоја приоритетних туристичких производа који су дефинисани Законом о туризму („Сл.гласник РС“, бр. 17/19), Програмом развоја туризма туристичке регије Западна Србија 2020-2025. и који су приказани у Стратегији развоја туризма Републике Србије за период 2016 – 2025., планира се израда планских докумената за подручја Јелове Горе, Лужничке долине и Кремана, који ће дати смернице за развој различитих облика туризма, за које постоје услови на овим подручјима.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	6.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ТО Ужице, ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	- Број израђених планских докумената – циљна вредност: 3
Мера 3.5: Комунално опремање подручја Калуђерских Бара на Тари	
У оквиру ове мере прво ће се израдити планска и техничка документација за изградњу комуналне инфраструктуре на парцелама у власништву Града Ужица на планини Тари (територија града Ужица) и планска и техничка документација за изградњу комуналне инфраструктуре - кишне и фекалне канализације на подручју Калуђерских Бара на Тари (територија града Ужица и општине Бајина Башта), а потом и изградња наведене комуналне инфраструктуре.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	225.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна

	министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства, остали извори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Општина Бајина Башта, ЈП „Ужице развој”, Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Број урађене техничке документације • Површина која је комунално опремљена

Мера 3.6: Увођење нових садржаја у туристичку понуду

У оквиру ове мере ће се радити на следећем:

1) Успостављање инфо центра Мокра Гора (израда документације, изградња и опремање); Обележавање планинарско-пешачких стаза са одмориштима на подручју Мокре Горе; Отварање еко кампова;

Једна од основних развојних шанси града Ужица је развој одрживог туризма. Он подразумева развој туристичке привреде у складу са капацитетима природне и животне средине. Развој туризма треба да буде заснован на природним предиспозицијама планског подручја, али никако не сме да угрози еколошки уравнотежене целине нити квалитете предела. Ово се посебно односи на заштићена подручја, као добра од најширег значаја. На овим подручјима се могу организовати и популарисати доминантно еколошки утемељени облици туризма, чији се развој заснива на принципима одрживости, па је то у дугорочном развоју значајна потенцијална предност заштићених подручја.

Развој одрживог туризма је управо Мокру Гору чврсто поставио на светску туристичку мапу и допринео проглашењу овог села за једно од најбољих туристичких села света од стране UNWTO. У складу са Просторним планом Републике Србије и развојним стратегијама одрживог туризма, а у сврху развоја туристичког производа „специјални интереси“ радиће се на обележавању планинарско-пешачких стаза са одмориштима на подручју Мокре Горе и постављање одморишта.

Планирано је и уређење локалитета за еко кампове у оквиру Парка природе „Шарган - Мокра Гора“ са свим пратећим садржајима и увођење додатних садржаја за одмор и рекреацију предвиђених Планом упављања Парка природе „Шарган – Мокра Гора“.

Планирано је и успостављање рада Туристичко – информативног центра у центру села Мокра Гора (израда документације, изградња и опремање) што ће омогућити упознавање великог броја посетилаца са туристичким вредностима овог подручја и активирање осталих комплементарних делатности које би омогућиле даљи развој туризма или би биле његова последица (сточарство, шумарство, производња здраве хране, пића, текстила и др.).

2) Увођење нових капацитета и садржаја на подручју Мокра Гора, што обухвата:

- Уређење и асфалтирање паркинг простора за туристичке аутобусе, на магистралном путу у близини скретања за Међавник; Повезивање Мокре Горе асфалтним путем са

Златибором. Макадамски пут је делом изграђен (реализација у заједничкој сарадњи са општином Чајетина);

- Рестаурација постојећих и набавка нових експоната парних машина, чиме би се употпунила постојећа понуда музеја на отвореном на локацији Бела Вода.
- Ревитализација саобраћајне инфраструктуре од Сушице до државне границе.
- Решавање питања водоснабдевања Мокре Горе у целини (приватних и правних субјеката), израда пројектне документације. У претходном периоду изграђено је 16 км водовода, али и даље нема сигурног водоснабдевања. У сушним периодима године већина домаћинстава остаје без воде.
- Решавање питања напајања електричном енергијом (израда пројектне документације, изградња трафо станице...). У убрзаном развоју Мокре Горе поставља се питање поузданог и довољног снабдевања.
- Постављање јавне расвете до државне границе (неопходна је реконструкција постојеће и додавање нових стубова)
- Канализациона мрежа од Беле воде до главног канализационог вода у дужини од 1,5 км (пројекат је урађен још 2005. године) и дуж корита корита реке Шарганчице у дужини од око 1,2 км. Вредност радова: 13.000.000 динара
- Одржавање садржаја од општег интереса (Бела вода, стајалишта, паркови - трг код ваљка), као и реконструкција других садржаја за туристичку намену (печурке, јавни тоалети, уређење купалишта на реци Камешини и реци Шарганчици). Вредност радова око 10.000.000 динара.
- Постављање тротоара – пешаке стазе од путног прелаза до центра Мокре Горе (вредност радова око 10.000.000 динара).
- Реконструкција комплетног дела пруге од станице Шарган Витаси до Кремана у дужини од 4,8 км, као и завршетак дела трасе у дужини од 300 м са изградњом станичних колосека и железничком станицом у Кремнима (вредност око 35.000.000 динара)
- Израда пројектне документације за део пруге Кремна – Ужице на који је Влада Републике Србије већ дала сагласност у оквиру дугорочног плана развоја до 2027. године (вредност: 6.000.000 динара).
- Ремонт пруге Мокра Гора - Вишеград од станице Мокра Гора до државне границе у дужини од 8 км (вредност: око 3.500.000 динара).

3) Постављање одморишта и партерно уређење локалитета на Јеловој Гори – Након израде студије изводљивости и концепта развоја туризма на подручју Јелове Горе, приступиће се уређењу локалитета.

4) Изградња бицикличке стазе за подручје Клисуре Ђетиње; Уређење и опремање по планској документацији подручја Клисуре Ђетиње; Набавка транспортног средства за превоз посетилаца кроз Клисуру Ђетиње; Адаптација и модернизација постојећег инфо-центра града Ужица.

Већ на трећем километру од центра града, почиње живописна клисура реке Ђетиње која у свом централном делу гради атрактиван кањон. Европска асоцијација зелених стаза доделила је граду Ужицу 2017. године награду за ужичку Зелену стазу, прву такве врсте у Србији. Намењена је за шетњу и вожњу бицикала у дужини од 7,2 километара. Зелену стазу прате и обележене стазе за планинаре у дужини од 7,2 километара. Уз Зелену стазу постављена су одморишта, чесма, справе за вежбање, клупе, столови за стони тенис, а план је да се настави са уређењем и опремањем након што се уради планска документација за подручје Клисуре Ђетиње, као и обележавање бицикличких стаза у

том подручју. Такође, у складу са зеленим политикама и развојним стратегијама, како би живописна клисура била доступна свим заинтересованим посетиоцима и љубитељима природе, неопходна је и набавка електричних возила која би саобраћала у будућем заштићеном Пределу изузетних одлика „Клисура Ђетиње“.

5) Нова шанса и понуда Ужица

Активирање у туристичке сврхе хидроцентрале „Под Градом“ на Ђетињи, изграђене 1900 године, направљене међу првима у Европи по принципима наизменичне струје, Николе Тесле. Оваквим спомеником техничке културе ретко који град може да се похвали и понуди.

Определити погодан простор (у близини хидроцентрале) прилагодити намени и организовати поставку са делом богате колекције научника Николе Тесле. Поред напред наведеног Музеј употпунити са научним и стручним предавањима, стручним скуповима, едукативним радионицама. (Реализација у сарадњи са Музејом Николе Тесле у Београду, ВПТШ из Ужица, ЕТФ из Београда ...)

6) Креирање и увођење нових туристичких тура у циљу обogaћивања понуде Града Ужица (културно – тематске руте). Активности у вези креирања и увођења културно – тематских рута реализоваће се у сарадњи са туристичким агенцијама. У наредном периоду радиће се и на унапређењу постојећих туристичких тура. У том циљу неопходно је унапредити промоцију туристичких тура на емитивним тржиштима у оквиру основне делатности ТО Ужица.

7) Туризам као друштвени феномен и туристичко тржиште као комплексно и софистицирано, са све већим захтевима савремених туриста, намећу потребу за правим информацијама као и модерним технологијама које ће туристичке просторе више приближити потенцијалном госту. Туристичко – информативни центар ТО Ужица отворен је за посетиоце 2007. године и од тада се у простор није улагало нити су имплементирани модерни начини промоције, те се намеће као неопходна адаптација и модернизација постојећег инфо-центра. Пројектом је предвиђено да, поред стандардних канала промоције, инфо центар буде опремљен интерактивним мултимедијалним и хипермедијалним уређајима као новим маркетиншким алатима за привлачење нових туристичких сегмената.

Приликом увођења нових садржаја, посебно ће се водити рачуна да су садржаји (локалитети, одморишта, стазе и остало) доступни и приступачни свима (не само физички, већ и информационо) и да су безбедоносно сигурни.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	101.000.000,00 динара (за активности под редним бројевима 1, 3, 4, 6 и 7). (За остале активности износ потребних финансијских средстава биће накнадно утврђен).
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Град Ужице
Други учесници у спровођењу:	ТО Ужице, Народни музеј Ужице, Парк природе Шарган-Мокра Гора, МТК

	„Шарганска осмица“, ПСС, ТОРЗС, РРА Златибор Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број обележених бициклических и планинарско-пешачких стаза • Број новоизграђених и адаптираних инфо-центара • Број транспортних средства за превоз посетилаца кроз Клисуру Ђетиње • Број еко кампова • Број постављених одморишта
Мера 3.7: Подизање капацитета и унапређење координације актера у туризму	
<p>Ова мера се превасходно односи на едукацију запослених у туризму и угоститељству, сеоских домаћинстава, пружаоци других услуга, запослених у јавним и сервисним службама и др. Подразумева организацију семинара, обука, радионица и др.</p> <p>У оквиру ове мере ће се радити на бољем повезивању образовних институција и послодаваца из области туризма, како би се допринело усаглашавању система образовања и тржишта рада, како би се боље организовале студентске и ученичке праксе, истакнути туристички радници укључили у наставу као гостујући предавачи и сл.</p> <p>Мера подразумева организовање редовних састанака, покретање и спровођење заједничких иницијатива.</p> <p>У оквиру ове мере ће се радити на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - побољшању сарадње између образовних институција и туристичке привреде и усаглашавању система образовања са потребама тржишта - увођењу нових наставних програма формалног и неформалног образовања и успостављање система континуиране обуке за запослене у туризму и делатностима комплементарним туризму. - покретању иницијативе за отварање нових средњих стручних школа за угоститељство у циљу афирмације дефититарних занимања (конобар, кувар...) - унапређењу организације стручне праксе за ученике и студенте - организовању обука за планинарске и локалне туристичке водиче - отклањању препрека за имплементацију претходно наведених мера и разматрање начина да се кроз координацију и сарадњу обезбеди синергијски ефекат за укључене актере. 	
Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови РС (ресорна министарства), ТО Ужице, фондови ЕУ и остали међународни фондови и програми, донаторска средства, ТОС, ТОРЗС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ТО Ужице
Други учесници у спровођењу:	Академија струковних студија Западна Србија, ТОРЗС, ТОС, ресорна министарства, школе,

	хотелијери
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	Континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број организованих догађаја едукације (семинари, обуке, радионице и др.) • Број реализованих иницијатива за унапређење сарадње између образовања и привреде • Број лиценцираних планинарских водича • Број локалних туристичких водича 	
Мера 3.8: Израда планских докумената у складу са Законом о туризму	
<p>У оквиру ове мере ће се радити на припреми оних докумената који ближе дефинишу планирање и развој туризма, а који су дефинисани Законом о туризму, као што су: програм развоја туризма, програм промотивних активности и др.</p> <p>Како је за туристичку регију Западне Србије утврђен Програм развоја туризма за период 2020-2025. године, ова мера ће обухватати активности на изради програма развоја туризма за период након 2025. године, а који ће се ускладити са Стратегијом развоја туризма РС за наредни плански период.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	700.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ТО Ужице
Други учесници у спровођењу:	Град Ужице, РРА Златибор Ужице, Академија струковних студија Западна Србија-одсек Ужице, ТОРЗС
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	Планирани почетак – 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Израђен документ 	
Мера 3.9: Унапређење промотивних активности туристичке понуде	
<p>Ова мера обухвата маркетиншке активности које самостално спроводи Туристичка организација Ужица као носилац промоције туризма града Ужица и у оквиру своје основне делатности. Поред тога маркетиншке активности ће се спроводити у партнерству са носиоцима туристичке привреде на територији града Ужица али и другим актерима у регији Западна Србија и на националном нивоу како би се туристи привукли на туристичке локалитете и дестинације на територији града Ужица, а са друге стране обухватиће и оне маркетиншке активности усмерене да туристе који већ долазе у туристичку регију Западне Србије (на Златибор и остало) посете и туристичке локалитете у Ужицу.</p> <p>У оквиру ове мере спровешће се следеће:</p> <p>Маркетиншко-промотивне активности (које реализује Туристичка организација Ужица у сарадњи са носиоцима туристичке привреде на територији града Ужица, ТОРЗС, ТОС).</p> <p>У циљу унапређења маркетиншких-промотивних активности на територији града</p>	

Ужица неопходно је:

- анализирати тренутну тржишну позицију
- дефинисати конкурентске предности
- унапредити и кординисати постојећи маркетинг систем актера у туризму на територији града Ужица
- унапредити постојећу и развити нову структуру туристичких производа
- развити иновативни маркетинг систем

У оквиру маркетиншко–промотивних активности радиће се на јачању стратегије промотивних активности на циљним тржиштима (примарна, секундарна и терцијарна), односно неопходно је дефинисати приоритетна емитивна тржишта на основу одређених критеријума: број долазака, доступност тржишта, просечна потрошња и друго.

У циљу боље и квалитетније доступности туристичким информацијама, планира се изградња и опремање туристичко-информативног центра у Мокрој Гори као и адаптација и модернизација постојећег туристичко-информативног центра у Ужицу, Д. Туцовића 52 (а што ће се спровести у оквиру мере 1.6)

Као саставни елемент промотивних активности радиће се на дугорочном унапређењу веб странице ТО Ужица као и константној промоцији на друштвеним мрежама с адекватним промотивним садржајима и кампањама.

У наредном периоду радиће се и на изради квалитетних видео садржаја с циљем промоције туристичких дестинација, локалитета, атракција и манифестација.

Потребно је унапредити понуду сувенира стварањем сета типичних и промотивних сувенира из Ужица. У изради сувенира веома је битно анимирати локалне занатлије и домаћине у процесу креирања сувенира, као и организовати радионице и тренинге за израду и продају истог.

Промоција у медијима представља једну од најзначајнијих активности. Медији су постали комерцијалнији, доминирају информације које нуде сензацију, па је, поред све већег издвајања финансијских средстава, неопходна и осмишљена медијска промоција која ће нудити актуелне и занимљиве информације.

Промоција на циљним тржиштима у земљама у окружењу коју је потребно реализовати сваке године у сарадњи са амбасадама и конзулатима Републике Србије, туроператорима, туристичким агенцијама и медијима. У наредном периоду, поред наступа на сајмовима у земљи, акценат је потребно ставити на наступе на специјализованим сајмовима, пре свега оним који су посвећени одређеним туристичким производима од значаја за Ужице: рурални туризам, активни одмор, етно туризам и кружна путовања-културно тематске руте и другим.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	5.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донаторска средства, буџет ТОРЗС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ТО Ужице
Други учесници у спровођењу:	Носиоци туристичке привреде на територији града Ужица, ТОРЗС, Академија струковних студија Западна Србија
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне

	средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	Дугорочно и континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број сајмова у земљи и иностранству • Број одшатампаног пропагандног материјала, билборда и city light-ova • Број промоција на циљним тржиштима • Број објава на друштвеним мрежама • Број туристичких спотова и филмова • Број постављене обавештајне/информативне сигнализације о туристичким локалитетима • Број уникатних и персонализованих сувенира	

Приоритетни циљ 4: Одрживи развој тржишно оријентисане и конкурентне пољопривреде

Потенцијал града Ужица за развој пољопривреде лежи у структури пољопривредног земљишта. Брдовити предели који се простиру у појасу до 500 м.н.в. имају изузетне агроколошке услове за производњу квалитетног воћа, меса и млека, а погодни су за развој говедарства и овчарства.

Заступљене гране пољопривредне производње су воћарство (јабука, шљива, малина), сточарство, повртарство, пластеничка производња, пчеларство и производња локалних традиционалних специјалитета (сир, кајмак, пршута, сланина, кобасица, ракија...). У погледу биљне производње, конфигурација терена и сточарска производња условили су највећу заступљеност кукуруза, пшенице, јечма, луцерке и кромпира.

Повољни агроколошки услови и вишедеценијска традиција условили су воћарску производњу лидером у пољопривредној производњи, у оквиру које се због комерцијалне исплативости, континуиране тржишне тражње, организованог откупа од стране хладњача, акценат ставља на производњу малине и, пар година уназад, на производњу боровнице. Производња осталих воћарских култура је на доста нижем и, може се рећи незадовољавајућем степену развоја. Карактерише је велика старост засада, недостатак знања и искуства пољопривредника, неадекватна примена агротехничких мера, мала величина поседа, недостатак стандарда, недостатак наводњавања, мали приноси и слабији квалитет плодова, који се пласирају на локалне пијаце без значајнијих тржишних бенефита или се 99% приноса користи за више степене прераде, што је случај са узгојем шљиве у сврху производње ракије.

Посматрајући сточарску производњу најзаступљенији је узгој говеда и оваца. Застарелост механизације, веома ретко млађе од 10 година, недовољна примена стандарда у производњи, мала величина стада, лоша опремљеност објеката за смештај стоке, заступљеност традиционалних метода узгоја стоке, указују да сточарска производња нема конкурентан статус на домаћем тржишту. На територији града преовлађује екстензивно сточарство са малим бројем грла.

На територији града послује укупно 18 задружних организација, од којих 11 задруга има седиште на градском подручју, а 7 у руралном. Од укупног броја задруга, 12 су регистроване за пољопривредну делатност (7 за мешовиту пољопривредну производњу, две за узгој говеда и бивола и по једна у другим делатностима). Поред тога, на територији града послују и 22 удружења грађана, различитих делатности, као што су

узгој калифорнијске пастрмке, производња меда, развој сеоског туризма, производња малина и др. Недовољна заинтересованост и мотивисаност чланства, неадекватна функционалност, финансијска ограниченост, недостатак свести пољопривредника о значају удруженог пословања, велика конкуренција на домаћем тржишту су кључни проблеми са којима се ове организације суочавају и главни разлог за недовољну видљивост, препознатљивост и њихову финансијску нестабилност.

Због свега наведеног у оквиру овог приоритетног циља ће се радити на подстицању удруживања и задругарства, подстицању интензивне пољопривредне производње и подстицању производње и пласмана традиционалних производа ужичког краја. За пољопривреднике ће се организовати едукација о доброј произвођачкој пракси, информисање и едукација за веће привлачење домаћих и међународних фондова, као и информисање и едукација за осигурање пољопривредне производње од елементарних непогода.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број активних задруга у области пољопривреде са седиштем на територији града Ужица	12 (2021.)	25 (2030.)	Задружни савез Златиборског округа
Број задругара (чланова пољопривредних задруга са седиштем на територији града Ужица)	218 (2021.год.)	320 (2030.)	Задружни савез Златиборског округа
Број коопераната пољопривредних задруга са седиштем на територији града Ужица	206 (2021. год.)	750 (2030.)	Задружни савез Златиборског округа
Удео пољопривредних газдинстава чији су носиоци жене у укупном броју пољопривредних газдинстава (%)	26,4 (2022.)	33 (2030.)	Управа за аграрна плаћања/ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
Удео пољопривредних газдинстава чији су носиоци млади испод 30 година у укупном броју пољопривредних газдинстава (%)	2,04 (2022.)	4 (2030.)	Управа за аграрна плаћања/ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
Повећање површине интензивних засада воћа у односу на површину	-	+30% (2032. ²¹)	Попис пољопривреде

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
која је утврђена последњим пописом ²⁰ (%)			
Број пољопривредних газдинстава која имају преко 20 условних говеда	16 (2021.)	30 (2030.)	Попис пољопривреде

Мере за постизање Приоритетног циља 4

Мера 4.1: Подстицање удруживања и задругарства

Недостатак знања и добрих примера из праксе су једни од кључних проблема који се решавају удруживањем и подршком задругама и удружењима.

Ова мера се односи на финансијску подршку удружењима и задругама које доприносе побољшању конкурентности чланова задруга и удружења, што за последицу има повећање не само чланства, већ и броја коопераната.

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	1.400.000,00 годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељења за привреду (Одсек за пољопривреду) Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	Задружни савез Златиборског округа, РРА Златибор, ПССС
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Континуирано сваке године

Показатељи учинка (опционо):

- Број подржаних задруга
- Број подржаних удружења

Мера 4.2: Подстицање интензивне пољопривредне производње

У оквиру ове мере додељују се субвенције које би се користиле за инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца.

Овом мером се подржавају мала и средња пољопривредна газдинства у унапређењу процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Прихватљиве инвестиције у оквиру ове мере су: набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза; опреме за мужу, хлађење и чување млека на фарми, набавку транспортера за стајњак, уређаја за мешање полутечног и течног стајњака, пумпи за пражњење резервоара, сепаратори за полутечни и течни стајњак, машина и

²¹ Циљна вредност се поставља за годину у којој се очекује наредни попис, Очекивања су да ће то бити 2032. година.

²⁰ За референтну годину ће се узети година када се у Републици Србији уради попис пољопривреде. Очекивања су да ће то бити 2022. или 2023. године

опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња, машина за примарну обраду земљишта, за ђубрење земљишта, заштиту биља, и др.

У оквиру ове мере предвиђена су и финансијска средства за противградну заштиту

Тип мере:	подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	40.000.000,00 динара (у 2023. години), уз годишње повећање сразмерно увећању прихода буџета Града Ужица наредних година
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељења за привреду (Одсек за пољопривреду) Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ПССС
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Континуирано сваке године

Показатељи учинка (опционо):

- Број пољопривредних газдинстава којима су одобрене субвенције

Мера 4.3: Едукација пољопривредника о доброј произвођачкој пракси

Пољопривредна саветодавна стручна служба Ужице (ПССС) је једина установа на територији града надлежна за едукацију пољопривредних произвођача кроз организацију предавања, радионица, зимских школа и других видова едукацијана разне теме из области пољопривреде.

У оквиру ове мере са ПССС ће се радити на унапређењу подршке која се пружа пољопривредним газдинствима путем едукација, саветовања и сл. Циљ је да се повећа број ангажованих саветодаваца како би сва пољопривредна газдинства (а нарочито она која се баве интензивном пољопривредном производњом или намеравају да пређу на исту) добила сву потребну саветодавну подршку.

У оквиру ове мере ће се, у циљу повећања нивоа знања и вештина пољопривредних произвођача и прерађивача, поред предавања, радионица, зимских школа и других видова едукација из разних пољопривредних области, спроводити друге активности као што су: организација/учешће/посете сајмовима, изложбама, манифестацијама, организовање студијских путовања и др, и то у она подручја која могу бити примери најбоље праксе.

Фокус ове мере је на увођењу нових технологија и повећању продуктивности.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	1.700.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељења за привреду (Одсек за пољопривреду) Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ПССС Ужице, саветодавци, месне заједнице, Задружни савез Ужица
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Континуирано сваке године

Показатељи учинка (опционо):

- Број организованих едукација

- Број учесника (пољопривредних произвођача) на едукацијама (по полу)
- Број организованих студијских посета (посете сајмовима, изложбама, манифестацијама, студијска путовања и др.)
- Број учесника (пољопривредних произвођача) студијских посета (по полу)
- Број нових (који учествују први пут) пољопривредних произвођача на едукацијама (по полу)
- Број нових (који учествују први пут) пољопривредних произвођача на студијским посетама (по полу)

Мера 4.4: Подстицање производње и пласмана традиционалних производа ужичког краја

У оквиру ове мере радиће се на подстицању производње и пласмана традиционалних производа ужичког краја.

Прво ће се радити на мапирању традиционалних производа, као и њихових произвођача. Потом ће се радити на анализи тржишта. Идентификоваће се ланци вредности у које ови производи могу да се укључе (нпр. повезивање са туристичком понудом и сл.).

У оквиру ове мере пољопривредна газдинства ће добити подршку како би задовољили захтеве циљних тржишта/купаца (на пример: за примену савремене технологије, за унапређење паковања, за промоцију, за унапређење канала дистрибуције и сл.).

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	/ (Ова мера зависи од обезбеђених средстава из спољних извора)
Могући извори финансирања:	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ЕУ фондови, донатори, буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељења за привреду (Одсек за пољопривреду) Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	РРА Златибор, ПССС Ужице, Задружни савез ЗО
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број развијених и тржишно позиционираних локалних/регионалних производа • Број пољопривредних газдинстава укључених у меру

Мера 4.5: Информисање и едукација пољопривредних произвођача за осигурање пољопривредне производње од елементарних непогода

Анализа реализације Програма подршке за спровођење пољопривредне и политике руралног развоја је показала да се мали број газдинстава определио за куповину мреже за сенчење и противградну заштиту (зато што је скупа), а са друге стране, услед климатских промена, град постаје све чешћа појава. Што се тиче система за заливање интересовање се повећава сваке године и, због све чешћих сушних лета, очекују се и даља улагања у њих.

У оквиру ове мере радиће се на информисању и едукацији пољопривредних произвођача како би, уз примену противградне заштите, система за наводњавања, учинили и додатне напоре у циљу заштите пољопривредних приноса од последица

елементарних непогода осигуравањем своје пољопривредне производње. Применом ове мере информисање пољопривредних произвођача би требало да буде ефикасније у смислу да се информације о подстицајима који се односе на осигурање и регресирање осигурања ради путем свих медија током целе године, а посебно у периоду фебруар – април јер се у том тренутку доноси одлука да ли осигурати или не. ПССС Ужице својим радом редовно информише пољопривредне произвођаче о предностима осигурања и мерама које подстичу осигурање у пољопривреди. Применом ове мере стручњаци из ове службе ће се додатно ангажовати за едукације на целом подручју града Ужица. Град Ужице ће радити на додатном мотивисању пољопривредних произвођача да учествују на догађајима информисања и едукације. Комбинацијом постојећих мера МПШВ и ове мере, пољопривредни произвођачи би се додатно мотивисали да осигуравају своју производњу.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	/ (Ову меру финансира МПШВ; Град Ужице ангажује превасходно људске ресурсе)
Могући извори финансирања:	МПШВ, Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељења за привреду (Одсек за пољопривреду) Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ПССС Ужице, Задружни савез ЗО, месне заједнице, осигуравајуће куће
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Континуирано
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број организованих догађаја • Број учесника на догађајима

Мера 4.6: Развој руралне инфраструктуре

У оквиру ове мере изграђиваће се путна инфраструктура у договору и у складу са одлукама Савета месних заједница, а на основу одређивања потребне количине средстава по месним заједницам и утврђивања приоритета. План Града Ужица је да се сваке године, у складу са потребама, постепено уради више.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	1.500.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорна министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Град Ужице
Други учесници у спровођењу:	ЈКП Нискоградања ЈП Ужице развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за месне заједнице)
Период спровођења:	Континуирано
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Дужина изграђене путне инфраструктуре (км) – циљана вредност: минимално 40 км на годишњем нивоу

Приоритетни циљ 5: Унапређење система за управљање отпадним водама

Организовано каналисање и одвођење отпадних вода решено је само у Ужицу са насељима Крчагово и Севојно, док остала насељена места немају организовано одвођење отпадних вода (осим Злакусе, Кремана, Мокре Горе). Изведену канализацију са постројењем за пречишћавање отпадних вода на задовољавајућем нивоу имају Железница и насеље Међавник у оквиру насеља Мокра Гора, као и насеље Злакуса. Остала насеља немају решено питање канализације, већ своје отпадне воде упуштају у претежно примитивне и провизорне септичке јаме или директно у најближе потоке и јаруге.

У градском подручју је усвојен и делимично изграђен сепарациони систем каналисања и одвођења отпадних вода. У ту сврху изграђен је главни фекални колектор од насеља Турица до Севојна, који је трасиран дуж реке Ђетиње кроз централну градску зону до будућег постројења за пречишћавање отпадних вода у Горјанима (по ранијој концепцији). Овај колектор није у потпуности завршен. Услед појаве клизишта у реону насеља Турица регистрована су оштећења, изграђена траса колектора није у функцији од Бисер воде до Севојна, а на две локације долази до прекида колектора.

Прикупљене отпадне воде са подручја града се гравитационо изливају директно у Ђетињу (12 испуста), или већим делом у главни колектор. Испусти у реку Ђетињу представљају привремено решење, до успостављања постројења за пречишћавање отпадних вода.

Град Ужице је са општинама Пожега, Ивањица, Ариље и Косјерић потписник Међуопштинског споразума о сарадњи на пројекту изградње и управљања регионалним системом за сакупљање и пречишћавање отпадних вода. Иницијална фаза у реализацији сарадње и успостављање имовинско-правних релација за почетак инфраструктурних радова је у току. Основано је ЈКП „Скрапеж воде“ са седиштем у Пожеги. Локација постројења је по садашњем моделу у складу са међуопштинском сарадњом предвиђена на територији општине Пожега. У току је израда Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта регионалног пречишћавања отпадних вода на територији јединица локалних самоуправа Пожега, Ужице и Ариље.

У складу са тим, прва мера у оквиру овог приоритетног циља се односи на учешће Града Ужица у изградњи регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода.

Град Ужице, поред учешћа у изградњи регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода, планира да у периоду на који се овај План развоја односи санира целу фекалну канализацију (у градском подручју) и изгради недостајућу инфраструктуру за извођење фекалне канализационе мреже. Као посебне мере планиране су изградња канализационе мреже Бела Земља за које се израђује пројектна документација и изградња фекалног колектора и препумпне станице Турица, за које је израђена пројектна документација.

У оним подручјима чије отпадне воде неће бити одвођене ка главном колектору планирано је постављање мањих постројења за пречишћавање отпадних вода у руралној средини.

Канализациони систем у Ужицу је пројектован као засебан систем. Међутим, процене су да преко 90% колектора у оквиру система тренутно служе као комбиновани колектори, који одводе и атмосферске воде у кишним периодима. Разлог томе треба тражити у великом броју илегалних прикључака домаћинстава на атмосферску

канализацију, као и у минималном присуству посебне атмосферске канализације у граду. Ситуацију додатно погоршава даља изградња на градским падинама. Због повећаног отицаја са ових површина повећана је могућност за појаву бујичних вода и ерозију тла. Засебан систем атмосферске канализације је веома ограничен. Због тога је у оквиру овог приоритетног циља планирано да се ради на одвајању атмосферске/кишне канализације од фекалне, односно да се успостави систем за одвођење кишних вода.

Уз спровођење наведених мера које укључују капиталне и инфраструктурне пројекте и значајне инвестиције, у оквиру овог приоритетног циља неопходно је радити и на подизању капацитета за управљање отпадним водама и успоставити ефикаснији инспекцијски надзор и рад комуналне милиције.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Дужина канализационе мреже (км)	132 (2020.)	164 (2030.)	DevInfo baza, РЗС
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава (%)	77,2 (2020.)	85,5 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Удео испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода у укупној количини испуштене отпадне воде (%)	87,75 (2020.)	91 (2030.)	Општине и региони у Републици Србији, РЗС

Мере за постизање Приоритетног циља 5

Мера 5.1: Учешће у изградњи регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода

Град Ужице ће заједно са другим општинама (Пожега, Ивањица, Ариље и Косјерић) учествовати у изградњи регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода. Основано је ЈКП „Скрапеж воде“ са седиштем у Пожеги. Локација постројења је по садашњем моделу у складу са међуопштинском сарадњом предвиђена на територији општине Пожега.

У оквиру ове мере урадиће се недостајућа урбанистичка и пројектна документација за главни фекални колектор са канализационом мрежом до регионалног постројења. У оквиру ове мере ће се такође спровести реконструкције канализационих линија које су у лошем стању, приближно 15 км мреже различитих пречника, чији су правци и деонице дефинисани од стране ЈКП Водовод.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	12.480.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Влада Републике Србије, Европска Унија
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈКП „Скрапеж воде“
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој, ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“

Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број израђене урбанистичке документације	
• Број изграђених колектора	
• Дужина реконструисане канализационе мреже (км) – циљна вредност: 15	
Мера 5.2: Изградња канализационе мреже Бела Земља	
У оквиру ове мере ће се реализовати изградња канализационе мреже Бела Земља са премпумпним станицама и постројењем за пречишћавање отпадних вода.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	400.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства РС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Дужина изграђене канализационе мреже (км) – циљна вредност: 15	
• Број обезбеђених прикључака – циљна вредност: 1.300	
Мера 5.3: Изградња фекалног колектора и препумпне станице Турица	
У складу са уговореним обавезама из 2021. године мера подразумева опремање пумпне станице и изградњу секундарне мреже.	
За овај пројекат постоји пројектна документација	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	30.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица,
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2023.
Показатељи учинка (опционо):	
• Дужина мреже (км) – циљна вредност: 3,5	
• Број прикључака – циљна вредност: 110	
Мера 5.4: Постављање мањих постројења за пречишћавање отпадних вода у руралној средини (изградња канализационе мреже и мини постројења)	
У оквиру ове мере поставиће се мања постројења за пречишћавање отпадних вода у месним заједницама: Вољујац, Биоска, Кремна.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	640.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Средства РС

Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈП „Ужице развој”
Други учесници у спровођењу:	Ресорно министарство
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број постављених мањих постројења – циљна вредност: 3 • Број насеља покривених мањим постројењима – циљна вредност: 3 • Број прикључака 	
Мера 5.5: Успостављање система за одвођење кишних вода	
Овом мером ће се извршити одвајање атмосферске/кишне канализације од фекалне. Обухвата изградњу нове мреже кишне канализације са новим шахтовима и решеткама за одвођење кишних вода.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	50.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • дужина урађене кишне канализације (км) – циљна вредност: 10 	
Мера 5.6: Подизање капацитета ЈКП за управљање отпадним водама	
Мера обухвата активности у правцу подизања техничко-технолошких услова и кадровских капацитета у ЈКП Водовод за контролу и управљање отпадним водама, преваходно ради увођења нових технологија.	
Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Град Ужице
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • број набављене опреме • број нових запослених 	
Мера 5.7: Успостављање ефикасног инспекцијског надзора и рада комуналне милиције	
Захваљујући овој мери обезбедиће се спровођење редовног надзора над одвођењем отпадних вода као дела комуналне делатности и заштите животне средине у надлежности Града.	

У оквиру ове мере ће се повећати капацитети инспекција и комуналне милиције.	
Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона
Процена потребних финансијских средстава:	(Већ су одређена средства у буџету Града)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инспекцијске послове и комуналну милицију
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за ванредне ситуације)
Период спровођења:	Краткорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број спроведених редовних инспекцијских надзора 	

Приоритетни циљ 6: Унапређење система за управљање отпадом

На територији града функционишу две депоније, од којих једна испуњава све услове за санитарно збрињавање комуналног отпада (ЈКП РЦУО „Дубоко“), док је друга званично затворена несанитарна депонија (Сарића Осоје) и тренутно служи за депоновање само инертног (грађевинског) отпада. Ове локације се налазе на удаљености од 3 км (Сарића Осоје), односно 6 км од центра града (Дубоко).

Доминантни начин управљања комуналним отпадом на градском подручју подразумева прикупљање помешаног отпада путем различитих посуда – колективно становање (контејнери од 1,1 м³, 5 м³ и 7м³) и индивидуално становање (канте од 120 и 240 литара), без могућности одвојеног одлагања на месту настанка. Ипак, примарна селекција је омогућена становништву у ужем градском језгру (контејнери у две боје, за тзв. мокру и суву фракцију), као и у ободним деловима града, где су подељене канте за раздвајање отпада, у 2.500 домаћинстава. У току је реализација пројекта постављања подземних контејнера, а у припреми и спровођење пројекта за успостављање примарне селекције отпада на целокупној територији урбаног дела Ужица.

У оквиру овог приоритета планирано је да се изгради недостајућа инфраструктура за унапређење примарне селекције, као што су рециклажна острва, рециклажна дворишта и сл, али и да се успостави инфраструктура неопходна за даље третмане отпада, попут: модернизације центра за секундарну селекцију, изградње централне компостане, изградње постројења за механичко-биолошки третман отпада и сл., а такође да се затвори, санира и изврши ремедијација депоније „Сарића осоје“. Тренутни проценти примарно селектованог отпада (на месту настанка) су још увек недовољни да би се управљање отпадом у Ужицу сматрало одрживим. Резултати остварени последњих година показују да је могуће направити искорак на овом пољу, али да је потребно пуно радити на промени начина размишљања и поступања - како становништва, тако и комуналних предузећа и саме градске управе. Од брзине и ефикасности промена у овој области, зависиће и степен одрживости регионалне депоније Дубоко која је тренутно у поступку проширења за могућност пријема додатних 400.000 т отпада, јер је претходни простор већ попуњен, током првих 10 година оперативног рада. Због тога се једна од мера у оквиру овог приоритетног циља односи на развој и промоцију примарне селекције.

Комуналним отпадом у Ужицу управљају два комунална предузећа, са подељеним надлежностима. ЈКП „Биоктош“ је локално предузеће које се, између осталог, бави

прикупљањем и транспортом комуналног отпада, док се ЈКП „Дубоко“ као регионално предузеће бави секундарном селекцијом, додатним третманима, транспортом и депоновањем отпада. Разлог за овакву међусобну поделу, лежи у чињеници да је Ужице један од оснивача и уједно домаћин Регионалног центра за управљање отпадом Дубоко. Локално комунално предузеће (ЈКП „Биоктош“) није организовано и опремљено на начин да адекватно спроводи примарну селекцију отпада на територији целог града (како на урбаном, још мање на руралном подручју) и друге напредне методе управљања отпадом. Недостајућа радна снага и релативно неадекватна техничка опремљеност комуналних предузећа, представљају велику препреку увођењу адекватнијих начина управљања отпадом у граду Ужицу, па је подизање капацитета (организационих, кадровских и техничких) ЈКП „Биоктош“ једна од мера у оквиру овог приоритетног циља.

Поред ЈКП „Биоктош“ и ЈКП „Дубоко“, управљањем отпадом, у смислу поверених послова, као и на планском и развојном нивоу, бави се ресорно Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој, као део Градске управе за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове. Иако постоји надпросечан број субјеката који се ресорно баве управљањем отпадом у граду Ужицу, евидентан је недостатак именованог органа за управљање отпадом, који би се бавио планирањем развоја система управљања отпадом у складу са законском регулативом и потребама локалне самоуправе, координирао појединачне активности и усмеравао их у правцу унапређења стања у сектору и остварењу постављених циљева. И поред законске обавезе, Град Ужице није својим актом одредио органе и службе надлежне за обављање послова управљања отпадом, па се једна од мера у оквиру овог приоритетног циља односи на решавање наведеног проблема.

Покривеност територије системом организованог прикупљања комуналног отпада износи 83%. Процентуално посматрано, 80% домаћинстава је покривено организованим прикупљањем комуналног отпада, при чему су само поједине сеоске месне заједнице покривене контејнерима од 1,1 м³ (у централним/насељеним зонама). Остатак руралне територије је покривен са контејнерима запремине 5 м³, као прелазним решењем до успостављања система организованог прикупљања отпада. Ови проценти покривености територије услугом организованог управљања отпадом остављају доста простора за унапређења, посебно у случају руралних подручја која треба адекватно покривити и на тај начин учинити чистијим, безбеднијим и здравијим, па се једна од мера у оквиру овог приоритетног циља управо односи на ширење зоне и унапређење услуге прикупљања и одвожења отпада у руралном подручју.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Покривеност територије организованим прикупљањем отпада (%)	83 (2021.)	90 (2030.)	Извештај ЈКП „Биоктош“
Процент домаћинстава покривен услугом организованог прикупљања отпада (%)	80 (2021.)	87(2030.)	Извештај ЈКП „Биоктош“
Удео примарно селектованог	4,3 (2021.)	15 (2030.)	Извештај РЦУО

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
отпада (%)			„Дубоко“
Процент депонованог комуналног отпада (%)	91 (2021.)	50 (2030.)	Извештај РЦУО „Дубоко“

Мере за постизање Приоритетног циља 6

Мера 6.1: Изградња недостајуће инфраструктуре за успостављање и унапређење примарне селекције²²

Како би унапредио систем примарне селекције отпада, Град Ужице је планирао да изгради инфраструктуру која томе може да допринесе.

У оквиру ове мере, превасходно је потребно извршити техничко опремање домаћинстава са опремом за одвојено сакупљање комуналног отпада, на целокупној територији града. Под опремом се подразумевају пластичне канте запремине 240/120l,

²² Приликом спровођења ове мере треба имати у виду да је Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано да је потребна инфраструктура за управљање комуналним отпадом:

– увођење одвојеног сакупљања рециклабилних материјала успостављањем система (најмање) две канте – једна за мешовити отпад и друга за отпад који се може рециклирати. У зависности од потреба региона, број канти може бити и већи (за отпад који подлеже колективним шемама пропорционални допринос). Систем ће постепено напредовати повећањем обима одвојеног сакупљања следећих материјала за рециклажу: стакло (~ 100% амбалаже) и папир и картон (~ 50% амбалаже, ~ 50% неамбалажног отпада);

- успостављање одвојеног сакупљања комуналног биоотпада почевши са сакупљањем зеленог отпада;

- успостављање мреже центара за сакупљање отпада у целој земљи: у зависности од густине насељености, биће успостављен један (у I фази) или више центара за сакупљање отпада у свакој општини. Центри ће функционисати као „рециклажна дворишта”, где ће грађани доносити отпад који се не сме одлагати у контејнере за отпад из домаћинстава (контејнере и канте за комунални отпад), укључујући нпр. кабастни отпад, посебне врсте отпада, зелени отпад, опасан отпад из домаћинстава, отпад од електричне и електронске опреме, текстил, батерије, отпадно уље и слично. Поред тога, у центрима за сакупљање биће места за прикупљање отпада од амбалаже и биоотпада. Изградња центара за сакупљање отпада мора бити започета од 2022. године у свим општинама у оквиру Прве фазе (до 2032. године све општине треба да имају успостављене и функционалне центре за сакупљање отпада).

У општинама је потребно одредити локације центара за сакупљање опасног отпада из домаћинстава, који могу бити уз центре за одвојено сакупљање рециклабилног отпада. Центри за сакупљање опасног отпада из домаћинстава ће бити опремљени специјалним контејнерима за прикупљање батерија, акумулатора, амбалаже од боја и лакова, пестицида, отпадног уља, отпада од електричних и електронских производа, итд. Ове јединице су интегрисане у центре за сакупљање отпада који се може рециклирати, и за њих је потребно посебно добро обучено особље.

Такође, у оквиру регионалних центара за управљање отпадом ће бити изграђена и складишта за опасан отпад из домаћинстава, где ће се доносити опасан отпад из центара за сакупљање опасног отпада из домаћинстава. Систем допремања опасног отпада из домаћинстава могу подржати и мобилне јединице за сакупљање. То значи да једном или двапут годишње, возило може да обиђе удаљена подручја или мање покретне грађане и покупи опасан отпад из домаћинстава. То возило мора бити адекватно опремљено и њиме мора управљати обучено особље. У овом случају, грађани би били обавештени о месту и радном времену мобилне јединице за сакупљање отпада. За све опције је заједничко то да предаја опасног отпада из домаћинства треба да буде бесплатна за грађане како би се остварио висок проценат сакупљања опасног отпада и избегла контаминација рециклабилних компоненти.

- увођење кућног компостирања у руралним и полу-руралним областима у циљу рециклаже органског отпада из домаћинства.

које служе одвојеном сакупљању отпада и то - рециклабилног (тзв. сува фракција) и намењеног депоновању (тзв. мокра фракција). Овакав приступ је могућ у објектима индивидуалног становања (у деловима града где је то могуће), док је за станаре стамбених зграда и објеката индивидуалног становања у оним деловима града где није могуће постављање пластичних канти запремине 240/120l, неопходно обезбедити контејнере од 1,1m³ и то у три варијетета/боје: плави за рециклабилни, црни за биоразградиви отпад и жути за амбалажно стакло. За успешно спровођење ове мере, потребно је урадити технички концепт који дефинише све аспекте једног оваквог система.

Такође, у оквиру ове мере планирано је успостављање прикупљачке инфраструктуре, попут рециклажних дворишта и рециклажних острва, која треба да служи обезбеђивању могућности грађанима да примарно раздвојени отпад из домаћинства донесу и без надокнаде одложе у засебне посуде/одељке, попут: електронског и електричног отпада, коришћеног уља из кухиње, боја и лакова, амбалаже од хемијских средстава и сл.

У оквиру ове мере потребно је урадити урбанистичку анализу локација за изградњу и уређење рециклажних дворишта и острва.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	150.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, комунална предузећа, ресорна министарства, међународни донатори, национални јавни фондови, ЕУ фондови (ИПА и други фондови), приватно-јавна партнерства, средства комуналних предузећа
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП Биоктош, ЈКП Дубоко, ЈП Ужице Развој, РРА Златибор
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број отворених рециклажних дворишта/острва • Број индивидуалних домаћинства покривених системом примарне селекције отпада • Број контејнера од 1,1m³ стављених у функцију примене система ПСО • Количина примарно селектованог отпада • Количина издвојених секундарних сировина

Мера 6.2: Промоција примарне селекције²³

Ова мера је важна због подизања нивоа свести и континуиране едукације грађана, а све

²³ Приликом спровођења ове мере треба имати у виду да је Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано да се подршка информисању јавности сматра делом одређених пројеката капиталних инвестиција (нпр. увођење раздвајања на месту настанка и кућног компостирања). Уводне кампање су планиране током периода од 15 месеци – три месеца пре пуштања у рад система и дванаест месеци након тога. Типичне активности укључују оснивање тима за информисање при институцији за управљање отпадом, припрему кампање, испитивање јавног мњења, припрему информативног материјала, организацију обука и догађаја, преглед напретка и прилагођавање приступа

у циљу постизања одрживости новоуспостављених система у области управљања отпадом, како би се очувала животна средина.

У оквиру ове мере спроводиће се различити едукативно-образовни садржаји, попут: информативних презентација, креативних радионица, тематских скупова, школских квизова и такмичења, као и медијска кампања.

Посебна пажња у спровођењу промоције ће бити посвећена деци у вртићу и ученицима основних школа. Организоваће се едукација коришћењем различитих метода, алата и техника (нпр. квизови и сл.) како би се путем едикативних игара, на забаван начин указало на значај рециклаже и раздвајања отпада, како би они научили зашто је корисно рециклирати отпад и како и они могу да се укључе и помогну у томе.

Промоција ће бити посвећена и председницима месних заједница, управницима зграда за колективно становање и доносиоцима одлука у градској управи.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства РС, међународне донације, средства комуналних предузећа
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП Биоктош, ЈКП Дубоко, школе, РРА Златибор
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број вртића укључених у промоцију
- Број деце укључене у промоцију
- Број основних и средњих школа укључених у промоцију
- Број ученика укључених у промоцију
- Број одржаних радионица у месним заједницама
- Број одржаних инфо скупова са управницима зграда
- Број реализованих догађаја - број одржаних састанака/радионица са грађанима, емисија на локалним ТВ и радио станицама

Мера 6.3: Подизање капацитета јавно комуналних предузећа²⁴

Како би се примарна селекција отпада спроводила на адекватан начин, неопходно је адекватно ојачати и реорганизовати локално ЈКП и на тај начин га оспособити да се

²⁴ Приликом спровођења ове мере треба имати у виду да је Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано да тренутно, многа локална комунална предузећа имају значајно унакрсно субвенционирање активности, што отежава контролу трошкова конкретних активности. Реформа комуналних предузећа треба да доведе до веће регионализације услуга како би се постигла већа финансијска ефикасност и искористиле потребне вештине. Накнаде за отпад формиране према приступу „плати колико бацаш“ представљају примену принципа загађивач плаћа. Сврха наведене накнаде је да домаћинства и правна лица буду у 75 могућности да утичу на износ новца који плаћају за услуге одвоза комуналног отпада за онолико отпада колико стварају. Ако одвајају отпад на месту настанка, компостирају и слично, могу да захтевају мањи обим накнада за отпад. Иако је ову врсту накнада за отпад лакше применити у подручјима са породичним кућама, она се за сада чешиће примењује у урбаним подручјима.

носи са изазовима у оваком начину рада и пословања.

У оквиру ове мере спровешће се организационо прилагођавање ЈКП, унапред разрађеном техничком концепту. Потом ће се извршити набавка недостајуће опреме, која је предуслов за функционисање система и на крају ће се извршити додатно радно ангажовање кадрова потребних за опслуживање система.

Неопходне су обуке запослених у РЈ Чистоћа (радионице/семинари, упознавање са примерима добре праксе путем студијских путовања, упознавање са стратешким плановима РС, законском регулативом и обавезама локалне самоуправе...).

Планирано је да се набави 8 возила за пражњење типских посуда за одлагање отпада . Потребно је да се запосле 32 радника и да се уради измена програма изношења смећа.

Град Ужице ће учествовати у суфинансирању пројеката унапређења секундарне селекције отпада и смањења количина отпада намењених одлагању.

Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона
Процена потребних финансијских средстава:	300.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донација, сопствена средства ЈКП Биоктош
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Биоктош“, ЈКП „Дубоко“, РРА Златибор
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа и члан ГВ за заштиту животне средине)
Период спровођења:	средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број набављене опреме
- Број новозапослених

Мера 6.4: Именовање органа надлежног за управљање отпадом и унапређење инспекцијског надзора у области управљања отпадом²⁵

Ова мера је важна због тога што је потребно планирање система управљања отпадом на територији града и његово стално унапређење, реализација законских обавеза и поверених послова у овој области, координација активности локалног и регионалног комуналног предузећа и дефинисати вођење базе података о комуналном отпаду.

У оквиру ове мере донеће се акт којим се одређују органи и службе надлежне за обављање послова управљања отпадом.

У оквиру ове мере израдиће се Локални план управљања отпадом и донети Одлука о

²⁵ Приликом спровођења ове мере треба имати у виду да је Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано да су јединице локалне самоуправе главни субјект који организује управљање комуналним отпадом створеним на одређеној територији. Они су одговорни за уређење, развој и администрацију система за управљање комуналним отпадом на својим територијама. Локална самоуправа одобрава локални план управљања отпадом и друге прописе о управљању комуналним отпадом који уређују систем управљања комуналним отпадом. Правила су обавезујућа за сва физичка и правна лица која се налазе на територији општине, и за друга лица која учествују у релевантним активностима. Примена одредби и захтева мора осигурати рационално управљање комуналним отпадом, правилно извршавање јавних послова управљања и финансијских обавеза. Главни задатак јединица локалне самоуправе је да понуде јавну услугу управљања (сакупљања, превоза и третмана) комуналног отпада свим становницима и привредним субјектима (предузећима, институцијама и организацијама) како би се осигурало да услуга испуњава техничко-економске, хигијенске и услове заштите животне средине, да буде погодна и доступна корисницима.

управљању отпадом.	
Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона
Процена потребних финансијских средстава:	150.000,00 динара
Могући извори финансирања:	-
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градско веће
Други учесници у спровођењу:	Градске управе и органи
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за ванредне ситуације)
Период спровођења:	Краткорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број донетих аката

Мера 6.5: Унапређење услуге прикупљања и одвожења отпада у руралном подручју

Ова мера је приоритизована као кључна јер Град Ужице планира да повећа покривеност територије услугом организованог прикупљања отпада, као и обухват домаћинстава овом услугом.

Сврха мере је да се обезбеди сва потребна комунална инфраструктура за рурално подручје (комунална опрема, возила за транспорт отпада и сл.).

У оквиру мере је неопходно сагледати шири контекст проблематике управљања отпадом у сеоским подручјима и наћи најоптималнија решења за њено решавање. Такво решење треба елаборирати у једном документу који ће дефинисати: локације за постављање комуналне опреме, динамику њеног пражњења, канале комуникације између сеоских МЗ и комуналног сектора, тачне надлежности свих актера у том процесу (укључујући и релевантне инспекцијске службе). На основу таквог документа биће могуће утврдити број недостајуће комуналне опреме.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	40.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори, средства РС, средства комуналних предузећа
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Орган надлежан за управљање отпадом
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Биоктош“, Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој, месне заједнице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	дугорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број постављених контејнера / канти (посуда за прикупљање отпада, примарну селекцију)
- Број обвезника плаћања услуге прикупљања и транспорта отпада
- Број новонабављених возила
- Количина отпада прикупљеног у руралном подручју

Мера 6.6: Затварање, санација и ремедијација депоније „Сарића осоје“

Сметлиште „Сарића осоје“ је званично затворено крајем 2011. године, али се на њему донедавно контролисано одлагао грађевински отпад и отпад од рушења, као и „зелени отпад“ који прикупља ЈКП “Биоктош“. За санацију и рекултивацију сметлишта у ранијем периоду је урађено више пројеката, али су они данас неупотребљиви, па је Град приступио активностима припреме пројектног задатка за израду нове пројектно-техничке документације. По изради пројектне документације приступиће се санацији и ремедијацији простора и привођењу планираној намени (коришћењу простора у друге сврхе)²⁶. На овај начин ће се спречити ерозија земљишта и угрожавање објеката испод депоније, неравномерно слегање терена, неконтролисано разношење отпада, и овај простор функционално и визуелно уклопити у окружење.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	7.000.000,00 (за израду пројектно-техничке документације) (додатна потребна средства ће бити накнадно дефинисана)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори, средства РС, средства комуналних предузећа
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
•	Површина санираног простора (м ²)

Приоритетни циљ 7: Унапређење водоснабдевања

Организовано снабдевање пијаћом водом решено је изградњом регионалног водосистема „Врутци“. Системом за водоснабдевање „Врутци“, који је у надлежности ЈКП „Водовод“, покривено је градско подручје, градска општина Севојно и 18 околних села (Крвавци, Злакуса, Горјани, Потпеће, Дубоко, Поточање, Збојштица, Равни,

²⁶ Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано је следеће:

- 1) у првом кораку затварање укључује обуставу операција и спречавање одлагања отпада на несанитарне депоније и сметлишта (укључујући јефтине мере као што су блокада прилазних путева, ограђивање подручја, постављање знакова са информацијама и друге акције које ће бити изабране као најефикасније у сваком конкретном случају);
- 2) други корак укључује санацију и рекултивацију старих депонија и предузимање мера заштите животне средине. Санационе мере подразумевају компактирање тела депоније са стабилизацијом косина, дегазацију депоније постављањем мреже биотрнова, постављање дренажног система сакупљања процедурних вода уколико је то могуће, односно израду ревизионих бунара за процедурне воде, израду ободних канала за атмосферске воде, постављање непрпусне баријере за атмосферске воде по површини депоније и геосинтетичке подлоге за хумусни слој испод будућег вегетационог покривача. Успостављање мониторинга стања површинских и поземних вода и земљишта је, такође, потребно.

Ако буду испуњени сви услови за финансирање развоја инфраструктуре, све несанитарне депоније у Републици Србији ће бити затворене до краја 2034. године. Након рекултивације, некадашње депоније и сметлишта могу се користити у друге сврхе.

Скржути, Никојевићи, део Дрежника, Пониковица, Каменица, Бјелотићи, Добродо, Лелићи, део Губиног Дола и Каран).

Из акумулације „Врутци“ може се обезбедити 1.200 лит/сек сирове воде са тренутним капацитетом постројења за пречишћавање „Петар Антонијевић“ на Церовића брду од 400 лит/сек. Поред овог основног система за водоснабдевање приградских насеља и околних села, користи се вода из карстних врела Живковића и Ђебића (30 лит/сек) и Поточањског (20 лит/сек) уз претходно пречишћавање. Као резерва за потребе водоснабдевања уже градске целине сачувано је претходно извориште подземне воде у алувиону реке Ђетиње у Турици капацитета око 70 лит/сек, као и водозахват сирове воде из акумулације „Велика брана“ на реци Ђетињи са црпном станицом „Турица“, капацитета око 180 лит/сек.

Сирова вода се из акумулације транспортује гравитационо, азбестцементним и челичним цевоводом, укупне дужине 12 км (Ø700 мм и Ø 660 мм) до постројења „Петар Антонијевић“ у Ужицу, где се врши њено пречишћавање до потребног квалитета. Постојећи водосистеми су изграђени у складу са савременим техничким прописима и нормативима. На постојећој мрежи заступљеност азбестцементних цеви по процени ЈКП „Водовод“ износи око 9%, односно 41 километар дужине. У оквиру овог приоритетног циља планирана је замена азбестцементних цеви на магистралном цевоводу високе зоне водоснабдевања.

Системи водовода показују значајне недостатке услед дотрајалости и амортизације материјала, па се процењује да на појединим местима губици у систему достижу и 60%. Поред евидентних губитака у систему, водоводна мрежа се суочава са прекомерним притисцима у нижем делу главне градске дистрибутивне зоне, лошим притиском у неким вишим подручјима, повећаним бројем кварова на мрежи. Такође, постоји тенденција повећања губитака у одређеним деловима мреже. Последњих година, број кварова је увећан на две деонице цевовода у градском језгру (деонице у високој зони изграђене од азбест-цементних цеви и челични цевовод у Севојну). Радови на замени челичног цевовода у Севојну су завршени током 2022. године.

Највећи број мера које су планиране у оквиру овог приоритетног циља су усмерене на смањење губитака.

Губици у водоводним системима се могу поделити у две категорије: физички губици – губици који настају услед дотрајалих цеви и вентила и комерцијални губици – губици који настају због нетачности мерења и нелегалне потрошње. Повећање тачности мерења потрошње представља једну од основних мера којима се могу смањити обе врсте губитака:

- Физички губици – тако што би се пратила промена биланса у оквиру основних зона билансирања мреже (ОЗБ), и при повећаним губицима би се алармирале службе које би правремено реаговале на отклањању кварова и
- Комерцијални губици – тако што би се спроводила континуална мерења потрошње на основу којих да ли би се потрошена вода фактурисала.

Такође, правременим мерењима адекватне тачности би се повећала безбедност водоснабдевања и заштита корисника од акцидентних цурења која нису у надлежности водовода (цурења иза водомера).

ЈКП Водовод Ужице већ дужи низ година користи напредне технологије у свом раду које укључују SCADA систем за осматрање и управљање водоводним системом, базе података за прикупљање резултата мерене потрошње и издавање фактура, као и софтверско решење на бази ГИС-а за управљање водоводном и канализационом

инфраструктуром, чиме су створени услови за свеобухватно решење за праћење физичких губитака на бази билансирања у оквиру ОЗБ. Због тога је покренута иницијатива за проширење софтверске апликације у сарадњи са Грађевинским факултетом у Београду, са циљем да се водоводна мрежа подели на ОЗБ са што мање улагања, да се повежу постојеће базе података са SCADA система и мерених потрошњи добијених мануелним читањем водомера и да се развију алгоритми за праћење губитака и алармирање надлежних служби. До сада је идентификовано 18 потенцијалних ОЗБ са дефинисаним улазима (покривеним SCADA системом), цевном мрежом и мерним местима.

Због свега наведеног, у оквиру приоритетног циља планирана је и мера уградње даљинских водомера на водоводном систему Ужице у циљу смањења губитака.

Међу планираним мерама је и изградња под-система „Баћковићи“. На водоводном систему, на потезу од резервоара „Доварје“ до резервоара „Севојно“, није изграђен ни један резервоар, иако постоји потреба за изградњом више подсистема у циљу неометаног снабдевања водом. Као најургентнија стоји потреба за изградњом подсистема „Баћковићи“. Овај подсистем треба да оформи нову подзону водоснабдевања за потрошаче у Крчагову и делу Севојна који су лоцирани у појасу између кота 430mm и 490mm. Подсистемом „Баћковићи“ престале би са радом три хидростанице: „Стјеповића лука“, „Загорчићи“ и „Орловац“ које су изграђене пре 25 година као прелазно решење снабдевања водом око 1.500 становника, са тенденцијом њиховог повећања. Поменуте хидростанице сада формирају три независна подсистема водоснабдевања који се могу заменити једним. Уопште узевши, хидростанице представљају изнуђена решења снабдевања водом која се одражавају на сигурност водоснабдевања, јер су зависне од електричне енергије. Чим дође до нестанка електричне енергије, престаје и снабдевање водом, јер не постоји резервоар. Такође, и осцилације притисака су велике, па долази до већих кварова.

Пошто је Јелова Гора подручје перспективно за туристички развој града Ужице планира се изградња примарног водоводног система све до резервоара „Ђаков камен“. Пошто је висинска разлика за овај регион око 400м предвиђа се потребан број резервоара и бустер станица.

Разматрано подручје водоснабдевања није обухваћено нити разматрано кроз Генерални пројекат водоснабдевања. Пошто постојећи систем резервоара, црпних станица и цевовода високе зоне водоснабдевања Града Ужица према разматраном региону није узео у обзир додатне количине воде за разматрано предметно подручје, постојећи водоводни систем захтева одређену реконструкцију постојећих објеката и њихово проширење. Зато је потребно проверити капацитете цевовода високе зоне који снабдева Р „Пора1“, капацитет Р „Пора1“, пумпну станицу „Пора 1“, потисно – разводни цевовод Р „Пора1“-Р „Пора2“, као и капацитет првог резервоара високе зоне „Церовића брдо1“. Генералним пројектом водоснабдевања града Ужица за крајњи рачунски период 2021. резервоар „Церовића брдо1“ треба проширити за додатних $V=500\text{m}^3$ при чему насеље Јелова Гора није узимано у рачуницу. Такође је Генералним пројектом водоснабдевања града Ужица за крајњи рачунски период 2021. предвиђено да се резервоар „Пора2“ прошири за додатних 300m^3 при чему такође насеље Јелова Гора није узимано у рачуницу. Изградња водосистема Јелова Гора је планирана у оквиру овог приоритетног циља.

У оквиру мера које се односе на побољшања рада водоводног система предвиђају се радови на побољшању перформанси пумпне станице „Пора 1“, изградња резервоара

Пора2 (300м³), израда потисно-разводног цевовода Пора1 – Пора2, изградња резервоара Церовића брдо1 (500 м³) и изградња пумпне станице Глуваћи 1. У оквиру овог приоритетног циља планиран је и пројекат повећања ефикасности водоводног система постављањем 5 сталних мерних места на водоводном систему зона Мегдан и Липа, где ће се континуално мерити проток и притисак.

У подручјима где градски водовод није ангажован, или се не планира, проблем индивидуалног водоснабдевања је знатно изражен, јер су постојећи локални водоводи веома запуштени (неадекватно одржавање и експлоатација), са недовољним капацитетима и квалитетом воде. Ово се нарочито односи на насељена подручја Мокре Горе, Кремана, Биоске, Стапара, Јелове горе и Рибашевине, као и нека подручја у околини градског центра.

Стратешко опредељење Града Ужица је да до 2030. године већина сеоских водовода буде дата ЈКП „Водовод“ на управљање, да вода буде за употребу. То подразумева да ће се прво урадити катастар водовода (постојеће стање), а потом и санирање по приоритетима.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Дужина водоводне мреже на територији града Ужица (км)	471.6 (2021.)	531 (2030.)	Извештај ЈКП „Водовод“
Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу којом управља ЈКП „Водовод“	24.225 (2021.)	24.667 (2030.)	Извештај ЈКП „Водовод“
Губици на водоводној мрежи (%)	60 (2021.)	40 (2030.)	Извештај ЈКП „Водовод“
Дужина азбестних цеви у укупној дужини водоводне мреже (%)	9 (2021.)	0 (2030.)	Извештај ЈКП „Водовод“

Мере за постизање Приоритетног циља 7

Мера 7.1: Реконструкција водоводне мреже у циљу смањења губитака

Као што се и у самом називу мере наводи, ова мера доприноси смањењу губитака у водоводној мрежи.

У оквиру мере планирана је реконструкција водоводних линија и прикључака на којима се појављују губици

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	168.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈКП Водовод
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, Градска управа за инфраструктуру и развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	8 година
Показатељи учинка (опционо):	

- Дужина реконструисане мреже (км)
- Број реконструисаних водоводних прикључака

Мера 7.2: Замена азбестцементних цеви на магистралном цевоводу високе зоне водоснабдевања

Циљ ове мере је замена азбестцементних цеви (АЦЦ) пречника Ø250-400мм који је стар 40 година у дужини од 5.000м.

Због честих кварова на постојећем магистралном цевоводу који изазивају велике финансијске губитке неопходна је реконструкција овог магистралног цевовода. Реконструкција би се радила већим делом безископном методом провлачењем ПЕ цевовода кроз постојећи АЦЦ и делом где није могуће провлачење, радиће се полагање ПЕ цеви у претходно ископан ров.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	199.200.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	средњорочно (3 до 5 година)

Показатељи учинка (опционо):

- Дужина реконструисане мреже (км)

Мера 7.3: Изградња резервоара Церовића брдо 1

Циљ ове мере је изградња додатног резервоара запремине 500м³. Изградњом овог резервоара са потребном хидромеханичком опремом обезбеђује се додатна запремина за изравнање потрошње на водоводном систему високе зоне.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	22.200.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)

Показатељи учинка (опционо):

- Изведен објекат
- Потрошња струје на пумпној станици на ППВ на Церовића брду, која пуни водом предметни резервоар (kWh)
- Обезбеђене резерве воде за водоснабдевање високе зоне (м³) – 500

Мера 7.4: Изградња подсистема Баћковићи у Крчагову

Да би се омогућило квалитетније снабдевање водом свих потрошача који се сада снабдевају са хидростаница „Стјеповића лука“, „Загорчићи“ и „Орловац“ урађен је Главни пројекат за изградњу подсистема „Баћковићи“. Изградњом овог подсистема смањиће се губици у водоводној мрежи, јер ће овај подсистем у хидрауличком смислу радити у равнотеженије па је на тај начин доћи и до смањења трошкова одржавања

водоводне мреже, а нарочито трошкова електричне енергије. Пројектовано решење је урађено на основу „Генералног пројекта изградње и реконструкције система за снабдевање водом Ужица”, урађеним од стране Института за водопривреду „Јарослав Черни” – Београд.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	61.000.200,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно (5 - 7 година)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Дужина реконструисане мреже (км) • Изведени резервоар и пумпне станице • Потрошња струје на објектима водовода (kWh) • Број притужби грађана • Трошкови одржавања водоводног система • Број интервенција на водоводној мрежи 	

Мера 7.5: Изградња резервоара Пора²

Циљ ове мере је изградња додатног резервоара запремине 300м³. Изградњом овог резервоара са потребном хидромеханичком опремом обезбеђује се додатна запремина за изравнање потрошње на водоводном систему Пора .

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	12.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Изведен објекат • Обезбеђене резерве воде за водоснабдевање зоне Пора (м³) – 300 	

Мера 7.6: Изградња водосистема Јелова Гора

Концепција водоснабдевања насеља Јелова Гора је да се вода узме из везног цевовода између резервоара „Пора 1” и „Пора 2” где постоје техничке могућности захватања воде и да се трасом дугом 12км потисним цевоводом и потребним бројем резервоара и пумпних станица, вода допреми до постојећег резервоара „Баков камен“. Пошто ова концепција захтева препумпавање воде за око 400м висинске разлике, кроз идејно решење ће се утврдити потребан број резервоара и пумпних станица, а према распореду будућих потрошача у посматраном подручју. Концепцијским решењем је потребно разматрати и постојећи резервоар на Јеловој Гори код одмаралишта БИА на коти 949,00 мнм.

Тренутно је у изради идејно решење за овај пројекат. Мештани финансирају израду пројектне документације, а ЈКП Водовод је носилац посла око израде пројектне документације.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	132.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	средњорочно (3 до 5 година)
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Дужина изведене мреже (км) • Број резервоара • Број пумпних станица

Мера 7.7: Изградња пумпне станице Пора 1

У оквиру мера побољшања рада водоводног система предвиђају се радови на побољшању перформанси пумпне станице „Пора 1“. Ове мере подразумевају повезивање усисног дела пумпи на резервоар „Пора 1“, ради стабилизације усисног нивоа пумпања. Предвиђа се изградња новог објекта за смештај пумпи са монтажом нових пумпи и хромеханичке опреме и електро инсталација. Израду пројекта финансира ЈКП „Водовод“ – Ужице.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	11.400.000,00 динара
Могући извори финансирања:	ЈКП „Водовод“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈКП „Водовод“
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Изведена пумпна станица

Мера 7.8: Израда потисно-разводног цевовода Пора1 – Пора2

Циљ ове мере је обезбеђења додатних количина воде на систему Пора и зато је потребно изградити цевовод Ø200мм на потисном делу пумпна станица „Пора 1“ у дужини L=1.080м.

Израду пројекта је финансирало ЈКП „Водовод“, а реализацију ове инвестиције би финансирао Град Ужице или из донаторских средстава.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	18.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Р Србија, ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење:	Градска управа за инфраструктуру и развој

(носилац мере):	
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Дужина изведене мреже (км) • Потрошња струје на пумпној станици (kWh) 	
Мера 7.9: Изградња пумпне станице Глуваћи 1	
<p>У оквиру мера које се односе на побољшање рада водоводног система предвиђају се радови на побољшању перформанси пумпне станице „Глуваћи 1“. Ове мере подразумевају повезивање усисног дела пумпи на резервоар „Глуваћи 1“, ради стабилизације усисног нивоа пумпања. Предвиђа се изградња новог објекта за смештај пумпи са монтажом нових пумпи и хидромеханичке опреме и електро инсталација. Израду пројекта финансира ЈКП „Водовод“ – Ужице.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	11.400.000,00 динара
Могући извори финансирања:	ЈКП Водовод
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈКП Водовод
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Изведена пумпна станица 	
Мера 7.10: Пројекат повећања ефикасности водоводног система постављањем 5 сталних мерних места на водоводном систему зона Мегдан и Липа, где ће се континуално мерити проток и притисак.	
<p>У оквиру повећања ефикасности водоводног система Ужице предвиђено је формирање две зоне за поузданије билансирање воде - Мегдан и Липа. У датим зонама су предвиђени водомери са "ручним"²⁷ даљинским читањем водомера и они су већ постављени и редовно се користе.</p> <p>Да би се пратио биланс воде у зонама, предвиђа се постављање 5 сталних мерних места на водоводном систему, где ће се континуално мерити проток и притисак. Предвиђено је контролисано обарање притиска уградњом регулатора са константним низводним притиском. У некој каснијој фази је планирано да се уведе и могућност даљинске контроле притиска на свим регулаторима. Сви подаци са мерних места треба да се континуално шаљу у постојећи SCADA систем (да се користи што боље постојећа инфраструктура) а подаци тренутни, као и билансни, да се добијају на захтев унутар Интранета.</p> <p>Радове на повећању ефикасности водоводног система ЈКП Водовод Ужице у циљу смањења губитака, треба наставити, тако што исте послове који су описани за зоне</p>	

²⁷ Под "ручним" се мисли да је потребно да се прође релативно близу водомера са уређајем за читавање, да би се аутоматски пренеле измерене вредности

Мегдан и Липа треба применити и на осталим зонама водоводног система.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	18.480.000,00 динара
Могући извори финансирања:	ЈКП „Водовод“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈКП „Водовод“
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Изведена мерна места • Губици у предметним зонама исказани у %, или у м³ као разлика воде на улазу у предметну зону и фактурисане воде на водомерима. • Усклађеност мерене и фактурисане потрошње [%] 	
Мера 7.11: Уградња даљинских водомера на водоводном систему Ужице у циљу смањења губитака	
<p>Да би ЈКП Водовод у будућности обезбедило адекватно функционисање и адекватну контролу физичких и комерцијалних губитака, потребно је пратити губитке кроз време, осматрањем ноћне потрошње и израчунавање биланса воде у оквиру ОЗБ чија би тачност у значајној мери била побољшана уградњом водомера са модулима за даљинско читавање. Исто тако, да би се смањили комерцијални губици, даљинским читавањем водомера би се у значајној мери искључио људски фактор који уноси велики удео у грешку мерења. У циљу горе наведеног, планира се следеће:</p> <ul style="list-style-type: none"> • За потрошаче у оквиру разматраних 18 ОЗБ уградити 2.618 водомера промера 15мм-100мм • За све потрошаче предвидети модуле за даљинско читавање водомера • Уградњу водомера спровести фазно, тако да у једној фази буде опремљена цела ОЗБ (18 фаза) • На водомере треба да се уграђују радио модули без додатних каблова (компакт изведба) • Исти радио модул треба да се уграђује и на кућне, и на индустријске и на комбиноване водомере • Радио модул треба да шаље вредности тренутне потрошње као и на задати дан, стање батерије као и аларме у случају цурења или манипулација 	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	37.560.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈКП „Водовод“
Други учесници у спровођењу:	Р Србија, Градска управа за инфраструктуру и развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)

Показатељи учинка (опционо):

- Број места са замењеним водомерима и уграђеним модулима за даљинско читавање [ком]
- Смањење физичких губитака у разматраној ОЗБ [%]
- Усклађеност мерене и фактурисане потрошње [%]

Мера 7.12: Изградња резервоара Вољујац

Ова мера се односи на изградњу резервоара Вољујац и недостајуће водоводне мреже. За овај пројекат није решен положај резервоара, хидропостројење и потисни цевовод од резервоара према засеку Тосићи.

Иако постоји дозвола, све пројекте који нису реализовани (пројектовано-није изграђено) на систему Вољујац (а и шире) и који немају важеће грађевинске дозволе потребно је препројектовати у складу са новим Законом о планирању и изградњи и обезбедити валидну грађевинску дозволу са решеним свим имовинскоправним односима. Тада се може несметано ући у финансирање и реализацију.

Тип мере:

Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава:

20.000.000,00 динара

Могући извори финансирања:

Буџет Града Ужица

Одговорност за спровођење (носилац мере):

Градска управа за инфраструктуру и развој

Други учесници у спровођењу:

ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“

Одговорност за праћење:

Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)

Период спровођења:

Краткорочно (1-3 године)

Показатељи учинка (опционо):

- Обезбеђене резерве воде за водоснабдевање зоне Вољујац (м³)
- Број домаћинстава укључених у водоводни систем - 145

Мера 7.13: Изградња водовода у систему Лужничка долина Каран

Овом мером се решава проблем функционисања система у Карану. Према постојећем пројекту предвиђена је прекидна комора и резервоар за које нису решени имовинскоправни односи.

Завршетак кракова прве високе зоне (крак I 345МØ63, крак II 404МØ63 и крак III 135МØ63) је уговорен.

Тип мере:

Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава:

50.000.000,00 динара

Могући извори финансирања:

Буџет Града Ужица

Одговорност за спровођење (носилац мере):

Градска управа за инфраструктуру и развој

Други учесници у спровођењу:

ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“

Одговорност за праћење:

Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)

Период спровођења:

Краткорочно (1-3 године)

Показатељи учинка (опционо):

- Број домаћинстава укључених у водоводни систем - 65

Мера 7.14: Изградња водовода Беле Воде – преостале линије

Ова мера подразумева изградњу недостајуће водоводне линије

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	5.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
• Број нових прикључака - 26	

Мера 7.15: Изградња водосистема Змајевац-Никојевићи

Ова мера подразумева потисни цевовод крак 1024МØ63.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	5.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
• Број прикључених домаћинстава - 35	

Мера 7.16: Изградња водовода Потпећ

Водовод Потпећ ће решити проблем водоснабдевања засеока Потпећ, дела насеља Крвавци и Злакуса (око 115 домаћинстава) и биће прикључен на поточањски водовод.

У будућем водосистему планира се водоснабдевање у три висинске зоне (ниска, прва и друга висока зона). У ниској зони водовода планирана је изградња примарног и секундарног цевовода, чворног шахта и резервоара Потпећ 1, запремине 200m³ (изградња је у завршној фази). Прва висока зона се састоји од примарног водосистема (црпна станица, потисно-разводни цевовод и резервоар Потпећ 2, запремине 50m³) са припадајућом секундарном мрежом. Друга висока зона (хидростаница и потисна мрежа) ће снабдевати водом највише делове Потпећа.

Пројекат подразумева изградњу два резервоара и 2.156м водоводне мреже.

Месна заједница Потпећ је решила имовинско-правне послове и прибавила парцеле за изградњу резервоара (парцеле нису укњижене). Грађевинска дозвола није прибављена.

Мера подразумева завршетак радова на изградњи резервоара Потпећ 1. Потребно је прибавити грађевинске дозволе и урадити пројекте за дозволу за прикључак струје. Изградња резервоара Потпећ 2 је уговорена.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	15.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој

Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број прикључених домаћинстава – циљна вредност: 115 	
Мера 7.17: Изградња водовода Љубање	
Водовод Љубање ће решити проблем водоснабдевања 140 домаћинстава. Пројекат подразумева изградњу водоводне мреже и резервоара. Укупна дужина водовода је 14 км.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	95.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број домаћинстава укључених у водоводни систем - 140 	
Мера 7.18: Изградња водовода Буар	
Мера обухвата завршетак изградње водовода у Буару за нових 15 прикључака. Нису решени имовинскоправни односи, ради се на озакоњењу резервоара Тулековац да би исти могао добити струју и укључити се у систем	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	2.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Водовод“, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно (1-3 године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број домаћинстава укључених у водоводни систем - 15 	

Остале мере битне за локалну самоуправу у оквиру развојног правца ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ, ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Мера: Управљање зеленим отпадом²⁸

Образложење:

Зелени отпад представља велики проблем на територији града (велике количине, одлагање у посуде за прикупљање отпада, поред њих и на другим недефинисаним локацијама, паљење, не постојање третмана зеленог отпада, заузимање депонијског простора ...). Локалним планом управљања отпадом и Одлуком о управљању отпадом неопходно је јасно дефинисати начине прикупљања и третмана ове врсте отпада у складу са принципима циркуларне економије.

Мера: Управљање опасним отпадом из домаћинства

Образложење:

Законом о управљању отпадом је забрањено мешање опасног отпада са комуналним отпадом и прописана обавеза јединице локалне самоуправе, да у складу са локалним планом управљања отпадом, обезбеди и опреми центре за сакупљање отпада из домаћинства који није могуће одложити у контејнере за комунални отпад, укључујући и опасан отпад из домаћинства. Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано је да постизање успостављања одвојеног сакупљања фракција опасног отпада које производе домаћинства.

²⁸ Програмом управљања отпадом РС 2022-2031 дефинисано је следеће: Планира се да ће сакупљање потпуно одвојеног биоотпада у свим регионима бити могуће до краја 2039. године, што превазилази период трајања овог програма. Компостирање је планирано као најприуштививија опција за третман биоразградивог отпада за Прву фазу изградње инфраструктуре и развоја регионалних система за управљање отпадом. Током Прве фазе је планирано одвојено сакупљање и изградња једне локације по општини за компостирање зеленог отпада на отвореном. Овај модел се може проширити током Друге фазе, у зависности од напретка у испуњавању циљева и ограничења у смислу приуштивости. Линије компостирања подразумева изградњу малих капацитета за компостирање, укључујући одговарајућа возила за транспорт компоста у циљу рециклирања биоразградивог комуналног отпада (Друга фаза инфраструктуре). Капацитети постројења за компостирање на општинском нивоу биће у опсегу од 500 до 5.000 т годишње (мала постројења за биолошки третман).

Кућно компостирање - Увођење савременог управљања отпадом у регионе захтева тачно мерење количина отпада. Компонента „кућног компостирања” представља пакет подршке локалним властима и грађанима за третирање биоразградивог отпада у кућним условима и смањење количине отпада који улази у систем сакупљања отпада из домаћинства, што смањује заузеће слободног места на депонији и накнаде за одлагање. Накнада за одлагање на депонију треба да подстакне смањење количине отпада који се одлаже. Фокус ове мере је на сеоским областима где је простор за кућно компостирање доступнији и где постоји највећа корист од смањења одвојеног сакупљања и трошкова транспорта. Сва домаћинства у сеоским областима ће бити снабдевена кућним компостерима и користити сопствени компост. Активно учешће јавности ће се подстицати и биће омогућено кроз циљане кампање јавног информисања и директну подршку. Сматра се да ће кућно компостирање у приградским/сеоским домаћинствима почети са уклањањем 30% биоразградивог отпада када регионална инфраструктура постане оперативна, а постићи ће 60% ефикасности уз помоћ додатних мера комуникације и помоћи наредних година. Кућно компостирање мора почети од 2022. године у свим општинама у оквиру Прве фазе. Кућно компостирање ће бити успостављено у приградским/сеоским домаћинствима у свим општинама региона за управљање отпадом до 2032. године. Тако ће биоотпад бити одвојен и рециклиран на извору (кућно компостирање у сеоским срединама) и сакупљен одвојено у циљу рециклирања у градским срединама (Друга фаза инфраструктуре).

Мера: Израда Локалног плана управљања отпадом 2023-2032. и Одлуке о управљању отпадом на територији града Ужица

Образложење:

С обзиром да је истекао Локални план управљања отпадом потребно је урадити нови који ће бити усклађен са Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. године и законском регулативом из области управљања отпадом.

На основу Закона о управљању отпадом, Закона о комуналним делатностима, Локалног плана управљања отпадом биће израђена и усвојена Одлука о управљању отпадом на територији града Ужица.

Израда Локалног плана управљања отпадом је законска обавеза ЈЛС. ЛПУО се дефинишу циљеви управљања отпадом на територији ЈЛС

Мера: Уклањање дивљих депонија и сметлишта

Образложење:

Појава дивљих депонија је вишедеценијска константа којој се тешко стаје на пут. Њихово уклањање је приоритет једне локалне самоуправе из више разлога: због загађења која настају оваквим начином одлагања отпада (земљиште, вода, ваздух), због хигијене и јавне безбедности, због нарушавања крајолика и природних предела, због угрожавања флоре и фауне, због трошкова накнадног уклањања отпада са оваквих локација.

Неадекватно управљање отпадом представља огроман еколошки и здравствени проблем. Различите врсте отпада међусобно интерагују и стварају бројне токсичне материје које директно утичу на здравље и живи свет. Превенцијом настанка стварања и чишћењем дивљих депонија спречавамо загађење воде, земљишта и ваздуха.

У оквиру ове мере, превасходно је потребно урадити попис локација дивљих депонија (уз јасно дефинисање критеријума за такву класификацију), превести га у формат дигиталне мапе и креирати својеврсни катастар таквих локација (са свим релевантним подацима: координате, назив локације, процењена количина и структура отпада). Након тога треба урадити Програм уклањања дивљих депонија, са одређеном динамиком у неком средњем року и издефинисати процедуру надзора/мониторинга очишћених локација, уз јасне надлежности и одговорности.

Мера: Управљање посебним токовима отпада

Образложење:

Одвојено сакупљање и транспорт свих врста отпада представља основ за одрживо управљање отпадом на једној територији.

Управљање посебним токовима отпада (услови, начин, поступак и одговорности) прописано је законском регулативом.

Мера: Реконструкција бране и корита реке Ћетиње на градској плажи

Образложење:

Брана на градској плажи у Ужицу изграђена је 1959. године. Након изградње исте створени су услови за даље уређење корита реке Ћетиње узводно од изграђене бране. У наредних неколико година обале су уређене и градска плажа је добила излед који је у већој мери одржан и до данашњих дана. Након тога па све до данас ни сама брана као и ни корито реке нису претрпели озбиљнију реконструкцију. У складу са наведеним, под мером реконструкције бране и корита реке Ћетиње на градској плажи подразумева се израда комплетне пројектно техничке докуменације потребне за реконструкцију постојеће бране и корита реке и исходавање свих потребних дозвола и сагласности, након чега би се приступило извођењу грађевинских радова.

Мера: Уређење гробља

Образложење:

ЈКП Биоктош управља са три гробља и то: 1) гробље Доварје површине 14ха које је конзервирано 2001. године тако да се сахрањивање врши у већ постојеће гробнице и нема отварања нових гробних места; 2) Гробље Сарића Осоје површине 17,78ха на којем се налази и централна капела у коју се смештају сви покојници; 3) Гробље Влаовац-Севојно преузето од тадашње МЗ Севојно 2010. год. укупне површине 1,78 ха. На ова три гробља тренутно има око 16.000 попуњених гробних места. Процењује се да још има слободних места за сахрањивање на гробљу Сарића Осоје и гробљу Влаовац за временски период 5-7 година. Потребно је пронаћи нове локације за сахрањивање и обезбедити потребну инфраструктуру за обављање делатности.

Такође је потребно донети нову одлуку о гробљима и сахрањивању јер је тренутно важећа из 1979. год. На територији града се налазе и многа гробља у сеоским МЗ којима управљају МЗ или сами власници гробних места па новом одлуком о сахрањивању и гробљима треба ускладити са законском регулативом и поверити управљачу, а то може бити и црква.

Мера: Регулација Коштичког потока

Образложење:

За регулацију Коштичког пројекта у ранијем периоду је урађен пројекат којим је предвиђено да се узводно од његовог ушћа у реку Ђетињу, на дужини од 1537 m (до плочастог пропуста на Државном путу I Б реда број 28, на кривини у насељу Коштица) изврши његово зацевљење (са кратким прекидима у виду отвореног тока), кроз две фазе. Прва фаза је реализована, на дужини од 337 m (од ушћа у реку Ђетињу до Дома пензионера). Зацевљење је извршено АБ профилима правоугаоног типа 1500 mm × 2000 mm.

За регулацију преосталих 1200m тока Коштичког потока, потребно је урадити нову пројектну документацију, која треба да узме у обзир могућност изградње пешачке комуникације.

Неопходно је и израдити пројекту документацију недостајуће фекалне канализације на предметном потезу.

Потребна средства за израду пројектне документације: 2.500.000,00 динара

Мера: Регулација Шуњеварског потока у Злакуси - Пројекат: НАСТАВАК РЕГУЛАЦИЈЕ ШУЊЕВАРСКОГ ПОТОКА (од ушћа у Ђетињу до моста на путу за Крваваце) G 215202 / кат.парц. 1990 КО ЗЛАКУСА

Образложење:

Пројекат подразумева наставак радова на регулацији Шуњеварског потока низводно од до сада завршене регулације - моста на путу за Крваваце, па до ушћа у Ђетињу, од око 300m. У горњем делу Шуњеварског потока уређено је око 230m регулације, и то 80m као отворена регулација и 150m затворене регулације. Регулација потока до ушћа у Ђетињу је пројектована као отворена са потребним објектима.

Шуњеварски поток је десна притока реке Ђетиње, слив Западне Мораве. У доњем току највећим делом тече поред стамбених и помоћних објеката. Поток је бујичног типа и према наводима мештана долазило је до његовог изливања, па се јавила потреба за регулацијом до самог ушћа.

Потребна средства за извођење радова: 23.600.000,00 динара

Мера: Изградња прихватилишта за псе
Образложење: У оквиру ове мере планирана је изградња објекта Прихватилишта за напуштене животиње и пансиона за животиње у складу са Законом о добробити животиња. Сврха ове мере јесте ублажавање вишегодишњег проблема који се пре свега тичу паса луталица.
Мера: Унапређење стамбене политике
Образложење: Мера подразумева припрему и реализацију локалних програма у циљу повећања доступности стамбеног фонда у градском власништву за потребе социјално угроженог становништва.
Мера: Израда елабората за резервно извориште у Турици
Образложење: За извориште ренибунари у Турици урађен је елаборат о зонама санитарне заштите 1970-тих година. У оквиру ове мере овај елаборат ће се ажурирати и прилагодити новом закону и фактичком новом стању на терену.
Мера: Имплементација Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене слива акумулације „Врутци“
Образложење: У оквиру ове мере формираће се радни тим састављен од представника кључних учесника у остваривању Просторног плана у складу са својим надлежностима и делокругом рада (надлежна министарства, републички ресорни државни органи, јавна предузећа, посебне организације, град Ужице, општина Чајетина, месне заједнице, локална јавна комунална предузећа, одељења надлежна за послове урбанизма и уређења грађевинског земљишта, као и друге установе), који ће имплементирати све што је дефинисано Уредбом о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене слива акумулације „Врутци“ („Сл. гласник РС“ бр. 9/2018).

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац **СМАЊЕЊЕ ЗАГАЂЕЊА ВАЗДУХА**

Приоритетни циљ 8: Унапређење система саобраћаја

Ужице је градско насеље са линеарном неправилном мрежом коју карактерише велики број укрштања, око 600, велики подужни нагиби, неправилна геометрија улица, недостатак тротоара и изграђене кишне канализације. Велики проблем представљају транзитни токови који пролазе кроз градско језгро.

У ранијем периоду започети су грађевински радови на изградњи јужне градске обилазнице од Волујца до Сурдука. У 2021. години су настављене активности на изградњи обилазнице око града. Реализацијом овог пројекта, чији је носилац Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, створиће се предуслови за измештање транзитног саобраћаја из градског језгра.

У оквиру овог приоритетног циља, Град Ужице планира да изради транспортни модел који је скуп релевантних података (нумеричких, графичких и других), индикатора, параметара и симулационих модела, исказаних у простору и времену, на такав начин да се могу:

- утврдити одређене закономерности транспортних захтева и транспортне понуде са једне стране и социо-економских и просторних параметара са друге стране;
- исказати и оценити постојеће стање транспортног система;
- проценити, прогнозировать или пројектовати функционисање транспортног система или његових делова у будућности;
- вредновати поједина, постојећа или сценаријима развоја дефинисана, стања применом елемената Транспортног модела

Транспортни модел се формира у потпуности у апсолутном координатном систему и компатибилан је са ГИС технологијом.

Стратешко одређење Града Ужица је да припреми и усвоји план одрживе урбане мобилности, како би се транспортни систем из класичног, примарно прилагођеног путничком аутомобилу, трансформисао у транспортни систем прилагођен одрживим облицима саобраћаја – пешачењу, бициклизму, јавном превозу и превозу еколошки прихватљивим возилима. На тај начин могуће је остварити позитиван учинак на укупно урбано окружење и град учинити угоднијим за живот и боравак његових грађана, посетилаца, туриста и др. Циљ плана одрживе урбане мобилности је стварање одрживог транспортног система у граду помоћу: обезбеђивања доступности свима, побољшања безбедности свих учесника у саобраћају, смањења загађења, емисија гасова стаклене баште и потрошње енергије, повећања ефикасности и економичности у транспорту људи и добара; повећања атрактивности и квалитета урбаног окружења, итд.

У оквиру овог приоритетног циља урадиће се и стратегија безбедности саобраћаја којом ће се одредити јасни правци и остварљиви циљеви за унапређење стања безбедности свих учесника у саобраћају. Поред тога, изградња нове и реконструкција постојеће градске путне инфраструктуре и објеката, како у градском, тако и у сеоском подручју доводи до повећања отпорности и безбедности саобраћајница у ванредним ситуацијама.

Укупна дужина градских путева у 2021. години износила је 256,1 км од чега је савремени коловоз 156,87 км, туцаник 87,99 км и земљани 11,25 км. Број путничких аутомобила и теретних возила током претходних година је имао узлазну путању. Упоредна анализа дужине путева и броја путничких аутомобила указује на велику оптерећеност путева аутомобилима. Мрежа локалних и некатегорисаних путева задовољава потребе повезивања насеља и насељених подручја на територији града, али квалитет коловозне конструкције и коловозног застора је неадекватан у односу на потребе настале отварањем нових производних капацитета. Сходно наведеном, изградња нове и реконструкција постојеће градске путне инфраструктуре и објеката како у градском, тако и у сеоском подручју ће бити још једна од мера у оквиру овог приоритетног циља.

У оквиру овог приоритетног циља посветиће се пажња анализи алтернативних саобраћајних токова.

Када су у питању паркинг места, укупан број доступних паркинг места на територији града, у ингеренцији ЈКП „Биоктош” износи 1.240 места. Ако се посматра број путничких аутомобила који готово свакодневно оптерећују градске саобраћајнице, евидентан проблем је мањак паркинг места становницима и посетиоцима у граду Ужицу, посебно у урбаном језгру локалне заједнице, у којој је најфреквентнији саобраћај, највећа концентрација радних, пословних, образовних и других активности становништва и највећа концентрација органа Града, служби, установа, организација и

пружалаца јавних и комерцијалних услуга. Студија паркирања града Ужица, која је урађена 2021. године, наводи да је у градском насељу Ужице потребно ставити у функцију најмање 1.200 нових паркинг места. У оквиру овог приоритетног циља, Град Ужице ће размотрити начине на који је потребно обезбедити ова паркинг места, водећи рачуна о свим аспектима на које саобраћајна инфраструктура има утицај, као што су: обезбеђивање доступности и приступачности, безбедност свих учесника у саобраћају, загађење, потрошња енергије итд.

У оквиру овог приоритетног циља предвиђена је и мера која се односи на подизање свести о погодностима коришћења јавног и алтернативног превоза. Ефекти ове мере зависе од спровођења претходно наведених мера, јер спровођењем претходних мера потребно је створити услове да грађани могу да се окрену коришћењу јавног и алтернативног превоза.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број доступних паркинг места	1.240 (2021.)	1.860 (2030.)	Извештај ЈКП „Биоктош“
Број путника који користе јавни превоз на годишњем нивоу	2.300.000 (2021.)	3.100.000 (2030.)	Извештај превозника и запослених у ЈП „Ужице развој“
Број раскрсница/деоница на којима је повећан ниво услуге у саобраћају ²⁹	-	30 (2030.)	Извештај ЈП „Ужице развој“
Укупан број саобраћајних незгода са настрадалим (погинулим и повређеним) лицима	105 (2020.)	<52 (2030.)	Извештај Агенције за безбедност саобраћаја

Мере за постизање Приоритетног циља 8

Мера 8.1: Израда транспортног модела

Генерална употребна вредност транспортног модела је да служи као:

- званична подлога за прорачуне оног надлежног органа или организације локалне управе, чија је делатност непосредно везана за планирање, програмирање, управљање и изградњу транспортног система;
- основа интелигентних транспортних система за део динамичког вођења саобраћаја;
- основа студија/анализа/експертиза транспортног система одређеног подручја, које су намењене планирању и програмирању развоја, избору стратегија и тактика развоја и управљања транспортним системом датог подручја за које се раде;
- основа студија/анализа/експертиза које се израђују за одређене компоненте транспортног система (видове и/или инфраструктуре), које су намењене планирању и

²⁹ Ниво услуге се посматра по некој деоници или раскрсници и дефинисан је следећим параметрима: време путовања, прекиди у саобраћају, ограничење брзине, слобода маневара у току, безбедност саобраћаја, конфор вожње, економичност експлоатације. Исказује се брзином кретања возила и односом протока и капацитета. Вредности се одређују од А до Ф и мери се у односу на неку базну вредност

програмирању развоја, избору стратегија и/или тактика и сл. у развоју подсистема;

- основа анализа/планова локација намењених изградњи станова, комерцијалног, услужног, индустријског, складишног, претоварног, и сл. простора, саобраћајних објеката и површина, или простора на којима су присутне наведене намене у одређеном односу;
- основа за израду генералних и идејних пројеката инфраструктура и објеката саобраћаја;
- основа за израду претходних и студија оправданости инфраструктура и објеката саобраћаја;
- база за различита истраживања и научно истраживачке пројекте;
- основа у процесу вредновања;
- основа у испитивању оптималних решења режима саобраћаја;
- основа за израду Стратешких карата буке, аерозагађења и сл.

У оквиру ове мере урадиће се истраживања која обезбеђују: 1. Независне показатеље који се састоје од података о просторним, привредним, демографским и економским карактеристикама подручја. Типични подаци за сваку саобраћајну зону су: број становника, број домаћинстава, број запослених, степен моторизације, доходак по домаћинству, намена и интензитет коришћења земљишта, површине радних простора, доходак по запосленом, обим робног рада. 2. Податке о саобраћајној инфраструктури – састоје се од података о техничким и функционалним карактеристикама свих подсистема. То су: улична и путна мрежа, мрежа јавног превоза путника, терминали, паркирање, мрежа теретног саобраћаја и сл. 3. Подаци о карактеристикама кретања, међу које спадају: укупан обим кретања на подручју (мобилност), расподела кретања по сврхама, расподела кретања у простору, расподела кретања по времену, расподела кретања по начину итд. На основу истраживања формира се транспортни модел помоћу разних софтверских алата, симулација.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	8.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој (Град Ужице)
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за саобраћај)
Период спровођења:	Краткорочно (2-3 године) средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број формираних транспортних модела – циљна вредност: 1

Мера 8.2: Израда и примена плана одрживе урбане мобилности

Ова мера је приоритизована као кључна јер се применом плана одрживе урбане мобилности ствара одрживи транспортни систем у граду помоћу: обезбеђивања доступности свима, побољшања безбедности свих учесника у саобраћају, смањења загађења, емисија гасова стаклене баште и потрошње енергије, повећања ефикасности и економичности у транспорту људи и добара; повећања атрактивности и квалитета урбаног окружења, итд.

У оквиру ове мере радиће се студија приступачности јавних објеката и јавних површина.

У оквиру ове мере израдиће се план одрживе урбане мобилности, као и припадајући акциони план (ови) у коме ће се дефинисати конкретне мере које треба спровести.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, фондови Европске Уније
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој (Град Ужице)
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за саобраћај)
Период спровођења:	Краткорочно (3-4 године)

Показатељи учинка (опционо):

- Број припремљених планова одрживе урбане мобилности – циљна вредност: 1
- Број усвојених планова одрживе урбане мобилности – циљна вредност: 1.
- Број припремљених акционих планова – циљна вредност : 1
- Број усвојених акционих планова – циљна вредност: 1
- Број имплементираних акција/мера

Мера 8.3: Израда стратегије безбедности саобраћаја

Ова мера је приоритизована као кључна зато што су питања безбедности саобраћајне инфраструктуре, безбедности пешака, нарочито деце у зонама школа, понашање учесника у саобраћају, управљање безбедношћу саобраћаја веома важна за Ужице и захтевају стратешки приступ.

У оквиру ове мере припремиће се стратегија безбедности саобраћаја са припадајућим акционим планом.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	800.000,00 до 2.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Савет за саобраћај (Одељење за општу управу и послове органа града)
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за саобраћај)
Период спровођења:	краткорочно (до краја 2023. године)

Показатељи учинка (опционо):

- Број припремљених стратегија безбедности саобраћаја – циљна вредност: 1
- Број усвојених стратегија безбедности саобраћаја – циљна вредност: 1
- Број припремљених акционих планова – циљна вредност: 1
- Број усвојених акционих планова – циљна вредност: 1

Мера 8.4: Изградња нових паркинг места

Студија паркирања града Ужица, која је урађена 2021. године, наводи да је у градском насељу Ужице потребно ставити у функцију најмање 1.200 нових паркинг места , водећи рачуна да се определи потребан број места за особе са инвалидитетом.

У оквиру ове мере радиће се на изградњи, односно стављању у функцију нових паркинг места. Радиће се на проширењу неких од постојећих капацитета за паркирање изградњом додатне етажне, изградњом нових паркинг простора, паркинг гаража и сл.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	15.000.000,00-20.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, приватно јавно партнерство
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”, ЈКП „Биоктош“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за саобраћај)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број обезбеђених нових паркинг места • Број обезбеђених паркинг места за особе са инвалидитетом 	
Мера 8.5: Изградња нове и реконструкција постојеће путне инфраструктуре и објеката у градском и сеоском подручју	
У оквиру ове мере радиће се на изради пројектне документације, реконструкцији коловоза, изградњи или реконструкцији пешачких стаза или тротоара, набавци и уградњи/изградњи саобраћајне сигнализације, посебно у зонама школа и опреме пута, изградњи нових саобраћајница, изради катастра општинских путева.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	400.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за саобраћај)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Дужина нове путне инфраструктуре у сеоском подручју (км) • Дужина нове путне инфраструктуре у градском подручју (км) • Дужина реконструисане путне инфраструктуре у сеоском подручју (км) • Дужина реконструисане путне инфраструктуре у градском подручју (км) 	

Приоритетни циљ 9: Развој система зеленила и унапређење комуналних услуга чишћења и одржавања јавних зелених површина

Добро планирано и очувано зеленило представља једно од највећих богатстава сваког урбаног места. Поред ублажавања екстремних климатских услова и смањења утицаја различитих извора загађења зелене површине, лепо уређени и одржавани паркови у градским условима постају и оазе за одмор становништва.

Стратешко опредељење Града Ужица је да посвети много више пажње зеленилу у граду у смислу подизања нових и доброг одржавања и заштите постојећих зелених површина. Један од инструмената за спровођење овакве политике је и катастар зелених површина. Када се једном креира, ова база података постаје основа за планирање динамике

одржавања као и прецизан показатељ реалног стања јавних зелених површина и стабала на одређеном подручју.

Иако су вредности индикатора који се односе на заступљеност самосталних зелених површина по становнику на територији ГУП-а Ужице, као и оних који укључују шумепаркове, изнад норматива, услед лоше дистрибуираности зеленила ови показатељи нису релевантни за унутарградско подручје, односно за градски центар који се одликује великом густином насељености и малим процентом самосталних зелених површина. Зелене површине у градском подручју показују мали степен уређености, што води ка њиховој даљој деградацији, као и губитку њихове намене. Шире подручје града карактерише се већим процентом заступљености шума, које су махом неуређене. Додатно, на територији града Ужица није успостављен систем организованих и међусобно повезаних градских и приградских зелених површина, које би имале већу функционалност и архитектонско-урбанистичку вредност. Образовање зеленог прстена око града вршено је спорадично, од локације до локације расположивог слободног градског земљишта, у виду шумских култура (углавном четинарских), тако да првобитна замисао повезивања градских и приградских зелених површина није спроведена до краја (највише због нерешених имовинско-правних односа).

Због тога ће Град Ужице, у оквиру овог приоритетног циља, поред израде катастра зелених површина припремити и донети Програм подизања, уређења, одржавања и коришћења јавних зелених површина.

Комуналне услуге, као што су одржавање чистоће јавних површина, одржавање јавних зелених површина, изношење отпада, као и услуге сахрањивања и друге погребне услуге, услуге јавне гараже и паркиралишта и др., обавља ЈКП „Биоктош“. У оквиру овог приоритетног циља повећаће се капацитети овог предузећа за услуге чишћења и одржавања јавних и зелених површина превасходно набавком потребне механизације и опреме.

С обзиром да у укупној емисији суспендованих честица ПМ₁₀, због којих је квалитет ваздуха у граду Ужицу III категорије, са 27,2 % учествују емисије пореклом од ресуспензије честица са тла (прашина подигнута са површине тла), којој знатно доприноси бачена ризла у зимском периоду, неопходно је унапређење начина зимског одржавања улица. Такође, са која се меша са ризлом оштећује вегетацију поред улица и путева, може да изазове смањење плодности земљишта и повећање салинитета површинских и подземних вода, оштећење возила (корозија), па треба смањити њену количину у зимском одржавању.

Због тога се једна од приоритетних мера у оквиру овог приоритетног циља односи на зимско одржавање улица.

Један од проблема, када су комуналне услуге у граду Ужицу у питању, је неефикасности јавне расвете. Да би се оствариле уштеде у систему, пре замене светилки неопходне је извршити реконструкцију постојећег система (замена стубова, каблова), а потом и успостављање даљинског система управљања расветом. Како би Град Ужице применио решења која на најбољи начин утичу на енергетску ефикасност система јавне расвете, прво ће се у оквиру мере која се на то односи (мера: Увођење енергетски ефикасније јавне расвете) припремити студија унапређења јавне расвете. У циљу унапређења система јавне расвете, Град планира реализацију и активности на увођењу модела јавно-приватног партнерства за реконструкцију, рационализацију и одржавање јавног осветљења на територији града Ужица.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Повећање површине јавних зелених површина која се одржавају у односу на базну, 2022. годину (у %)	- (2022.)	10 (2030.)	Програм одржавања јавних зелених површина
Заступљеност зелених површина на територији ГУП-а (%)	32,7 (2011.)	42,7 (2030.)	ГУП
Средња годишња вредност концентрација честица PM ₁₀ (мерно место: Библиотека) – (у µg/m ³)	39,6 (2021.)	<40 (2030.)	Годишњи извештај о контроли квалитета ваздуха Завода за јавно здравље Ужице
Број дана са прекораченом дневном вредности PM ₁₀ (мерно место: Библиотека)	84 (2021.)	<35 (2030.)	Годишњи извештај о контроли квалитета ваздуха Завода за јавно здравље Ужице

Мере за постизање Приоритетног циља 9

Мера 9.1: Израда катастра зелених површина

Да би се приступило изради катастра потребно је доношење Одлуке о изради Катастра зелених површина, израда пројектног задатка и расписивање јавне набавке за избор извођача радова

Циљ израде катастра је: 1. Евиденција постојећег стања зелених површина и могућност објективне контроле података и промена стања на терену 2. Формирање информационе основе за планирање и праћење реализације радова на уређењу зелених површина и пратећих објеката 3. Значајно смањење рада на терену коришћењем система Mobile Mapping и косих авио снимака за добијање богатог и детаљаног приказа 4. Олакшано планирање и одржавање јавних зелених површина

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	4.200.000,00 динара (+ трошкови снимања на сваке две године)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, конкурси министарства, ЕУ фондова
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Служба којој буду поверени послови управљања зеленим површинама Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Биоктош“, Градска управа за инфраструктуру и развој, Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
•	Процент пописаних зелених површина

Мера 9.2: Израда Програма подизања, уређења, одржавања и коришћења јавних зелених површина

У оквиру ове мере припремиће се и донети Програм подизања, уређења, одржавања и коришћења јавних зелених површина. Такође ће се, ради обезбеђивања услова за заштиту и унапређење зелених површина града, управљање зеленим површинама поверити органу, односно служби у саставу органа јединице локалне самоуправе, односно донеће се одлука о управљању јавним зеленим површинама (одлука која уређује опште услове заштите, начин подизања и одржавања и обнове јавних зелених површина, као и вођење података о јавним зеленим површинама) у складу са Законом о заштити животне средине, члан 20.

Програм ће се радити након израде катастра зелених површина.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Служба којој буду поверени послови управљања зеленим површинама Града Ужица ЈКП „Биоктош“, Градска управа за инфраструктуру, Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој, ЈП Велики парк
Други учесници у спровођењу:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа и члан ГВ за заштиту животне средине)
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа и члан ГВ за заштиту животне средине)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број урађених програма • Број усвојених одлука Скупштине града • Број урађених пројеката реконструкције и уређења јавних зелених површина • % јавних зелених површина које се одржавају

Мера 9.3: Унапређење зимског одржавања улица

Ова мера доприноси унапређењу квалитета живота грађана - смањењу вредности емисије суспендованих честица, а тиме и смањењу загађења ваздуха, ефикаснијем зимском одржавању путева, улица и тротоара.

У оквиру ове мере ће се спроводити детаљна анализа могућности замене постојећег начина зимског одржавања улица (посипање ризлом) новим (употреба течних средстава и сл.) у одређеним деловима града, где је то могуће.

У оквиру мере потребно је учинити следеће:

- У строгом центру града (равне улице, улице без већег нагиба) прећи на употребу алтернативних хемикалија/супстанци за отклањање леда у течном стању.
- Потребно је обезбеђивање складишног простора и набавка хемикалија/супстанци, набавка потребне механизације и пратеће опреме за адекватно коришћење алтернативних хемикалија, обука радника који су извршиоци посла зимског одржавања.
- У стрним деловима града се мора задржати постојећи начин зимског одржавања, који би се унапредио набавком додатне механизације како би се уклањање снега започело и завршило у најкраћем временском интервалу, чиме би се онемогућило формирање ледених површина.

- Изградња затворених боксова за депоновање натријум хлорида (соли) за ручно посипање улица које нису у програму зимског одржавања, уместо гомила ризле поред коловоза (или на други начин решити, само смањити или укинути гомилање ризле; може и да се прошири програм зимског одржавања улица).
Код зимског одржавања улица треба постепено укидати посипање улица са ризлом, тиме би се повећао квалитет услуге прања улица а квалитет ваздуха би био далеко бољи јер бе се избегло стварање прашине од ризле.
У оквиру ове мере ће се спроводити прскање улица и тротоара средствима која не загађују околину (калцијум хлорид...).

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ЈКП „Биоктош“, ЈКП „Нискоградња“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Количина посуте ризле • Количина употребљеног калцијум хлорида

Мера 9.4: Унапређење механизације јавно комуналних предузећа

Сврха ове мере је да се повећају капацитети ЈКП „Биоктош“ како би могли квалитетно да обављају комуналне услуге (услуге чишћења и одржавања јавних и зелених површина, чишћење снега и леда са тротоара, итд.) и капацитети ЈКП „Нискоградња“ за зимско одржавања улица.

У оквиру ове мере планирана је набавка механизације за чишћење и прање улица, опреме за кошење прилазних путева, дизалица за орезивање стабала, возило за заливање, аутоматски системи за заливање и сл. За потребе ЈКП „Нискоградња“ набавиће се два УНИМОГ (500,4x4) са додатном опремом за суво и мокро чишћење снега и леда на коловозима, два камиона кипер са прикључцима и додатном опремом за суво и мокро чишћење снега и леда.

Приликом реконструкције постојећих зелених површина као и код формирања нових зелених површина пројектовати и аутоматски систем за заливање зеленила.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	120.000.000,00 динара (за ЈКП „Биоктош“) 115.000.000,00 динара (за ЈКП „Нискоградња“)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори, ЈКП „Биоктош“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Биоктош“, ЈКП „Нискоградња“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број услуга за које је набављена механизација/опрема

- Број набављене механизације за сваку од услуга

Приоритетни циљ 10: Развој одрживе енергетике

У складу са законском обавезом, Ужице има именованог енергетског менаџера и урађен Програм енергетске ефикасности за период 2021-2023. Од 2015. године у континуитету се спроводи Јавни конкурс за суфинансирање мера енергетске ефикасности на породичним кућама и стамбеним зградама, који се финансијски реализује средствима локалног буџета, а од 2021. и удруживањем средстава са националног нивоа (ресорна министарства рударства и енергетике и заштите животне средине). До сада је подржано близу 2.000 домаћинстава са приближно 165 милиона динара, намењених за замену столарије, спољне и кровне изолације и конверзију котлова са чврстих горива на пелет и природни гас.

Град Ужице планира да у оквиру овог приоритетног циља оснује, односно отвори Буџетски фонд за унапређење енергетске ефикасности ради евидентирања средстава намењених финансирању пројеката, програма и активности које се односе на унапређење енергетске ефикасности.

Топлификационим системом града (системом даљинског грејања) управља ЈКП „Градска топлана Ужице“. Удео броја домаћинстава која су на систему даљинског грејања у односу на укупни број домаћинстава, за град Ужице и насеље Севојно, износи око 25%. У систему ЈКП „Градска топлана Ужице“ функционише 12 котларница, укупног инсталисаног капацитета котловских постројења 78,05 MW.

Када је у питању снабдевање гасом, број корисника гасоводне мреже у 2021. години је износио 2.216 домаћинстава и 75 правних лица (привреда и јавни потрошачи), али треба имати на уму да су ови параметри веома променљива категорија, односно из године у годину долази до повећања корисника у систему гасовода на територији града.³⁰ Очекивања су да ће до краја 2022. године на мрежу бити прикључено 3.000 домаћинстава. Све котларнице ЈКП „Градске топлане Ужице“ прикључене су на гасну мрежу, осим котларнице у блоку „Златибор“ која нема техничких могућности за то, и две котларнице које користе пелет као енергент. На гасну мрежу су прикључени сви објекти основних школа и вртића, спортска хала „Велики парк“ и Центар за мајку и дете. Планом развоја се предвиђа повећање броја корисника из области здравствене и социјалне заштите и образовања.

У оквиру овог приоритетног циља планирано је да се реконструише и модернизује систем даљинског грејања (топлотних извора, дистрибутивне мреже-топловоди и топлотних подстаница) и да се ради на даљем развоју система даљинског грејања у складу са потребама града Ужица.

ЈКП „Градска топлана Ужице“ тренутно наплаћује услуге грејања по метру квадратном у складу са Одлуком о снабдевању топлотном енергијом града Ужица („Службени лист града Ужица бр. 115/2010“). Овакав вид наплате није праведан за кориснике, већ је потребно наплаћивати услугу у складу са количином испоручене енергије. Због тога се једна од мера у оквиру овог приоритетног циља односи на увођење система наплате услуге грејања у складу са количином испоручене енергије.

У оквиру ЕУКИ (European Climate Initiatives) програма, град Ужице је подржао пројекат Регионалне развојне агенције „Златибор“, којим се предвиђа успостављање Центра

³⁰ Подаци са којима располаже Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица

компетенција одрживе енергетике Златиборске области, у простору Регионалног иновационог *startup* центра у Ужицу (RIS HUB UE). У оквиру ове иницијативе град Ужице се прикључио „Пакту градоначелника“, што треба да резултира израдом регионалног SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan) документа, који је такође важан део енергетских политика једне локалне заједнице, што је једна од мера у оквиру овог приоритетног циља.

За Град Ужице је од изузетне важности да има континуирану, координисану сарадњу са Електродистрибуцијом како би планови Електродистрибуције пратили развојне планове града Ужица и како би се отклонили и превенирали проблеми у вези са снабдевањем електричном енергијом потрошача, а нарочито привредних субјеката.

Стратешко опредељење Града Ужица је да се, тамо где постоје услови, приликом изградње нових објеката поштују принципи енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број домаћинстава прикључених на природни гас	3.000 (2022.)	5.300 (2030.)	Извештај „Ужице-гас“
Средња годишња вредност концентрација честица PM ₁₀ (мерно место: Библиотека) – (у µg/m ³)	39,6 (2021.)	<35 (2030.)	Годишњи извештај о контроли квалитета ваздуха Завода за јавно здравље Ужице
Годишња потрошња електричне енергије за јавну расвету (у kWh)	5,2 милиона (2021.)	1.1 милиона (2030.)	Збир рачуна о потрошњи са свих мерних места
Укупан број светиљки јавне расвете	10.364 (2021.)	11.400 (2030.)	Техничка документација
Просечна годишња потрошња електричне енергије за јавну расвету (kWh/светиљци)	501,7 (2021.)	96,5 (2030.)	Збир рачуна о потрошњи са мерних места
Број дана са прекораченом дневном вредности PM ₁₀ (мерно место: Библиотека)	84 (2021.)	<35 (2030.)	Годишњи извештај о контроли квалитета ваздуха Завода за јавно здравље Ужице

Мере за постизање Приоритетног циља 10

Мера 10.1: Израда Катастра соларних потенцијала кровова објеката

У оквиру ове мере урадиће се Катастар соларних потенцијала кровова објеката.

Ова мера је јако битна јер би један овакав документ власницима објеката приближио могућности добијања енергије из соларних панела.

Тип мере: Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава: 1.800.000,00 –2.400.000,00 динара

Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства Републике Србије,
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Одељење за ЗЖС и одрживи развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	краткорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • број објеката обухваћених Катастром 	

Мера 10.2: Оснивање буџетског фонда за енергетску ефикасност

Буџетски фонд за енергетску ефикасност се оснива ради евидентирања средстава намењених финансирању пројеката, програма и активности које се односе на унапређење енергетске ефикасности.

У оквиру ове мере спровешће се следеће активности: Донеће се Одлука о формирању Буџетског фонда за енергетску ефикасност, како би се фонд отворио и почео да функционише. Поред доношења Одлуке о формирању Буџетског фонда неопходно је и формирање Одељења енергетског менаџмента.

Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона
Процена потребних финансијских средстава:	/
Могући извори финансирања:	/
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градско веће
Други учесници у спровођењу:	/
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2023.
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Основан фонд • Формирано одељење енергетског менаџмента 	

Мера 10.3: Подршка пројектима енергетске санације - рад буџетског фонда за енергетску ефикасност

Средствима фонда суфинансираће се енергетска санација јавних објеката, стамбених зграда и индивидуалних породичних кућа.

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	150.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства РС, међународни фондови
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Ново одељење енергетског менаџмента
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за урбанизам, Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)

Период спровођења:	Континуирано од 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број подржаних домаћинстава • Број подржаних скупштина станара/стамбених заједница • Додељена средства (годишње)
Мера 10.4: Реконструкција и модернизација система даљинског грејања (топлотних извора, дистрибутивне мреже-топловоди и топлотних подстаница)	
Сврха ове мере је да се обезбеди сигурно, поуздано и континуирано снабдевање топлотном енергијом корисника на територији града Ужице и повећање енергетске ефикасности постројења.	
У оквиру ове мере спровешће се реконструкција и модернизација топлотних извора (котларница), дистрибутивне мреже (топловода) и топлотних подстаница.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	435.000.000 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства Републике Србије, донације и сопствена средства ЈКП „Градска топлана Ужице“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Градска топлана Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Дужина реконструисане/модернизоване топловодне мреже (м) • Број реконструисаних/модернизованих топлотних подстаница • Број реконструисаних/модернизованих котларница
Мера 10.5: Развој система даљинског грејања у складу са потребама града Ужица	
Проширење система даљинског грејања је императив, чијом се реализацијом смањује употреба фосилних горива у индивидуалним ложиштима, а самим тим и директно утиче на квалитет ваздуха у граду.	
У оквиру ове мере спровешће се следеће: Изградња котларница и/или топловодне мреже и/или топлотних подстаница и њихово преношење Топлани на коришћење након прибављања употребних дозвола и укњижења код РГЗ СКН.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(Зависи од броја, величине, намене и локације нових објеката који ће се евентуално градити)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица и инвеститора који граде објекте
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Инвеститори који граде објекте и ЈКП „Градска топлана Ужице“ која је ималац јавног овлашћења за издавање услова за прикључење на систем даљинског грејања у поступку издавања одобрења за изградњу и у току

	израде урбанистичких планова
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Дужина новоизграђене топловодне мреже (м) • Број нових котларница • Број нових топлотних подстаница • Број новоприкључених објеката 	
Мера 10.6: Изградња котларнице Међај	
Сврха ове мере је да се укине постојећа котларница на мазут „Блок Златибор“ и неке локалне котларнице у центру града.	
У оквиру ове мере спровешће се следеће: изградња котларнице на гас капацитета 36MW са прикључцима на градску инфраструктуру, изградња инфраструктурног моста преко реке Ђетиње, изградња топловода котларнице ради повезивања котларнице „Међај“ са постојећим потрошачима који су се топлотом снабдевали из котларнице „Блок Златибор“, изградња нових топловодних топлотних подстаница уместо постојећих парних подстаница.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	590.000.000 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства Републике Србије, донације и сопствена средства ЈКП „Градска топлана Ужице“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Градска топлана Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	Краткорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број изграђених котларница на гас • Број угашених котларница на мазут • Дужина изграђеног топловода (м) 	
Мера 10.7: Увођење система наплате услуге грејања у складу са количином испоручене енергије	
Сврха ове мере је да се постојећи систем наплаћивања услуге грејања по метру квадратном замени наплатом услуге у складу са количином испоручене енергије.	
За то је потребно да се одређена финансијска средства уложе у уградњу калориметара код корисника. Такође је потребно извршити усклађивање локалних аката са законским оквиром, пре свега са Законом о енергетици, Законом о ефикасном коришћењу енергије као и са Законом о заштити потрошача у циљу увођења обавезне наплате енергије по утрошку и изједначавање цене KWh за све кориснике грејања, чиме ће се стећи могућност продужења грејног дана у складу са потребама корисника.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства Републике

	Србије, донације и сопствена средства ЈКП „Градска топлана Ужице“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈКП „Градска топлана Ужице“, корисници услуге даљинског грејања
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
- Број корисника код којих се примењује нови тарифни систем наплате услуге у складу са испорученом топлотном енергијом	
Мера 10.8: Израда регионалног SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan) документа	
Сврха ове мере је да се смањи утицај на климатске промене и смањи утицај на загађење животне средине емисијом CO ₂ .	
У оквиру ове мере спровешће се анализа потрошње енергије и емисије CO ₂ у 2016. години и пројекција истих за 2030 и 2100. годину. Такође обухвата и предлог мера у циљу смањења емисије CO ₂ , ради очувања животне средине и ублажавања последица климатских промена.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Међународна донаторска средства (за израду документа); Буџет Града Ужица и ресорна министарства (за двогодишње ревизије документа)
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој
Други учесници у спровођењу:	Центар компетенција за енергетску транзицију и климатске промене Златиборске области (PJ PPA Златибор)
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
- Урађен иницијални документ	
- Двогодишњи извештај о напретку реализације SECAP-а	
Мера 10.9: Израда студије за примену ОИЕ	
Сврха ове мере је да се утврде потенцијали града Ужица за производњу енергије из ОИЕ, чиме се стварају услови да Ужице постане енергетски независна ЛС.	
Сврха ове мере је да се утврде потенцијали града Ужица за производњу енергије из ОИЕ, начин и могућности њиховог коришћења, чиме би се створили услови за успостављање одрживог енергетског система и повећање енергетске независности града. Студија ће садржати целокупан потенцијал ОИЕ на подручју града, могуће уштеде у енергетској потрошњи и емисији CO ₂ коришћењем ОИЕ уместо фосилних горива, дефинисане просторно-урбанистичке услове за изградњу енергетских објеката и	

постављање уређаја који користе ОИЕ (које се морају уградити у урбанистичке планове и ресорне стратегије), као и мере за подстицај коришћења ОИЕ на подручју града. Веома је битно да локална самоуправа буде спремна да одговори на све захтеве потенцијалних инвеститора из области обновљивих извора енергије, која ће засигурно узети значајан удео у привредним активностима у наредном периоду.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	500.000,00 –2.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, буџет РС, међународни фондови
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Ново одељење енергетског менаџмента
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам)
Период спровођења:	Краткорочно
Показатељи учинка (опционо):	
-	Урађена студија

Мера 10.10: Гасификација вртића

Сврха ове мере је да се изврши гасификација свих вртића, односно да се гасификују они вртићи који још нису.

У оквиру ове мере радиће се на гасификацији вртића на Доварју, Турици и Белој Земљи (изградња гасног генератора). Потребно је да се уради пројекат.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	24.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	до краја 2026. године
Показатељи учинка (опционо):	
-	Број вртића у којима је извршена гасификација – циљана вредност: 3

Мера 10.11: Реконструкција система јавне расвете

У оквиру ове мере урадиће се Пројекат изведеног стања јавне расвете, а потом и реконструкција постојећег система јавне расвете која укључује замену светиљки, делимичну замену стубова, каблова и др. Где буде потребно, прошириће се систем јавне расвете постављањем нових стубова.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈП „Ужице развој“
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој

Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
-	Број замењених стубова
-	Број постављених нових стубова
-	Број замењених светиљки
-	Дужина замењеног кабла (м) (укупно је 330 км мреже)
Мера 10.12: Увођење система даљинског управљања јавном расветом	
Сврха ове мере је да се уведе контрола јавног осветљења као решење које омогућава даљинско управљање, односно укључење и искључење група или појединачних светиљки. Контрола треба да омогући двосмерну комуникацију, могућност слања команде, али и пријема информација о тренутном статусу светиљки, као и потврду да је команда извршена. Овај систем треба да омогући смањене трошкове одржавања - када дође до квара, нелегалног прикључења на напојну мрежу односно преоптерећења. У оквиру мере спровешће се следеће:	
-	прилагођење постојећих ормана систему даљинског управљања
-	прилагођење постојеће мреже систему даљинског управљања
-	евентуална доградња нових ормана
-	формирање центра за контролу и надзор системом јавне расвете
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	35.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ЈП „Ужице развој“
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за јавна предузећа)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
•	Број насеља покривен системом даљинског управљања
•	Број прилагођених постојећих ормана систему даљинског управљања
•	Број дограђених нових ормана
•	Формиран центар за контролу и надзор системом јавне расвете - циљна вредност: 1

Остале мере битне за локалну самоуправу у оквиру развојног правца СМАЊЕЊЕ ЗАГАЂЕЊА ВАЗДУХА

Мера: Унапређење јавног градског превоза

Образложење:

Јавни градски превоз се спроводи у оквиру јавно-приватног партнерства.

У оквиру ове мере представници локлане самоуправе ће вршити континуирану контролу спровођења услуге како би услуга била прилагођена потребама грађана.

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац: ПОВЕЋАЊЕ ЗАПОСЛЕНОСТИ

Приоритетни циљ 11: Унапређење пословног амбијента

У домену унапређења пословног окружења, на територији града Ужице послује Одељење за пројекте и локални економски развој у оквиру Градске управе за послове органа града, општу управу и друштвене делатности града Ужица. Један од задатака одељења је сарадња са локалном привредом. Три институције пружају директну подршку привреди, а то су Национална служба за запошљавање-филијала Ужице, Регионална развојна агенција „Златибор“ и ПКС-Регионална привредна комора Златиборског управног округа. Спровodeћи своје редовне активности, ове три институције утичу на побољшање ситуације у сектору МСП, нарочито путем реализације националних програма и развојних пројеката.

Као подршку малим и средњим предузећима и предузетницима Град Ужице је у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом „Златибор“ 2008. године основао Бизнис инкубатор центар Ужице који пружа едукацију студентима и младима који желе да започну сопствени бизнис кроз тренинг програме из области предузетништва и специјализоване тренинге, перманентни консалтинг и менторинг програм. Поред наведеног, подршка малим новооснованим предузећима се односи и на обезбеђен пословни простор, економске, правне, књиговодствене услуге, услуге истраживања тржишта и конкуренције.

Такође, исти оснивачи уз помоћ „Програма подршке отварању регионалних иновационих стартап центара“ Кабинета министра за иновације и технолошки развој, основали су и Регионални иновациони стартап центар у Ужицу (RIS HUB UE) у циљу системске подршке иновацијама. У оквиру програма подршке предузетници имају стручну, менторску, правну и саветодавну подршку у разради и комерцијализацији пословних идеја и умрежавању са научно-истраживачким и образовним институцијама. Центар пружа инфраструктурну, управљачку и техничку подршку иновативним идејама и новооснованим предузећима, обезбеђујући им могућност да се развијају, повезују са актерима из јавног, приватног и цивилног сектора, као и да пронађу и користе различите врсте и изворе финансирања.

Стратешко опредељење Града Ужица је да ради на развоју иновативног предузетништва које за циљ има афирмацију идеје иновативности и предузетништва. Посебан допринос развоју иновативности имају предузетничке активности јер оне остварују велики утицај на привреду кроз формирање економске базе и отварање нових радних места. Због тога се једна од мера односи на подршку иновативном предузетништву јер је циљ да Град Ужице постане атрактивна локација за инвестиције засноване на знању, иновацијама и информационим технологијама и да се младим и креативним људима пружа могућност и подршка за започињање сопственог бизниса из разлога што иновативна МСП представљају најдинамичнији део савремене привреде, значајно доприносе привредном развоју, новом запошљавању, стварању нове вредности, јачању конкурентности и бољем задовољавању економских, друштвених и социјалних потреба.

На територији града функционише и Опште удружење предузетника Ужице, Пословни клуб Западне Србије и Кластер металског сектора Западне Србије. На територији града формирана је Слободна зона Ужице као резултат јавно-приватног партнерства (ЈПП)

Града Ужица са Ваљаоницом бакра АД Севојно и компанијом Импол Севал АД, 2010. године. Слободна зона Ужице обухвата 8.000 м² затвореног магацинског простора, 5.000 м² отвореног магацинског простора.

Локална самоуправа подстиче развој приватног сектора низом олакшица које се огледају у: смањењу накнаде за уређење грађевинског земљишта, смањењу административних такси за издавање информација о локацији и локацијских дозвола, смањењу накнада за издавање услова за прикључак на инфраструктурне мреже које су у надлежности града, смањењу накнада за издавање сагласности за прикључење на инфраструктурне мреже које су у надлежности града, смањењу градских комуналних такси (50% од цене за индустрију, односно правно лице), смањењу накнада за коришћење грађевинског земљишта (50% од цене за индустрију, односно правно лице) и накнаде за комуналне услуге (50 % од цене за индустрију, односно правно лице).

Град Ужице нема расположиву индустријску или пословну зону, нити грађевинско земљиште које се може уредити и опремити као индустријска или пословна зона, па је стратешко опредељење да се превасходно ради на унапређењу услова на постојећим привредним локацијама – на локацијама на којима већ послују привредни субјекти који планирају инвестиције и повећање броја запослених. Унапређење услова подразумева превасходно унапређење комуналне инфраструктуре, путева (који су у надлежности ЈЛС), као и телекомуникације и снабдевања електричном енергијом у сарадњи са јавним и другим предузећима на националном нивоу. Град Ужице ће у оквиру овог приоритетног циља радити и на идентификовању могућих пословних локација које се могу уредити, опремити и понудити инвеститорима.

У сарадњи са Регионалном привредном комором Златиборског управног округа, Град Ужице ће интензивирати комуникацију са привредним сектором како би се идентификовали проблеми и потребе са којима се привредни субјектима суочавају и покренуле иницијативе за њихово решавање.

Овај приоритетни циљ је усмерен на унапређење пословног амбијента, превасходно за стварање услова за инвестиције и отварање нових радних места.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Учешће запослених лица у укупном броју радно активног становништва (%)	51,6 (2020.)	53,7 (2030.)	Изведени индикатор – коришћени подаци Аналитичког сервиса ЈЛС
Број привредних друштава на 1.000 становника	12 (2020.)	14 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број предузетника на 1.000 становника	45 (2020.)	50 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број опремљених локација у периоду 2023-2030. (кумулативно)	-	4 (2030.)	Извештај Одсека за ЛЕР (Градска управа за инфраструктуру и развој)

Мере за постизање Приоритетног циља 11

Мера 11.1: Комунално опремање привредних локација

Сврха ове мере је да се комунално опреме привредне локације у којима већ послују привредни субјекти, а које немају адекватну инфраструктуру за несметано пословање. Предност ће имати оне привредне локације у којима послују привредни субјекти који планирају нове инвестиције и нова запошљавања.

У оквиру ове мере радиће се преваходно на унапређењу инфраструктуре за коју је надлежна ЈЛС, као што је комунално опремање и унапређење локалне путне инфраструктуре.

У оквиру ове мере Град Ужице ће покренути иницијативе и континуирано сарађивати са Електродистрибуцијом (ради унапређења електроенергетског система), телекомуникационим компанијама (ради унапређења телекомуникационих мрежа) и другима који су надлежни за инфраструктуру.

Уколико се то покаже потребним и исплативим, Град Ужице ће откупити земљиште, уредити га и комунално опремити за потребе потенцијалних инвеститора. У том случају, први корак је да се идентификују могуће пословне локације, а потом да се ураде студије/предстудије изводљивости/оправданости, на основу којих би се донеле одлуке о даљем поступању.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	20.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за управљање пројектима и ЈЕР
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за инфраструктуру и развој, Електродистрибуција, телекомуникационе компаније
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број опремљених локација • Површина опремљених локација

Мера 11.2: Спровођење заједничких иницијатива са ПКС-РПК Златиборског управног округа и привредним субјектима

Сврха ове мере је да се ојача сарадња Града Ужица са привредним субјектима, уз подршку/партнерство са ПКС-РПК Златиборског управног округа, како би се препознали проблеми и потребе са којима се привредни субјекти сусрећу у свом пословању и да би се адекватно одговорило тим потребама/проблемима.

У оквиру ове мере спроводиће се континуирана комуникација са привредним субјектима (кроз рад Привредног савета, редовним посетама привредним субјектима и сл.). Приликом идентификовања проблема и потреба привредних субјеката покренуће се иницијативе за њихово решавање, радити на спровођењу тих иницијатива и потом и информисању привредних субјеката о постигнутим резултатима.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	/

средстава:	
Могући извори финансирања:	/
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за управљање пројектима и ЛЕР
Други учесници у спровођењу:	РПК Златиборског управног округа
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број покренутих иницијатива • Број спроведених иницијатива • Број привредних субјеката обухваћених спроведеним иницијативама 	
Мера 11.3: Развој иновативног предузетништва	
<p>Сврха ове мере је да се конкурентност привреде града Ужица заснива на подршци привредних грана са вишом додатном вредношћу, базираних на знању, иновацијама и коришћењу информационих технологија.</p> <p>У оквиру ове мере радиће се у два сегмента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој омладинског предузетништва – сарадња са средњим школама и Академијом за струковне студије на развоју и тестирању иновативних идеја - Развој иновационе заједнице – циљ је да се повежу сви актери у развоју иновација (предузећа, научно-истраживачке организације и др.) <p>У оквиру ове мере спровешће се оснаживање рада Регионалног иновационог Старт уп центра Ужице и радити на унапређењу услуга које овај центар пружа ИТ компанијама. То подразумева пружање стручне, менторске и саветодавне подршке у разради и конкретизацији пословне идеје и умрежавању са научно-истраживачким и образовним институцијама. Пружаће се инфраструктурна и техничка подршка у развоју иновативних идеја и оснивању предузећа.</p> <p>У оквиру ове мере ће се спровести мапирање научно-истраживачких институција и њихово повезивање са привредним субјектима из града Ужица у циљу развоја пословања заснованог на иновацијама.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000 динара годишње
Могући извори финансирања:	Град Ужице, Министарство иновација и технолошког развоја, остала домаћа и страна донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за управљање пројектима и ЛЕР
Други учесници у спровођењу:	РРА Златибор, средње школе, Академија струковних студија Западне Србије, факултети, Универзитет Крагујевац, НИО, НТП Чачак
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број корисника услуга Регионалног иновационог Старт уп центра 	

- Број привредних субјеката укључених у сарадњу са научно-истраживачким и образовним институцијама
- Број подржаних start-up предузећа

Мера 11.4: Развој социјалног предузетништва

Сврха ове мере је креирање повољног окружења за развој социјалног предузетништва и подршка постојећим економским иницијативама у овој области на подручју града Ужица.

У оквиру ове мере спровешће се :

- Мапирање свих постојећих ресурса укључујући и капацитете покренутих економских иницијатива са циљем умрежавања СП и других релевантних актера у заједници.
  - Усаглашавање усвојених подзаконских акта , мера и препорука националног нивоа са локалним плановима и политикама и њихова примена на локалном нивоу
  - Формирање локалног тела / савета за развој социјалног предузетништва
  - Израда локалног акцианог плана за развој социјалног предузетништва
  - Развој финансијских инструмента за подршку развоја социјалног предузетништва
  - Увођење тзв. Социјалних јавних набавки – мера којом би се афирмисало учешће СП у јавним набавкама на локалном нивоу, кроз увођење јасних социјалних критеријума
  - Смањење пореза / такси које плаћају СП а убирају локалне самоуправе- мера која би утицала на смањење трошкова рада СП
  - Уступање на коришћење ресурса (простора, опреме) које су у власништву локалних самоуправа
  - Подстицај потражње, тј. стварање/проширивање тржишта за СП
- Промовисање социјалне економије и њених потенцијала ,укључујући едукацију јавних службеника

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	450.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Град Ужице, министарства, домаћа и страна донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Канцеларија за сарадњу са цивилним сектором
Други учесници у спровођењу:	Удружења грађана на територији града Ужице која се баве овом темом , (Женски центар Ужице, Удружење инвалида церебралне и дечије парализе Ужице , Либерграф и други) ,РРА Златибор , Одељење за заштиту животне средине
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјална питања) и тело/савет за развој социјалног предузетништва
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број покренутих економских иницијатива у обалсти социјалног предузетништва. • Донета одлука о формирању тела/ савета за развој социјалног предузетништва • Урађен локално акциони план • Број усаглашених мера и припреука са националног нивоа

- Број усвојених одлука које подстицајно делују на развој социјалног предузетништва

Приоритетни циљ 12: Развој и унапређење тржишта рада

Овај приоритетни циљ је комплементаран са приоритетним циљем 10 који се односи на унапређење пословног амбијента. Уз повољно пословно окружење, важно је развијати и тржиште рада – радити на развоју радне снаге како би одговарала потребама привреде. У оквиру овог приоритетног циља радиће се на подршци развоју дуалног образовања – како би ученици који завршавају средње стручне школе током формалног образовања стицали знање и вештине које су потребне привреди, које их чини запошљивим по завршетку жељеног нивоа образовања.

Град Ужице, у сарадњи са Националном службом за запошљавање развија и примењује локални акциони план запошљавања, као основни инструмент спровођења активне политике запошљавања, којим се дефинишу циљеви и приоритети политике запошљавања и утврђују програми и мере који ће се реализовати, ради унапређења запошљавања и смањења незапослености на територији града Ужица. Поред подршке теже запошљивим категоријама која је утврђена Локланим акционим планом за запошљавање, у оквиру овог приоритетног циља ће се фокус ставити и на циљне групе као што су: млади и жене на селу.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Незапослене жене, као % незапослених лица (%)	55,4 (2020.)	50 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Учешће младих до 29 година у укупној незапослености (%)	21,4 (2020.)	20 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број незапослених лица	3.780 (2020.)	2.900 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС

Мере за постизање Приоритетног циља 12

Мера 12.1: Подршка развоју дуалног образовања

Ова мера је приоритетизован као кључна зато што је као један од највећих недостатака на тржишту рада препозната неприлагођеност образовних профила/програма потребама привреде.

У оквиру ове мере Град Ужице ће пружити додатна подршка дуалном образовању покривањем трошкова осигурања, покривањем трошкова превоза до компанија, суфинансирањем стипендија за ученике и сл.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужице
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	ПКС-РПК Златиборског управног округа,

	привредни субјекти, средње школе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за привреду и пољопривреду)
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број подржаних ученика (осигурање, трошкови превоза, стипендије) 	
Мера 12.2: Подршка активним мерама запошљавања	
У оквиру ове мере повећаће се обухват људи укључених у активне мере запошљавања. Овом мером ће се додатно обухватити циљне групе младих и жена на селу, а нарочито у погледу обука из области предузетништва.	
Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	20.000.000,00 динара годишње + учешће НСЗ
Могући извори финансирања:	Буџет ЈЛС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за управљање пројектима и ЛЕР
Други учесници у спровођењу:	НСЗ, РРА Златибор, ПКС-РПК Златиборске управне области
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број нових мера активне политике запошљавања • Број лица обухваћених мером (годишње) • Број жена обухваћених мером (годишње) • Број младих обухваћених мером (годишње) 	

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац: СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВА ЗАЈЕДНИЦА СА ЈЕДНАКИМ МОГУЋНОСТИМА ЗА СВЕ И ПО МЕРИ СВИХ ГРАЂАНА

Приоритетни циљ 13: Повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем

Иако је обухват деце јасленог узраста на нивоу града Ужица виши од просека Србије (27,2% у односу на републички просек од 25%), као и обухват вртићког узраста (76,6% у односу на 60% колики је просек РС), стратешко опредељење Града Ужица је повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем и максимално могућ обухват деце старије од 3 године, односно да свако дете има своје место у вртићу. Потпун обухват не значи нужно да сва деца похађају искључиво целодневне програме, већ да се успостави флексибилан систем који поред целодневних програма нуди и полудневне програме, као и специјализоване програме предшколског образовања.

Како би се овај приоритетни циљ остварио, планиране су мере које се односе на подизање капацитета Предшколске установе „Ужице“ (ПУ Ужице), како изградњом нових објеката, тако и осмишљавањем програма који би користили постојеће

инфраструктурне капацитете (нпр. коришћење вишка капацитета у школама или сл.), и то нарочито у сеоском подручју.

Као што је и у самом развојном правцу наведено, Град Ужице тежи да буде социјално укључива заједница са једнаким могућностима за све и по мери свих грађана, односно када је предшколско васпитање и образовање у питању, са једнаким могућностима за сву децу и по мери деце свих узраста. Због тога је једна од мера у оквиру овог приоритетног циља унапређење и повећање капацитета за рад са децом са сметњама у развоју.

Поред традиционалне и препознатљиве улоге „чувања” деце, веома важна улога предшколског образовања и васпитања је подстицање раног развоја и образовања деце. Међутим, свест грађана о васпитној и образовној улози предшколског васпитања и образовања (ПВО) је и даље недовољно развијена, јер се ПВО још увек у већој мери посматра као „систем за чување деце“ предшколског узраста него као део васпитно-образовног система РС. Због тога је у оквиру овог приоритетног циља планирана и мера која се односи на јачање свести родитеља о значају ПВО, односно промоција важности и значаја раног институционалног збрињавања деце у развојно подстицајним, стимулативним срединама.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Обухват деце јасленог узраста (у %)	27,2 (у 2020.)	32 (2030.)	Дев Инфо профил општина
Обухват деце вртићког узраста (у %)	76,6 (у 2020.)	90 (2030.)	Дев Инфо профил општина
Обухват деце ППП (стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу) - девојчице (у %))	95 (у 2020.)	100 (2030.)	Статистика образовања, РС
Обухват деце ППП (стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу)) - дечаци (у %))	90 (у 2020.)	100 (2030.)	Статистика образовања, РС
Деца која нису примљена због попуњености капацитета (број)	270 (у школској 2021/2022.)	0 (2030.)	Извештај ПУ „Ужице“

Мере за постизање Приоритетног циља 13

Мера 13.1: Изградња вртића на Царини

Мера се односи на повећање капацитета ПУ Ужице.

У оквиру ње изградиће се објекат вртића у МЗ Царина, за 200 деце, којима ће на располагању бити осам радних соба са пратећим садржајима.

У току је извођење радова на грубим грађевинским радовима. Део потребних финансијских средстава се очекује од ресорног министарства.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	120-130 милиона динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	до краја 2024. године

Показатељи учинка (опционо):

- Број изграђених и опремљених радних соба – циљна вредност: 8
- Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност: 8 (2 јаслене и 6 вртићних група)
- Капацитет (број деце) – циљна вредност: 200

Мера 13.2: Стварање услова за квалитетно и доступно ПВО на сеоском подручју Каран

Мера се односи на повећање капацитета ПУ Ужице.

У оквиру ове мере изградиће се објекат вртића у Карану, капацитета 55 места, којима ће на располагању бити две радне собе са свим пратећим просторијама
Средства су обезбеђена од стране ЕУ ПРО (50%), а преосталих 50% финансира Град Ужице.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	45.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ЕУ-ПРО
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2023. године

Показатељи учинка (опционо):

- Број изграђених и опремљених радних соба – циљна вредност: 2
- Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност; 2 (1 јаслена и 1 вртићна група)
- Капацитет (број деце) – циљна вредност: 55

Мера 13.3: Стварање услова за квалитетно и доступно ПВО на сеоском подручју Злакуса

Ова мера доприноси повећању обухвата деце у сеоском подручју и повећању капацитета ПУ Ужице.

Мера предвиђа адаптацију, уређење и опремање дела објекта/простора ОШ „Алекса Дејовић“ ИО

Злакуса, који ће бити прилагођен деци вртићког узраста.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)

средстава:	
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донације, министарства...
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број нових радних соба – циљна вредност: 2	
• Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност: 2	
• Капацитет (број деце) – циљна вредност: од 30 до 60	
Мера 13.4: Стварање услова за квалитетно и доступно ПВО на сеоском подручју Кремна	
Ова мера доприноси повећању обухвата деце у сеоском подручју и повећању капацитета ПУ Ужице.	
У оквиру ове мере, планирана је реконструкција крова, адаптација, уређење и опремање дела објекта	
ОШ „Богосав Јанковић“ Кремна (стара школа), за боравак деце вртићког узраста. За пројекат је урађена пројектно-техничка документација.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	Око 30.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донације, министарства...
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број нових радних соба – циљна вредност: 1	
• Капацитет (број група)– циљна вредност: 1	
• Капацитет (број деце) – циљна вредност: 35	
Мера 13.5: Доградња вртића Невен (проширење капацитета)	
И ова мера се односи на повећање капацитета ПУ Ужице.	
У оквиру ње доградиће се 2 радне собе за 55 деце вртићког узраста.	
Урађена је пројектно-техничка документација и постоји дозвола. Наредни корак је да се обезбеде финансијска средства.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	вредност по пројекту око 47.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој

Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број изграђених и опремљених радних соба – циљна вредност: 2	
• Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност: 2 (2 групе вртићког узраста)	
• Капацитет (број деце) – циљна вредност: 55	
Мера 13.6: Доградња вртића у Турици (проширење капацитета)	
Ова мера доприноси повећању капацитета ПУ Ужице. Планирана је надоградња вртића у Турици, којом би се обезбедили додатни капацитети за око 60 деце (мешовите групе, узраста од 1 до 5,5 година).	
Тренутно се ради идејни пројекат и пројектно-техничка документација.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	40.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, сопствени приходи ПУ „Ужице“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број изграђених и опремљених радних соба – циљна вредност: 2	
• Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност: 2 (мешовите групе, узраста од 1 до 5,5 година).	
• Капацитет (број деце) – циљна вредност: 60	
Мера 13.7: Доградња вртића „Искра“ на Доварју (проширење капацитета)	
Ова мера доприноси повећању капацитета ПУ Ужице. Планирана је доградња вртића на Доварју, којом би се обезбедили додатни капацитети за око 25-30 деце (мешовити узраст од 1 до 3 године).	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	35.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, сопствени приходи ПУ „Ужице“
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	

- Број изграђених и опремљених радних соба – циљна вредност: 1
- Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност: 1 (мешовити узраст од 1 до 3 године)
- Капацитет (број деце) – циљна вредност: 25-30

Мера 13.8: Изградња нових објеката за децу јасленог узраста

Ова мера доприноси повећању капацитета ПУ Ужице за децу јасленог узраста. У оквиру ове мере планирана је изградња нових објеката за децу јасленог узраста. Мера обухвата: израду студија, избор локација, припрему пројектно-техничке документације, а потом и извођење радова.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће дефинисано након израде студије и избора локација)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Дугорочно (од 2025. до 2030. године)

Показатељи учинка (опционо):

- Број изграђених и опремљених радних соба – циљна вредност: од 4 до 6
- Капацитет (број група по узрастима) – циљна вредност: у зависности од потреба корисника (2 јаслене и по 1 група свих вртићних узраста)
- Капацитет (број деце) – циљна вредност: до 130 деце

Мера 13.9: Примена оптималних решења за повећање обухвата деце у сеоском подручју

Као што и сам назив ове мере говори, у оквиру ње ће се применити оптимална решења за повећање обухвата деце у сеоском подручју. Та оптимална решења се могу односити на осмишљавање програма који би користили постојеће инфраструктурне капацитете (нпр. коришћење вишка капацитета у школама или других простора), активности адаптације, реконструкције, опремања и др. објеката/простора (уколико је потребно) и сл. Једно од решења је да се организује превоз за децу из оних села/насеља у којима не постоје капацитети у најближа села/насеља и сл.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	Око 2.500.000,00 динара на годишњем нивоу
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донације, министарства...
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број нових радних соба – циљна вредност: 4-6
- Повећани капацитети (број група) - циљна вредност: од 4 до 6

- Повећани капацитети (број деце) - циљна вредност: од 30 до 80

Мера 13.10: Подршка приватним вртићима за упис деце

Сврха ове мере је да се надомести недостатак капацитета у ПУ „Ужице“.

У оквиру ове мере покриће се део трошкова боравка у приватним вртићима за ону децу која, због

недостатка капацитета нису успела да се упишу у ПУ „Ужице“.

Тип мере: Подстицајна

Процена потребних финансијских средстава: 15.000.000,00 динара на годишњем нивоу

Могући извори финансирања: Буџет Града Ужица

Одговорност за спровођење (носилац мере): Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности

Други учесници у спровођењу: Приватни дечији вртићи

Одговорност за праћење: Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)

Период спровођења: Континуирано (док постоји потреба)

Показатељи учинка (опционо):

- Број деце за која се субвенционише боравак у приватним вртићима

Мера 13.11: Унапређење и повећање капацитета за рад са децом са сметњама у развоју

У недостатку педагошких асистената у предшколској установи (који се ангажују од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја), у оквиру ове мере тражиће се начини за подршку деци са сметњама у развоју. Један од начина је да се уз подршку која се добија од стране Ресурсног центра за подршку (ОШ за образовање ученика са сметњама у развоју „Миодраг В. Матић“) обезбеди подршка трећих лица (васпитача и/или медицинских сестара), а могуће је и формирање развојних група.

У оквиру ове мере финансираће се један запослени, набавка намештаја и потребне опреме.

Тип мере: Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава: 2.500.000,00 динара

Могући извори финансирања: Буџет Града Ужица

Одговорност за спровођење (носилац мере): Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности

Други учесници у спровођењу: ПУ „Ужице“, ОШ за образовање ученика са сметњама у развоју „Миодраг В. Матић“

Одговорност за праћење: Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)

Период спровођења: Континуирано

Показатељи учинка (опционо):

- Број деце са сметњама у развоју за које је обезбеђена додатна подршка

Мера 13.12: Јачање свести родитеља о значају ПВО

Ово је мера која ће се спроводити током и након реализације мера које доприносе повећању капацитета у предшколском васпитању и образовању.

Сврха мере је да се промовише важност и значај раног институционалног збрињавања деце у развојно подстицајним, стимулативним срединама.

У оквиру мере спроводиће се трибине, округли столови, радионице за родитеље, штампати промотивни материјал, објављивати корисни садржаји на друштвеним мрежама и др. како би што више родитеља добило информације о васпитној и образовној улози ПВО.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	500 000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Други учесници у спровођењу:	Родитељи, васпитачи, стручни сарадници
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
• Број организованих догађаја (годишње)	
• Број учесника (родитеља)	

Мера 13.13: Повећање нивоа безбедности деце увођењем видео надзора и других мера безбедности у објектима ПВО

Сврха мере је да се побољша ниво безбедности у објектима ПВО.

У оквиру мере спроводиће се активности које се односе на процену и постављање уређаја видео надзора на унапред предвиђеним објектима ПВО, уз поштовање законски дефинисаних процедура.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	2.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број објеката у којима је уведен/унапређен` видео надзор – циљна вредност: 10	

Мера 13.14: Унапређење квалитета услова боравка деце у вртићима

Сврха ове мере је да се повећа безбедност деце и унапреди квалитет услуга.

Мера предвиђа опремање просторија у складу са новом програмском концепцијом и Стандардима квалитета рада који су прописани Правилником о ближим условима за опремање и почетак рада установе и у складу са Водичом за опремање простора.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	6.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности

Други учесници у спровођењу:	ПУ „Ужице“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
•	Број објеката опремљених у складу са новом програмском концепцијом

Приоритетни циљ 14: Унапређење услова у основним и средњим школама

У складу са својим надлежностима дефинисаним Уставом, законима и Статутом, Град Ужице се стара о задовољавању потреба грађана у области просвете, како предшколског васпитања и образовања, тако и основног и средњег образовања и васпитања.

Поред обезбеђивања средстава из буџета ЈЛС за активности које су дефинисане Законом о основама система образовања и васпитања (као што су: остваривање додатне подршке детету и ученику у складу са мишљењем Интерресорне комисије; стручно усавршавање запослених; јубиларне награде и помоћ запосленима у основној и средњој школи; превоз, смештај и исхрану деце и ученика; превоз запослених; капиталне издатке; заштиту и безбедност деце и ученика), Град Ужице, у складу са својим могућностима учествује у обезбеђивању средстава за виши квалитет у области основног и средњег образовања како обезбеђивањем финансијских средстава из локалног буџета, тако и подршком установама да обезбеде средства од донатора или спонзора. Ова средства се користе за побољшање услова образовања и васпитања у погледу простора, опреме и наставних средстава, за оставривање програма који нису основна делатност установе, за исхрану и помоћ деци и ученицима.

У оквиру овог приоритетног циља решаваће се проблеми, односно потребе основних и средњих школа које се односе на: унапређење енергетске ефикасности, изградњу и реконструкцију фискултурних сала и игралишта, надоградњу учионица у основним школама за прелазак на једносменски рад, повећање физичке и информативне приступачности основних и средњих школа, повећање безбедности у основним и средњим школама, опремање основних и средњих школа ИКТ опремом. Радиће се на проналажењу и примени оптималних решења за решавање проблема недостатка стручног кадра у основним и средњим школама. У оквиру овог приоритетног циља радиће се и на подизању капацитета Регионалног центра за професионални развој запослених у образовању Ужице.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број објеката основних школа у којима је унапређена енергетска ефикасност у периоду примене Плана развоја	-	4 (2030.)	Извештај Градске управе за инфраструктуру и развој
Број објеката средњих школа у	-	5 (2030.)	Извештај Градске

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
којима је унапређена енергетска ефикасност у периоду примене Плана развоја			управе за инфраструктуру и развој
Процент основних и средњих школа који имају условну фискултурну салу (%)	78 (2021.)	100 (2030.)	Извештај Градске управе за инфраструктуру и развој
Број градских основних школа у којима су обезбеђени услови за рад у једној смени у односу на укупан број основних школа (%)	0 (2021/2022.)	66,6 (2030/2031.)	Извештај Градске управе за инфраструктуру и развој
Број основних школа у којима је постављен видео надзор у односу на укупан број основних школа (%)	75 (2021.)	100 (2030.)	Извештај Градске управе за инфраструктуру и развој

Мере за постизање Приоритетног циља 14

Мера 14.1: Реконструкција и енергетска санација у објектима основних и средњих школа

Сврха ове мере је да се обезбеди да се у свим објектима основних и средњих школа обезбеде адекватни услови и унапреди енергетска ефикасност.

У оквиру ове мере примениће се мере енергетске ефикасности на објектима основних и средњих школа, као што су: реконструкција фасаде школске зграде, реконструкција крова зграде, замена столарије, увођење ЛЕД расвете, увођење грејања на ОИЕ и изградња котларнице за ту намену или прикључење на даљинско грејање.

Мера обухвата следеће пројекте енергетске санације: енергетску санацију објекта Прве основне школе, пројекат енергетске ефикасности Музичке школе; пројекат енергетске ефикасности ОШ „Алекса Дејовић“ ИО Злакуса (урађен Елаборат енергетске ефикасности за замену унутрашње и спољашње столарије, изолације и замену фасаде), као и реконструкција грејања и поправка кровне конструкције; замена унутрашње и спољашње столарије, замена фасаде и изолације, као и увођење централног грејања у просторије ОШ „Миодраг Миловановић Луне“ у Карану; пројекат енергетске ефикасности Техничке школе „Радоје Љубичић“ (и замена столарије у ваннаставном делу школе); замена спољашње столарије, замена расвете енергетски ефикасном лед расветом у Гимназији и Економској школи;

Такође ће се радити на реконструкцији објеката, замени подова, замени котлова и реконструкцији централног грејања.

У оквиру ове мере радиће се на следећем: реконструкцији школске зграде Прве основне школе краља Петра II укључујући замену крова, олука, унутрашњу реконструкцију и санацију старог дела матичне школе (каратаван, подови, унутрашња столарија, постављање LED панела), реконструкцији и санацији старе библиотеке, као и замени столарије и унутрашњој реконструкцији у ИО Стапари и замени столарије, увођењу грејања и унутрашњој реконструкцији ИО Качер; реконструкцији зграде ОШ „Душан

Јерковић“ (партерно уређење дворишта, реконструкција крова); реконструкцији централног грејања у ОШ „Ђура Јакшић“ у Равнима; обнови електроинсталација и санацији крова, као и адаптацији једне просторије школе за пријем и дистрибуцију хране - ужине (ђачка трпезарија) у ОШ „Нада Матић“; санацији крова ОШ „Алекса Дејовић“ у Севојну и санацији ђачке кухиње у школи у Крвавцима; пројекту машинских инсталација ОШ „Миодраг В. Матић“; радовима (зидарским, столарским, молерским, радовима на водоводу и канализацији, радовима на крову, електричне инсталације, радовима на комуникацијским инсталацијама); замени подова у Техничкој школи „Радоје Љубичић“; санацији крова Медицинска школе; санацији и постављању нових подова у Техничкој школи; адаптацији подрумског простора Музичке школе; санацији и постављању нових подова у 8 учионица у ОШ „Стари град“, као и замени кровне подконструкције и увођење централног грејања (замена пећи на дрва прикљученом на грејну мрежу која користи пелет) у ИО Вољујац.

У оквиру ове мере радиће се на решавању проблема Уметничке школе, јер је школа смештена у закупљеним просторијама „Црвеног крста“, у објекту у коме постоје проблеми са грејањем и столаријом, поред тога што школа нема ни физкултурну салу.

Додатно, у оквиру ове мере радиће се и на решавању комуналних проблема, као што су: прикључак на градски водовод „Змајевац“ ОШ „Ђура Јакшић“, Равни; проблем воде за пиће у другим сеоским школама; решавању проблема са кишном канализацијом у ОШ „Слободан Секулић“; замена канализационе вертикале у Економској школи и др.

Прво ће се реализовати пројекти са комплетном документацијом.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	350.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства РС, донатори, остали извори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Основне и средње школе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број објеката основних школа у којима су реализовани пројекти унапређења енергетске ефикасности (површина замењених кровова, површина замењене столарије, површина реконструисане фасаде, број нових котларница и сл.)
- Број објеката средњих школа у којима су реализовани пројекти унапређења енергетске ефикасности (површина замењених кровова, површина замењене столарије, површина реконструисане фасаде, број нових котларница и сл.)

Мера 14.2: Изградња и реконструкција физкултурних сала и игралишта

У оквиру ове мере спроводиће се пројекти изградње или реконструкције физкултурних сала и игралишта у основним и средњим школама.

Мера обухвата: реконструкцију са доградњом на Првој основној школи краља Петра II и изградњу спортске хале; изградњу физкултурне сале изнад ЈП Топлоте за ОШ „Душан Јерковић“; реконструкцију трибина школског игралишта у Равнима; вишенаменску школску салу (мултимедијална мала сала за ученике млађих разреда) и реконструкција

спортског пода фискултурне сале ОШ „Стари град“; пројекту изградње балон сале на делу игралишта у ОШ „Нада Матић“; реконструкцију мале и велике фискултурне сале и реконструкцију мокрих чворова и свлационица у фискултурном делу Техничке школе „Радоје Љубичић“; реконструкцију крова заједничке спортске сале Гимназије и Економске школе;	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	480.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорно министарство, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Основне и средње школе, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број реконструисаних фискултурних сала • Број реконструисаних игралишта • Број и површина изграђених фискултурних сала • Број и површина изграђених игралишта 	
Мера 14.3: Надоградња учионица у основним школама за прелазак на једносменски рад	
У оквиру ове мере радиће се на стварању услова у основним школама за прелазак на једносменски рад, превасходно надоградњом 66 учионица које недостају. Издата је дозвола за санацију и реконструкцију ОШ „Алекса Дејовић“ (за пренамену постојеће фискултурне сале и адаптацију 4 учионице).	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	300.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорно министарство
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Основне школе, Школска управа Ужице, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број надограђених учионица – циљна вредност: 66 • Број основних школа у којима су надограђене учионице – циљна вредност: 5 	

Мера 14.4: Повећање физичке и информационе приступачности основних и средњих школа

Ова мера обухвата капиталне и инфраструктурне пројекте, инвестиције и сл. који доприносе унапређивању стања у погледу приступачности основних и средњих школа (уградња лифтова, платформи...), али и приступачност у погледу средстава информисања. Планирана је уградња лифта у Гимназији, реконструкција рампе/изградња лифта у Првој основној школи краља Петра II и приступна рампа у ОШ „Стари град“.

Ова мера треба да допринесе да особе са инвалидитетом имају једнак приступ образовању и да остваре права на информисање и комуникацију у складу са својим потребама, уз развој и коришћење асистивних технологија.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	35.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорно министарство
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Основне и средње школе, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, удружења грађана особа са инвалидитетом, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број школа у којима је повећана физичка приступачност • Број школа у којима је унапређена информациона приступачност

Мера 14.5: Повећање безбедности у основним и средњим школама

У оквиру ове мере урадиће се процена ризика у основним и средњим школама.

Обухвата увођење и унапређење, односно модернизацију система видео надзора у основним и средњим школама. Такође подразумева и улагања у школска дворишта како би се створили бољи безбедносни услови за ученике.

Мера, између осталог обухвата следеће: уређење школског дворишта Прве основне школе краља Петра II; реконструкцију дворишта ОШ „Нада Матић“, са прилазним стазама, као и уређење игралишта и дворишта у Гостиници, видео надзор у школи у Крвавцима; осветљење у улици која спаја Норвершких интернираца и Хероја Јерковића (изнад Лидла), као и лежећи полицајци, тротоар, пешачки прелази семафор за успоравање возила у Улици Норвешких интернираца (потез испред игралишта), потпорни зид испод бисте Слободана Секулића и модернизација видео надзора за ОШ „Слободан Секулић“; израда и уређење партера унутрашњег дворишта ОШ „Душан Јерковић“; партерно уређење школског дворишта и замена дотрајале ограде у школском дворишту ОШ „Миодраг В. Матић“; уређење спортских терена, школског дворишта и ограђивање школског дворишта ОШ „Богосав Јанковић“, Кремна; видео надзор у ОШ „Стари град“, ОШ „Алекса Дејовић“ Севојно и Техничкој школи „Радоје Љубичић“ и др.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	35.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорно министарство
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Основне и средње школе, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, ЈП „Ужице развој“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број основних школа у којима је уведен видео надзор – циљна вредност: 5 • Број средњих школа у којима је уведен видео надзор – циљна вредност: 7 • Број дворишта која су уређена – циљна вредност: 4

Мера 14.6: Континуирано опремање основних и средњих школа ИКТ и другом опремом

Ова мера је приоритизована као кључна зато што је за обезбеђивање вишег квалитета у области образовања, поред улагања у простор и наставни кадар, неопходно улагање и у опрему и наставна средства.

У оквиру ове мере кабинети ће се перманентно опремати савременом ИКТ опремом, као и другим наставним средствима и опремом, као што су: клавири за Музичку школу, опремање просторије за архивску грађу Медицинске школе, набавка возила за обуку "Ц" категорије (камион) за Техничку школу „Радоје Љубичић“, набавка савремене ЦНЦ опреме за Техничку школу и сл.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Основне и средње школе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан Градског већа за друштвене делатности)
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број опремљених кабинета • Број основних школа у којима су опремљени кабинети • Број средњих школа у којима су опремљени кабинети

Мера 14.7: Примена оптималних решења за решавање проблема недостатка стручног кадра у основним и средњим школама

Ова мера би требало да допринесе да средње и основне школе дођу до стручних кадрова који им недостају.

Јединица локалне самоуправе може својом одлуком, у складу са материјалним

могућностима, утврдити право на ученичку, односно студентску стипендију или кредит, и то је један од начина за обезбеђивање стручних кадрова у будућности. У оквиру ове мере понудиће се стипендије за дефицитарна занимања, не само за студенте са пребивалиштем у граду Ужицу, већ и из других средина .

Поред тога, Град Ужице ће, у оквиру ове мере размотрити које су друге подстицајне мере које могу допринети решавању овог за просвету веома значајног проблема.

Тип мере:	подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан Градског већа за друштвене делатности)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Број уговора о стипендирању

Мера 14.8: Обезбеђење додатног простора и опреме за РЦУ

У оквиру ове мере обезбедиће се простор и опрема за конференцијску салу за потребе Регионалног центра за професионални развој запослених у образовању Ужице (РЦУ).

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	2.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица и/или путем пројеката
Одговорност за спровођење (носилац мере):	РЦУ
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан Градског већа за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Површина опремљене конференцијске сале – циљна вредност: 80-100 м²

Приоритетни циљ 15: Стварање услова за „Ужице - универзитетски центар“

У Ужицу се, према званичној статистици налазе две високошколске установе - Педагошки факултет Универзитета у Крагујевцу и Академија струковних студија Западна Србија, која у свом раду интегриса наставни, ненаставни и инфраструктурни потенцијал два одсека: Одсек Ужице и Одсек Ваљево.

Град Ужице је 2011. године израдио „Студију о формирању интегрисаног универзитета“ и након тога је основао Центар за развој интегрисаног универзитета. Модел интегрисаног универзитета у Ужицу, подразумева да је оснивач Република Србија, а највећи део директних, позитивних, економских, привредних, социјалних,

културних и спортско-забавних ефеката биће видљив у граду Ужицу, као седишту интегрисаног универзитета. Оснивање интегрисаног универзитета биће замајац локалног развоја ширег подручја Западне Србије и целокупне територије Златиборског округа. Гранична подручја Републике Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе ће имати значајно већу флукуацију људи у виду великог броја младих са тих територија који ће у Ужицу стицати академска звања и доприносити унапређењу високог образовања и стручног усавршавања у свим наведеним државама.

Стратешко опредељење Града Ужица је да се настави са активностима које је потребно предузети како би се у Ужицу отворили нови факултети и друге научне институције, а потом и интегрисани универзитет у Ужицу.

То подразумева обезбеђивање материјалних услова за универзитет, подршку у креирању програма за још два научна поља, а превасходно креирање стимулативног амбијента за студенте – да студенти из западне Србије, северне Црне Горе, источне Босне и Херцеговине, као и других делова ових земаља желе да студирају у Ужицу.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број високошколских установа	2 (2020.)	4 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Укупан број уписаних студената	1.356 (2020.)	2.200 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број уписаних студената на високим школама	924 (2020.)	1.000 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број уписаних студената на факултетима	432 (2020.)	1.200 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС

Мере за постизање Приоритетног циља 15

Мера 15.1: Креирање стимулативног амбијента за студенте

Сврха ове мере је да се град Ужице учини што погоднијим за студирање.

У оквиру ове мере унапредиће се услови у студентском дому (у Крчагову) обезбеђењем додатних услуга. За студенте ће се увести додатне повољности када је у питању превоз, коришћење спортске инфраструктуре, присуство културним, спортским и другим друштвеним догађајима.

Град Ужице ће иницирати организовање стручних пракси у дуалном образовању, заједничких догађаја између високообразовних институција и привреде како би се студенти укључивали и у овај аспект живота у граду.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Министарство просвете
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)

Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број уведених додатних погодности за студенте • Број студената обухваћених тим погодностима 	
Мера 15.2: Обезбеђење материјалних услова за интегрисани универзитет	
У оквиру ове мере обезбедиће се материјални услови за универзитет, што превасходно подразумева простор за рад интегрисаног универзитета и друга материјална средства.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства, фондови ЕУ
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Управа за опште послове
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Простор обезбеђен за потребе интегрисаног универзитета (м²) 	
Мера 15.3: Подршка креирању нових студијских програма	
Сврха ове мере је да се од стране Педагошког факултета и Академија струковних студија Западна Србија (уз евентуално учешће неког факултета) креирају нови програми из научних поља техничко-технолошког и/или уметничког и/или природно-математичког.	
У оквиру мере Град Ужице ће помоћи тако што ће пружити материјалну, подршку у Министарству просвете, науке и технолошког развоја.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство просвете, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Члан ГВ за друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Педагошки факултет Универзитета у Крагујевцу, Академија струковних студија Западна Србија, РРА Златибор
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број нових програма 	

Приоритетни циљ 16: Унапређење квалитета и доступности услуга социјалне заштите

Политика Града Ужица је да успостави и развије ефикасан систем локалне социјалне заштите за све осетљиве категорије становништва како би остварили своја права на квалитетан живот и потпуну социјалну инклузију у локалну заједницу.

Корисници социјалне заштите у граду Ужицу су осетљиве групе становништва, односно групе с повећаним ризиком сиромаштва и социјалне искључености, пре свега деца и стари, али и они са ниским примањима (незапослени, старије особе без пензије), осетљиве етничке мањине (Роми), особе с инвалидитетом и др. Социјална заштита се обезбеђује кроз партнерску мрежу јавног и сектора грађанског друштва која пружа низ институционалних и ванинституционалних услуга грађанима у руралном и урбаном подручју града.

У претходном периоду град Ужице је значајно унапредио систем социјалне заштите развојем нових ванинституционалних услуга социјалне заштите, као што су: дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју, помоћ у кући за старије особе, помоћ у кући за децу и младе са сметњама у развоју и особе са инвалидитетом, лични пратилац детета, персонални асистент, прилагођени превоз за децу и младе са сметњама у развоју – кориснике услуге дневног боравак, инклузивни центар, становање уз подршку, саветовалиште за брак и породицу. И поред тога, због ограничених ресурса (људских и материјалних), ове услуге нису доступне свима којима су потребне, што се нарочито односи на становништво у руралном подручју. Лица у стању социјалне потребе такође имају потребу и за другим врстама услуга социјалне заштите које још увек нису развијене и понуђене у Ужицу (као што су: дневни боравак за старе; дневни боравак за аутистичне особе; предах смештај; сигурна кућа и сл.). Због тога, Град Ужице планира да у наредном периоду ради на развоју и проширењу постојећих услуга социјалне заштите, са фокусом на повећање доступности услуга становништву из сеоског подручја, као и на развоју нових услуга социјалне заштите. Уз ове две мере, Град Ужице ће додатно размотрити политику партиципације од стране корисника како би услуге биле доступне свима онима којима су потребне, под условима који су усклађени са њиховим социјалним стањем. Такође ће радити на промоцији волонтеризма како би се што више волонтера укључило у подршку социјално осетљивим групама, а нарочито по питању развијања и реализација програма међугенерациске солидарности и сарадње, јер су стари посебно осетљиви на сиромаштво те је потребно уводити превентивне програме и програме активног старења.

Поред претходно поменутих услуга које ће се развијати у оквиру мера 15.1 и 15.2, Град Ужице ће радити на развијању саветодавно терапијских и социјално едукативних услуга.

У оквиру овог приоритетног циља радиће се и на унапређењу информисаности корисника и свих грађана о услугама и правима из области социјалне, здравствене заштите, радних односа и свих других области од значаја, а са друге стране и на јачању професионалних компетенција запослених у систему социјалне заштите и у партнерским системима. У оквиру мере за јачање професионалних компетенција посебна пажња ће се обратити на обуку пружалаца услуга социјалне заштите за деловање и пружање психо-социјалне подршке у ванредним ситуацијама.

У оквиру овог приоритетног циља ће се водити рачуна да се установе и институције у граду учине приступачне особама са инвалидитетом.

Овај приоритетни циљ ближе се дефинише документима јавних политика, односно стратегијом развоја социјалне заштите, програмом за унапређење особа са инвалидитетом.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број услуга социјалне заштите које се финансирају из буџета Града	9 (2021. год.)	13 (2030. год.)	Извештај Одељења за друштвене делатности
Број корисника дневних услуга социјалне заштите које се финансирају из буџета Града	155 (2021. год.)	400 (2030. год.)	Извештај Одељења за друштвене делатности
Број корисника услуга подршке за самостални живот које се финансирају из буџета Града	0 (2021. год.)	10 (2030. год.)	Извештај Одељења за друштвене делатности
Број корисника саветодавно-терапијских и социјално едукативних услуга (на месечном нивоу) које се финансирају из буџета Града	32 (2021. год.)	50 (2030. год.)	Извештај Одељења за друштвене делатности
Број нових корисника услуге СОС телефона за жртве породичног и партнерског насиља на месечном нивоу	8 (2021. год.)	10 (2030. год.)	Извештај „Женског центра Ужице“
Број корисника осталих услуга социјалне заштите које се финансирају из буџета Града (прилагођени превоз за кориснике дневног боравка за децу и младе са сметњама у развоју, инклузивни центар)	44 (2022. год.)	60 (2030. год.)	Извештај пружалаца услуге (Удружење инвалида церебралне и дечије парализе Ужице, Удружење дистрофичара Златиборског округа Ужице)

Мере за постизање Приоритетног циља 16

Мера 16.1: Развој и проширење постојећих услуга социјалне заштите (са фокусом на повећање доступности услуга становништву из сеоског подручја)

Ова мера је приоритизована као кључна зато што је потреба за постојећим услугама већа од капацитета који су на располагању. То се нарочито односи на становништво у руралном подручју којима нису доступне све услуге које су на располагању лицима која живе у урбаном делу града Ужица.

У оквиру ове мере посебно ће се радити на проширењу следећих услуга: помоћ и нега у кући за старије; помоћ и нега у кући за децу са сметњама у развоју и особе са

инвалидитетом; лични пратилац детета и персонална асистенција за одрасле особе с инвалидитетом.

У оквиру ове мере организоваће се и обуке за лица која су укључена у пружање услуга: обуке за геронто-домаћице, обуке за личне пратиоце и сл.

Финансијска средства потребна за ову меру обухватају трошкове за проширење услуге „Помоћ у кући за старе на сеоском подручју“, као и набавку возила за спровођење те услуге.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	14.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори и партиципација корисника
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Градски центар за услуге социјалне заштите, организације цивилног друштва – пружаоци услуга социјалне заштите, ЦСР Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Континуирано током целог периода спровођења Плана развоја

Показатељи учинка (опционо):

- Број месних заједница у којима је покренута услуга
- Број нових корисника (за сваку од услуга) годишње
- Број геронтодомаћица које су прошле акредитовану обуку
- Број личних пратилаца који су прошли акредитовану обуку
- Број ангажованих геронтодомаћица годишње
- Број ангажованих личних пратилаца годишње
- Број ангажованих неговатељица годишње

Мера 16.2: Развој нових услуга социјалне заштите

Ова мера је приоритизована као кључна зато што постоји потреба за пружањем услуга које нису развијене и понуђене корисницима.

У оквиру ове мере радиће се на развоју услуга (као што су: Дневни боравак за одрасле са сметњама у развоју; Дневни боравак/Клуб за децу са аутизмом; Клуб за старе; Предах смештај). Под развојем услуга подразумева се обезбеђење простора (што укључује и реконструкцију/адаптацију и опремање простора, ангажовање лиценцираних пружалаца услуге, организовање додатних обука за пружаоце услуга, као и издвајања финансијских средстава из буџета за покривање трошкова пружања услуге и др.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	10.000.000,00 динара (Услуга „Клуб за одрасле са сметњама у развоју“) (за остале услуге ће бити накнадно дефинисана потребна финансијска средства)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, буџети локалних самоуправа (општина) Златиборског округа, донаторска средства, партиципација корисника
Одговорност за спровођење	Градска управа за послове органа града, општу

(носилац мере):	управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Градски центар за услуге социјалне заштите, организације цивилног друштва – пружаоци услуга социјалне заштите, ЦСР Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Континуирано током целог периода спровођења Плана развоја
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број нових услуга – циљна вредност: 4 • Број корисника нових услуга годишње
Мера 16.3: Развијање саветодавно терапијских и социјално едукативних услуга	
<p>У оквиру Градског центра за услуге социјалне заштите успостављено је Саветовалиште - сервис за унапређење и очување менталног здравља родитеља, деце и младих, које им помаже да се изборе са различитим видовима тешкоћа и изазова које живот поставља пред појединца и породицу.</p> <p>У оквиру Градског центра за услуге социјалне заштите Саветовалиште - сервис за унапређење и очување менталног здравља родитеља, деце и младих је успоставило услугу - програм рада са починиоцима насиља, али без интегрисане подршке жртвама. Програм рада са учиниоцима насиља потребно је спроводити уз специјализовану подршку женама са искуством насиља, јер је интегрисан приступ од великог значаја за адекватну процену ризика, његово континуирано праћење и планирање мера и активности за правовремено спречавање насиља. Интегрисани приступ је усклађен са одредбама Истанбулске конвенције, Законом о родној равноправности, Законом о спречавању насиља у породици, Предлогом стандарда рада са починиоцима насиља и Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуге СОС телефона за жене са искуством насиља.</p> <p>У оквиру ове мере радиће се на проширењу ове услуге како повећањем капацитета како би се услуга могла пружити већем броју деце, младих и њихових родитеља, тако и развојем услуге саветовања за друге циљне групе корисника.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	700.000,00 динара на годишњем нивоу (за Саветовалиште у ГЦ) 300.000,00 динара на годишњем нивоу (за саветовалиште у Женском центру)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства, донатори, регионална сарадња (буџети локалних самоуправа (општина) Златиборског округа)
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Градски центар за услуге социјалне заштите, „Женски центар Ужице“ из Ужица – лиценцирани пружалац услуге подршке жртвама породичног и партнерског насиља и друге организације цивилног друштва – пружаоци услуга социјалне заштите, ЦСР Ужице

Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Континуирано током целог периода спровођења Плана развоја
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број подржаних програма и пројеката на годишњем нивоу • Број корисника обухваћених пројектима и програмима на годишњем нивоу 	
Мера 16.4: Промоција волонтеризма у подршци социјално осетљивим групама	
<p>Сврха ове мере је да се оснаже капацитети и социјална улога локалне самоуправе да на непосредан, доступан и квалитетан начин, кроз ангажовање волонтера, помогне суграђанима који имају проблем у свакодневном функционисању.</p> <p>Град Ужице ће у оквиру ове мере радити на успостављању Волонтерског сервиса који ће пружати помоћ угроженом становништву у свакодневном животу. Посебна пажња ће се посветити развијању и реализацији програма међугенерациске солидарности и сарадње и промоцији волонтеризма у подршци социјално осетљивим групама.</p> <p>Ангажовањем волонтера Град Ужице ће на директан и недвосмислен начин афирмисати вредности и идеју волонтирања као принципа помоћи, солидарности и самопомоћи, чиме ће се подстаћи коришћење постојећих људских ресурса и посебно фаворизовати проактиван начин живота.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	1.500.000,00 годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Организације цивилног друштва, Црвени крст, ЦСР Ужице, Градски центар за услуге социјалне заштите, образовне установе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Континуирано током целог периода спровођења Плана развоја
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број укључених волонтера на годишњем нивоу 	
Мера 16.5: Јачање професионалних компетенција запослених у систему социјалне заштите и у партнерским системима	
<p>У оквиру ове мере организоваће се акредитоване обуке за професионалце у социјалној заштити.</p> <p>Такође ће се радити на промоцији међусекторске сарадње између јавног, цивилног и приватног сектора организовањем различитих догађаја, као што су: трибине, округли столови, конференције и сл.</p> <p>У оквиру ове мере обавезно ће се организовати обука пружалаца услуга социјалне заштите за деловање и пружање психо-социјалне подршке у ванредним ситуацијама.</p> <p>Такође ће се организовати обуке за коришћење знаковог језика за запослене и ангажоване у систему социјалне заштите, али и у другим областима социјалне политике, као што су: образовање, здравствена заштита, запошљавање.</p>	
Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	600.000,00 динара годишње

средстава:	
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Пружаоци услуга: организације цивилног друштва, Црвени крст, ЦСР Ужице, Градски центар за услуге социјалне заштите
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Континуирано током спровођења Плана развоја
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број полазника акредитованих обука (по полу) • Број полазника обука за деловање и пружање психо-социјалне подршке у ванредним ситуацијама • Број одржаних догађаја међусекторске сарадње • Број лица у јавним установама која су прошли обуке за знаковни језик 	
Мера 16.6: Стварање услова за проширење капацитета Дома за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“	
<p>Ова мера је приоритизована као кључна зато што капацитет дома од 80 корисника је углавном попуњен са мањим флукуацијама, све већи број старијих лица којима су потребни нега и смештај, где приватни домови не могу у већини случајева да на адекватан начин задовоље потребе корисника што је показала ситуација нарочито у време пандемије вируса Ковид-19. Такође, мења се свест људи да је прихватање домова не само потреба када имају здравствене проблеме, а нема ко о њима да брине већ и схватање да на овај начин могу да друштвено испуњенија проведу остатак живота. У оквиру ове мере Град Ужице ће поднети иницијативу према надлежном министарству за проширење капацитета (реконструкцију објекта и/или изградњу новог објекта).</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(износ потребних финансијских средстава ће бити накнадно дефинисан)
Могући извори финансирања:	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Центар за социјални рад
Други учесници у спровођењу:	Члан Градског већа за социјалну политику
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Сагласност МРЗБСП • Дефинисан пројекат 	
Мера 16.7: Унапређење приступачности објеката социјалне заштите	
<p>Ова мера доприноси унапређењу приступачности објеката социјалне заштите. У оквиру ове мере реализоваће се активности које доприносе физичкој и информационој приступачности услуга социјалне заштите, као што су: изградња рампи, постављање лифтова, интерактивних табли, развој апликација за паметне уређаје и сл.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства РС, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој”, установе и организације социјалне заштите
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Дугорочно (до 2030. године)
Показатељи учинка (опционо):	
•	Број објеката код којих је унапређена приступачност

Приоритетни циљ 17: Стварање предуслова за унапређење културних садржаја са фокусом на садржаје за децу и младе

Стратешко опредељење Града Ужица је да се позиционира као културно-туристички центар заснован на аутентичности и јединствености културног идентитета; као град који ради на обогаћивању културног живота осмишљавањем, развојем и спровођењем капиталних инвестиција у културу и развојем креативних и иновативних програма, као и заштити, обнови и ревитализацији културног наслеђа кроз савремене моделе презентације и одрживог коришћења, уз иновативну употребу постојећих јавних објеката и отворених јавних и зелених простора за програме културе.

Радна група за припрему и спровођење програма „Престоница културе Србије“ Министарства културе је позитивно оценила пријаву Града Ужица и донела одлуку да Град Ужице буде национална престоница културе 2024. године.

У оквиру овог приоритетног циља планиране су мере које ће се спровести у оквиру Програма „Ужице – престоница културе Србије 2024. године“. Додатно, са реализацијом овог пројекта створили би се предуслови да се Ужице са још једним градом из Србије и/или из окружења пријави за европску престоницу културе након 2033. године.

У наредном осмогодишњем периоду Град Ужице ће своје напоре, када је област културе у питању, усмерити и на унапређење културних садржаја за децу и младе. Свака од установа културе ће развити нове и/или унапредити постојеће програме како би се повећао број деце и младих који посећују установе културе, као и број деце и младих који ће директно бити укључени у креирање програма културне продукције и уметничког стваралаштва. Такође ће, у оквиру планираних мера, нарочиту пажњу посветити креирању програма/садржаја који су приступачни деци и младима са инвалидитетом.

Како би се сви планирани програми/догађаји могли спровести, Град Ужице планира да ради и на унапређењу услова у објектима установа културе, уз унапређење доступности и приступачности (како физичке тако и информационе) за све кориснике. У оквиру овог приоритетног циља спроводиће се и мера унапређење промоције културних садржаја.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број деце и младих (до 29 година) који су учествовали у креирању програма културне продукције и уметничког стваралаштва	7.080 (2021.)	41.000 (2030.)	Извештаји установа културе
Број посетилаца – деце	36.360 (2021.)	121.000 (2030.)	Извештаји установа културе
Број деце и младих – чланова библиотеке	4.197 (2021.)	7.000 (2030.)	Извештај Народне библиотеке

Мере за постизање Приоритетног циља 17

Мера 17.1: Реконструкција Градског културног центра

У оквиру ове мере радиће се комплетна санација објекта Градског културног центра. Уградиће се лифт, реконстрисати топловод, односно грејање. За све наведено је урађен пројекат и издата грађевинска дозвола.

У оквиру Програма „Ужице - престоница културе Србије 2024“ предвиђена је реконструкција велике сале у Градском културном центру у вредности од 60 милиона динара. Период реализације је јануар – децембар 2024. године. Пројекат обухвата инсталацију система за грејање и вентилацију, замену електро и водоводних инсталација, замену подне површине и реконструкцију плафона. Такође, пројекат предвиђа постављање сценске опреме (расвете и остала техника) као и система дојаве пожара.

Извођењем радова на реконструкцији Велике сале, добија се мултифункционални простор који може да одговори на различитије захтеве корисника. Такође, овим пројектом се обезбеђује коришћење Велике сале током целе године, будући да је тренутно, током зимских месеци, а због недостатка грејања тај простор практично неупотребљив и није у функцији.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	144.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе и информисања (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“ и др. програми), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ГКЦ
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Реконструисана површина („Велика сала“) (м ²)	
• Број нових простора за програме за децу и младе	

Мера 17.2: Изградња објекта јавне намене на месту објекта стрељане која се налази на парцели Градског културног центра за оснивање Галерије уметничке керамике

У оквиру Програма „Ужице - престоница културе Србије 2024“ на месту постојећег објекта стрељане који се налази на парцели Градског културног центра изградиће се објекат јавне намене - мултифункционални објекат (дечји културни центар, изложбени простор уметничке керамике са депоом) који ће по свим стандардима испуњавати услове за галеријску поставку керамике. У објекту ће бити изложени и доступни широј јавности експонати уметничке керамике (преко 800 комада керамоскулптура и уникатних посуда) који су настали у оквиру рада Међународне колоније уметничке керамике „Злакуса“ (380 уметника из 38 земаља света са свих континената).

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	42.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ГКЦ, Удружење „Керамика Злакуса“ Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2024.

Показатељи учинка (опционо):

- Изграђен простор (м²)
- Усвојена акта (за оснивање галерије уметничке керамике)
- Број изложених експоната

Мера 17.3: Изградња објекта јавне намене на месту објекта стрељане која се налази на парцели Градског културног центра за потребе Дечијег културног центра

У оквиру Програма „Ужице - престоница културе Србије 2024“ на месту постојећег објекта стрељане који се налази на парцели Градског културног центра изградиће се објекат јавне намене - мултифункционални објекат (дечји културни центар). У оквиру објекта биће предвиђен и опремљен простор који ће одговарати потребама реализације програма за децу и младе у оквиру Дечјег културног центра.

Овим пројектом стварају се услови за реализацију најразличитијих програма (креативних радионица, едукативних трибина и предавања, представа за децу и дечјих изложби итд.) намењених првенствено деци и младима. Најмлађи Ужичани овим добијају јединствен простор у коме могу да се окупљају, планирају и остваре своје идеје, развијају своје културне потребе и квалитетно употпуњују своје слободно време.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	24.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), друга министарства, донатори

Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Градски културни центар, ЈП “Ужице развој”
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Површина изграђеног простора (м²) • Број опремљених сала/просторија намењених за спровођење програма 	
Мера 17.4 Реконструкција и адаптација куће Михаила Миловановића у селу Гостиница	
<p>У оквиру ове мере урадиће се детаљна реконструкција и адаптација куће чувеног српског сликара и вајара Михаила Миловановића, једног од оснивача удружења ликовних уметника Србије, знаменитог ратног сликара Врховне команде српске војске у Првом светском рату. Кућа овог првог академског сликара ужичког краја се налази у селу Гостиница крај Ужица. С обзиром на то да је кућа у великој мери руинирана и девастирана, у оквиру пројекта потребно је урадити њену комплетну реконструкцију и адапатирати је за потребе отварања (истраживачког) центра за уметност и културу. И овај пројекат се реализује у оквиру Програма „Ужице - престоница културе Србије 2024. године“.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	42.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), друга министартсва, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Народни музеј Ужице, Регионална развојна агенција Златибор
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Површина реконструисаног и адаптираног простора (м²) • Број сала/просторија намењених за садржаје/програме центра за уметност и културу 	
Мера 17.5: Адаптација простора Народне библиотеке за отварање легата Љубомира Симовића	
<p>Ова мера подразумева реконструкцију простора на спрату објекта у коме се налази Народна библиотека Ужице и отварање легата Љубомира Симовића (по угледу на унутрашњост реконструисане Андрићеве куће у Херцег Новом). У оквиру пројекта потребно је урадити унутрашње уређење и поставку легата поделити на неколико сегмената: одрастање у Ужицу, поезика, драмски опус, Ужице са вранама, ликовне критике.</p> <p>И овај пројекат се реализује у оквиру Програма „Ужице - престоница културе Србије</p>	

2024. године“.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	30.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Народна библиотека Ужице, Музеј Града Београда, САНУ
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Реконструисана површина (м²) • Број уређених и постављених сегмената легата
Мера 17.6: Унапређење приступачности објеката установа културе	
<p>Ова мера доприноси унапређењу приступачности објеката установа културе. У оквиру ове мере реализоваће се активности које доприносе физичкој и информационој приступачности културних програма и садржаја, као што су: изградња рампи, постављање лифтова, интерактивних табли, развој апликација за паметне уређаје и сл. Део ове мере ће се реализовати и финансирати у оквиру Програма „Ужице - Престоница културе Србије 2024. године“, у оквиру ког је у 2023. и 2024. години предвиђена реализација пројекта „Култура за све – све установе културе доступне особама са инвалидитетом“, као и пројекта “Додирни светлост“ у оквиру кога се предвиђа прилагођавање изложбених простора и садржаја слепим и слабовидим лицима. Пројекти подразумевају уклањање баријера за физичку и информативну доступност установа културе особама са инвалидитетом у граду Ужицу. Идентификовани недостаци превазићи ће се изградњом прилазних рампи, одговарајућим унутрашњим адаптацијама, набавком и уградњом помоћних техничких средстава за лакше кретање особа са инвалидитетом, набавком одговарајуће електронске опреме и софтвера, као и спровођењем обука за запослене у институцијама културе за познавање знаковног језика. У оквиру Програма „Ужице - Престоница културе Србије 2024. године“ биће издвојено 10.800.000,00 динара за ову намену.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	58.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство просвете, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), Министарство туризма, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	Установе културе, удружења особа са инвалидитетом

Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Дугорочно (до 2030. године)
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број објеката код којих је унапређена приступачност 	
Мера 17.7: Реконструкција централног градског трга у Ужицу	
<p>Градски трг (Трг партизана) у Ужицу представља јединствен простор урбанистички дизајниран у форми сценске поставке у више нивоа. Трг је стедиште окупљања свих генерација и омиљено место младих. Трг је одувек био центар окупљања и место за различите приредбе и манифестације, културне и забавне природе.</p> <p>У оквиру ове мере ће се прво израдити пројектно–техничка документација за реконструкцију у смислу осавремењавања овог најважнијег градског простора тежећи да се достигнути квалитет овог простора максимално очува и унапреди. За потребе реконструкције Трга партизана који је део евидентиране просторно културно – историјске целине обавезна је израда Плана детаљне регулације која је основ за израду пројектно техничке документације и исходавање дозвола. Финансијска средства за ову намену у износу од 15.000.000,00 динара су обезбеђена у оквиру Програма „Ужице - Престоница културе Србије 2024. године“ и спровођење ових активности је планирано у 2024. години.</p> <p>Након израде потребне планске и пројектно-техничке документације, приступиће се реконструкцији.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	15.000.000,00 динара (за израду планске и пројектно-техничке документације)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство просвете, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), Министарство туризма, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
Други учесници у спровођењу:	Установе културе, удружења особа са инвалидитетом
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњерочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Израђена техничка документација • Реконструисана површина (м²) 	
Мера 17.8: Реконструкција и енергетска санација објеката Народног музеја Ужице	
<p>Ова мера се односи на објекте и подземне тунеле – трезоре Народног музеја Ужице, Меморијални комплекс Кадињача и Јокановића кућу.</p> <p>Када је у питању објекат Народног музеја Ужице, планира се санација и адаптација музејског депоа и помоћних простора у сутерену објекта број 2, као и енергетска санација и замена столарије на објекту број 1. Поред тога, планира се реконструкција изложбене сале на првом спрату објекта број 1, за потребе сталне музејске поставке: „Ужице кроз векове“. Поред реконструкције у изложбеној сали је предвиђено</p>	

презентовање преко 1000 музејских експоната и другог музејског материјала уз примену савремених музеолошких принципа. Ова поставка прати развој Ужица и околине од неолита до савременог доба, кроз мултимедијални приказ и употребу савремених технологија: Virtual Reality, Augmented Reality и Profesional touch screen.

Део ове мере ће се реализовати у 2023. и 2024. години у оквиру Програма „Ужице - Престоница културе Србије 2024. године“.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	86.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“ и др. програми), Министарство правде, Министарство туризма и телекомуникација и друга министарства и донатори.
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој, Народни музеј Ужице
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, Народни музеј Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број енергетски санираних објеката • Реконструисана површина (м²) • Број изложбених сала опремљених савременом технологијом • Број изложбених експоната

Мера 17.9: Реализација програмских садржаја у оквиру Програма „Ужице – престоница културе Србије 2024“

Ова мера подразумева реализацију програмских садржаја у оквиру Програма „Ужице – престоница културе Србије 2024“. Програмски концепт се састоји од 6 тематских области у оквиру којих је садржано 36 програма и манифестација који изричито укључују пројекте из области културе и баве се културним вредностима становништва и локалне културе.

Програм пружа мотивацију и могућност повећаног грађанског учешћа (укљученост јавног, приватног и цивилног сектора) и њиховој партиципацији у процесу дефинисања циљева, пружа видљивост културе, негује међусобно признавање и сарадњу између различитих генерација и култура, подстиче запошљавање и побољшава сигурност и имиџ града.

У оквиру ове мере Град Ужице ће започети процес израде Стратегије развоја културе града Ужица за период 2024-2030. године као инструмента стратешког приступа развоју културе и развоју културних политика.

Град Ужице планира да паралелно са реализацијом програмских активности припреми и апликацију за европску престоницу културе у партнерству са другим градом/градовима у региону. Ова пријава ће се односити на период након 2033. године, пошто су одређене престонице културе до те године.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	91.020.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Координационо тело које ће бити именовано од стране градоначелнице или Скупштине
Други учесници у спровођењу:	Установе културе, организације цивилног друштва
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до краја 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број реализованих програмских садржаја • Број учесника у развоју и реализацији програмских садржаја

Мера 17.10: Изградња Дома културе у селу Злакуса

Ова мера подразумева изградњу објекта Дома културе у селу Злакуса. Део простора објекта ће бити намењен за реализацију најразличитијих програма, традиционалних манифестација и културно-уметничких садржаја (књижевне вечери, ликовне колоније, фотографске колоније, српска прела, концерти, музичке вечери и наступи културно уметничких друштава).

Део објекта Дома културе биће опремљен за потребе оснивања галеријско-изложбеног простора Злакушког лончарства. Лончарски занат из села Злакуса налази се на светској репрезентативној листи неметаријалног културног наслеђа УНЕСКО.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	30.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори, министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“,
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Изграђен објекат (м²) • Усвојена акта (за оснивање изложбено галеријског простора) • Број изложених експоната

Мера 17.11: Развој програма „Дечијег културног центра Ужице“

У оквиру ове мере предвиђа се развој и реализација вишедневних креативних радионица, семинара и других културних и едукативних садржаја за ученике основних и средњих школа у чијој реализацији ће учествовати уметници, педагози и стручњаци из релевантних области из Ужица и других градова Србије.

Концепт рада Дечјег културног центра се заснива различитим методолошким

приступима и широком избору тематских области, од традиционалних до експерименталних облика уметничког изражавања. Програм предвиђа теоретске и практичне сегменте, а кроз овакав начин рада осим едукације се развија интеракција и активно учешће деце и младих у култури уметничком стваралаштву. Кроз активности Дечјег културног центра се посебно наглашава истраживање у образовању, уметности и култури чија је сврха стварање одређених културних навика код деце и младих.

Корисници различитог узраста ће имати прилику да уз стални стручни надзор сазнају нешто више о уметности, савладају нужна знања и уметничке вештине, развијају свој креативни потенцијал и употпуне своје слободно време. Такође, кроз учешће у програмима, деца и млади ће развијати бољу међусобну сарадњу, упознавати се, дружити, заједнички суделовати у формирању Дечјег културног центра у оквиру установе што ће развити потребу да поново дођу у простор ГКЦ-а и да активно учествују у реализацији будућег плана и програма, као и свих културних дешавања које Градски културни центар нуди.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000 динара на годишњем нивоу
Могући извори финансирања:	Буџет ЈЛС, финансирање кроз учешће на конкурсима за пројекте намењене развијању културних потреба и садржаја за децу и младе
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градски културни центар Ужице
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, установе културе, Канцеларија за младе, организације цивилног друштва
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Од 2024. године, континуирано
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број нових корисника циљне групе деца и млади; • Број нових садржаја намењених деци и младима;
Мера 17.12: Реконструкција и енергетска санација објекта Народне библиотеке	
Ова мера обухвата реконструкцију објекта Народне библиотеке (замена столарије, реконструкција фасаде, замена електроинсталација и расвете, замена вентилације у депоу библиотеке и др.), а нарочито реконструкција Дечијег одељења и Читалишта.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	58.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе и информисања (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“ и др. програми), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, Народна библиотека

Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Реконструисана површина • Број нових простора за програме за децу и младе 	
Мера 17.13: Адаптација поткровља у Градској галерији за унапређење интерактивног програма „Дохвати уметност“	
<p>У оквиру ове мере урадиће се пројекат и изградња монтажно-демонтажног степеништа и лифта за лица са посебним потребама, адаптација поткровља, замена електроинсталације и прозора у оквиру галеријског простора. Израда пројектне документације је први корак.</p> <p>Сврха ове мере је безбедност и унапређење рада запослених, публике и деце- учесника интерактивних едукативних програма које Градска галерија реализује дужи низ година. У циљу унапређења програмске делатности у оквиру Градске галерије постоји потреба за изградом монтажно-демонтажног степеништа са лифтом за особе са посебним потребама. Степеништем би се повезали излагачки простори приземља, спрата галерије и поткровље. У адаптираном делу поткровља осим простора за пословне делатности (канцеларија) постоји потреба за депоом за смештај уметничких експоната и графичких збирки („Сува игла“ и „Савремена италијанска графика“) и простором „Кутак за дечији ликовни тренутак“ интерактивног дечијег програма „Дохвати уметност“, који Градска галерија од 2009. године успешно реализује са ужичким предшколским установама и основним школама. У сврху енергетске ефикасности неопходна је замена постојећих прозора који су дотрајали. Због безбедности објекта у галерији на спрату је неопходна ревитализација целокупне електромреже.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	25.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, Градска галерија Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Реконструисана површина • Број нових простора за програме за децу и младе 	
Мера 17.14: Доградња депоа Историјског архива	
<p>Ова мера обухвата доградњу депоа Историјског архива. Доградња подразумева проширење депоа Архива на неизграђеном грађевинском земљишту на делу кат.парц 9199 КО Ужице, која је у јавној својини.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	60.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства РС,

	донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, установе културе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Површина дограђеног депоа	
Мера 17.15: Оснивање одељења за тинејџере у Народној библиотеци	
У оквиру ове мере потребно је решити имовинске односе у објекту Народне библиотеке Ужице, адаптирати простор на спрату Библиотеке како би се у приземљу на месту садашње тихе читаонице створили услови за оснивање Одељења за тинејџере. Потом је потребно урадити адаптацију простора, набавити мобилијар и опрему за одељење за тинејџере.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	8.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе и информисања
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Народна библиотека Ужице
Други учесници у спровођењу:	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Површина адаптираног простора	
• Број нових простора за децу и младе	
Мера 17.16: Оснивање Едукативног центра за савремену драму и позориште	
Сврха ове мере је боље позиционирање Града Ужица у области едукације и образовања не само деце и младих овог града већ и из читавог региона, као и повећања културне понуде и јачања људских капацитета за повећање културне понуде самог града.	
У оквиру ове мере организоваће се разноврсне радионице за децу и младе, како би игром и атрактивним облицима групног и индивидуалног рада истраживали позоришни медиј кроз различите друштвено активне и значајне теме и усвајали основе сценских законитости, техника и вештина. Поред тога, повећаће се програми намењени деци и младима кроз наменски рађене представе као и организовање фестивала и едукативних скупова прилагођених и намењених овим циљним групама.	
Мера ће такође обухватити школовање кадрова неопходних за организацију и реализацију јавних извођења као што су позоришне представе, концерти, књижевне вечери и други културни садржаји, као и организовање стручних скупова за професионалце из ових области као и њихов даљи професионални развој.	
У оквиру мере организоваће се и курсеви за публику где би полазници уз гостујуће предаваче/уметнике учили о позоришту, његовим елементима као и начинима како да	

гледају позоришну представу.	
Финансијска средства неопходна за реализацију програма односе се за ангажовање предавача, лиценцираних водитеља радионица, набавке неопходне за функционисање овог центра, путни трошкови и сл.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	2.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет ЈЛС, министарства РС (просвете, културе, туризма...), локална заједница, културни центри других земаља, партиципација за учешће
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Народно позориште Ужице
Други учесници у спровођењу:	Град Ужице, основне школе, Средња уметничка школа, Економска школа, Гимназија, Туристичка организација, Академија струковних студија, ФТН Нови Сад, Академија уметности Нови Сад, ФДУ
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Континуирано од 2024.године
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Број полазника • Број реализованих програма
Мера 17.17: Санација Народног позоришта	
У оквиру ове мере спровеле би се следеће активности: санација крова; дигитализација; реконструкција сцене; реконструкција гледалишта; котларница; инсталација расветних тела са ЛЕД диодама; реконструкција галеријски простора за потребе Музеја Југословенског позоришног фестивала.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	30.000.000,00 динара по години и врсти планираних радова, прва година реконструкција грејања и хлађења (техничка документација, грађевински, машински радови, гасна котларница)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство културе и информисања (у оквиру Програма „Престоница културе Србије“ и др. програми), друга министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, Народно позориште Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	

- Површина санираног/реконструисаног простора

Мера 17.18: Даљи развој издавачке делатности

Мера доприноси промоцији ужичких аутора, културног наслеђа, баштине, савременог стваралаштва.

Мера обухвата издавање штампаних и дигиталних публикација из области: књижевности, историје, ликовне и примењене и савремене мултимедијалне и извођачке уметности. У оквиру мере радиће се на дигитализацији постојећих публикација, часописа, књига и др.

Град Ужице заједно са установама културе припремаће правце издавачке делатности.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	2.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Установе културе, аутори
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број објављених наслова	

Мера 17.19: Унапређење промоције културних садржаја

Сврха ове мере је да се са једне стране промовишу културни садржаји грађанима Ужица, а са друге стране да се презентовањем културног стваралаштва насталог у установама културе у Ужицу врши промоција Ужица у земљи и иностранству.

Мера обухвата организовање састанака са утврђеном динамиком између актера у реализацији културних садржаја- институција културе и партнерских институција (институција образовања, НВО) у циљу планирања и утврђивања календара спровођења и реализације културних догађаја. У оквиру ове мере успоставиће се континуирана сарадња са ПУ и основним и средњим школама.

Мера такође обухвата промотивне активности, као и наступе, посете у земљи и иностранству.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	10.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Установе културе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
• Број коришћених канала промоције	
• Број реализованих гостовања	
• Број потписаних споразума	

Приоритетни циљ 18: Унапређење услова за бављење спортом и спровођење омладинске политике

Спортска инфраструктура је веома важан сегмент у области спорта. Без спортских објеката немогуће је било шта радити у спорту, а обезбеђење овог услова захтева издвајање великих материјалних средстава. Град Ужице располаже са неколико капиталних објеката у области спорта, у којима се одржавају такмичења од међународних до општинских и школских, који су прилагођени и за особе са инвалидитетом, као и за рекреативце. Према извршеним истраживањима велики број спортских објеката на територији града Ужица су старије градње (осим Градског стадиона, затвореног базена и спортске мале хале у Крчагову), па је у оквиру овог приоритетног циља планирано да се ради на реконструкцији и изградњи објеката спортске инфраструктуре и јавних игралишта у градском и сеоском подручју. Превасходно је планирана реконструкција Спортске дворане „Велики парк“, али и других објеката. Како је Ужице домаћин МОСИ игара у 2024. години, потребно је у краткорочном периоду обезбедити да спортска инфраструктура одговара потребама одржавања ових спортских игара.

Политика Града Ужица је да сви објекти спортске инфраструктуре буду прилагођени и лако доступни свим корисницима (корисницима свих доби, особама са инвалидитетом и др.). Стратешко опредељење је да се у свим објектима спортске инфраструктуре унапреди енергетска ефикасност и повећа коришћење обновљивих извора енергије.

Ужице ће у наредном периоду, осим увећања инвестиција у спортску инфраструктуру и опремљеност, улагати у развој школског спорта ангажовањем и усавршавањем спортских радника.

Град Ужице је један од ретких у Србији који у оквиру Дома здравља има функционалну спортску амбуланту, чији се рад финансира из градског буџета. Сваке године се у овој амбуланти обави око 4.000 спортских прегледа. Град Ужице планира да у наредном периоду модернизује ову амбуланту.

Када је у питању омладинска политика, главни актер у њеном креирању и спровођењу је Канцеларија за младе. У оквиру Канцеларије функционише Омладински клуб који се налази у просторијама Градског културног центра. Постоји потреба за јачањем кадровских капацитета Омладинског клуба, односно Канцеларије за младе, а такође и већа подршка другим актерима (организацијама цивилног друштва и др.) у спровођењу омладинске политике.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број реконструисаних објеката спортске инфраструктуре у периоду 2023-2030. (кумулативно)	-	3 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Број реконструисаних јавних игралишта у периоду 2023-2030. (кумулативно)	-	16 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број изграђених објеката спортске инфраструктуре у периоду 2023-2030. (кумулативно)	-	2 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Број изграђених јавних игралишта у периоду 2023-2030. (кумулативно)	-	12 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Број објеката спортске инфраструктуре у којима је унапређена енергетска ефикасност у периоду 2023-2030. (кумулативно)	-	5 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Број регистрованих спортиста	4.311 (2021.)	5.000 (2030.)	Извештај Спортског савеза
Број прегледа у спортској амбуланти	4.000 (2022.)	5.000 (2030.)	Извештај Спортске амбулантае
Број радно ангажованих у Канцеларији за младе и Омладинском клубу	1 (2021.)	3 (2030.)	Извештај Канцеларије за младе
Број ОЦД укључених у спровођење омладинске политике	13* (2021. год.)	25** (2030.)	Извештај Канцеларије за младе

* 3 удружења младих и 10 удружења која се, између осталог, баве младима

** 10 удружења младих и 15 удружења која се, између осталог, баве младима

Мере за постизање Приоритетног циља 18

Мера 18.1: Припреме за организовање МОСИ игара 2024. године

У 2019. години Ужице је добило организацију МОСИ игара, које су требале да се одрже у Ужицу 2022. године, међутим због пандемије корона вируса, игре су померене за 2024. 2022. године домаћин је Нова Варош, а 2023. Колашин. Тренутно се ради на процени стања објеката и смештајних капацитета.

У оквиру припрема за организовање МОСИ игара 2024, године у наредном периоду потребно је урадити следеће:

- Адаптација и уређење Градског стадиона Радомир Антић: Систем за заливање, потапајуће прскалице; Реконструкција тартан стазе и бацалишта, скакалишта; Набавка атлетске опреме; Реконструкција фудбалског терена, замена природне са вештачком травом;
- Опремање Градског базена - Опрема за базен: семафор, пливачке стазе, ватерполо терен са головима, окретница
- Сређивање терена у Крчагову и постављање рефлектора;
- Опремање спортских терена – исцртавање, сређивање мрежа, постављање табли на игралиштима.

Тип мере: Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских 100.000.000,00 динара

средстава:	
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства Републике Србије
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Спортски савез Ужице
Други учесници у спровођењу:	Град Ужице, ЈП „Велики парк“, волонтери
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно – до половине 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	
	<ul style="list-style-type: none"> • Број реконструисаних објеката спортске инфраструктуре • Број реконструисаних јавних игралишта • Број опремљених игралишта
Мера 18.2: Реконструкција и изградња објеката спортске инфраструктуре и јавних игралишта у градском и сеоском подручју	
У оквиру ове мере планирано је да се реконструишу објекти спортске инфраструктуре и јавних игралишта, превасходно:	
1) Спортски терен Крчагово-„Блатуша“ (вредност преко 40 милиона динара; има пројекат)	
2) Помоћни објекат-свлачионице Турица	
3) Трим стаза на кеју Ђетиње (дужине 474 м) (вредност: 10.000.000,00 динара)	
4) Трим стаза у селу Злакуса (урађен пројекат)	
5) Трим стаза у шуми изнад Великог парка (Одморишта, справе за вежбање...) (вредност; 4.000.000,00 динара)	
6) Пич терен (терен са вештачком травом) на плажи (вредност: 4.000.000,00 динара)	
7) Уређење градске плаже (Пешчаник, уређење обалоутврда, реконструкција градске бране-устава, тушеви, пливачко, опрема...)	
8) Дечије игралиште у Великом парку	
10) Изградња одбојкашког терена у Великом парку	
Поред тога, радиће се на изградњи/реконструкцији следећег:	
- Моторичких паркова (бициклички и други)	
- Дечјих игралишта – Лужничка долина, Горјани...	
- Спортског центра Севојно	
- Спортских терена – реконструкција постојећег у Ул. В.Бугариновића („круг“)	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	175.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорна министарства, донаторска средства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ЈП „Велики парк“, месне заједнице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Дугорочно – почетак 2025. године

Показатељи учинка (опционо):

- Број изграђених објеката спортске инфраструктуре
- Број изграђених јавних игралишта
- Број реконструисаних објеката спортске инфраструктуре
- Број реконструисаних јавних игралишта

Мера 18.3: Реконструкција Спортске дворане „Велики парк“

У оквиру ове мере планирана је реконструкција Спортске дворане у Великом парку која има капацитет 2.200 гледалаца и користи се за званична такмичења у кошарци, одбојци, рукомету, малом фудбалу. Реконструкција би обухватала следеће: комплетну санацију, грађевинске, машинске, електро инсталације, крова, фасаде, столарије, пода.

Урађен је идејни пројекат.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	345.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорна министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој Града Ужица
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ЈП „Велики парк“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Средњорочно; Планирани почетак - 2025. године

Показатељи учинка (опционо):

- Површина која је реконструисана (м²)

Мера 18.4: Реконструкција постојећих дечјих игралишта у циљу њиховог прилагођавања одредбама Правилника о безбедности дечјих игралишта

На територији града евидентирано је 50 дечјих игралишта. С обзиром да је 2018.године усвојен Правилник о безбедности дечјих игралишта, Град Ужице, као власник дечјих игралишта, има обавезу да постојећа игралишта прилагоди одредбама Правилника (где се покаже да је то економски оправдано с обзиром на старост и неадекватно одржавање игралишта). Први корак је израда елабората о првом прегледу дечјих игралишта (у 2021. години је прегледано 7 дечјих игралишта) у којима ће бити дат преглед неусаглашености и предлог власнику игралишта за даље активности у циљу потврђивања усаглашености и прибављања Сертификата о првом прегледу.

У оквиру ове мере радиће се: елаборати о првом прегледу дечјих игралишта, санација постављене опреме и површина за ублажавање удара, осветљавање и постављање видео надзора, ограда и информативних табли на дечјим игралиштима (у градском и сеоском подручју) и др. , у свему према Правилнику.

Такође, потребно је да Град води листу дечјих игралишта, одреди лице које обавља послове одржавања дечјих игралишта, као и да обезбеди редовне прегледе дечјих игралишта.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	25.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење	Градска управа за развој и инвестиције

(носилац мере):	
Други учесници у спровођењу:	ЈП Ужице развој, месне заједнице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број урађених елабората о првом прегледу дечјих игралишта • Број дечјих игралишта који су реконструисани у складу са Правилником • Број сертификата о првом прегледу дечјих игралишта и годишњим прегледима 	
Мера 18.5: Подршка развоју школског спорта	
<p>Ова мера је приоритизована као кључна зато што постоји потреба да се у циљу развоја школског спорта пружи прилика свој деци да се активно баве спортом (без обзира на своје материјално стање, инвалидност или сл.).</p> <p>Финансијска средства која ће се издвојити за ову меру користиће се за ангажовање и усавршавање спортских радника који би радили са децом школског узраста.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Савез за школски спорт, ресорно министарство
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Спортски савез Ужице, основне и средње школе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Континуирано; Планирани почетак - 2023. године
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број ангажованих спортских радника • Број деце којима је омогућено бесплатно тренирање 	
Мера 18.6: Подизање енергетске ефикасности и коришћење ОИЕ у објектима спортске инфраструктуре	
<p>У оквиру ове мере планирани су радови на објектима спортске инфраструктуре у циљу подизања енергетске ефикасности.</p> <p>У оквиру овог пројекта поставиће се соларни панели на Градском базену.</p>	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	22.000.000,00
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, средства Републике Србије
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за инфраструктуру и развој
Други учесници у спровођењу:	ЈП „Ужице развој“, ЈП „Велики парк“
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене

	делатности)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број објеката у којима је унапређена енергетска ефикасност	
Мера 18.7: Модернизација амбуланте спортске медицине	
Као што је већ наведено, у спортској амбуланти обави се око 4.000 спортских прегледа. У оквиру ове мере неопходно је да се набави опрема новије генерације како би се могло квалитетно и професионално вршити прегледи свих спортиста, професионални прегледи врхунских спортиста, дијагностиковање повреда, лечење и др.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	4.000.000,00
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Спортски савез Србије, Олимпијски комитет
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Спортски савез Ужице
Други учесници у спровођењу:	Град Ужице, Здравствени центар Ужице, Дом здравља Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	Краткорочно, до 2024. године
Показатељи учинка (опционо):	
• Број набављене опреме	
• Број нових услуга (специјалистичких прегледа)	
Мера 18.8: Подршка Канцеларији за младе и Омладинском клубу у спровођењу омладинске политике	
У оквиру ове мере спровешће се едукације и други садржаји за младе. У наредном периоду потребно је дефинисати план и програм рада Канцеларије за младе, као и Омладинског клуба.	
Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	4.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорно министарство
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Канцеларија за младе
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
• Урађен план и програм	
Мера 18.9: Подршка организацијама цивилног друштва (ОЦД) у спровођењу омладинске политике	
У оквиру ове мере спровешће се неопходне активности које ће мотивисати младе за удруживањем, као и подизање капацитета за припрему и спровођење пројеката који су од значаја за младе.	

Поред тога, у оквиру ове мере подржаће се организације цивилног друштва како би се већи број младих укључио у креирање садржаја намењених младима и подигла свест о волонтирању међу младима.

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	2.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ресорна министарства
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	ОЦД
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	континуирано
Показатељи учинка (опционо):	
• Број нових ОЦД младих – циљна вредност: 7	
• Број подржаних ОЦД	
• Број волонтера – циљна вредност: са 50 на 150	
• Број младих укључених у креирање садржаја за младе	

Приоритетни циљ 19: Унапређење услова за очување јавног здравља и промоција здравих стилова живота

Министарство здравља и Канцеларија за јавна улагања спроводе пројекат реконструкције Здравственог центра у Ужицу. Вредност овог пројекта је 10,32 милијарде динара, а очекивано трајање је 50 месеци. Град Ужице је обезбедио 170 милиона динара за израду пројектне документације, чија израда је у току.

Са реконструкцијом Здравственог центра град Ужице добиће пре свега око 50.000 м² новог простора чиме се проширују постојећи капацитети за око 300 болничких постеља. На много виши ниво подиже се квалитет услуга које се пружају пацијентима, а значајно се побољшавају и услови за рад здравственог и немедицинског особља.

Нова пријемно - ургентна служба, хирушки блок и операционе сале опремљене по највишим стандардима омогућиће бржу дијагностику али и најсложеније интервенције без листе чекања. Нове магнетне резонанце, скенери, ултразвучни апарати и остала планирана опрема допринеће правовременој дијагностици, а самим тим и већем проценту излечења код пацијената који су оболели од најтежих болести. Уз стручни кадар ствара се простор и за нове услуге, научно-истраживачки рад и нарочито развијање сегмената који се односе на репродуктивно здравље и лечење стерилитета.

Поред свега наведеног комплекс ће бити енергетски унапређен па ће и трошкови енергије бити знатно нижи. Реконструкција Здравственог центра Ужице сигурно ће допринети очувању јавног здравља најважнијем од свих осталих приоритета и циљева. Јавно здравље за Град Ужице је циљ високог приоритета. У прилог томе говори и чињеница да је смањење загађења ваздуха један од пет развојних праваца који су утврђени овим документом. У оквиру тог развојног правца утврђени су приоритетни циљеви и мере који треба да допринесу да грађани Ужица удишу чистији ваздух. Такође, други развојни правац се односи на одрживо коришћење и управљање

природним ресурсима, који обухвата приоритетне циљеве и мере које треба да допринесу бољем квалитету воде и земљишта.

Овај приоритетни циљ је дефинисан у оквиру развојног правца Социјално укључива заједница са једнаким могућностима за све и по мери свих грађана, јер се преваходно односи на здравствену заштиту и обухвата само оне мере за које локална самоуправа има надлежност када је здравствена заштита у питању.

У оквиру овог приоритетног циља радиће се на унапређењу услова у постојећим амбулантама, као и на отварању нових амбуланти у оним месним заједницама/селима/насељима где је то потребно.

Доступност је једна од чинилаца ефикасније примарне здравствене заштите. Такође, географски положај града Ужица, планински тип разуђених села су основна карактеристика која представља проблем у времену пружања здравствене заштите што на терену, тако и у самој амбуланти.

Унапређењем доступности превентивних услуга ПЗЗ за све циљне групе омогућава се спровођење комплетних систематских и циљаних прегледа пацијената у складу са законском регулативом (остваривање права на превентивну здравствену заштиту – скрининзи на депресију, КВБ, ДМ, рак дебелог црева...)

Стратешко опредељење Града Ужица је да се уједначе услови за равномерно остваривање здравствене и социјалне заштите на целој територији града Ужица, у месним заједницама са неповољним демографским карактеристикама, а у складу са начелом приступачности здравствене заштите.

Град Ужице планира да у наредном периоду интензивно ради на информисању грађана о значају примарне здравствене заштите и промовисању здравих стилова живота код деце.

Град ће подржати успостављање Клуба давалаца крви у сврху одрживости Завода за трансфузију.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број здравствених амбуланти на подручју града	9 (2021.)	10 (2030.)	Извештај Савета за здравље
Број здравствених амбуланти са унапређеним условима у периоду примене Плана развоја 2023-2030.	-	10 (2030.)	Извештај Савета за здравље
Број добровољних давалаца крви на 1.000 становника	30 (2021.)	40 (2030.)	Трансфузија ОБ Ужице (будући Завод за трансфузију Ужице)
Смањење броја гојазне деце у односу на прву годину примене Плана развоја (2023.) (у %)	-	-50% (2030.)	Извештај Завода за јавно здравље
Смањење броја школске деце која су некада била у контакту са ПАС у односу на прву годину примене	-	-30% (2030.)	Извештај Завода за јавно здравље

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Плана развоја (2023.) (у %)			
Повећање броја скрининг прегледа у односу на прву годину примене Плана развоја (2023.) (у %)	-	+75% (2030.)	Извештај Завода за јавно здравље

Мере за постизање Приоритетног циља 19

Мера 19.1: Повећање броја и унапређење услова у амбулантама

Ова мера је приоритизована као кључна зато што је доступност једна од чинилаца ефикасније примарне здравствене заштите. Такође, географски положај града Ужица, планински тип разуђених села су основна карактеристика која представља проблем у времену пружања здравствене заштите што на терену тако и у самој амбуланти.

Ова мера представља израз друштвене бриге за здравље грађана, јер велики део становништва из разуђене околине Ужица гравитира ка Дому здравља Ужице ради остварења здравствене заштите.

У оквиру ове мере радиће се на унапређењу услова у постојећим амбулантама, као и успостављање нових амбуланти у складу са потребама становништва.

Прво ће се урадити анализа постојећег стања у амбулантама, па на основу тога, уз уважавање демографских карактеристика, направити план реорганизације мреже амбуланти. Циљ је да се сеоске амбуланте сукцесивно реконструишу и опреме.

Приоритетна активност у оквиру ове мере је опремање електронском опремом свих амбуланти и спроводиће се и пре него што се припреми план реорганизације мреже амбуланти.

У оквиру ове мере планирано је и отварање нових амбуланти, превасходно амбуланте на Белим Земљама, ка којој би гравитирали и становници из Качера и Љубања.

У оквиру ове мере, поред реконструкције и изградње амбуланти, неопходно је решити питање коме ће бити поверени на старање објекти у којима се налазе амбуланте.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000,00 динара годишње
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, министарства, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Савет за здравље (Одељење за општу управу и послове органа града)
Други учесници у спровођењу:	Завод за јавно здравље Ужице, месне заједнице, Дом здравља Ужице, месне заједнице, Савет за здравље
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за друштвене делатности)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број реконструисаних амбуланти: циљна вредност: најмање једна амбуланта годишње	
• Број амбуланти за које је набављена додатна опрема	
• Број новоотворених амбуланти – циљна вредност: 1	

Мера 19.2: Информисање грађана о примарној здравственој заштити

Ова мера је приоритизована зато што је важно да што већи број становништва се редовно обавља превентивне прегледе (са посебним акцентом на млађе одрасло становништво 35+ година).

У оквиру ове мере, коришћењем постојећих ресурса (стручних кадрова) у Дому здравља и Заводу за јавно здравље, радиће се на унапређењу информисаности и подизању нивоа свести о важности превентивних прегледа и спречавању болести и онеспособљености кроз организовање здравствено промотивних кампања у сарадњи са медијима на терену, а у складу са „Календаром јавног здравља“.

Такође ће се спроводити превентивни прегледи-скрининзи према одговарајућим националним програмима као вид промоције здравља и усвајања здравих стилова живота.

У оквиру ове мере организоваће се предавања и радионице у сеоским и градским месним заједницама, са партнерима у заједници (школама, вртићима, радним колективима, службама социјалне заштите, хуманитарним организацијама, итд.)

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара на годишњем нивоу
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, Министарство здравља, међународни пројекти
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Савет за здравље (Одељење за опште послове)
Други учесници у спровођењу:	Завод за јавно здравље Ужице, месне заједнице, Дом здравља Ужице (Центар за превентивне здравствене услуге, Служба поливалентне патронаже, Развојно саветовалиште, Саветовалиште за младе, Саветовалиште за родитељство и др.), медији
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број организованих догађаја • Број укључених месних заједница • Број обављених превентивних прегледа • Број обављених скрининг прегледа

Мера 19.3: Промоција здравих стилова живота код девојчица и дечака

Ова мера је приоритетизована као кључна зато што је важно едуковати децу о здравим стиловама живота, и у зависности од узраста направити и избор теме (мања деца о физичкој активности, исхрани, развоју, а старија о менталном здрављу, репродуктивном здрављу, злоупотреби и штетности психоактивних супстанци итд.). Тиме би се повећала свест о здрављу и утицало на инциденцу многих обољења.

Промоција здравих стилова живота код девојчица и дечака биће прилагођена њиховим потребама, интересовањима и узрасту.

У оквиру ове мере организоваће се предавања и радионице у школама, вртићима у градској и сеоској средини у сарадњи са партнерима.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	500.000,00 динара на годишњем нивоу
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, финансирање Министарства здравља, могући међународни пројекти
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Савет за здравље (Одељење за општу управу и послове органа града)
Други учесници у спровођењу:	Завод за јавно здравље Ужице, основне школе, ПУ Ужице
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	Дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број укључених основних школа • Број укључених вртића • Број гојазне деце • Број оних који су некада били у контакту са ПАС

Мера 19.4: Подршка у успостављању Клуба давалаца крви у сврху одрживости Завода за трансфузију

Ова мера је приоритизована као кључна како би се на организован начин радило на промоцији добровољног давалаштва крви и утицало на повећање броја добровољних давалаца.

У оквиру ове мере Град Ужице ће подржати успостављање Клуба давалаца крви - асоцијацију удружења добровољних давалаца крви са подручја Златиборског округа. Покриће се трошкови опремања и коришћења простора.

Тип мере:	Подстицајна
Процена потребних финансијских средстава:	(износ финансијских средстава ће бити накнадно дефинисан – након што се изабере простор)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, буџети општина Златиборског округа, Министарство здравља, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Савет за здравље (Одељење за општу управу и послове органа града)
Други учесници у спровођењу:	Црвени крст, удружења добровољних давалаца крви, трансфузија ОБ Ужице (будући Завод Ужице)
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> • Број организација (са подручја Златиборског округа/области) укључених у Клуб • Број чланова Клуба • Број спроведених кампања

Мера 19.5: Унапређење услуге кућног лечења

Ова мера је приоритизована као кључна зато што постоји тренд старења становништва као и пораст броја оболелих од малигних и других хроничних незаразних болести, као и

изазови које доносе болести новијег доба, те захтевају да се услуга развија и унапреди. Неопходност саме услуге се огледа у чињеници да обезбеђује здравствене и друге услуге у кући, оболелим и инвалидним лицима којима није неопходан смештај у институцијама, што је мера која утиче на смањење трошкова болничког лечења. У оквиру ове мере Град Ужице ће помоћи унапређењу услуге кућног лечења преваходно набавком возила која су прилагођена терену на којима живи становништво, као и кроз набавку санитетског материјала.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	12.000.000,00 динара
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Савет за здравље (Одељење за општу управу и послове органа града)
Други учесници у спровођењу:	Дом здравља
Одговорност за праћење:	Градско веће (члан ГВ за социјалну политику)
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
Број набављених возила - циљна вредност: 5	

Остале мере битне за локалну самоуправу у оквиру развојног правца СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВА ЗАЈЕДНИЦА СА ЈЕДНАКИМ МОГУЋНОСТИМА ЗА СВЕ ГРАЂАНЕ И ПО МЕРИ СВИХ ГРАЂАНА

Мера: Подршка Дому за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“ у обезбеђивању здравствене услуге корисницима

Образложење:

Домско одељење за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“ Ужице је основано 2010. год., а почело је са радом 01.06.2011. год. у оквиру Центра за социјални рад „Ужице“ Ужице. Специфичност Домског одељења је у томе што ова установа нема закључен Уговор о финансирању здравствених радника са Републичким фондом за здравствено осигурање. Због тога послове здравствене заштите корисника обављају неговатељи. Са једним запосленим било је неопходно закључити уговор на неодређено време јер је то био услов за добијање дозволе за рад амбуланте. Такође, битно је напоменути да Правилником о организацији и систематизацији послова није предвиђено место главне сестре - медицинског техничара.

Установа је принуђена да поред зарада неговатеља и рад лекара на основу уговора о допунском раду такође плаћа из цене смештаја. Један лекар опште праксе долази сваке недеље, али постоји потреба за чешћим доласцима како лекара опште праксе тако и специјалиста, што је у претходном периоду био случај када су ангажовани психијатар и кардиолог. Међутим, недостатак финансијских средстава то не дозвољава, а проблеми су велики имајући у виду здравствено стање корисника али и чињеницу да се Дом налази на 5 км удаљености од града, да су приступни путеви лоши а нарочито у зимском периоду који дуго траје на овом подручју и да је потребно обезбедити превоз и медицинску пратњу.

Тренутна епидемиолошка ситуација додатно отежава бригу о корисницима када је у питању њихово здравствено стање, с обзиром да сваки излазак из дома носи са собом

ризик од заразе вирусом Ковид – 19 .

Имајући у виду све напред наведено, нормално функционисање Дома као и здравствену заштиту корисника обезбедило би се финансирањем 2 медицинска техничара и 50% лекара

Мера: Ангажовање спортског инспектора

Образложење:

Ради контроле прописаних стручних квалификација у раду са децом неопходно је ангажовање спортског инспектора.

Његова улога је контрола рада у клубовима, провера да ли се ради у складу са Законом о спорту, превасходно како се ради са децом, да ли су тренери и службена лица образовани и квалификовани за тај посао, као и провера евиденција наплате чланарина.

Мера: Стављање у функцију неактивних сеоских школа

Образложење:

С обзиром да су у неким сеоским подручјима затворена подручна одељења, у наредном периоду потребно је сагледати како на најбољи начин да се искористе објекти који се не користе.

У оквиру ове мере организоваће се састанци са различитим актерима (превасходно са Министарством просвете, министарством надлежном за развој села, али и другим заинтересованим странама), спровести потребне анализе, организовати консултације са циљним групама и заинтересованим странама, како би се превасходно донеле одлуке како на најбољи начин искористити сваки од објеката у сврху развоја села, одговарање на потребе становништва и др., а тек онда припремити пројекте, пројектно-техничку документацију и сл.

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац ЈАВНА УПРАВА У ФУНКЦИЈИ ГРАЂАНА

Приоритетни циљ 20: Унапређење квалитета услуга локалне самоуправе

Стратешко опредељење Града Ужица је да се унутар градских управа учине сва потребна унапређења (управљачко-организациона, техничка и кадровска) како би грађанима биле пружене квалитетне услуге, односно услуге које су усклађене са њиховим потребама, у најкраћем временском року, уз поштовање законске регулативе и рационално коришћење ресурса.

У оквиру овог приоритетног циља примењиваће се управљачко-организационе промене - унапређења у градским управама (унапређења организационе структуре градских управа и дефинисање/стандардизовање свих процеса који се спроводе у градским управама) и радиће се на развоју понашајних и функционалних компетенција запослених у градским управама и техничком опремању и наставку процеса дигиталне трансформације локалне самоуправе.

У оквиру организационо-функционалне анализе ЈЛС (Града Ужица) која је урађена у оквиру пројекта „Управљање људским ресурсима у ЈЛС-Фаза 2“ у новембру 2021. године, дате су препоруке које се, између осталог, односе на унапређења која је могуће направити у градским управама. Град Ужице ће током спровођења мера које се односе на овај приоритетни циљ применити препоруке које су дате у наведеној организационо-

функционалној анализи. У оквиру овог приоритетног циља успоставиће се систем управљања документима; увешће се анализа ефеката прописа; успоставиће се евиденција о поднетим жалбама и успоставити систем извештавања (у пуном капацитету и уједначен у различитим управама).

Доносиоци одлука ће подстицати развој организационе културе отворене ка иновацијама и новим приступима за обављање управних задатака. Континуирано ће се радити на развоју све три компетенције у складу са Уредбом о одређивању компетенција за рад службеника у ЈЛС и на подстицању запослених да активније похађају понуђене обуке.

У оквиру овог приоритетног циља успоставиће се и механизам оцењивања рада органа ГУ.

Додатно, на званичној интернет презентацији Града треба да се нађу сви административни поступци, у тзв. електронском регистру. Поред тога, Град Ужице ће на својој *web* презентацији применити апликацију е-писарница, како би странке могле да прате кретање свог предмета.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Просечно годишње повећање средње оцене задовољства корисника квалитетом услуга органа градских управа (%)	-	+10 (2030.)	Извештај Градске управе за послове органа града, општу управу и друштвене делатности

Мере за постизање Приоритетног циља 20

Мера 20.1: Спровођење управљачко-организационих промена/унапређења у градским управама Ужице

Сврха ове мере је повећање ефективности, ефикасности и економичности рада градских управа применом различитих управљачко-организационих промена, односно унапређења у градским управама Ужице.

У оквиру ове мере радиће се на следећем:

- Успоставиће се систем управљања документима – увешће се сет стандардних поступака који контролишу креирање и одобравање докумената, прате верзије докумената, обезбеђују управљање складиштем докумената из ког се лако могу претраживати документи, итд.
- Увешће се анализа ефеката прописа како би се послови из изворне и поверене надлежности спроводили на ефикасан и делотворан начин.
- Успоставиће се евиденција о поднетим захтевима, предлозима, жалбама, односно механизам за редовну анализу поступању по захтевима, предлозима, жалбама и формилисање препорука за унапређење рада управа – Кроз евиденцију о поднетим захтевима, предлозима, жалбама, без обзира на њихову основаност, органи ЈЛС имају увид у рад првостепених органа у градским управама и другим субјектима који решавају о правима и обавезама грађана, те се на основу тога могу предузети одређене мере за побољшање квалитета одређене услуге.

- Успоставиће се систем извештавања (у пуном капацитету и уједначен у различитим управама) као и на унапређењу других управљачко-организационих аспеката у локалној самоуправи.

Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет ЈЛС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Све управе и органи
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број унапређених процеса/система/процедура

Мера 20.2: Развој људских ресурса у градским управама

Мера се односи на активности које су усмерене на пуну примену организационо-кадровских инструмената за све процесе управљања људским ресурсима у градским управама Града Ужица.

Мера подразумева спровођење следећих група активности: Организационо и техничко јачање јединице за управљање људским ресурсима у градској управи; Унапређење и ажурирање базе података о људским ресурсима у градској управи – електронска кадровска евиденција; Анализу потреба за стручним усавршавањем и израду програма; Спровођење континуираних обука запослених са циљем јачања њихових компетенција; Анализу радних места и усклађивање потреба са Правилником о систематизацији и организацији радних места

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет ЈЛС, РС, СКГО, Национална академија за јавну управу, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	све управе, органи и службе
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	континуирано
Тип мере:	Информативно-едукативна

Показатељи учинка (опционо):

Број обука, семинара и тренинга које су похађали запослени

Мера 20.3: Техничко опремање градских управа

У оквиру ове мере набавиће се опрема која је неопходна за развој е-управе у ГУ Ужице, што подразумева занављање/набавку одговарајуће рачунарске (хардвер адекватног квалитета) и друге опреме (штампачи, скенери, регистровани/лиценцирани софтвери, и друго).

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000,00 динара годишње

средстава:

Могући извори финансирања:	Буџет ЈЛС, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	све управе, органи
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	континуирано

Показатељи учинка (опционо):

- Број дигитализованих поступака

Мера 20.4: Успостављање механизма за мерење задовољства корисника услугама које пружа ЈС

У оквиру ове мере успоставиће се механизам за оцењивање рада органа градских управа од стране корисника, односно грађана.

Прво ће се припремити обрасци са питањима који се односе на оцењивање рада органа ГУ и квалитета услуга. Ти обрасци ће бити доступни у Услужном центру и на званичној интернет страници Града Ужица грађанима који би требало да их попуне.

У оквиру ове мере дефинисаће се периоди у којима ће се обрађивати прикупљени подаци и формулисати препоруке за унапређење (на пример кватрално), као и начини (методе, алати и технике) које ће се том приликом примењивати.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	/
Могући извори финансирања:	/
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	сви органи и све управе
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	Континуирано од 2023. године

Показатељи учинка (опционо):

- Број спроведених оцењивања
- Број грађана-учесника
- Број формулисаних препорука
- Средња оцена задовољства корисника

Мера 20.5: Формирање електронског регистра (базе) административних поступака

У оквиру ове мере формираће се електронски регистар (база) административних поступака у сагласности са СКГО моделима. Модели административних поступака СКГО примењиви су у оквиру свих организационих јединица које спроводе поступке из поверених надлежности.

База треба да обухвата поверене и поступке из изворне надлежности за све административне поступке који се обављају у ГУ Ужице и треба да буде доступна на интернет презентацији града Ужица.

Доступност базе административних поступака на интернет сајту града омогућава грађанима и привреди увид и претрагу свих поступака које спроводи ГУ, као и информације о потребним документима, формуларе захтева за све поступке, износе такси и накнада као и рокове у којима треба да се спроведе поступак. Тиме се утиче на повећање транспарентности и информисаности шире јавности и пре свега грађана и

привреде о надлежностима и услугама ГУ, али и подиже ефикасност целог поступка, јер се на једном месту налазе сви релевантни подаци о поступку, што олакшава поступање извршилаца у ГУ и самих странака.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Све управе и органи
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> Број административних поступака у електронској бази

Мера 20.6: Успостављање електронске писарнице (е-писарнице)

Ова мера се односи на набавку електронске писарнице, односно апликативног решења за електронско праћење предмета од момента његове пријаве па током кретања предмета, до његовог коначног решења.

У поступцима који се воде пред ГУ Ужице, службеници обавештавају странку о изменама прописа који су релевантни за остваривање њених права и на праву заснованих интереса, примењујући ЗУП. У овој области, простор за унапређење постоји и у домену праћења тока предмета електронским путем, кроз систем е-писарнице, који би био доступан на веб презентацији града и путем кога би странке могле да уношењем идентификационог кода прате кретање свог предмета и поштовање инструкционих рокова предвиђених ЗУП-ом и другим законима којима су уређени посебни управни поступци.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, МДУЛС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
Други учесници у спровођењу:	Све управе и органи
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	<ul style="list-style-type: none"> Број управних поступака у е-писарници

Приоритетни циљ 21: Унапређење информисања грађана и повећање њиховог учешћа у процесима планирања и доношења одлука

Овај циљ треба да омогући бољу информисаност грађана и њихово веће укључивање у процесе планирања и доношења одлука, на приступачан и једноставан начин.

Директна комуникација са грађанима и посетиоцима омогућиће се ширењем досега већ доступних канала (нпр. сандучића за похвале/притужбе/упите) и увођењем нових, дигиталних канала комуникације. Међу предвиђеним каналима су:

- Кратка питања и анкете о специфичним питањима која се спроводе кроз профиле на друштвеним мрежама (Twitter, Facebook) или Google Forms;
- Алат за давање доприноса у развоју буџета;
- Коришћење постојеће апликације „Заједно до добрих одлука”;
- Коришћење постојећег информационог система (Систем 48);
- Стални комуникацијски оквир за предлоге и похвале;
- Класични канали комуникације: позивање грађана на јавне расправе и постављање сандучића у које грађани могу убацивати своје похвале, притужбе или молбе у издвојеним насељима.

Веома је важно да увек постоји и канал комуникације који је приступачан оним грађанима који (због старости, болести, недостатка превозних средстава) не могу често да долазе у центар, а са друге стране да је обезбеђена приступачности и оним лицима која не умеју да користе дигиталну технологију.

На претходно описани начин редовно ће се отворати простор за укључивање грађана у одлуке градске управе, стратешка планирања, планирања буџета, те њихово *ad hoc* давање предлога, похвала и критика. При томе ће се водити рачуна да сваки облик укључивања грађана подразумева и квалитетну припрему и презентацију материјала која грађанима олакшава њихово разумевање и давање релевантног доприноса.

У оквиру овог приоритетног циља унапредиће се веб презентација Града Ужица, како би била адекватнија, прегледнија и лакша за претрагу.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Медијана годишњег индекса оцене о унапређењу учинка градске управе Ужица у области укључивања грађана у буџетске процесе у периоду 2023-2030.	-	110 (2030.)	Извештај о локалном индексу партиципативности (Пројекат „МЕД3“)
Медијана годишњег индекса оцене о унапређењу учинка градске управе Ужица у области укључивања грађана у поступку доношења локалних прописа и јавних политика у периоду 2023-2030.	-	110 (2030.)	Извештај о локалном индексу партиципативности (Пројекат „МЕД3“)
Процент грађана (у односу на укупан број становника) који имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката у периоду 2023-2030. године (%)	-	25 (2030.)	Извештај Одељења за односе са јавношћу
Учешће грађанки у укупном броју грађана који имају директну	-	50 (2030.)	Извештај Одељења за односе са

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
корист од буџетке подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката у периоду 2023-2030. (%)			јавношћу
Учешће осетљивих група (ОСИ, Роми, старији 65+) у укупном броју грађана који имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката у периоду 2023-2030. (%)	-	20 (2030.)	Извештај Одељења за односе са јавношћу

Мере за постизање Приоритетног циља 21

Мера 21.1: Унапређење регулаторног, организационог и финансијског оквира

Сврха ове мере је да се направи основа (дефинисањем регулаторног, организационог и финансијског оквира) која доводи до бољег информисања грађана и повећања њиховог учешћа у процесима планирања и доношења одлука.

То подразумева јачање капацитета за креирање и спровођење механизма за укључивање грађана у локалном одлучивању, као и развој система за праћење и партиципативну процену ефеката плана активности за укључивање грађана у процесе доношења одлука

У оквиру ове мере радиће се на томе да у свакој од градских управа један од запослених ради на унапређењу партиципације грађана, као и да се унапреде знања и вештине запослених за креирање и спровођење механизма за укључивање грађана у локалном одлучивању.

Радиће се на побољшању квалитета извештаја са јавних расправа, развоју и унапређењу механизма за веће укључивање на нивоу месних заједница, укључивању осетљивих група. Такође ће се радити на успостављању система за праћење укључивања грађана, а нарочито месних заједница, осетљивих група и сл.

У оквиру ове мере радиће се на унапређењу е финансијског оквира, што подразумева издвајање буџетских средстава за пројекте идентификоване кроз учешће грађана, пројекте за неразвијене руралне заједнице, за осетљиве категорије (укључујући пројекте за смањење родне неравноправности).

Тип мере: Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава: (биће накнадно дефинисано)

Могући извори финансирања: Буџет Града Ужица

Одговорност за спровођење (носилац мере): Град Ужице

Други учесници у спровођењу: -

Одговорност за праћење: Градско веће

Период спровођења: средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Број развијених механизма за укључивање грађана

- Број систематизованих радних места за креирање и спровођење механизма за укључивање грађана у одлучивање
- Оцена квалитета извештаја са јавних расправа о локалном буџету
- Број развијених механизма за укључивање грађана/МЗ/осетљивих група
- Буџетска издвајања за пројекте идентификоване кроз учешће грађана
- Број укључених грађана у тело за процену ефеката плана активности за укључивање грађана

Мера 21.2: Информисање, консултације и активно укључивање грађана

У оквиру ове мере радиће се на спровођењу механизма за активно информисање грађана ради учешћа у локалном одлучивању, као и спровођењу механизма за консултовање и активно укључивање грађана у одлучивање о локалном буџету и поступку доношења локалних прописа и јавних политика. Радиће се на обукама запослених у области информисања грађана, унапређењу и спровођењу плана информисања грађана о јавним расправама и другим облицима укључивања, информисања грађана на нивоу месних заједница, као и информисања осетљивих категорија грађана. Радиће се на обукама запослених у области консултовања и активног укључивања грађана у јавне расправе и друге облике укључивања грађана, као и спровођење партиципативних пројеката идентификованих кроз учешће грађана.

У оквиру ове мере прошириће се досег већ доступних канала и увешће се нови, дигитални канали комуникације. Поред тога, монтираће се сандучићи за похвале, притужбе или молбе у издвојенијим насељима.

Унапредиће се апликација „Заједно до добрих одлука”, која се налази на званичној интернет презентацији Града Ужица и представља корак ка транспарентнијем раду локалне самоуправе. Унапређење би требало да допринесе да се додатно дају и други предлози, не само они који се односе на документа/одлуке које су планирана за наредну седнице скупштине.

На званичној интернет презентацији отвориће се сандуче за похвале, притужбе или молбе.

Отвориће се профил на друштвеним мрежама (нпр. Facebook).

Развиће се web интерфејс за комуникацију с грађанима.

Израдиће се и операционализовати апликација за интеракцију грађана у припреми и праћењу спровођења буџета.

У оквиру ове мере унапредиће се веб презентација Града Ужица. Користиће се инструкције дате у Уредби о ближим условима за израду и одржавање веб презентације органа, како би се унапредила структура и дизајн ове презентације.

Додатно, успоставиће се редовна провера функционалности услуга доступних на интернет презентацији. То се нарочито односи на проверу интерактивности докумената и образаца предвиђених за преузимање.

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Одељење за односе са јавношћу
Други учесници у спровођењу:	Администратори градске интернет презентације, запослени у градској писарници

Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	средњорочно
Показатељи учинка (опционо):	
<ul style="list-style-type: none"> • Број нових канала комуникације • Број примењених унапређења • Број посета интернет страници на седмичном нивоу • Укупан број грађана (и мушкараца и жена) који имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката • Број грађанки који имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката • Број особа са инвалидитетом које имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката • Број Рома који имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката • Број старијих лица (65+) који имају директну корист од буџетске подршке кроз програме за финансирање партиципативних пројеката 	

Приоритетни циљ 22: Ужице – паметан град

Опредељење Града Ужица је да се развија као паметан град који користи информационе и комуникационе технологије (ИКТ) да побољша оперативну ефикасност, дели информације са јавношћу и обезбеди бољи квалитет јавних услуга и добробит грађана. Главни циљ је да оптимизује функције града и промовише економски раст уз истовремено побољшање квалитета живота грађана коришћењем паметних технологија и анализе података. Другим речима, поред технологије коју ће Ужице као паметан град користити, максимално ће се употребљавати резултати рада аналитичара података у сврху процене информација које пружају системи паметних градова како би се решили проблеми и пронашла побољшања.

У оквиру овог приоритетног циља Град Ужице ће радити на развоју партнерстава са приватним сектором, јер успех паметног града зависи од односа између јавног и приватног сектора, пошто велики део посла на стварању и одржавању окружења заснованог на подацима не спада у надлежност локалне управе.

У оквиру овог приоритетног циља прво ће се израдити студија у којој би се идентификовали сви системи који би требало да буду укључени у „паметан град“, изабрало најбоље решење за основну платформу, а потом би се радило на примени утврђених решења.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Процент покривености јавне расвете „паметном уличном расветом“	0 (2022.)	80 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Процент паркинг места у надлежности ЈКП који су у	0 (2022.)	50 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
систему „паметног паркинга“			развој
Број локација на којима су постављени „паметни пуњачи“ за електричне аутомобиле	0 (2022.)	3 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Број примењених решења „паметних зграда“ на јавним објектима	0 (2022.)	1 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Број јавних објеката у систему „паметног енергетског менаџмента“	0 (2022.)	5 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Покривеност услуге прикупљања отпада „паметним управљањем отпада“ (%)	0 (2022.)	20 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој
Покривеност зелених површина системом „паметних зелених површина“ (%)	0 (2022.)	20 (2030.)	Извештај ГУ за инфраструктуру и развој

Мере за постизање Приоритетног циља 22

Мера 22.1: Израда студије за „паметан град“

Сврха ове мере је да се уради студија која ће помоћи доносиоцима одлука да се одреде који системи треба да буду обухваћени „паметним градом“.

Израда студије обухвата идејне пројекте и план имплементације сваког подсистема паметног града. Треба напоменути да израда студије мора обухватати начин интеграције свих подсистема у глобални систем надзора и управљања са једног централног места и на тај начин обезбедити могућност адекватног праћења рада сваког подсистема, тј. софтвер са извршним и корисничким интерфејсом за лак надзор и контролу.

Тип мере: Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава: 1.000.000,00 динара

Могући извори финансирања: Буџет Града Ужица, ИПА фондови, средства РС

Одговорност за спровођење (носилац мере): Град Ужице

Други учесници у спровођењу: Јавна предузећа, установе

Одговорност за праћење: Градско веће

Период спровођења: средњорочно

Показатељи учинка (опционо):

- Урађена студија – циљна вредност: 1

Мера 22.2: Примена „паметних решења“

Ова мера ће се спровести по завршетку израде студије.

Обухватаће примену решења на која је студија указала као приоритетна и која могу да дају највећи допринос унапређењу квалитета јавних услуга и добробити грађана.

У оквиру ове мере могуће је спровести следеће:

- Имплементацију постојећих решења „паметне уличне расвете“
- Имплементацију постојећих решења „паметног паркинга“ (за затворене, отворене паркинге и сл.)
- Постављање паметних пуњача за електричне аутомобиле
- Имплементацију решења паметних зграда на објектима јавних инстиуција због регулације потрошње енергије на грејање, хлађење и расвету где се расипа највећа количина енергије (пилот пројекат).
- Примену решења за регулацију потрошње енергије на грејање, хлађење и расвету
- Израду детаљног плана решења за начин прикупљања отпада, начин праћења напуњености канти или контејнера за отпад и имплементацију софтверског решења са аналитиком за најефикаснији начин обиласка руте при прикупљању отпада и спровођење, а потом и спровођење тог плана
- Имплементацију система аутоматског наводњавања и праћења тренутног стања зелених површина.

Ове подсистеме могуће је проширити системима за:

- Праћење водостаја реке Ђетиње, праћење водостаја потока који проичу кроз град, упозорење од поплава
- Праћење гужве у саобраћају и информисање путем јавних лед дисплеја,
- Праћење временских услова локално на подручјима града и обавештење пољопривредника у случају погоршања временских услова
- Праћење параметара загађења ваздуха (системи већ постоје, могу се проширити и треба их интегрисати у централни систем), као и постављањем паметних клупа за пуњење мобилних телефона или тротинета

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	(биће накнадно дефинисано)
Могући извори финансирања:	Буџет Града Ужица, ИПА фондови, средства РС
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Град Ужице
Други учесници у спровођењу:	-
Одговорност за праћење:	Градско веће
Период спровођења:	дугорочно
Показатељи учинка (опционо):	
• Број јавних услуга код којих су примењена паметна решења	

Примена циљева одрживог развоја на локалном нивоу и усклађеност са ЕУ преговарачким поглављима

Процес реформи кроз који Република Србија тренутно пролази у сврху приступања ЕУ, као један од најприоритетнијих националних стратешких циљева, није достижан без процеса трансформације и реорганизације на локалном нивоу. С тим у вези планирање развоја унутар локалних самоуправа мора бити усклађено са приоритетима из преговарачких поглавља и са правним тековинама и главним правцима јавних политика ЕУ чије се спровођење одвија на нивоу градова и општина. Прилагођавање глобалних циљева нижим нивоима планирања посматра се као „локализација Циљева одрживог развоја”. Методолошки посматрано, ово значи да је приликом израде Плана развоја града Ужица направљена веза са Агендом 2030 за одрживи развој Уједињених нација, чији циљеви, који се односе на три димензије одрживог развоја: економску, социјалну и димензију животне средине, зависе пре свега од резултата спровођења на локалном нивоу. Агенда 2030, усвојена 2015. године на самиту Уједињених нација, са својих **17 циљева одрживог развоја, 169 подциљева мерених помоћу 231 индикатора**, представља смернице које свака земља треба да усвоји и прилагоди сопственим приоритетима.

Узимајући у обзир да су Циљеви одрживог развоја компатибилни са ЕУ преговарачким поглављима, води ка томе да је допринос остваривању глобалних циљева у потпуности компатибилан са процесом приступања Европској унији, којем Република Србија стреми. У више наврата је већ речено да се град Ужице приликом дефинисања приоритетних циљева и мера, као и показатеља исхода, водио принципима локализације Циљева одрживог развоја, чиме су препознате мере које су од значаја за локалну самоуправу и чија реализација у мањој или већој мери доприноси постизању једног или више глобалних циљева.

Табела 6. Веза приоритетних циљева Плана развоја града Ужица за период 2023-2030. са Циљевима одрживог развоја (Агенда 2030) у ЕУ преговарачким поглављима

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
<p>Приоритетни циљ 1. Унапређење урбанизма и просторног планирања у функцији планског развоја града</p>	<p> Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>11.4 Појачати напоре да се заштити и очува светска културна и природна баштина</p> <p>11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима</p> <p> Циљ 15. Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути</p> <p>15.9 До 2020. интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у</p>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
	<p>национално и локално планирање, развојне процесе, стратегије за смањење сиромаштва и извештаје</p> <p>15.а Мобилисати и значајно повећати финансијска средства из свих извора ради очувања и одрживог коришћења биодиверзитета и екосистема</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 27. Животна средина и климатске промене</p>
<p>Приоритетни циљ 2. Заштита и унапређење животне средине</p>	<p> Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>11.4 Појачати напоре да се заштити и очува светска културна и природна баштина</p> <p>11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима</p> <p> Циљ 15. Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути</p> <p>15.9 До 2020. интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање, развојне процесе, стратегије за смањење сиромаштва и извештаје</p> <p>15.а Мобилисати и значајно повећати финансијска средства из свих извора ради очувања и одрживог коришћења биодиверзитета и екосистема</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 27. Животна средина и климатске промене</p>
<p>Приоритетни циљ 3. Одрживи развој туризма и повећање броја туриста</p>	<p> Циљ 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све</p> <p>8.9: До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе</p> <p> Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње</p> <p>12.6. Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише</p>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
	локалну културу и производе ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 20 Предузетништво и индустријска политика
Приоритетни циљ 4. Одрживи развој тржишно оријентисане и конкурентне пољопривреде	 <p>Циљ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду</p> <p>2.3: До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде;</p> <p>2.4: До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла;</p> ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 11. Пољопривреда и рурални развој
Приоритетни циљ 5. Унапређење система за управљање отпадним водама	 <p>Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарне услове за све.</p> <p>6.3 До краја 2031. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непрочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу.</p> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама</p> <p>11.а Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања</p> ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 27: Животна средина и

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
<p>Приоритетни циљ 6. Унапређење система за управљање отпадом</p>	<p>климатске промене; 27.4 Управљање водама</p> <p> Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим 11.6: До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима</p> <p> Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње 12.4: До 2030. постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада током читавог њиховог употребног циклуса, у складу са договореним међународним оквирима, и значајно смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште како би се што више умањили њихови негативни утицаји на здравље људи и животну средину 12.5: До 2030. значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редуkcију, рециклирање и поновно коришћење</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 27: Животна средина и климатске промене</p>
<p>Приоритетни циљ 7. Унапређење водоснабдевања</p>	<p> Циљ 6: Успоставити санитарне услове и приступ пијаћој води за све Потциљ 6.3: До краја 2030 унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непочишћених вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу Циљ ....</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 27: Животна средина и климатске промене; 27.4 Управљање водама</p>
<p>Приоритетни циљ 8. Унапређење система саобраћаја</p>	<p> Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим 11.2 До 2031. обезбедити приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица</p>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
	<p>11.3 До 2031. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама</p>
	<p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 14 – Транспортна политика</p>
<p>Приоритетни циљ 9. Развој система зеленила и унапређење комуналних услуга чишћења и одржавања јавних зелених површина и јавне расвете</p>	<div data-bbox="456 426 586 552" style="display: inline-block; vertical-align: top;"> <p>11 ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</p> </div> <p>Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим</p> <p>11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама.</p> <p>11.7 До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом.</p> <p>11.6 До 2020. значајно повећати број градова и људских насеља који усвајају и примењују интегрисане политике и планове усмерене ка инклузији, ефикасности ресурса, ублажавања и прилагођавања климатским променама, отпорности на елементарне непогоде. Такође развити и применити, у складу са Сендаи оквиром за смањење ризика од будућих катастрофа 2015–2030, холистичко управљање ризицима од елементарних непогода на свим нивоима.</p> <div data-bbox="456 1073 586 1199" style="display: inline-block; vertical-align: top;"> <p>7 ДОСТУПНА И ОБНОВЉИВА ЕНЕРГИЈА</p> </div> <p>Циљ 7: Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све</p> <p>7.3 До краја 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности.</p>
	<p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 27: Животна средина и климатске промене</p>
<p>Приоритетни циљ 10. Развој одрживе енергетике</p>	<div data-bbox="456 1400 586 1526" style="display: inline-block; vertical-align: top;"> <p>7 ДОСТУПНА И ОБНОВЉИВА ЕНЕРГИЈА</p> </div> <p>Циљ 7. Доступна и обновљива енергија</p> <p>7.2 До 2031. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу.</p> <p>7.3 До 2031. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности.</p> <div data-bbox="456 1682 586 1808" style="display: inline-block; vertical-align: top;"> <p>11 ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</p> </div> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>11.3 До 2031. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и</p>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
	<p>капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама</p> <div data-bbox="456 344 581 470" style="display: inline-block; text-align: center;"> <p>12 ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА</p> </div> <p>Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње</p> <p>12.2. До 2031. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 15 Енергетика</p>
<p>Приоритетни циљ 11. Унапређење пословног амбијента</p>	<div data-bbox="456 632 581 758" style="display: inline-block; text-align: center;"> <p>9 ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА</p> </div> <p>Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p>9.1. Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтином и једнаком приступу за све</p> <p>9.4. До 2031. унапредити инфраструктуру и прилагодити индустрије како би постале одрживе, уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и већим усвајањем чистих и еколошки исправних технологија и индустријских процеса, при чему ће све земље предузети активности у складу са својим одговарајућим капацитетима</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика</p>
<p>Приоритетни циљ 12. Развој и унапређење тржишта рада</p>	<div data-bbox="456 1209 581 1335" style="display: inline-block; text-align: center;"> <p>8 ДОСТОЈАНСТВЕН РАД И ЕКОНОМСКИ РАСТ</p> </div> <p>Циљ 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све</p> <p>8.5: До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности;</p> <p>8.6: До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке;</p> <p>8.6: До 2020. развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“ Међународне организације рада;</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање</p>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
<p>Приоритетни циљ 13. Повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="background-color: #c00000; color: white; padding: 5px; margin-right: 10px;">4 КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ</div> </div> <p>Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p> <p>4.2: До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање.</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 26 – Образовање и култура</p>
<p>Приоритетни циљ 14. Унапређење услова у основним и средњим школама</p> <p>Приоритетни циљ 15. Стварање услова за „Ужице-универзитетски центар“</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="background-color: #c00000; color: white; padding: 5px; margin-right: 10px;">4 КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ</div> </div> <p>Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p> <p>4.5 До 2031. елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ свим нивоима образовања и стручном оспособљавању за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом, аутохтоно становништво и децу у рањивим ситуацијама</p> <p>4.а Изградити и побољшати образовне установе које су прилагођене деци, особама са инвалидитетом и припадницима различитог пола, као и обезбедити безбедно, ненасилно, инклузивно и делотворно окружење за учење за све</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 26 – Образовање и култура</p>
<p>Приоритетни циљ 16. Унапређење квалитета и доступности услуга социјалне заштите</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="background-color: #c00000; color: white; padding: 5px; margin-right: 10px;">1 СВЕТ БЕЗ СИРОМАШТВА</div> </div> <p>Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима.</p> <p>1.3: Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући и најугроженије, и до краја 2030. обухватити значајан број сиромашних и рањивих.</p> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање</p>
<p>Приоритетни циљ 17. Унапређење културних садржаја за децу и младе</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="background-color: #c00000; color: white; padding: 5px; margin-right: 10px;">4 КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ</div> </div> <p>Циљ 4: Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности за целоживотно учење.</p> <p>4.7: До краја 2030 обезбедити да сви ученици/це стекну знања и вештине потребне да се унапреди одрживи развој, између осталог и путем едукације за одрживи развој, одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасиља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју</p>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
<p>Приоритетни циљ 18. Унапређење услова за бављење спортом и спровођење омладинске политике</p>	<p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 26 – Образовање и култура</p> <div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="width: 60px; text-align: center;"> <p>9 ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА</p> </div> <div style="flex-grow: 1;"> <p>Циљ 9: Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p>9.1 Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтином и једнаком приступу за све.</p> </div> </div> <div style="display: flex; align-items: flex-start; margin-top: 10px;"> <div style="width: 60px; text-align: center;"> <p>11 ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</p> </div> <div style="flex-grow: 1;"> <p>Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>11.7 До 2031. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом</p> </div> </div>
<p>Приоритетни циљ 19. Унапређење услова за очување јавног здравља и промоција здравих стилова живота</p>	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="width: 60px; text-align: center;"> <p>3 ДОБРО ЗДРАВЉЕ</p> </div> <div style="flex-grow: 1;"> <p>Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација</p> <p>3.7 До 2031. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме</p> <p>3.8 Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и јефтиних основних лекова и вакцина за све.</p> </div> </div> <p>ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 28 – Заштита потрошача и заштита здравља</p>
<p>Приоритетни циљ 20. Унапређење квалитета услуга локалне самоуправе</p>	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="width: 60px; text-align: center;"> <p>5 РОДНА РАВНОПРАВНОСТ</p> </div> <div style="flex-grow: 1;"> <p>Циљ 5. Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p> <p>5.5 Обезбедити да жене у потпуности и ефективно учествују и имају једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу</p> </div> </div>

Приоритетни циљ	Циљеви/подциљеви одрживог развоја (Агенда 2030) и ЕУ преговарачка поглавља
	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="background-color: #f4a460; padding: 5px; margin-right: 10px; text-align: center;"> 9 <small>ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА</small> </div> <div> <p>Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p>9.с Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2031</p> </div> </div> <div style="display: flex; align-items: flex-start; margin-top: 10px;"> <div style="background-color: #f4a460; padding: 5px; margin-right: 10px; text-align: center;"> 11 <small>ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</small> </div> <div> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> </div> </div> <p style="background-color: #fce4d6; padding: 5px; margin-top: 5px;">ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 10 – Информационо друштво и медији</p>
<p>Приоритетни циљ 21. Унапређење информисања грађана и повећање њиховог учешћа у процесима планирања и доношења одлука</p>	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="background-color: #f4a460; padding: 5px; margin-right: 10px; text-align: center;"> 9 <small>ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА</small> </div> <div> <p>Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p>9.с Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2031</p> </div> </div> <div style="display: flex; align-items: flex-start; margin-top: 10px;"> <div style="background-color: #f4a460; padding: 5px; margin-right: 10px; text-align: center;"> 11 <small>ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</small> </div> <div> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> </div> </div> <p style="background-color: #fce4d6; padding: 5px; margin-top: 5px;">ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 10 – Информационо друштво и медији</p>
<p>Приоритетни циљ 22. Ужице – паметан град</p>	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="background-color: #f4a460; padding: 5px; margin-right: 10px; text-align: center;"> 9 <small>ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА</small> </div> <div> <p>Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p>9.с Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2031</p> </div> </div> <div style="display: flex; align-items: flex-start; margin-top: 10px;"> <div style="background-color: #f4a460; padding: 5px; margin-right: 10px; text-align: center;"> 11 <small>ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</small> </div> <div> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> </div> </div> <p style="background-color: #fce4d6; padding: 5px; margin-top: 5px;">ЕУ преговарачко поглавље: Поглавље 10 – Информационо друштво и медији</p>

ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА

Начин спровођења и начин праћења спровођења плана развоја

Циљеви развојног плана су постављени тако да теже остварењу визије града Ужица кроз спровођење конкретних мера у циљу решавања/ублажавања кључних дугорочних и краткорочних проблема заступљених на подручју ове локалне самоуправе. Сви циљеви дефинисани Планом развоја усклађени су са Циљевима одрживог развоја Уједињених нација, чиме Град Ужице исказује комплементарност и тежњу ка истим циљевима које су дефинисале светске организације. Да би се остварене позитивне промене могле сагледати у одређеном временском периоду, плански процес дефинише и начела и оквире за праћење спровођења Плана развоја. У складу са Законом о планском систему под праћењем спровођења планских докумената се подразумева прикупљање и анализа података током спровођења Плана развоја, односно мера дефинисаних овим планским документом. Поменути процеси служе да би се утврдило да ли реализација мера води у правцу остварења дефинисаних циљева и да ли се предвиђене мере и активности спроводе по постављеној динамици и ефикасно.

План развоја града Ужица усвојен је за временски период 2023. до 2030. године, као највиши документ развојног планирања на нивоу града, у којем су детаљније разрађене мере којима се доприноси реализацији предвиђених приоритетних циљева. Поред наведеног Град Ужице ће у складу са законским оквиром и подзаконским актима ближу разраду мера, све до нивоа активности у појединим областима развоја, вршити доношењем и спровођењем средњорочних планова. То у суштини значи да се операционализација Плана развоја, а у складу са Уредбом о методологији израде средњорочних планова, врши путем трогодишњих средњорочних планова синхронизованих са процесом буџетирања и финансијског планирања. Узимајући у обзир међусобну повезаност плана развоја и средњорочних планова, као и то да се у оба документа дефинишу одговарајући показатељи, управо средњорочни планови представљају основ за праћење и вредновање учинака и остварених позитивних промена у приоритетним областима развоја.

Планом развоја за дефинисане мере се идентификују и надлежни актери, као што су градске управе, одељења унутар градских управа, јавне установе и предузећа које ће током планског периода бити носиоци спровођења Плана развоја. У складу са важећим законским оквирима који регулишу област планског система, улогу управљачког тела надлежног за процес спровођења Плана развоја града Ужица имаће **носиоци мера дефинисани Планом развоја**, задужени за континуирано прикупљање и анализу података, којим ће се вршити вредновање постигнутих учинака као квантитативни основ за израду извештаја о спровођењу Плана развоја. У том смислу, улога координатора припашће **Градском већу** у проширеном саставу, кроз надлежности над процесом спровођења, праћења напредовања и извештавања. У евентуалним одступањима од Плана развоја, Градском већу ће припасти и надлежност над дефинисањем корективних мера и алтернативних решења путем ревизије планског документа. Суштински, оперативну улогу у седмогодишњем планском процесу ће имати **градске управе и одељења**, као носиоци спровођења мера на локалном нивоу.

Нагласак треба ставити на то да ово нису једнократни послови и одговорности већ континуирани процеси, који ће се прожимати кроз читав седмогодишњи период спровођења развојног документа.

Вредновање учинака плана развоја

Закон о планском систему јасно дефинише и обавезу вредновања учинака јавних политика. Ово подразумева оцену ефикасности и ефективности спроведених јавних политика, њених учинака на основу утемељених и релевантних података и анализа у циљу преиспитивања и унапређења плана развоја, или пак дефинисања корективних мера и ревизију документа. За разлику од процеса праћења спровођења Плана развоја града Ужица који подразумева континуирану активност, **вредновање учинака Плана развоја подразумева његову оцену**, која ће се спроводи периодично током седмогодишњег периода важења Плана развоја, са циљем да се измере достигнућа и позитивне промене.

Да би се установио степен остварених промена и измерили ефекти, вредновање ће се базирати на прикупљеним подацима, што значи да ће се процес вредновања учинака реализовати тек после процеса праћења спровођења Плана развоја града Ужица. На основу резултата вредновања, дефинисаће се даље радње планског процеса, односно одлуке о томе да ли је потребно додатно унапредити и надоградити План развоја или извршити његове корекције. Суштина ове фазе се огледа у чињеници да је вредновање позитивних промена могуће само ако се на почетку планског процеса, тј. у процесу анализе и прегледа постојећег стања јасно утврде и измере почетне вредности на основу којих ће се континуираним процесом мониторинга утврђивати степен достигнућа и учинака. На овим принципима урађен је и План развоја града Ужица, који је руководећи се јавним политикама ЕУ, и глобалним циљевима одрживог развоја, дефинисао базне вредности свих индикатора, чијим се мерењем обезбеђују адекватна сазнања о напретку ситуације у приоритетним областима.

Извештавање и ревизија плана развоја

Извештавање о реализацији и постигнутим учинцима плана развоја подразумева објективно, и благовремено обавештавање заинтересованих страна и циљних група о томе на који начин се спроводио План развоја у претходном периоду почев од момента његовог усвајања. Закон о планском систему прописује обавезу извештавања о спровођењу Плана развоја на годишњем нивоу, као и извештавања о учинцима спровођења Плана развоја по истеку сваке треће календарске године од његовог доношења.

Додатно, ЗПС прописује и обавезу де се и годишњи **Извештај о спровођењу Плана развоја и Извештај о учинцима спровођења** тог плана, објављује се на званичној интернет страници града Ужица.

На основу усвојених извештаја Градском већу и Скупштини града Ужица се пружа могућност **ревизије планског документа**, на основу чега ће се приступити изради предлога измена и допуна Плана развоја, по процедурама прописаним за његово усвајање.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Чланови Координационог тима, тематских радних група/подгрупа и
Партнерског форума

Прилог 2: Преглед и анализа постојећег стања – економски развој

Прилог 3: Преглед и анализа постојећег стања – инфраструктура и заштита животне
средине

Прилог 4: Преглед и анализа постојећег стања – друштвени развој

Прилог 5: Преглед и анализа постојећег стања – добра управа

Прилог 1: Чланови Координационог тима, тематских радних група/подгрупа и Партнерског форума

Координациони тим у изради Плана развоја града Ужица 2023-2030

Председник

1. др Јелена Раковић Радивојевић, градоначелница

Координатор

2. Бранислав Митровић, председник Скупштине града.

Чланови

3. Драгољуб Стојадиновић, заменик градоначелника

4. Предраг Гавовић, помоћник градоначелнице за имовинско правне послове

5. Мирјана Радивојчевић, помоћница градоначелника за популациону политику

6. Бобан Перишић, начелник Златиборског управног округа

7. Славко Лукић, Регионална развојна агенција Златибор

8. Ана Лапчевић, директор Регионалне привредне коморе Златиборског округа

9. Никола Максимовић, директор ЈП „Ужице развој“ Ужице

10. Срђан Недељковић, члан Градског већа за јавна предузећа

11. Владимир Синђелић, члан Градског већа за месне заједнице

12. Ратко Трмчић, члан Градског већа за друштвене делатности

13. Слободан Грбић, члан Градског већа за социјалну политику

14. Слободан Кузмановић, члан Градског већа за привреду и пољопривреду

15. Зоран Лазич, члан Градског већа за ванредне ситуације

16. Слободан Шилковић, члан Градског већа за саобраћај

17. Нада Јовичић, члан Градског већа за заштиту животне средине, енергетску ефикасност и туризам

18. Миодраг Петковић, члан Градског већа за буџет и финансије

19. Милан Станимировић, начелник Градске управе за послове органа града, општу управу и друштвене делатности

20. Мирјана Дрндаревић, начелник Градске управе за финансије

21. Предраг Милутиновић, Градска управе за урбанизам, изградњу и имовинско правне-послове

22. Зоран Милитаров, начелник Градске управе за инспекцијске послове и комуналну полицију

23. Радмила Баћковић, начелник Градске управе за инфраструктуру и развој

24. Светлана Кљајић, заменик градског правобраниоца

25. Миломир Пантовић, руководилац Службе интерне ревизије

26. Иван Марић, председник Градске општине Севојно

27. Никола Николић, шеф одсека за Локални економски развој града

28. Милош Миливојевић, Одељење за односе с јавношћу

29. Наталија Василић, Савет за родну равноправност града Ужица

30. Ненад Петровић, Савет за младе града Ужица

31. Небојша Сарван, Координатор за сарадњу са организацијама Цивилног друштва

32. Наташа Вукашиновић, земеник секретара Скупштине града

Секретар

34. Милојка Босић, одсек за Локални економски развој града

Тематске радне групе/подгрупе:

1. Јавна управа и добро управљање

Руководилац: Драгољуб Стојадиновић

Чланови:

1. Никола Максимовић, Јавно предузеће „Ужице развој“
2. Радмила Баћковић-Шојић, Градска управа за финансије, Град Ужице
3. Милица Секулић, Градска управа за финансије, Град Ужице
4. Горица Тановић, Градска управа за финансије, Град Ужице
5. Бранка Будимир, Савет за родну равноправност града Ужица
6. Јелена Радовић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
7. Драгана Николић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
8. Надица Јовановић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице

2. Финансије

Руководилац: Миодраг Петковић

Чланови:

1. Мирјана Дрндаревић, Градска управа за финансије, Град Ужице
2. Ана Јоловић, Директорка Пројекта Реформа локалних финансија II у Србији (РЕЛОФ 2)
3. Радмила Баћковић-Шојић, Градска управа за финансије, Град Ужице
4. Ана Јовановић, Градска управа за финансије, Град Ужице
5. Бранка Будимир, Савет за родну равноправност града Ужица

3. Комуналне делатности

Руководилац: Срђан Недељковић

Чланови:

1. Душко Љујић, Јавно комунално предузеће „Водовод“
2. Славко Лукић, Регионална развојна агенција Златибор
3. Бранислав Марић, Јавно комунално предузеће „Биоктош“
4. Зоран Пејић, Јавно предузеће „Ужице развој“
5. Радиша Марјановић, Савет за родну равноправност града Ужица
6. Анита Грујичић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице

4. Локална инфраструктура

Руководилац: Владимир Синђелић

Чланови:

1. Иван Марић, Градска општина Севојно

2. Никола Максимовић, Јавно предузеће „Ужице развој“
3. Данијела Миливојевић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
4. Зоран Пејић, Јавно предузеће „Ужице развој“
5. Милоје Марић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
6. Милан Лазић, Јавно предузеће „Ужице развој“
7. Снежана Милутиновић, Јавно комунално предузеће „Нискоградња“
8. Никола Секулић, Архитекта, Архимис д.о.о.
9. Младен Николић, Сектор за одржавање путева Србије I и II реда, Одељење Ужице
10. Душан Тошић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
11. Радиша Марјановић, Савет за родну равноправност града Ужица
12. Миливоје Јеремић, Заменик председника општине Севојно

5. Урбанизам, просторно планирање и грађевинарство

Руководилац: Ружа Пенезић

Чланови:

1. Мила Арсовић, Јавно предузеће „Ужице развој“
2. Весна Јованетић, Јавно предузеће „Ужице развој“
3. Радиша Марјановић, Савет за родну равноправност града Ужица
4. Мирослав Ивановић, Регионална развојна агенција Златибор

6. Саобраћај и комуникације

Руководилац: Слободан Шилковић

Чланови:

1. Дарко Драговић, Полицијска управа Ужице
2. Драгутин Друловић, Јавно предузеће „Ужице развој“
3. Милош Милутиновић, Техничка школа „Радоје Љубичић“
4. Јелена Дуловић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
5. Дарко Шимшић, Јавно предузеће „Ужице развој“
6. Мирјана Лазовић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
7. Драган Теофиловић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
8. Драгомир Ћитић, Црвени крст Ужице
9. Срђан Радовић, Удружење грађана „Родитељ“
10. Зоран Жунић, Светломатик д.о.о. Ужице
11. Жељко Шпијуновић, Србија воз а.д.
12. Предраг Вујић, Представник такси удружења Ужице
13. Александар Арсић, Техничка школа „Радоје Љубичић“
14. Тијана Костић, Савет за родну равноправност града Ужица

7. Јавна безбедност

Руководилац: Зоран Лазић

Чланови:

1. Зоран Милитаров, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице

2. Љиљана Трумбуловић, Академија струковних студија Западне Србије
3. Даница Ивановић, Академија струковних студија Западне Србије
4. Станко Стокић, Министарство унутрашњих послова, Сектор за ванредне ситуације
5. Југослав Јовановић, ЈВП „Србијаводе“
6. Миодраг Перовић, Министарство унутрашњих послова
7. Гордана Савић, Савет за родну равноправност града Ужица
8. Катарина Грујичић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
9. Радоје Стојић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
10. Љубица Јанковић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
11. Младенко Марковић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за област „пољопривреда“

8. Заштита животне средине и енергетика

Руководилац: Нада Јовичић

ПОДГРУПА 1. Енергетика

Руководилац подгрупе: Војо Ђоковић, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице

Чланови:

1. Бранко Филиповић, Јавно комунално предузеће Градска топлана Ужице
2. Данило Станковић, Ужице-гас а.д.
3. Биљана Радовић, Регионална развојна агенција Златибор
4. Душан Тошић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице,
5. Драгослав Остојић, Елкомонт д.о.о. Ужице,
6. др Милутин Ђуричић, професор у пензији
7. Милош Радојевић, Регионална развојна агенција Златибор
8. Дејан Филиповић, ЕПС, Електродистрибуција Ужице

ПОДГРУПА 2. Заштита животне средине

Руководилац подгрупе: Светлана Дракул, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице

Чланови:

1. Оливера Јањић, Завод за јавно здравље Ужице
2. Драган Чучковић, Завод за јавно здравље Ужице
3. Даница Ивановић, Власник агенције Еко заштита
4. Љиљана Трумбуловић, Академија струковних студија Западна Србија
5. Љиљана Рујевић, Министарство заштите животне средине, Републички инспектор заштите животне средине
6. Жељко Бабић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
7. Милован Павловић, Удружење грађана „Мали ренцери“ Ужице
8. Весна Јованетић, Јавно предузеће „Ужице развој“
9. Видоје Стевановић, Јавно комунално предузеће „Водовод“
10. Јована Матијевић, Јавно комунално предузеће „Водовод“

11. Ненад Ђокић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
12. Борко Вујовић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за област „екологија“

ПОДГРУПА 3. Управљање отпадом

Руководилац подгрупе: Марија Кутлешић, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице

Чланови:

1. Љиљана Трумбуловић, Академија струковних студија Западна Србија
2. Милош Радојевић, Регионална развојна агенција Златибор
3. Бранислав Марић, Јавно комунално предузеће „Биоктош“
4. Светлана Дракул, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице
5. Марина Туцовић, Удружење грађана „Женски центар“ Ужице
6. Момир Миловановић, Јавно комунално предузеће Дубоко Ужице

ПОДГРУПА 4. Управљање зеленим површинама

Руководилац подгрупе: Весна Јованетић, Јавно предузеће „Ужице развој“

Чланови:

1. Гордана Филиповић, Јавно комунално предузеће „Биоктош“
2. Марија Кутлешић, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице
3. Ана Димитријевић Љубичић, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице
4. Радоје Стојић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице
5. Миливоје Јеремић, Заменик председника општине Севојно

ПОДГРУПА 5. Нејонизујуће зрачење

Руководилац подгрупе: Душко Марковић, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице

Чланови:

1. Мирослава Јордовић Павловић, Академија струковних студија Западна Србија
2. Зоран Бакић, Телеком Србија
3. Ненад Ђокић, Градска управа за инспекцијске послове и комуналну полицију, Град Ужице

9. Привреда, конкурентност, пољопривреда и рурални развој

Руководилац: Слободан Кузмановић

ПОДГРУПА 1. Привреда

Руководилац подгрупе: Александар Тасић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице

Чланови:

1. Никола Ковачевић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
2. Милица Лекић Спасојевић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
3. Иван Гујаничић, Савет за родну равноправност града Ужица
4. Наташа Јовановић, Регионална развојна агенција Златибор

5. Владимир Мисаиловић, Регионална привредна комора Златиборског управног округа
6. Михаило Трнавчевић, Слободна зона Ужице
7. Милија Ристановић, Удружење предузетника Ужице
8. Милојка Босић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
9. Мијодраг Пејић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за област „привреда“
10. Никола Николић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
11. Савет за привреду за велика и средња предузећа

ПОДГРУПА 2. Пољопривреда

Руководилац подгрупе: Мирољуб Бранковић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице

Чланови:

1. Снежана Милановић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
2. Новица Петровић, Градска управа за инфраструктуру и развој, Град Ужице
3. Иван Гујаничић, Савет за родну равноправност града Ужица
4. Тодора Алексић, Регионална развојна агенција Златибор
5. Небојша Брзаковић, Пољопривредна стручна служба Ужице
6. Драгутин Јелисијевић, Пољопривредник
7. Рада Јоксимовић, Земљорадничка задруга Здравчица
8. Драгутин Вуковић, Задружни савез Ужице
9. Никола Бајић, Центар за органску производњу Ужице
10. Младенко Марковић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за област „пољопривреда“
11. Савет за пољопривреду

10. Туризам

Руководилац: Мирослав Рађен

Чланови:

1. мр Нада Јовичић, Чланица Градског већа, Град Ужице
2. мр Данијела Ђорђевић Арсић, Туристичка организација Ужице
3. Душанка Селаковић, Туристичка организација Ужице
4. Ивана Туцовић, Туристичка организација Ужице
5. Невена Марић, Туристичка организација Ужице
6. Наталија Василић, Савет за родну равноправност града Ужица
7. др Мирослав Ивановић, Регионална развојна агенција Златибор
8. Ана Лазић, Регионална привредна комора Златиборског управног округа
9. проф.др Слободанка Марковић, Висока пословно – техничка школа струковних студија, Ужице
10. проф.др Радомир Стојановић, Висока пословно – техничка школа струковних студија, Ужице
11. Љупко Ћировић, Војна установа Тара
12. Александра Милутиновић, Шарганска осмица, Железнице Србије а.д.
13. Владана Ракић, Туристичка агенција „Амиго“
14. Тијана Крсмановић, Хотел Ариа Ужице

15. Дарко Гавриловић, Удружење „Србија за младе“ Београд
16. Славиша Димитријевић, ЈП Аеродром Поникве

11. Образовање, култура, омладина и спорт

Руководилац: Ратко Трмчић

ПОДГРУПА 1. Образовање

Руководилац подгрупе: Маријана Симовић Алексић, Техничка школа, Ужице

Чланови:

1. Веселинка Јовановић, Предшколска установа Ужице
2. Неда Арсенијевић, Музичка школа
3. Мирјана Максимовић, ОШ „Душан Јерковић“
4. Вера Симић, ОШ „М.М. Луне“ Каран
5. Ана Гудурић, ОШ „Стари Град“
6. Данијела Ненадић, Техничка школа „Радоје Љубичић“
7. Вукадин Симовић, Ужичка гимназија
8. Љубица Диковић, Академија струковних студија Западна Србија
9. Снежана Маринковић, Педагошки факултет Ужице
10. Снежана Недељковић, Добровољно удружење „Коло српских сестара“ Ужице
11. Наталија Василић, Савет за родну равноправност града Ужица

ПОДГРУПА 2. Омладина

Руководилац подгрупе: Марија Маричић, Канцеларија за младе, Град Ужице

Чланови:

1. Стефан Грујић, Одборник Скупштине града, Савет за младе
2. Маријана Селаковић, Парламент Педагошког факултета
3. Данијела Јандрић, Регионална развојна агенција Златибор
4. Ненад Петровић, Одборник скупштине града Ужица, Савет за младе
5. Наталија Василић, Савет за родну равноправност града Ужица
6. Игор Мариновић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за област „омладина“

ПОДГРУПА 3. Култура

Руководилац подгрупе: Жељко Марковић, Историјски архив Ужице

Чланови:

1. Слађана Васиљевић, Добровољно удружење „Коло српских сестара“ Ужице
2. Властимир Вељовић, Удружење грађана ЕРА, Ужице
3. Наталија Василић, Савет за родну равноправност града Ужица
4. Немања Ранковић, Народно позориште Ужице
5. Славица Стефановић, Народни музеј Ужице
6. Милија Кулашевић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за културу спорт и јавно информисање

ПОДГРУПА 4. Спорт

Руководилац подгрупе: Драгиша Кузмановић, Спортски савез Ужице

Чланови:

1. Милица Тимотијевић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, град Ужице
2. Бранко Богичевић, Јавно предузеће „ Велики парк“ ЈП „ Велики парк“

3. Слободан Павловић, Педагошки факултет Ужице
4. Наталија Василић, Савет за родну равноправност града Ужица
5. Милија Кулашевић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за културу спорт и јавно информисање

12. Социјална политика и здравствена заштита

Руководилац групе: Слободан Грбић

ПОДГРУПА 1. Социјална политика

Руководилац подгрупе: Марија Синђић, Центар за социјални рад Ужице

Чланови:

1. Ивана Ђокић, Центар за социјални рад
2. Драгана Дучић, Савет за родну равноправност града Ужица
3. Слободанка Мира Станковић-Ђирковић, Добровољно удружење „Коло српских сестара“ Ужице
4. Весна Богдановић, Удружење грађана „Женски центар“ Ужице
5. Предраг Бакић, Удружење инвалида церебралне и дечије парализе Ужице
6. Биљана Суботић, Удружење дистрофичара Златиборског округа Ужице
7. Слађана Рогић, Дом за старе Забучје
8. Драгомир Ћитић, Црвени крст Ужице
9. Наташа Радовановић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
10. Данијела Јандрић, Регионална развојна агенција Златибор
11. Данијела Анђић, Градски центар за услуге социјалне заштите

ПОДГРУПА 2. Здравствена заштита

Руководилац подгрупе: Тијана Костић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице

Чланови:

1. Др Надежда Радовановић, Општа болница Ужице
2. Горан Нешковић, Дом здравља Ужице
3. Катарина Ристовић, Завод за јавно здравље Ужице
4. Радован Јањић, Друштво добровољних давалаца крви железничара Златиборског округа „Кап по кап“ Ужице
5. Драга Петковић, Удружење мултиплесклерозе
6. Ана Ђокић, Одборница Скупштине града Ужица
7. Слађана Рогић, Дом за старе Забучје
8. Драгомир Ћитић, Црвени крст Ужице
9. Драгана Дучић, Савет за родну равноправност града Ужица
Верица Маричић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужена за здравство

ПОДГРУПА 3. Запошљавање

Руководилац подгрупе: Радољуб Шуњеварић, Национална служба за запошљавање, Филијала Ужице

Чланови:

1. Наташа Радовановић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
2. Кристијан Халиловић, Удружење Рома

3. Данијела Јандрић, Регионална развојна агенција Златибор
4. Љиљана Пантелић, Регионална привредна комора Златиборског управног округа
5. Драгана Дучић, Савет за родну равноправност града Ужица

13. Популациона политика

Руководилац групе: Мирјана Радивојчевић

Чланови:

1. Виолета Томашевић, Дечији вртић ”Школица коцкица
2. Марина Јевтић, Удружење ”Удружење родитељ”
3. Александар Лазић, Дом Здравља Ужице
4. Катарина Ристовић, Завод за јавно здравље Ужице
5. Ана Папић, Предшколска установа Ужице
6. Данијела Јандрић, Регионална развојна агенција Златибор
7. Слободанка Мира Станковић-Ћирковић, Добровољно удружење „Коло српских сестара“ Ужице

14. Правосуђе и правни систем

Руководилац: Светлана Кљајић

Чланови:

1. Данка Антонијевић, Градско правобранилаштво
2. Гордана Глигоријевић, Заменица државног правобраниоца
3. Тодора Алексић, Регионална развојна агенција Златибор
4. Наташа Николић, Градско правобранилаштво
5. Предраг Златић, Градска управа за урбанизам изградњу и имовинско-правне послове, Град Ужице

15. Људска права

Руководилац: Никола Ковачевић

Чланови:

1. Гордана Савић, Центар за људска права и демократију
2. Наталија Василић, Одборница Скупштине града Ужица, Савет за родну равноправност
3. Кристијан Халиловић, Удружење Рома Ужице
4. Биљана Ђоковић, Управа градске општине Севојно

16. Дигитална трансформација

Руководилац: Александар Ристовић

Чланови:

1. Милан Јосиповић, Удружење програмера Ужица „Data“
2. Мирослав Марић, Јавно комунално предузеће „Стан“
3. Петар Вукотић, Регионална развојна агенција Златибор
4. Јелена Вучетић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
5. Срђан Крчмар, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице

6. Тијана Костић, Савет за родну равноправност града Ужица

17. Јавно информисање

Руководилац: Милош Миливојевић

Чланови:

1. Сара Божић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
2. Ана Милановић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
3. Верица Туцовић, Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности, Град Ужице
4. Тијана Бацетић, Савет за родну равноправност града Ужица
5. Милија Кулашевић, Члан Општинског већа општине Севојно, задужен за културу спорт и јавно информисање
6. Драгица Цвијовић, Недељник „Вести“

18. Развој парламентаризма

Руководилац: Слађана Станић

Чланови:

1. Рајко Радосављевић, Одборник Скупштине града Ужица
2. Владан Виријевић, Одборник Скупштине града Ужица
3. Радиша Марјановић, Одборник Скупштине града Ужица
4. Маријана Селаковић, Парламент Педагошког факултета Ужице Републике Србије,
5. Матија Матовић, Ужички центар за људска права и демократију

19. Синхронизација

Руководилац: Славко Лукић

Чланови:

1. Милош Радојевић, Регионална развојна агенција Златибор
2. Дејан Нешевић, Регионална развојна агенција Златибор
3. Владан Росић, Регионална развојна агенција Златибор
4. Снежана Милисављевић, Регионална развојна агенција Златибор
5. Данијела Јандрић, Регионална развојна агенција Златибор
6. Петар Вукотић, Регионална развојна агенција Златибор
7. Владислав Петковић, Регионална развојна агенција Златибор
8. Тодора Алексић, Регионална развојна агенција Златибор
9. Мирослав Ивановић, Регионална развојна агенција Златибор
10. Наташа Јовановић, Регионална развојна агенција Златибор
11. Биљана Радовић, Регионална развојна агенција Златибор

Партнерски форум у изради Плана развоја града Ужица 2023-2030

1. Проф. др Љубица Диковић, Академија струковних студија Западна Србија
2. Ана Јоловић, Директорка Пројекта Реформа локалних финансија II у Србији (РЕЛОФ 2)
3. Радан Турудић, Златиборац д.о.о.
4. Милош Милутиновић, Техничка школа „Радоје Љубичић“
5. Саша Цицварић, Министарство унутрашњих послова, Сектор за ванредне ситуације
6. Миладин Пећинар, дипл.инж. технологије
7. Марко Милојевић, Јавно комунално предузеће Дубоко Ужице
8. Небојша Брзаковић, Пољопривредна стручна служба Ужице
9. Владимир Мисаиловић, Регионална привредна комора Златиборског управног округа
10. Александра Милутиновић, Шарганска осмица, Железнице Србије а.д.
11. Драга Петковић, Удружење мултиплексклерозе
12. Кристијан Халиловић, Удружење Рома Ужице
13. Драгица Цвијовић, Недељник „Вести“
14. Марина Јевтић, Удружење грађана ” Родитељ”
15. Срђан Радаковић, Агенција за пројектовање и извођење „Сфера“
16. Гордана Савић, Центар за људска права и демократију
17. Милан Јосиповић, Удружење програмера Ужица „Data“
18. Матија Матовић, Ужички центар за људска права и демократију
19. Вукадин Симовић, Ужичка гимназија
20. Ивана Стаматовић, Уметничка школа, Ужице
21. Милован Веснић, аутомобилиста
22. Милкица Гачић, Академија струковних студија Западна Србија

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Прилог 2

План развоја града Ужица 2023-2030.

ГОДИНА

Преглед и анализа постојећег стања

Економски развој, април 2022.

22

Немачка
сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

САДРЖАЈ

Надлежности ЈЛС у области економског развоја	3
Подршка економском развоју	4
Локалне финансије	5
Основни развојни ресурси и привредни потенцијали подручја	5
Нето ефекат оснивања привредних друштава	7
Број привредних друштава на 1.000 становника	7
SWOT анализа сектора - Тржиште рада	11
Предузетничка клима	12
Подстицаји регионалног развоја	12
Спољнотрговинска размена	15
Инвестиције	16
SWOT анализа сектора – Привреда	19
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 – Привреда	20
Туризам	21
SWOT анализа сектора – Туризам	25
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Туризам	25
Пољопривреда	26
Географски подаци - потенцијал за развој пољопривреде	26
Демографске карактеристике као индикатор за развој пољопривреде	26
Природни услови и животна средина	26
Пољопривредно земљиште	27
Радна снага у пољопривреди	30
Механизација, опрема и објекти	31
Диверзификација руралне економије	31
Рурална инфраструктура	31
Подршка развоју пољопривреде	32
Национални правни оквир коришћен је у дефинисању смерница руралног и пољопривредног развоја	32
Подршка ЈЛС развоју пољопривреде и руралног развоја	33
SWOT анализа сектора – Пољопривреда	36
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Пољопривреда	36
Табеле и графикони	38

Листа скраћеница

АД	Акционарско друштво
АОФИ	Агенција за осигурање и финансирање извоза
АПР	Агенција за привредне регистре
ДОО	Друштво са ограниченом одговорношћу
ЕУ	Европска унија
ЗЛС	Закон о локалној самоуправи
ИПАРД II	Инструмент за претприступну помоћ у области руралног развоја за програмски период 2014. до 2020. године
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈПП	Јавно приватно партнерство
ММСП	Микро, мала и средња предузећа
МЗЖС	Министарство заштите животне средине
НВО	Невладина организација
НППР	Национални програм руралног развоја
НСЗ	Национална служба за запошљавање
ПК	Пољопривредни комбинат
ПССС	Пољопривредна саветодавна стручна служба
РАС	Развојна агенција Србије
РТО	Регионална туристичка организација
RIS HUB UE	Регионални иновациони старт ап центар
САД	Сједињене Америчке државе
SWOT	Анализа снага, слабости, прилика, претњи
ТО	Туристичка организација
UNESCO	Организација за образовање науку и културу Уједињених нација
UNWTO	Светска туристичка организација Уједињених нација

УВОД

Надлежности ЈЛС у области економског развоја

На основу одредби Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014-ср. Закон, 101/2016-др. Закон и 47/2018) органи у граду Ужицу су:

- Скупштина града
- Градоначелник
- Градско веће.

У складу са својим надлежностима дефинисаним Уставом, Законом, као и Статутом, Град Ужице у области економског развоја предузима следеће активности:

- Доноси статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и програм развоја Града, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја
- Уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности, локални превоз, коришћење грађевинског земљишта и пословног простора
- Стара се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу некатегорисаних и општинских путева, као и улица и других јавних објеката од значаја за Град
- Стара се о развоју и унапређењу туризма, занатства, угоститељства и трговине
- Доноси и реализује програме за подстицање локалног економског развоја, предузима активности за одржавање постојећих и привлачење нових инвестиција и унапређује опште услове пословања
- Стара се о заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта и спроводи политику руралног развоја
- Управља имовином Града и утврђује стопе изворних прихода, као и висину локалних такси.

Градским управама руководе начелници градских управа. Начелника поставља Градско веће, на основу јавног конкурса, на мандат од пет година. Начелник за свој рад и рад градске управе којом руководи одговара Градском већу у складу са Законом, Статутом и Одлуком о организацији градских управа. У градским управама, за вршење сродних послова, образују се унутрашње организационе јединице. Руководиоце унутрашњих организационих јединица у градским управама распоређује начелник.

На основу ЗЛС и Статута града Ужица („Службени лист града Ужица“, број 25/17 - пречишћен текст), за вршење управних послова у оквиру права и дужности Града и одређених стручних послова за потребе Скупштине града, градоначелника и Градског већа, унутар локалне самоуправе организоване су градске управе за поједине области, и то:

- Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
- Градска управа за финансије
- Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
- Градска управа за инспекцијске послове и комуналну милицију
- Градска управа за инфраструктуру и развој.

У оквиру Градске управе за инфраструктуру и развој, обављају се и послови из области економског развоја, привреде, пољопривреде и водопривреде, као што су: планирање, припрема и имплементација програма економског развоја, анализирање услова на тржишту и сагледавање могућности за покретање развојних пројеката, остваривање комуникације са државним органима и институцијама надлежним за питања економског развоја, регионалном привредном комором, институцијама које се на

локалном и регионалном нивоу баве питањима економског развоја, пословним удружењима и невладиним организацијама; праћење, анализирање и предлагање мера за подстицање развоја привредних области за које је надлежан Град, предлагање програма субвенција у пољопривреди; праћење и анализа кретања у области пољопривреде, водопривреде, шумарства, туризма.

Подршка економском развоју

Како би се обезбедила стабилна, јака, тржишно и извозно орјентисана локална привреда, у сарадњи са локалном самоуправом континуирано се предузимају одређене мере и активности које подстичу развој. Развој великих система, малих и средњих предузећа један од основних развојних опредељења града, како због стварања услова за брже запошљавање и пораст прихода локалног становништва, тако и због потреба и могућности активирања локалне квалификоване радне снаге. Град Ужице предузима кораке и стимулише развој предузетништва и нових бизниса. Кроз Локални акциони план и у сарадњи са НСЗ направљен је механизам за подстицај за отпочињање нових бизниса. Генерално подршка малим и средњим предузећима од стране различитих органа на нивоу локалне власти је добра.

У домену унапређења пословног окружења, на територији града Ужице послује Одсек за локални економски развој у оквиру Градске управе за инфраструктуру и развој града Ужица чији је основни задатак сарадња са локалном привредом. На овај начин, одсек је у сваком моменту упознат са потребама локалне привреде на основу чега се дефинишу планови и документи за даљи развој постојећих и привлачење нових инвеститора. Три институције пружају директну подршку привреди, а то су Национална служба за запошљавање-филијала Ужице, Регионална развојна агенција „Златибор“ и Регионална привредна комора Златиборског управног округа. Спроводећи своје редовне активности, ове три институције утичу на побољшање ситуације у сектору МСП, нарочито путем реализације националних програма и развојних пројеката.

Као подршку малим и средњим предузећима и предузетницима Град Ужице је у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом „Златибор“ 2008. године основао Бизнис инкубатор центар Ужице који пружа едукацију студентима и младима који желе да започну сопствени бизнис кроз тренинг програме из области предузетништва и специјализоване тренинге, перманентни консалтинг и менторинг програм. Поред наведеног подршка малим новооснованим предузећима се односи и на обезбеђен пословни простор, економске, правне, књиговодствене услуге, услуге истраживања тржишта и конкуренције.

Такође, исти оснивачи уз помоћ „Програма подршке отварању регионалних иновационих стартап центара“ Кабинета министра за иновације и технолошки развој, основали су и Регионални иновациони стартап центар у Ужицу (RIS HUB UE) у циљу системске подршке иновацијама. Центар послује као део мреже од 15 иновационих центара формираних у току реализације Програма. У оквиру програма подршке предузетници имају стручну, менторску, правну и саветодавну подршку у разради и комерцијализацији пословних идеја и умрежавању са научно-истраживачким и образовним институцијама. Центар пружа инфраструктурну, управљачку и техничку подршку иновативним идејама и новооснованим предузећима, обезбеђујући им могућност да се развијају, повезују са актерима из јавног, приватног и цивилног сектора, као и да пронађу и користе различите врсте и изворе финансирања. Поред тога на територији рада функционише и Опште удружење предузетника Ужице, Пословни клуб Западне Србије и Кластер металског сектора Западне Србије.

На територији града формирана је Слободна зона Ужице као резултат јавно-приватног партнерства (ЈПП) Града Ужица са Ваљаоницом бакра АД Севојно и компанијом

Импол Севал АД, 2010. године. Слободна зона Ужице обухвата 8.000 м² затвореног магацинског простора, 5.000 м² отвореног магацинског простора.

Локална самоуправа подстиче развој приватног сектора низом олакшица које се огледају у: смањењу накнаде за уређење грађевинског земљишта, смањењу административних такси за издавање информација о локацији и локацијских дозвола, смањењу накнада за издавање услова за прикључак на инфраструктурне мреже које су у надлежности града, смањењу накнада за издавање сагласности за прикључење на инфраструктурне мреже које су у надлежности Града, смањењу градских комуналних такси (50% од цене за индустрију, односно правно лице), смањењу накнада за коришћење грађевинског земљишта (50% од цене за индустрију, односно правно лице) и накнаде за комуналне услуге (50 % од цене за индустрију, односно правно лице).

Локалне финансије

Посматрајући период од 2016 до 2020. године, град Ужице бележи благе осцилације степена раста самофинансирања и финансијске аутономије. Степен самофинансирања у свим посматраним годинама је у распону од 77 до 79%, уз нешто већи скок у 2018. години када је достигао вредност од 82,6%. Степен самофинансирања у граду Ужицу је у 2020. години далеко изнад просека Златиборске области (65,38%), као и републичког нивоа (58,91%). Исти је случај и са степеном финансијске аутономије који бележи далеко значајније вредности од просека Златиборске области (69,6%) и републичког просека (62,73%).

Табела 1. Локалне финансије

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Укупни приходи (000 РСД, номинално)	2.740.067	2.723.055	2.797.331	3.134.784	2.999.412
Укупни приходи по становнику (РСД, номинално)	36.487	36.614	37.73	42.978	41.603
Изворни и уступљени приходи (000 РСД, номинално)	2.168.173	2.115.210	2.309.795	2.442.717	2.359.188
Степен самофинансирања ЈЛС (%)	79,1	77,7	82,6	77,9	78,7
Финансијска аутономија ЈЛС (%)	89,2	89,9	88,9	85,1	84,4

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У поређењу са градовима Чачак и Ваљево, град Ужице у 2020. има ниже вредности стопе самофинансирања у односу на обе упоредиве локалне самоуправе (Чачак-85,9%, односно Ваљево-80%), док је степен финансијске аутономије у 2020. години већи у односу на град Ваљево (80,3%), али и нижи у односу на град Чачак (88,2%).¹

Основни развојни ресурси и привредни потенцијали подручја

Град Ужице носи епитет привредног центра Златиборског округа. Повољан саобраћајно-географски положај, могућност саобраћајног повезивања (друмским и железничким путем) са осталим деловима Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, изграђена крупна инфраструктура (водопривредна, електроенергетска, телекомуникациона), изграђен гасовод, висок ниво образованости и квалификациона

¹ Аналитички сервис ЈЛС (2020. година)

структура становништва представљају полазну основу и одличан потенцијал развоја града Ужица, као привредног центра Златиборског округа. Привреда овог краја је високо извозна и постојано бележи суфицит у размени са иностранством. У извозу доминирају производи прераде обојених метала, воће, производи наменске индустрије и готови текстилни производи. Извозно орјентисана привреда представља велики потенцијал и знатну компаративну предност овог региона.

Привредна активност се одвија у 11 сектора, али највећи утицај на привредна кретања имају предузећа из прерађивачке индустрије, грађевинарства и трговине. У металској индустрији најзначајнији су полупроизводи од бакра и алуминијума и производи наменске индустрије. У грађевинарству су заступљене све делатности од високоградње, нискоградње до завршних занатских производа. Најразвијеније делатности у агроиндустрији су: прерада воћа замрзавањем, кланична индустрија, прерада меса и производња сувомеснатих производа, производња млека и млечних производа, ракија, лековитог биља и шумских плодова, а постоје капацитети и за производњу сокова, воћних сирупа, џемова, мармелада, компота и прерађевина од поврћа. Према подацима АПР-а на подручју града Ужица послује 4.269 активна привредна субјекта, и то: 5 великих, 17 средњих, 126 малих, 1.887 микро и 2.234 неразврстана. Према степену развијености град Ужице припада I групи (изнад републичког просека) јединица локалних самоуправа. Број привредних субјеката у последњих пар година је у благом порасту. Раст укупног броја привредних субјеката је био вођен растом броја предузетника, док је број привредних друштава осцилирао са приметним падом поредећи прву и последњу предметну годину (2016/2020).

Табела 2. Број привредних друштава

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број активних привредних друштава	843	867	879	832	834
Број новооснованих привредних друштава	45	47	36	39	26
Број брисаних/угашених привредних друштава	19	20	18	102	8

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС, у периоду од 2016. до 2020. године присутне су значајније осцилације у броју активних привредних друштава, са јасним трендом раста до 2018. У 2019. години долази до смањења од 5,34% у односу на 2018. годину, а потом до незнатног раста у односу на 2019. годину. Број активних привредних друштава је поредећи прву и последњу наведену годину опао за 1,06%. Код броја новоснованих привредних друштава су, такође, присутне осцилације из године у годину. Посматрајући овај параметар приметан је благи раст у 2017. у односу на 2016. годину (4,44%), потом се бележи пад од 23,40% у 2018. години, да би поново уследио раст броја новооснованих привредних субјеката (8,33%), али и понови пад у 2020. години. Прва и последња представљена година указују на смањење од 42,22% у броју новооснованих привредних субјеката.

Осцилације су заступљене и у броју брисаних/угашених привредних друштава са драстичним скоком броја брисаних/угашених привредних субјеката са 18 у 2018. на 102 у 2019. години. Са губитком послује 20% привредних друштава од укупног броја, што је у просеку Златиборске области, и испод просека Републике (26,5%).

Нето ефекат оснивања привредних друштава

Нето ефекат оснивања нових привредних друштава² осцилира у претходних пет година (Табела 3). Нето ефекат оснивања нових привредних друштава у 2020. години износи 3,3 и значи да се на 10 угашених предузећа отворе 33 нова привредна друштва, што је мало изнад нивоа Златиборске области (3,1) и просека свих ЈЛС (3,0), према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС. Ако се посматрају неке упоредиве локалне самоуправе са статусом града (Регион Шумадије и Западне Србије, I група развијености ЈЛС) град Ужице има виши нето ефекат оснивања нових привредних друштава од града Чачка (1,9) и Ваљева (1,8), с тим да оба упоредива града имају далеко већи број активних регистрованих привредних друштава (1.249 Ваљево и 1.715 Чачак).

Табела 3. Нето ефекат оснивања нових привредних друштава

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Нето ефекат оснивања нових привредних друштава	2,4	2,4	2	0,4	3,3

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Број привредних друштава на 1.000 становника

Број привредних друштава на 1.000 становника током посматраног периода показује релативно стабилан тренд са незнатим осцилацијама (Табела 4). Иако је број привредних друштава на 1.000 становника изнад просека Златиборске области (у 2020. години 10,1), овај индикатор је незнатно испод просека нивоа Републике (у 2020. години 12,23), али са друге стране далеко нижи ако се посматрају упоредиви градови, Ваљево (15) и Чачак (16).

Табела 4. Број привредних друштава на 1.000 становника

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број привредних друштава на 1.000 становника	11	12	12	11	12

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Запосленост

Укупан број запослених у Ужицу бележи константан раст у периоду од 2016-2020. године (Табела 5.). Стопа запослености износи 43,53%.³

Табела 5. Преглед запослености

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број запослених лица	23.057	23.262	23.455	23.614	23.865
Број незапослених лица	5.208	4.188	3.548	3.522	3.780

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Укупан број запослених лица према подацима аналитичког сервиса ЈЛС у 2020. години износио је 23.865, од чега 78% у привредним друштвима, а 21 % у предузетничким радњама. Почев од 2015. године региструје се и број индивидуалних пољопривредника

² Нето ефекат оснивања нових привредних субјеката-Однос броја новооснованих и броја угашених привредних друштава са пословним седиштем на територији ЈЛС. Приказује број новооснованих привредних друштава на свако угашено привредно друштво.

³ Изведен показатељ на основу података Аналитичког сервиса за 2020. годину

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања-Економски развој

чији је удео у 2020. години износио 1% у укупном броју запослених. Структура запослености по врсти правног лица дата је у Табели 6.

Табела 6. Структура заослености по врсти правног лица

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Запослени у правним лицима, као % укупног броја запослених	80,8	79,6	78,2	77,7	78
% Приватних предузетника и запослених код њих у ук. запослености	17,8	19,1	20,6	21,2	21,1
% Регистрованих индивидуалних пољопривредника у ук. запослености	1,4	1,3	1,2	1,1	1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Анализом података за 2020. годину који говоре о структури запослених према секторима делатности, од укупног броја лица запослених на територији града Ужица (23.865 лица), у следећих 8 сектора делатности запослено је чак 83,9 % лица и то:

- 30,7 % у прерађивачкој индустрији
- 13,1 % у трговини на велико и мало
- 10,8 % у области здравствене и социјалне заштите
- 6,4 у државној управи (установама и предузећима)
- 6,2 % у области саобраћаја
- 4,5% у сектору услуга смештаја и исхране
- 5,8 % у образовању
- 6,4 % у грађевинарству.

Незапосленост (Табела 7.) показује континуиран тренд опадања са изузетком 2020. године у којој је незапосленост порасла за 7,35% што се може повезати са пандемијским условима и гашењем привредних субјеката услед финансијске кризе. Ако упоредимо прву и последњу посматрану годину позитивна чињеница је смањење незапослености за чак 27%.

Табела 7. Структура незапослености

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Незапослена лица на 1.000 становника	69	56	48	48	52
Незапослене жене, као % незапослених лица	52,5	55,1	55,3	56,3	55,4
Незапослена лица без квалификација, као % незапослених лица	19,8	20,7	20,4	21,3	20,2
Незапослена лица са средњим образовањем, као % незапослених лица	59	57,6	56,8	56,7	57
% Незапослених лица са вишим/високим образовањем у ук.незапослености	21,2	21,8	22,8	22	22,8
Дугорочно незапослена лица, као % незапослених лица	59,4	61,7	55,9	56,4	55,8
Незапослени млади, као % незапослених лица	23,6	20,5	21,3	19,3	21,4

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Сходно тренду кретања укупне незапослености, у посматраном петогодишњем периоду и незапосленост на 1.000 становника (Табела 7.) бележи значајан пад, и то са 69 на 52 лица, што је смањење за 24%. Број незапослених лица на 1.000 становника у граду Ужицу већи је у односу на упоредиве градове, Ваљево (50 у 2020. години) и Чачак (47 у 2020. години).

Незапослене жене у укупном броју незапослених учествују зависно од године до године од 52,50% (2016. година) до чак 56,3% (2019. година). У 2020. години у укупном броју незапослених 55,40% су биле жене. Овај параметар у 2020. години има ниже вредности у односу и на Ваљево (58,2%) и Чачак (61,1%), али нешто веће од просека РС (54,46%).

У квалификационој структури незапослених лица највеће учешће имају лица са III и IV степеном стручности, односно средњим нивоом образовања (укупно 57% у 2020.), на другом месту су лица са високим нивоом квалификација 22,8%, док лица без и са ниским нивоом квалификација учествују са 20,2%. Удео најниже квалификационе групе у укупној незапослености на нивоу Републике Србије је 34,24%, док је у Златиборској области 28,93%. С обзиром да је показатељ нижи и од просека РС, од просека Златиборске области као и од просека градова Чачак (21,8%) и Ваљево (34,3%), може се констатовати веома добра квалификациона структура незапосленог становништва.

Млади до 29 година у укупној незапослености у 2020. години учествују са 21,4%. Анализа података у задњих пет година показује да је у 2016. години учешће младих до 29 година било 23,60%, док је најнижа вредност учешћа младих у укупном броју незапослених лица забележена у 2019. години са 19,3%.

И поред релативно високе заступљености дугорочно незапослених лица, позитивну чињеницу представља и податак да се проценат дугорочно незапослених лица у укупном броју незапослених смањује и то у кумулативном износу од 6,06% (2016/2020). Додатно, овај показатељ на нивоу града Ужица у 2020. је значајно испод процента РС (63,63%), Златиборске области 60,20%, као и обе упоредиве локалне самоуправе (Чачак 58,9%; Ваљево 64,1 %).

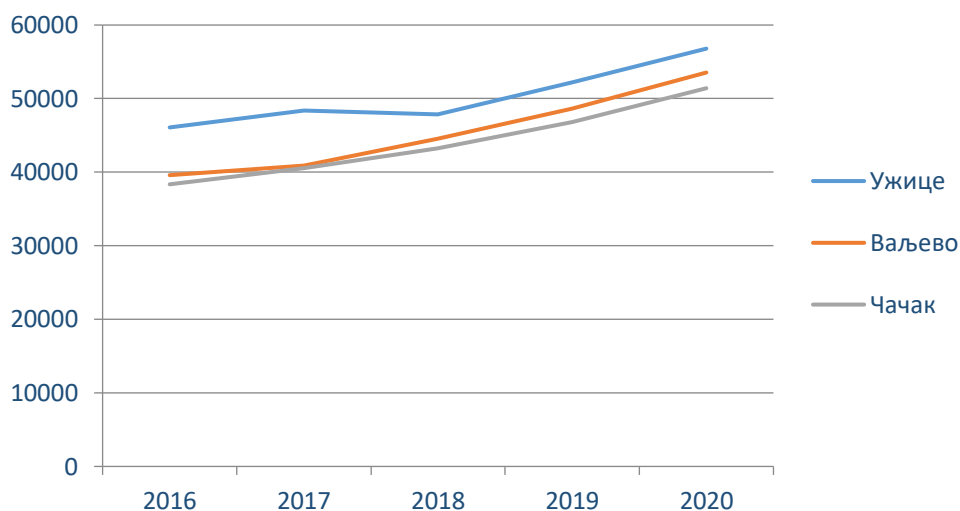
Табела 8. Преглед зарада

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Град Ужице (РСД, номинално)	46.082	48.359	47.892	52.211	56.794
Град Ваљево (РСД, номинално)	39.595	40.851	44.508	48.673	53.546
Град Чачак (РСД, номинално)	38.353	40.537	43.260	46.794	51.415
Златиборска област (РСД, номинално)	39.458	41.376	43.006	46.800	50.890
Регион Шумадије и Западне Србије (РСД, номинално)	38.315	40.024	42.963	46.826	51.068
Република Србија (РСД, номинално)	46.097	47.893	49.650	54.919	60.073

Извор: РЗС публикација „Општине и региони“ 2021.

Просечна остварена зарада без пореза и доприноса у 2016. години износила је 46.082 динара, и достигла је износ од 56.794 динара у 2020. (Табела 8.), односно забележила је кумулативни раст од 23,25% у последњих пет година. У свим посматраним годинама град Ужице има веће просечне зараде у односу на просек Златиборске области и просек региона Шумадије и Западне Србије, али са друге стране и ниже вредности просечне зараде у последњих пет година (изузев 2017.) у односу на републички просек.

Графикон 1. Тренд кретања просечних зарада у упоредивим градовима

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Позитивна чињеница јесу и значајно већи износи просечних зарада у граду Ужицу у односу на упоредиве градове из исте групе развијености (Графикон 1.). У 2020. години град Ваљево региструје висину просечне зараде у износу од 53.546 динара док је у случају града Чачка тај износ још нижи (51.415 динара).

SWOT анализа сектора - Тржиште рада

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Центар Златиборског управног округа - седиште регионалних установа образовања, културе, здравства, запошљавања, регионалног развоја • Усвојена релевантна секторска стратешка документа (Стратегије за младе, Локални акциони план за запошљавање) • Развијена мрежа образовних установа (предшколско, основно школско, средње школско, високо школско образовање) • Развијена металска индустрија • Велики број малих и средњих предузећа 	<ul style="list-style-type: none"> • Неусклађеност понуде и потражње (нпр. грађевинска струка и др.) • Неусклађеност образовних профила са потребама тржишта рада • Недовољно дефинисана улога постојећих саветодавних тела на нивоу Града • Изостанак партнерског приступа/сарадње јавног, приватног и сектора грађанског друштва за потребе реализације програма/активности запошљавања
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратешка документа (нпр. Стратегија одрживог развоја, Стратегија запошљавања, Стратегија образовања за одрживи развој, Стратегија образовања одраслих и др.) • Национални и међународни програми и извори финансирања • Могућност међуопштинског и међународног повезивања(нпр.програми прекограничне сарадње) • Покренути процеси на националном нивоу од значаја за повезивање јавног, приватног и сектора грађанског сектора • Покренуте иницијативе за развој града у различитим областима (нпр. Ужице-центар Златиборског округа; развој здравственог туризма; унапређење саобраћајне инфраструктуре и сл.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Изостанак релевантних законских решења, односно непостојање капацитета за имплементацију постојећих, велики проценат миграција младих високообразовних кадрова у веће центре (Београд, Нови Сад) и иностранство • Закон о забрани запошљавања • Аутоматизација производње • Неодрживост малих предузећа на дужи временски период

Предузетничка клима

На територији града Ужица изражен је континуиран раст броја активних предузетника кроз посматране године. Ако се изузме прва посматрана година може се констатовати пад у броју и новооснованих и угашених/брисаних предузетника. Број активних предузетника је у посматраном периоду у кумулативном износу порастао за 14,79%. Број активних, новооснованих и брисаних/угашених предузетника дат је у Табели 9.

Табела 9. Број предузетника

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број предузетника	2.792	2.928	3.072	3.205	3.224
Број новооснованих предузетника	399	433	411	397	135
Број брисаних/угашених предузетника	250	298	268	265	118

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Када је у питању број предузетника на 1.000 становника, евидентан је раст по просечној годишњој стопи од 3,90%. У 2020. години, број предузетничких радњи на 1.000 становника износи 45, што је изнад просека Републике (просек РС износи 39 предузетничких радњи на 1.000 становника), и у нивоу просека Златиборске области. Број предузетника на 1.000 становника нижи је у односу на друге упоредиве градове (Ваљево: 50; Чачак: 48). Број предузетника на 1.000 становника дат је у Табели 10.

Табела 10. Број предузетника на 1.000 становника

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број предузетника на 1.000 становника	37	39	42	44	45

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Табела 11. Нето ефекат оснивања нових предузетника

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Нето ефекат оснивања нових предузетника	1,6	1,5	1,5	1,5	1,1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

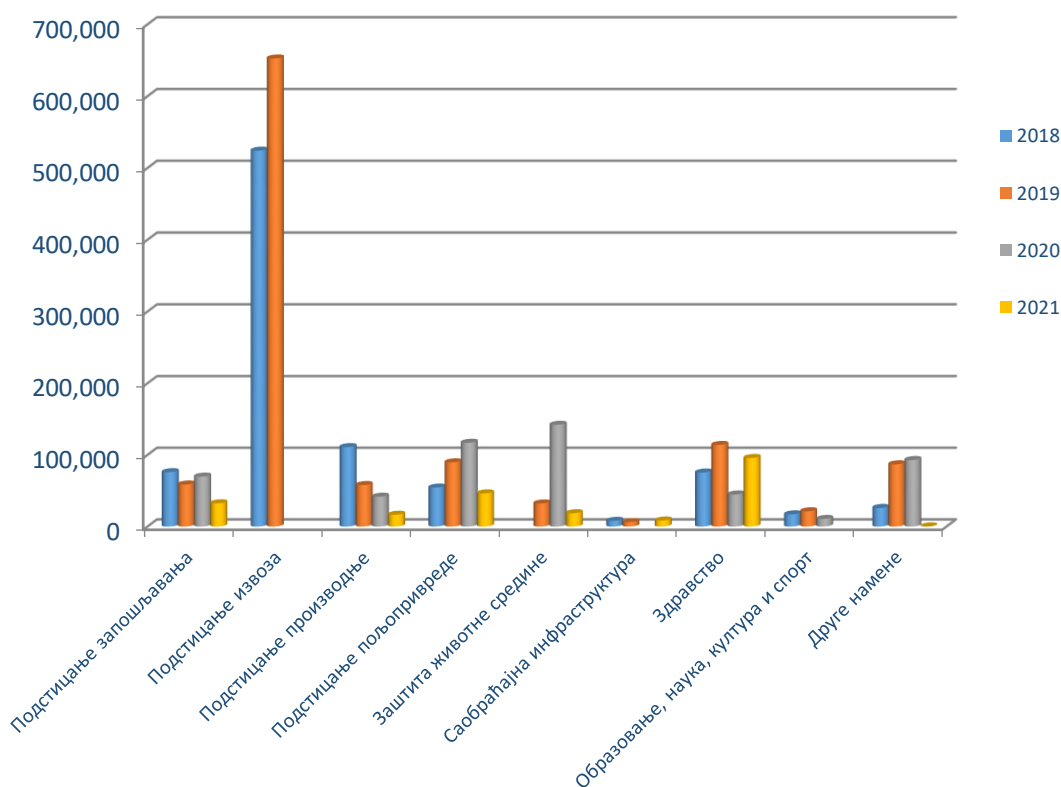
Нето ефекат оснивања нових предузетника посматрајући појединачно по годинама нема значајније осцилације, пошто у трогодишњем периоду (2017-2019.) стагнира. У последњој посматраној години долази до значајног пада (26,67%), док кумулативна вредност пада овог параметра (2016/2020) износи 31,25%. У 2020. години нето ефекат оснивања нових предузетника износи 1,1 што значи да се на сваких 10 затворених радњи отвори 11 нових, тј. индикатор је значајно испод просечне вредности на нивоу Републике (1,76), испод нивоа Златиборске области (1,46), града Ваљева (1,4), али и незнатно већи од просечне вредности града Чачка (1). Нето ефекат оснивања нових предузетника у граду Ужицу за период од 2016. до 2020. приказан је у Табели 11.

Подстицаји регионалног развоја

У посматраном периоду посматрајући укупне вредности подстицаја регионалног развоја приметан је значајан пад у кумулативном износу од 75,81%, и то са 904.190.000 динара у 2018. години на 218.732.000 динара у 2021. години. Максималну бруто вредност подстицаји регионалног развоја бележе у 2019. години и достижу вредност од 1.137.799.000 динара (Графикон 2.). У посматраном периоду од 2018. до 2021. године

приметне су значајне осцилације подстицаја регионалног развоја према намени коришћења. Тако рецимо у прве две посматране године, највећи део подстицаја (око 57%) се односи на подстицање извоза. У наредној 2020. години пољопривреда и заштита животне средине чине скоро половину укупних подстицаја у тој години (21,73% пољопривреда, односно 26,41% заштита животне средине). У 2021. години здравство учествује са 43,75% у укупним подстицајима, затим 21,15% пољопривреда, 14,83% запошљавање, 7,53% подстицање производње, 8,49% подстицање заштите животне средине, док саобраћајна инфраструктура чини свега 3,87%.

Графикон 2. Укупни подстицаји регионалног развоја према наменама (у хиљадама динара)⁴

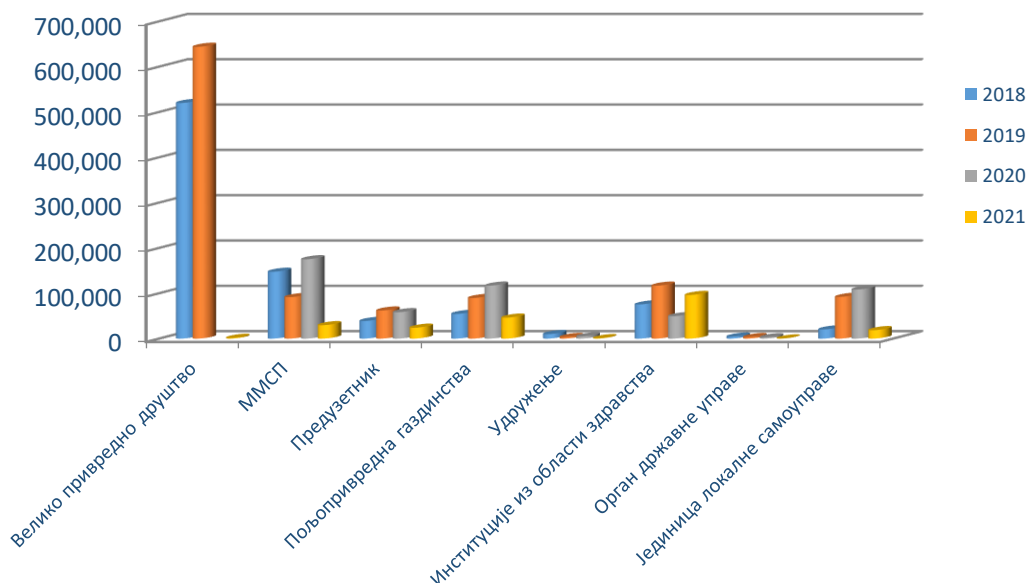
Извор: Агенција за привредне регистре

Сходно претходном показатељу у 2018 и 2019. велика привредна друштва су били највећи корисници подстицаја регионалног развоја, са 57,50% односно 56,59%. Ако се посматра 2018. година после великих привредних друштава следе микро, мала и средња привредна друштва са 16,31% учешћа, затим институције из области здравства са 8,34%, пољопривредна газдинства са 6,02% (Графикон 3). Према подацима Агенције за привредне регистре⁵, у 2021. години институције из области здравства представљају највећег корисника подстицаја регионалног развоја са 44,02%, затим следе пољопривредна газдинства са 21,15%, микро, мала и средња привредна друштва са 13,53%, ЈЛС са 8,49%, предузетници са 10,98%.

Графикон 3. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти корисника

⁴ Извор: Регистар мера и подстицаја привредног развоја, Агенција за привредне регистре <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

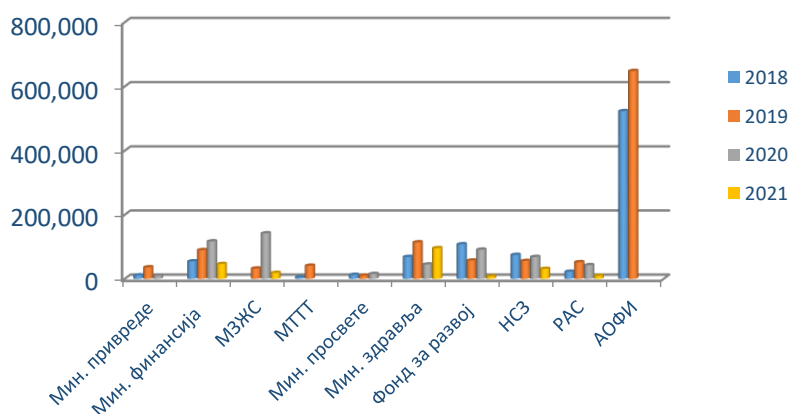
⁵ Извор: Регистар мера и подстицаја привредног развоја, Агенција за привредне регистре <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

Извор: Агенција за привредне регистре

Највећи реализатори подстицајних средстава јесу Министарство финансија, Министарство здравља, Национална служба за запошљавање, Фонд за развој Републике Србије, (Графикон 4). С тим што се у складу са највећим учешћем подстицаја у извоз у прве две посматране године издваја Агенција за осигурање и финансирање извоза (АОФИ). Према подацима Агенције за привредне регистре, у 2021. Министарство здравља учествује са 43,78% у подстицају регионалног развоја, затим следи Министарство финансија са учешћем од 21,16%, Национална служба за запошљавање са 14,21%, Развојна агенција Србије са 4,29% и Фонд за развој са 3,58%.

Графикон 4. Укупни подстицаји регионалног развоја према реализаторима

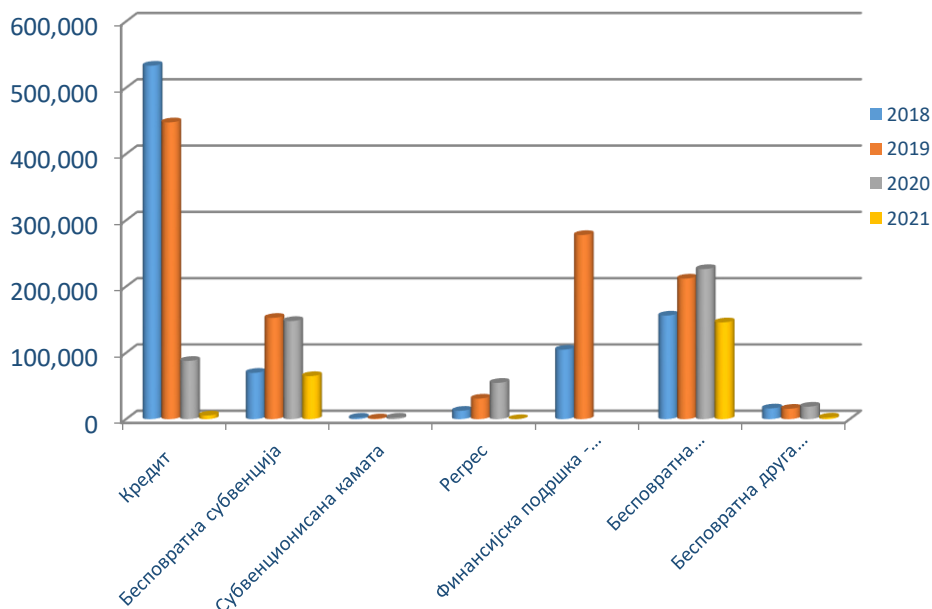

Извор: Агенција за привредне регистре

Ако се изузму прве две посматране године у којима највеће учешће у подстицању регионалног развоја иде за извоз преко кредита (58,97% у 2018. години; 39,35% у 2019. години) и кроз финансијску подршку (24,41% у 2019. години), доминантно је учешће бесповратне финансијске подршке и бесповратних субвенција. У 2021. години према подацима којима располаже Агенција за привредне регистре, бесповратна финансијска подршка је имала учешће од 66,72% а затим бесповратне субвенције са уделом од

29,69%. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти финансијског подстицаја и територијалном усмеравању приказани су на Графикону 5.

Графикон 5. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти финансијског подстицаја и територијалном усмеравању

Извор: Агенција за привредне регистре

Спољнотрговинска размена

Када је реч о броју извозника са територије града Ужица (Табела 12.) може се закључити да је њихов број без значајнијих осцилација и њихов удео у свим посматраним годинама износи око 23% у укупном броју активних привредних субјеката. Слична ситуација се може приметити и када је реч о увозницима, чије учешће у укупном броју активних привредних субјеката износи од 28 до 29% у посматраном петогодишњем периоду.

Када се посматрају показатељи спољнотрговинске размене у периоду од 2016-2020. године и поред приметних осцилација по појединачним годинама (Графикон 6.), ако се упореде прва и последња посматрана година, осцилације нису од већег значаја. Вредност извоза у 2020. години региструје пад од свега 3,97% у односу на 2016. годину док је пад вредности увоза готово занемарљив (0,63%). Највећи суфицит се региструје у 2019. години (27.708 милиона динара), док је најмања вредност регистрована у 2018. години (23.670 милиона динара). Ови показатељи иду у прилог чињеници да је град Ужице привредни центар Златиборског округа, са високо извозно оријентисаном привредом и постојаним суфицитом у размени са иностранством.

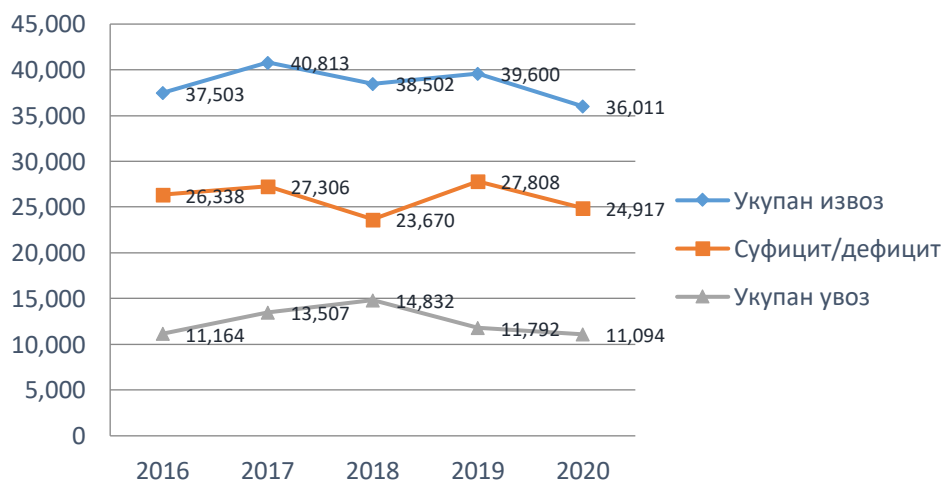
Табела 12. Показатељи спољнотрговинске размене

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Укупан број извозника	197	202	197	198	197
Укупан извоз (у мил. динара, номинално)	37.503	40.813	38.502	39.600	36.011
Укупан број увозника	251	250	247	236	248
Укупан увоз (у милионима динара, номинално)	11.164	13.507	14.832	11.792	11.094
Суфицит/дефицит (у милионима динара, номинално)	26.338	27.306	23.670	27.808	24.917
Покривеност увоза извозом	335,9	302,2	259,6	335,8	324,6
Обим спољнотрговинске размене (у мил. динара, номинално)	48.667	54.321	53.335	51.392	47.106
Годишње стопе раста извоза (%)	1,4	8,8	-5,7	2,9	-9,1
Годишње стопе раста увоза (%)	0,4	21	9,8	-20,5	-5,9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У последње три године забележене су годишње стопе раста увоза и извоза са негативним вредностима, што је неповољан показатељ, јер показује мању отвореност локалне заједнице, мањи прилив девизних средстава и мању привредну активност уопште, што се може груписати у још једну од бројних последица пандемије вируса COVID-19. За разлику од града Ваљева који у последње две године има позитивне вредности годишњих стопа раста и увоза и извоза, у случају града Чачак, исто као и у случају града Ужица у последње три године су приментне негативне вредности ових показатеља.

Графикон 6. Спољнотрговинска размена

Извор: Агенција за привредне регистре

Инвестиције

Укупни износ остварених инвестиција на територији града Ужица⁶ у 2020. години (Табела 13.) износио је 3.625.999.000 динара, што је значајно више од општине Пожега (2.097.357 хиљада динара) која се налази на другом месту иза града Ужица ако се

⁶ Извор: Општине и региони у Републици Србији 2020, Републички завод за статистику

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања-Економски развој

посматра територија Златиборског округа. У односу на упоредиве градове, град Ужице има значајно нижи износ остварених инвестиција и од града Чачка (6.953.580 хиљада динара) и од града Ваљева (4.886.623 хиљада динара). Остварене инвестиције у Златиборској области у 2020. години износиле су 11.816.989 хиљада динара, са учешћем града Ужица од 30,68%. Остварене инвестиције у региону Шумадије и Западне Србије износиле су 107.948.674 хиљада динара, у којима град Ужице учествује са 3,36%. Са становишта карактера изградње инвестиција, у граду Ужицу у 2020. години улагало се највише у нове капацитете (74,27%) док се са становишта техничке структуре инвестиција, највише улагало у грађевинске радове (45,23%) и домаћу опрему (41,31%).

Табела 13. Остварене инвестиције у нова основна средства по карактеру изградње и техничкој структури, 2020 (у хиљадама динара)

Регион		Карактер изградње			Техничка структура		
Област	Укупно	Нови капацитети	Реконструкција/модернизација/проширење	Одржавање постојећих капацитета	Грађевинарски радови	Опрема са монтажом	
Општина						Домаћа опрема	Увозна опрема
Шумадија и Западна Србија	107.948.674	45.900.393	53.689.266	8.359.015	41.674.603	35.723.316	28.102.871
Златиборска област	11.816.989	8.153.938	2.941.082	721.969	5.952.032	3.503.878	2.236.248
Град Ужице	3.625.999	2.693.130	782.729	150.140	1.639.925	1.497.871	454.395

Извор: РЗС публикација, Општини и региони 2021.⁷

Разврстано по делатностима (Табела 14.), највеће инвестиције у 2020. години остварила је прерађивачка индустрија са 42,53%, снабдевање електричном енергијом, гасом и паром са 20,53%, затим следи државна управа и обавезно социјално осигурање са 15,99%, грађевинарство са уделом од 7,71%, снабдевање водом и управљање отпадним водама чији је удео 4,19% у укупно инвестираним средствима.

⁷ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/pdf/G202113048.pdf>

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања-Економски развој

Табела 14. Остварене инвестиције у нова основна средства по делатностима, 2020.година

Делатност	Инвестиција (у хиљ. динара)
Прерађивачка индустрија	1.542.080
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	744.582
Снабдевање водом и управљање отпадним водама	152.060
Грађевинарство	279.374
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	46.446
Саобраћај и складиштење	15.410
Услуге смештаја и исхране	24.583
Информисање и комуникација	16.679
Државна управа и обавезно социјално осигурање	579.961
Образовање	13.479
Здравствена и социјална заштита	121.720
Уметност, забава и рекреација	68.013

Извор: РЗС публикација, Општини и региони 2021.

SWOT анализа сектора – Привреда

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Велики системи као носиоци развоја • Постојање институција за подршку бизнису и образовних институција • Слободна зона • Квалификована радна снага • Природни ресурси • Повољан географски положај (прекогранично подручје између три државе) • 4.269 активна привредна субјекта • Постојање Регионалне туристичке организације, ТО и туристичких агенција • Успостављени: Савет за пољопривреду, Савет за запошљавање, Привредни савет • НВО (које се баве економским пројектима) 	<ul style="list-style-type: none"> • Привреда не генерише нова радна места • Лоша инфраструктурна повезаност и лоше стање постојеће путне мреже • Неусаглашеност између потреба привреде и расположиве радне снаге • Нема довољно предуслова за <i>greenfield</i> инвестиције • Постојање сиве економије • Недовољна комунална опремљеност пословних локација • Дисконтинуитет у имплементацији и праћењу стратешких докумената
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Национални и међународни програми подршке развоју предузетништва, пољопривреде и туризма • Програми који подстичу међуопштинску, регионалну и прекограничну сарадњу • Заинтересованост научних и истраживачких институција за сарадњу • Програми подршке стандардизацији • Унапређење законске регулативе у погледу финансирања ЛС, јавне својине, јавно-приватних партнерстава • Изградња ауто пута (Београд-Чачак-Ужице, Ужице-Вишеград-Сарајево) • Стављање аеродрома „Поникве“ у функцију • Реконструкција пруге Београд-Бар 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичка нестабилност • Глобална економска криза • Миграција становништва (село-град, град Ужице ка већим градовима и иностранству) • Спор процес децентрализације • Неадекватна пореска политика, и недовољни финансијски подстицаји (кредити, субвенције, донације и сл.) • Конкуренција и укидање царина, • Непостојање закона о занатству, • Споро увођење европских стандарда • Непримењивање важећих закона

Кључни изазови развоја привреде:

- Унапређење инфраструктуре у циљу привлачења нових инвестиција
- Повећање броја радних места
- Развој руралне економије и развој туризма
- Унапређење услова за развој предузетништва

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 – Привреда

Циљ 8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
8.b.1 Постојање израђене и операционализоване националне стратегије за запошљавање младих, као засебне стратегије или засебног дела у оквиру националне стратегије запошљавања	Локални акциони план за младе 2015-2019 Локални акциони план запошљавања града Ужица за 2021
8.5.1 Просечна зарада запослених по сату, према полу, старости, занимању и инвалидитету	Просечна месечна зарада жена и мушкараца, према старости Просечна месечна зарада жена и мушкараца, према занимању
8.5.2 Стопа незапослености, према полу, старости и инвалидитету	Стопа незапослености, према полу, старости Незапослене жене, као % незапослених лица - 55,4% (Аналитички сервис ЈЛС, 2020. година) Стопа незапослености по полу (жене) - 13,69% (изведени индикатор, коришћен извор: Аналитички сервис ЈЛС, 2020.) Стопа незапослености по полу (мушкарци) - 13,64%
8.6.1 Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком	Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу, или обуком Млади до 29 година у укупној незапослености у 2020. години учествују са 21,4% .
Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља

Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

9.2.2 Запосленост у производњи као удео у укупној запослености	Запосленост у прерађивачкој индустрији као део укупне запослености - 30,7% (2020. година)
--	--

Туризам

Град Ужице се одликује значајним туристичким вредностима које су делом туристички валоризоване и укључене у савремене туристичке токове. Очувана природа, традиција и културно наслеђе представљају окосницу туристичког развоја уз адекватну развојну и инвестициону политику.

Град Ужице је центар туристичке регије Западна Србија која обухвата 12 градова и општина (Ужице, Чачак, Чајетина, Бајина Башта, Ивањица, Ариље, Лучани, Пожега, Косјерић, Нова Варош, Пријепоље и Сјеница). Главни задаци туристичке организације регије Западна Србија (РТО) су: промоција и презентација туристичких вредности и потенцијала овог краја (планинског, сеоског, здравственог, туризма посебних интереса, конгресног и других видова туризма), доношење планова и програма промотивних активности у складу са националном Стратегијом развоја туризма као и са програмима и плановима Туристичке организације Србије, израда информативно-пропагандног материјала којим се промовишу туристичке вредности Регије, прикупљање и прослеђивање свих врста туристичких информација, подстицање изградње туристичке инфраструктуре, спортско-рекреативних и других пратећих садржаја јавног карактера значајних за унапређење квалитета туристичке понуде.

Туристичка регија Западна Србија у Стратегији развоја туризма Републике Србије препозната као једна од 18 приоритетних туристичких дестинација. Стратегија локалног одрживог развоја града Ужица за временски период од 2012-2020. препознаје туризам као значајну привредну грану (Приоритет 2: Економија). У складу са акционим планом, Град Ужице је успешно одговорио на стратешке изазове дефинисане стратегијом: повећање броја нових програма у туризму, пораст броја ноћења и задржавања туриста на територији града, пораст инвестиција у хотелско-смештајне капацитете и пратеће туристичке садржаје, број изграђених рекреативних објеката као и ниво задовољства туриста пруженим услугама.

Развојем и унапређењем туристичке делатности и очувањем туристичких вредности стара се и Туристичка организација Ужица чији је оснивач Град Ужице. Издвајања из буџета за Програм 4: развој туризма (управљање развојем туризма) износе 1,23% градског буџета у 2022. години. При анализи програмске потрошње треба имати у виду методологију сврставања у програме, па издвајања за развој туризма обухватају трошкове функционисања установа у овој области и један део пројеката, док се кључна улагања у туристичку инфраструктуру остварују кроз друге програме градског буџета. Функцију подршке развоју туризма на територији града пружају и Регионална развојна агенција „Златибор“ и Регионална привредна комора Златиборског управног округа, кроз привлачење домаћих и међународних фондова у реализацији пројеката за даљи развоја и унапређење туризма.

Атракције, садржаји и атрактивности су кључни фактор у ланцу вредности који пресудно утичу на избор дестинације. Према резултатима анкете спроведене за потребе израде Програма развоја туризма туристичке регије Западна Србија за временски период 2020-2025. године, природне атракције су најчешћи разлог због кога туристи посећују дестинацију, а на другом месту је културно-историјско наслеђе. Најзначајније туристичке вредности на подручју града Ужица су: Мокра Гора са Шарганском осмицом и Дрвенградом, планина Тара, село Кремна, Стари град, Хидроцентрала „Под градом“, клисура реке Ђетиње, манастир Рујан, Потпећка пећина, село грнчара Злакуса, Бела црква Каранска и др. Злакушка грнчарија је, после кола, славе и свирања гусала, четврто српско нематеријално добро под заштитом UNESCO што представља значајан туристички ресурс јер је познато да туристе привлаче материјална и нематеријална добра која су под заштитом ове светске организације. У децембру 2021.

године, на заседању Генералне скупштине Светске туристичке организације Уједињених нација у Мадриду (UNWTO), Мокра Гора је проглашена за најбоље туристичко село света, међу више од 170 конкурената из 75 земаља света.

Током године, у граду Ужицу одржавају се бројне манифестације међу којима се издвајају:

- *Кустендорф*-међународни филмски фестивал у Дрвенграду на Мокрој Гори који се организује у пет програмских целина: Такмичарски програм фестивала, Ретроспектива великана, Ретроспектива-руски филм, Савремене тенденције и *Evergreen*
- *Љубав, наша је планета*-међународни фестивал поп музике за децу који окупља најеминентније композиторе и децу солисте из овог дела Европе
- *Графичко бијенале „Сува игла“*-манифестација усмерена ка праћењу и подстицању стандардне графичке продукције остварене у техници сува игла
- *Југословенски позоришни фестивал*-позоришни фестивал „Без превода“ окупља најбоља театарска остварења у протеклој сезони са простора бивше Југославије
- *Скокови са старог железничког моста*-летња манифестација која има карактер незваничног савезног такмичења са старог железничког моста преко реке Ђетиње којим је некада ишла пруга уског колосека према Сарајеву
- *Лицидерско срце*-међународна смотра дечјег фолклора, на којем учествују деца старости до 15 година из Србије и земаља окружења са својим традиционалним фолклорним играма
- *Међународна колонија уметничке керамике „Злакуса“*-манифестација која тежи успостављању финих спона између традиционалног лончарства и савремених тенденција у уметничкој керамици
- *Међународни фестивал природе и културног наслеђа „Жестивал“*-манифестација која има за циљ афирмацију, промоцију и унапређење производње и пласмана природних, аутентичних и традиционалних производа, туристичких и других потенцијала, као и културног наслеђа као јединствене, незаменљиве вредности једног народа, стваране генерацијама
- *Међународни блуз и рок фестивал „In Wires“*-музичка манифестација која поред промоције рок и блуз културе, садржи и пратеће садржаје (изложбе слика, музичке радионице, изложбе фотографија, промоције књига, перформанси).

Програмом развоја туризма туристичке регије Западна Србија за период од 2020-2025. године као кључни туристички производи у граду Ужицу дефинисани су: рурални туризам, етно туризам, активни одмор и кружна путовања-културно тематске руте. У последњих неколико година значајне су инвестиције у туризам од стране јавног и приватног сектора: на средњовековном утврђењу Стари град извршена је комплетна конзервација и реконструкција горњег града, у клисури реке Ђетиње успостављени су нови садржаји и активности: зип линија, Археолошки музеј на отвореном „СтаПАРК“, вожња кајака, бициклизам, пешачење и планинарење. На локалитету Потпећка пећина извршено је комплетно уређење локалитета и у целости је извршена замена електро инсталација. Отварањем два нова хотела („Сиеста“ и „Ариа“), реновирањем дела смештајних капацитета Хотела „Оморика“ и унапређењем додатних садржаја, отварањем Коначишта Град у оквиру Туристичке организације Ужица, значајно се утицало на повећање смештајних капацитета на располагању туристима. Развој туризма и конкурентност на међународном туристичком тржишту града Ужица, као и ширег подручја које обухвата туристичка регија Западна Србија у великој мери зависиће од реализације два кључна инфраструктурна пројекта: активирања Аеродрома „Поникве“ и изградње аутопута Београд-Јужни Јадран са краком према Сарајеву.

Према званичним статистичким подацима укупан број запослених на територији града Ужица у 2020. години је 23.864, а од тога је 1.055 запослено у угоститељском и туристичком сектору, што у процентима износи 4,42%. У поређењу са 2019. годином дошло је до незнатног пада броја запослених са 1.093 на 1.055. Ако се анализира период од 2015. до 2020. године, број запослених у угоститељском и туристичком сектору порастао је са 696 на 1.055 или за 52%. Туристички промет се утврђује обавезним статистичким извештајем о доласцима и ноћењима туриста, којим су обухваћени сви пословни субјекти који пружају услуге смештаја туристима, чиме је обезбеђена потпуна обухватност приликом евидентирања туристичког промета. Али са друге стране, због увек присутне зоне сиве економије, изван број туриста, као и ноћења у приватним собама, кућама и становима, није обухваћен због непријављивања туриста. Остварени број ноћења показује да се и у најтежим годинама туризам доказао као витална привредна грана у коју вреди инвестирати.

За потребе овог истраживања коришћени су званични статистички подаци који дефинишу туристу као свако лице које у месту изван свог пребивалишта проведе најмање једну ноћ, у објекту за смештај туриста ради одмора или рекреације, здравља, студија, спорта, религије, породице, послова, јавних мисија или скупова. Долазак туриста представља број лица (туриста) која су се пријавила и остварила ноћење у објекту који пружа услугу смештаја. Туриста се пријављује у сваком објекту где борави, због тога, у случају промене објекта у којем бораве, долази до њиховог поновног регистровања. Према томе, статистика евидентира број долазака туриста, а не број туриста.

Табела 15. Анализа туристичког промета на подручју града Ужица 2015-2021. године

Година	Доласци туриста			Ноћења туриста		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
2015.	53.318	38.406	14.912	131.389	105.022	26.367
2016.	54.232	39.671	14.561	128.186	103.184	25.002
2017.	54.129	39.631	14.498	130.180	105.324	24.856
2018.	55.332	38.593	16.739	128.685	101.078	27.607
2019.	59.760	41.505	18.255	137.827	108.673	29.154
2020.	33.482	30.570	2.912	110.804	104.759	6.045
2021.	50.278	40.616	9.662	137.196	121.381	15.815
Укупно:	360.531	268.992	91.539	904.267	749.421	154.846

Извор: Републички завод за статистику Србије

Уколико изузмемо 2020. годину као нерепрезентативну услед глобалне пандемије, са сигурношћу се може рећи да град Ужице, бележи спор али сигуран раст регистрованих туристичких долазака. У 2019. години град Ужице је посетило 12% више туриста него 2015. године. У 2021. години остварен је скоро исти број ноћења као 2019. године што је изузетан резултат имајући у виду да је глобална пандемија у великој мери утицала на туристичка кретања. У односу на дестинације у окружењу, град Ужице је на другом месту у регији Западна Србија по броју долазака туриста (после општине Чајетина), а на четвртом месту по броју ноћења (после општине Чајетина, општине Бајина Башта и града Чачка). Детаљан преглед туристичког промета на територији града Ужица у последњих седам година дат је у Табели 15.

У 2021. години туристичку регију Западна Србија посетило је 368.868 туриста који су остварили 1.204.425 ноћења. У укупном броју ноћења домаћи туристи учествовали су са 84%, а страни са 16%.

На подручју града Ужица у структури туриста такође доминирају домаћи туристи (75% долазака и 83% ноћења) са изузетком 2020. године када су домаћи гости учествовали

са преко 90% у укупном броју регистрованих туриста. Просечна дужина боравка свих туриста на територији града у претходних пет година износи 2,5 дана, при чему се домаћи гости задржавају нешто дуже (2,8 дана) а страни туристи краће од просека (1,7 дана).

Табела 16. Категорисани угоститељски објекти за смештај на подручју града Ужица

Врста угоститељског објекта за смештај	Број објеката	Број смештајних јединица	Број лежаја
Хотел ****	1	18	34
Хотел ***	3	226	462
Хотел*	1	37	71
Коначиште	3	37	96
Туристичко насеље	1	74	121
Сеоска туристичка домаћинства	15	32	122
Домаћа радиност (кућа, апартмани, собе)	106	114	311
Укупно:	130	538	1217
Укупно хотела	5	281	567

Извор: Туристичка организација Ужица/Градска управа града Ужица, април 2022.

Укупан број лежаја (Табела 16.) према подацима са којима располажу Туристичка организација Ужица и Градска управа за инфраструктуру и развој (Одељење за привреду) у априлу ове године је износио 1.217, од чега је 567 лежаја смештено у 5 хотела који послују на територији града.

SWOT анализа сектора – Туризам

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Природни ресурси изузетне туристичке вредности (Мокра Гора, планина Тара, клисура реке Ђетиње, Потпећка пећина) Културно-историјско наслеђе (Шарганска осмица, грчарија Злакуса под заштитом UNESCO, тврђава Стари град, Хидроцентрала „Под градом“, Бела црква Каранска, манастир Рујно) Инвестиције у туризам од стране јавног и приватног сектора 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољна сарадња између јавног и приватног сектора у развоју производа и успостављању целовитог ланца вредности Неповољна миграциона кретања, лоша демографска структура и депопулација руралних подручја Низак ниво еколошке свести од стране локалног становништва
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> Унапређење саобраћајне инфраструктуре (активирање аеродрома Поникве, изградња ауто пута Београд-Јужни Јадран, изградња ауто пута до Сарајева, модернизација пруге Београд-Бар) Повољни трендови на страни туристичке тражње: одмор у очуваној природи, туризам специјалних интереса Стварање нових могућности за запошљавање 	<ul style="list-style-type: none"> Спора реализација кључних инфраструктурних пројеката (аеродром, ауто путеви и пруга) Девастација простора и недостатак свести о значају одрживог развоја Неусклађеност образовних профила са потребама тржишта

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Туризам

	<p>Циљ 8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све</p>
<p>Показатељ ЦОР</p>	<p>Предлог локализованог показатеља</p>
<p>8.9.2 Удео радних места у одрживој туристичкој привреди у односу на укупан број радних места у туризму</p>	<p>Удео запослених у туризму на територији града - 4,42% (2020. година)</p>

Пољопривреда

Географски подаци - потенцијал за развој пољопривреде

Територија града Ужица лежи у југозападном делу Србије, у средишњем делу највећег управног округа Републике Србије и представља његов административни центар. Ужице се налази у регији која представља тромеђу између Републике Србије, Црне Горе и Републике Српске и приближно је подједнако удаљено од престоница Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине (Ужице-Београд 200 км, Ужице-Подгорица 235 км, Ужице-Сарајево 190 км).⁸ Сам град Ужице се налази на надморској висини од 415 м, која варира и прелази 600 метара. Кроз град протиче река Ћетиња и Ужице је географски стављено у долину Ћетиње. Са свих страна је окружено планинама и налази се у регији унутрашњих Динарида. Простире се на површини од 667 км², од које је површина руралне зоне 219 км². Град се састоји од 41 насеља-два градска (Ужице и Севојно) и 39 сеоских насеља.

Демографске карактеристике као индикатор за развој пољопривреде

Према попису становништва из 2011. године град Ужице је бројао 78.040 становника што представља 1,9% укупног броја становника Републике Србије, односно 27,23% од укупног броја становника Златиборског округа. Просечна старост становништва је 42,5 година (мушкараца 41,4 године; жена 43,5 година). Просечна густина насељености у руралном подручју је 83,5 становника/км² док је просечна густина насељености у градским зонама 117 становника/км². У градском подручју живи 77% укупног становништва, а 23% у приградском подручју. Драстична је разлика у насељености територије града и села, што одсликава однос насељености између најбројније градске месне заједнице Крчагово у којој живи 11.200 становника и сеоске месне заједнице Вругци, која је удаљена од центра града око 15 км, а у којој живи само 139 становника.⁹

Услед негативних демографских трендова, пројекције кретања становништва у наредном периоду су неповољне. Увидом у податке који говоре о кретању броја становника може се закључити да је у периоду између три пописа у Ужицу смањен број становника за 2,7%. Процењен број становника које води Републички завод за статистику на дан 30.06.2020. године износи 72.096, што говори о паду броја становника за 7,62% у односу на попису 2011. годину.

Природни услови и животна средина

Посматрајући карактеристике рељефа град Ужице лежи у средње планинском појасу (око 800 м.н.в. просечно), чија висина расте од истока ка западу. Територија града Ужица је испресецана долинама река Ћетиње и Лужнице. На основу рељефа територија града се може поделити на пет зона.

- Алувијална зона Ћетиње и Лужнице на површини од 3 км², веома повољних природних карактеристика за обављање свих привредних делатности
- Прелазна зона између 500-700 м.н.в, погодна за воћарство и породично становање, густине насељености од 50 становника/хектару
- Зона висоравни на површини од око 27 км² која се простире од 600-850 м.н.в. и обухвата северни део Златиборске висоравни и Креманска долина. У погледу развоја пољопривреде, зона има потенцијал за ратаску и сточарску производњу и производњу сточне хране

⁸ Стратегија локалног одрживог развоја града Ужица 2012-2020

⁹ Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за град Ужице за 2022. годину

- Зона изнад 700 м.н.в. обухвата стране Таре и Шаргана под већим нагибом, са огромним шумским потенцијалом
- Зона висоравни Таре на око 1.000 м.н.в., погодне за сточарство, производњу сточне хране.

Географски и топографски положај Ужица са околином условио је климатске карактеристике са својим специфичностима за ово поднебље, у смислу да припада средњоевропској климатској зони и има умерено континенталну климу, са изразитим утицајем планинске климе. Планински венци према југу спречавају пролазак топлих ваздушних маса из правца Средоземља, тако да је клима нешто оштрија, осим у долинама и котлинама река, где је махом континентална и жупска. Сеоско подручје је издигнуто у односу на градско насеље, осунчано и боље проветрено, са изразито слабијим интензитетом емисије загађујућих материја из саобраћаја, ложишта и индустрије, тако да на тим подручјима није заступљен проблем аерозагађења, као што је то случај са урбаним деловима града.

Град Ужице има веома густу и разгранату мрежу отворених водотокова (око 720 метара тока на км² површине). Главне особине река ужичког краја су да су брзе, планинске и богате водом. У карстним теренима, који обухватају највећи део територије, подземна хидрографска мрежа је веома изражена. Истицање ових вода прати водонепропусну подлогу где се јављају типични крашки извори, чија издашност варира (Потпећко врело, Сушичко врело, Врутачка врела, извор Забој на Тари, Раковско врело у Кремнима...). Подземне воде (каптирани извори) су главни извор водоснабдевања становништва у руралним подручјима која нису повезана на велике водоводне системе. Хидроенергетски потенцијал реке Ћетиње која протиче кроз град Ужице није у потпуности искоришћен.

Разноврсност рељефа и просечна надморска висина од 800 м.н.в. указује на значајан шумски потенцијал који обухвата више од трећине територије. Најзначајнији шумски комплекси налазе се у клисури реке Ћетиње, на падинама Забучја, подручју Беле Земље, на Калуђерским барама на Тари, подручју Јелове Горе и Парка природе „Шарган-Мокра Гора“. У најнижем појасу заступљене су претежно површине под ратарским културама. У појасу побрђа углавном су распрострањене мешовите шумске заједнице храста. Главне шумске асоцијације су шуме храста сладуна и цера, а делом и шуме храста китњака. Локално се јављају и мезофилне шуме букве. Средње планине представљене су делом шумама брдске букве, много више мешовитим лишћарско-четинарским шумама, а најчешће мешовитим заједницама шума букве и јеле, као и шума букве, јеле и смрче. У појасу средњих планина такође су заступљене (у нижим деловима и на топлијим експозицијама уопште) шумске заједнице црног бора, а у вишим и знатно свежијим положајима мешовите шуме црног и белог бора и посебно, на још свежијим, хладнијим, вишим чисте шумске заједнице белог бора. Ендемске врсте карактеристичне за овај регион су: балкански ендемит, ушаста млечика, потом илирско-скардопински ендемит-бела млађа, ендемореликтна врста-халачија, зеленика и Панчићева оморика.

Пољопривредно земљиште

Поред чињенице да пољопривредно земљиште заузима 55% укупне територије града, свега 1,03% чине земљишта већег квалитета плодности (I и II бонитетна класа) распрострањених махом дуж речних долина Ћетиње и Лужнице, са изузетним, а са друге стране недовољно искоришћеним агроколошким потенцијалима за интензивну воћарску и сточарску производњу. Плодна и релативно дубока земљишта лоцирана су у уским речним долинама и у

комплексима на урбанизованим деловима простора, па су стога и угрожена стихијским ширењем насеља. Услед дугогодишњег нерационалог искоришћавања земљишта, ови

негативни процеси су све више изражени, те се данас на великој површини појављују деградирана земљишта и нарушавање еколошке равнотеже. Земљиште је класификовано од I до V бонитетне класе, док јужни део територије града припада травно-шумском планинском подручју.

Структура коришћења земљишта, у односу на класе земљишта и културе, указује и на велико учешће њива и воћњака VI, VII и VIII класе земљишта. Оваква структура пољопривредног земљишта погодна је за развој сточарства (посебно млечно-месног говедарства и овчарства) и воћарства као пољопривредних грана. У структури педолошког покривача издвајају се: смеђе скелетно земљиште (35%), црнице на серпентину (30%), смеђе рудо земљиште (28%); скелетна земљишта (на кречњаку, шкриљцима и др.) и параподзоли (4%). Укупна површина пољопривредног земљишта у државној својини је 4.749,94 ха. Системе за наводњавање користи укупно 1.340 газдинстава на укупној површини од око 486 ха.¹⁰

Табела 17. Пољопривредно земљиште

Назив индикатора	2012
Расположиво пољопривредно земљиште (хектар)	45.981
Коришћено пољопривредно земљиште (хектар)	20.288
Некоришћено пољопривредно земљиште (хектар)	7.081
Шумско земљиште (хектар)	16.389
Остало земљиште	2.223

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Попис пољопривреде 2012.

Према последњим подацима из 2012. године укупна површина расположивог пољопривредног земљишта износила је 45.981 хектара, од тога 20.288 хектара коришћеног и 7.081 хектара некоришћеног земљишта (Табела 17.). Из наведеног се може закључити, да је удео пољопривредног земљишта, које се користи за пољопривредну производњу 44,12%. Удео некоришћеног пољопривредног земљишта износи 15,40%, док шумско земљиште у укупном расположивом пољопривредном земљишту чини 35,64%.

У структури пољопривредних површина највеће учешће од 61,65% остварују ливаде и пашњаци, затим оранице и баште чије је учешће од 22,38% и воћњаци 15,43% са површином од 3.130 хектара (Табела 18.).

Табела 18. Коришћено пољопривредно земљиште

Коришћено пољопривредно земљиште (у хектарима)	Попис 2012.
Окућница	101
Воћњаци	3.130
Оранице и баште	4.540
Ливаде и пашњаци	12.507
Виногради и остало земљиште	10

Извор: Попис пољопривреде 2012 (Књига пописних резултата, ниво насеља)

Потенцијал града Ужица за развој пољопривреде лежи у структури пољопривредног земљишта. Брдовити предели који се простиру у појасу до 500 м.н.в. имају изузетне агроколошке услове за производњу квалитетеног воћа, меса и млека, а погодни су за развој говедарства и овчарства.

¹⁰ Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за град Ужице за 2022. годину

Заступљене гране пољопривредне производње су воћарство (јабука, шљива, малина), сточарство, повртарство, пластеничка производња, пчеларство и производња локалних традиционалних специјалитета (сир, кајмак, пршута, сланина, кобасица, ракија...).

У погледу биљне производње, конфигурација терена и сточарска производња условили су највећу заступљеност кукуруза, пшенице, јечма, луцерке и кромпира. Позитивни примери одрживе биљне производње, последњих година се све интензивније везују за долину реке Лужнице и то у погледу производње парадајза, који захваљујући квалитету постаје све видљивији и траженији пољопривредни производ на домаћем тржишту.

Све присутнији тренд са значајним економским бенефитима на територији града остварује и пластеничка производња, у којој доминирају повртарство и производња цвећа. У последњих пар година на подручју градске општине Севојно и у Горјанима, подигнуто је нешто више од 80 пластеника комерцијалног карактера. Посебно је важна напомена да се за овој вид производње, у великој мери захваљујући финансијској подршци локалне самоуправе, опредељују млађе генерације пољопривредника и женска популација, што је у складу са једном од кључних смерница развоја града Ужица.

Повољни агроеколошки услови и вишедеценијска традиција условили су воћарску производњу лидером у пољопривредној производњи, у оквиру које се због комерцијалне исплативости, континуиране тржишне тражње, организованог откупа од стране хладњача, акценат ставља на производњу малине и, пар година уназад, на производњу боровнице. Са сигурношћу се може рећи да је извозно оријентисана производња поменуте две воћарске културе и све ригорознији захтеви који долазе са иностраних тржишта (земље ЕУ, САД) имала за резултат подизање свести пољопривредних произвођача о значају адекватне примене знања и произвођачке праксе, што је на крају довело до задовољавајућих приноса и квалитетних плодова. Поменута плодна земљишта Лужничке долине, две до три године уназад, представљају подручје у којем се полако подижу интензивни, модерни, адекватно опремљени засади јагоде, тржишне оријентисаности. Производња осталих воћарских култура је на доста нижем и, може се рећи незадовољавајућем степену развоја. Карактерише је велика старост засада, недостатак знања и искуства пољопривредника, неадекватна примена агротехничких мера, мала величина поседа, недостатак међународних стандарда, недостатак наводњавања, мали приноси и слабији квалитет плодова, који се пласирају на локалне пијаце без значајнијих тржишних бенефита или се 99% приноса користи за више степене прераде, што је случај са узгојем шљиве у сврху производње ракије.

Посматрајући сточарску производњу најзаступљенији је узгој говеда, оваца, а по броју грла узгој свиња и живине. Поређењем броја грла последње две поменуте врсте стоке на територији града Ужица са бројем грла на нивоу Златиборског округа, живинарство и свињарство немају значаја за стање ових грана производње на нивоу пољопривреде Србије. Застарелост механизације, веома ретко млађе од 10 година, недовољна примена стандарда у производњи, мала величина стада, лоша опремљеност објеката за смештај стоке, заступљеност традиционалних метода узгоја стоке, доводе до закључка да сточарска производња нема конкурентан статус на домаћем тржишту. Закључак је да на територији града преовлађује екстензивно сточарство са малим бројем грла. Само незнатан број, свега 19 пољопривредних газдинстава, има између 20 и 30 грла музних крава, а од укупног броја крава око 2.000 су уматичена грла. Што се тиче расне структуре код говеда, највише је заступљено сименталско говече са акцентом на производњу млека, а на другом месту је производња меса. Код оваца највише је заступљена домаћа сјеничка раса са акцентом на производњу меса и вуне, а код свињарства углавном су у питању мелези за тов. Откуп млека у ужичком крају врше:

београдски ИМЛЕК, Млекара Спасојевић из Бајине Баште, Млекара Шабац, ПК Златибор из Чајетине, Млекара Моравица Ариље, Млекара Куч из Крагујевца. На територији града пет одгајивачких организација води евиденцију уматичених грла (крава).

Веома богати и разноврсни природни ресурси, условили су богатство лековитим биљем и шумским плодовима (шумске јагоде, купине, малине, боровнице, гљиве и сл.). Њихово убирање и прерада се врши на веома неорганизован и нестручан начин, неводећи притом рачуна на одрживост природних ресурса. Ова ресурсна основа даје и изузетан потенцијал за подизање вредности производње кроз успостављање еколошких или органских сертификата, с тим да су ови модерни и на тржишту све траженији трендови, на територији града тек на самом почетку, чему у прилог говори и податак да на територији града за сада има осам сертификованих органских произвођача и 16 произвођача у поступку сертификације.

Радна снага у пољопривреди

Према пописним подацима чланова домаћинства и стално запослених на газдинствима, према полу и правном статусу, је било укупно 17.012, а од тога 7.848 жена и 9.164 мушкараца (Табела 19.). На породичним газдинствима запослено је било укупно 16.960 лица. Од тога 7.833 жена, а 9.127 мушкараца. Газдинства правних лица бројала су 52 запослених, од чега 15 жена (28,87%) и 37 мушкараца (71,15%). Укупно је било 6.415 носилаца газдинстава, од тога 1.120 жена, а 5.295 мушкараца. Чланова породице и рођака који обављају пољопривредну активност на газдинству је било 10.540, и то 6.713 жена и 3.827 мушкараца. Стално запослених на газдинствима 5 и то припадника мушке популације. Годишњих радних јединица ангазоване радне снаге на пољопривреди укупно је имало 5.472, а од тога носилаца газдинстава 2.361 (352 су жене). Чланова породице и рођака који су обављали пољопривредну активност на газдинству, свега 2.838, од тога 1.932 жена (68,08%). Што се тиче сезонске радне снаге и радне снаге под уговором, њихов број је износио 230. Управника (менаџера) на газдинствима је било 6.466, односно 1.078 жена (16,67%) и 5.388 мушкараца (83,33%). Што се тиче нивоа обучености, 3.506 лица је пољопривредно искуство стекло праксом, 20 је похађало различите курсеве из области пољопривреде, 48 са дипломом средње пољопривредне школе, 2.458 са дипломом неке друге средње школе, 65 са дипломом пољопривредне више школе или факултета, док је другу вишу школу или факултет имало 369 лица.

Табела 19. Радна снага на газдинствима

Радна снага на газдинствима	2012
Број пољопривредних газдинстава	6.466
Чланови газдинства и стално запослени на газдинству, укупно (број)	17.012
Жене, као % укупног броја чланова газдинства и стално запослених (%)	46,1
Број стално запослених на газдинствима	5
Број годишњих радних јединица ангазоване радне снаге на пољопривреди	5.472
Број чланова породице и рођака који су обављали пољопривредну активност на газдинству	2.838
Број сезонске радне снаге и радне снаге под уговором	230
Број управника (менаџера) на газдинствима	6.466
Број лица који су пољопривредно искуство стекли праксом	3.506
Број лица који имају средњу пољопривредну школу	48

Број лица који имају више/високо пољопривредно образовање	65
---	----

Извор: Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за град Ужице за 2022. годину

Механизација, опрема и објекти

Када се посматра опремљеност пољопривредних газдинстава механизацијом и опремом, може се стећи погрешна слика на основу њиховог броја и разноврсности. Разлог треба тражити у чињеници да је највећи део те опреме и механизације старости преко 10 година. Веома мали број пољопривредних газдинстава су током последње деценије имали значајне инвестиције у унапређење стандарда, изградњу и проширење постојећих капацитета. Ови објекти су технички релативно добро опремљени и испуњавају захтеве предвиђене стандардима о добробити животиња, али проблем који доминира се односи на управљање стајњаком и његово складиштење. Постојећи помоћни објекти и такозване економске зграде, старости више деценија се углавном користе за складиштење репроматеријала. Помак у опремљености пољопривредних газдинстава приметан је последњих пар година, функционисањем мера подршке од стране ЈЛС намењене за субвенционисање набавке механизације и опреме.

Диверзификација руралне економије

Поред богатог и разноврсног природног потенцијала за развој непољопривредних активности на селу, највећи део пољопривредног становништва осим пољопривреде не остварује други вид прихода. У руралним подручјима развој пољопривреде има ограничене могућности, па се због тога тражи могућност алтернативног начина запошљавања. Посебан значај може да има развој других економских (непољопривредних) активности међу којима се издваја туризам руралног подручја, који је само делимично искоришћен, и поред чињенице да је овај процес започет још пре 20 година уз подршку Туристичке организације Ужица. Диверзификација активности на газдинствима неопходна је за запошљавање и одрживи развој руралних подручја, и њоме се може придонети бољем уравнотежењу регионалног развоја у економском и социјалном смислу. С тим у вези ужички крај поседује бројне и препознатљиве традиционалне вредности за које постоји потенцијал даље валоризације и адекватног тржишног пласмана као што су: планински мед, пршута и остали сувомеснати производи, чувене ракије: шљивовица, препеченица, клековача, млечни производи... Посебно треба нагласити традиционалне вештине и занате које се вековима преносе са генерацију на генерацију од стране руралне женске популације, плетење, ручни вез, израда одевних предмета од вуне...

Рурална инфраструктура

На територији града Ужица налазе се 23 приградске месне заједнице и све их карактерише изграђена путна инфраструктура односно асфалтирана главна саобраћајница и добар део споредних путева. Око половине месних заједница имају прикључак на градски водовод, а остатак становништва се снабдева са локалних сеоских водовода. Сва села су покривена фиксном и мобилном телефонијом. Нормално се одвија поштански саобраћај, а у селима постоји 7 пошта. У месним заједницама налази се 20 школа, 6 домова културе, 45 продавница, ресторана и кафана, 1 библиотека и 8 амбуланти. Организовано сакупљање отпада врши се у 15 сеоских месних заједница. Процена је да на руралном подручју грађани генеришу око 70 % отпада од количине која је на градском подручју, што износи 0,40 кг/дан, јер се у отпаду који долази са сеоског подручја, налази минимална количина био отпада и пепела. По налогу градске Службе за заштиту животне средине, на сеоском подручју је распоређено 10 кошева за отпад, запремине 5 м³. Ови кошеви служе за прикупљање отпада изван зона организованог сакупљања на сеоском подручју. На овај начин се

сакупи око 500 тона годишње отпада. Што се тиче кабастог отпада на сеоском подручју, у зонама организованог сакупљања отпада, грађани поред контејнера углавном остављају душеке, стару кућну технику, старо посуђе и слично. Овај отпад ЈКП „Биоктош“ повремено одвози на градску депонију. Део кабастог отпада са сеоског подручја, које није у зони организованог сакупљања, одлаже се поред кошера запремине 5 и 7 м³, али већи део се и даље одлаже на постојећа дивља сметлишта.¹¹

Подршка развоју пољопривреде

Пољопривредна саветодавна стручна служба Ужице је једина установа на територији града надлежна за едукацију пољопривредних произвођача кроз организацију предавања, радионица, зимских школа и других видова едукација из разних пољопривредних области. ПССС Ужице је регионална служба и обавља поверене послове од стране Министарства пољопривреде, шумарства и пољопривреде и пружа теренску подршку пољопривредним произвођачима према плану и програму одобреном од поменутог Министарства.

На територији града послује укупно 18 задружних организација, од којих 11 задруга има седиште на градском подручју, а 7 у руралном. Од укупног броја задруга, 12 су регистроване за пољопривредну делатност (7 за мешовиту пољопривредну производњу, две за узгој говеда и бивола и по једна у другим делатностима.

Поред тога, на територији града послују и 22 удружења грађана, различитих делатности, као што су узгој калифорнијске пастрмке, производња меда, развој сеоског туризма, производња малина и др. Недовољна заинтересованост и мотивисаност чланства, неадекватна функционалност, финансијска ограниченост, недостатак свести пољопривредника о значају удруженог пословања, велика конкуренција на домаћем тржишту су кључни проблеми са којима се ове организације суочавају и главни разлог за недовољну видљивост, препознатљивост и њихову финансијску нестабилност. Поред наведеног, мере подршке са националног нивоа усмерене на оживљавање овог, раније веома корисног и профитабилног вида обављања пољопривредне делатности, у последње три године довеле су до подизања свести пољопривредних произвођача о могућностима које им пружа удружено пословање у пољопривреди.

Национални правни оквир коришћен је у дефинисању смерница руралног и пољопривредног развоја

Кровни стратешки документ са националног нивоа који дефинише дугорочне правце развоја пољопривреде и руралног развоја јесте Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14). Стратегија пољопривреде и руралног развоја, која као основни и дугорочни стратешки документ дефинише циљеве, приоритете и оквире политичких и институционалних реформи у области пољопривреде и руралног развоја. Овим документом успостављени су темељи нове пољопривредне политике, дефинисани у складу са принципима модерног управљања јавним политикама и на линији јасног опредељења ресорног Министарства за постепено преузимање модела европске подршке пољопривреди.¹²

Доношење вишегодишњих планских документа у области руралног и развоја пољопривреде дефинисан је кроз правни оквир Републике Србије превасходно кроз Закон о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 41/2009, 10/2013-др. закон и 101/2016 и 114/2021). Закон о пољопривреди и руралном развоју је у члану 4. прописао да на предлог Министарства пољопривреде, Стратегију

¹¹ Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за град Ужице за 2022. годину

¹² Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије 2014-2024 <http://uap.gov.rs/wp-content/uploads/2016/05/STRATEGIJA-2014-2020-.pdf>

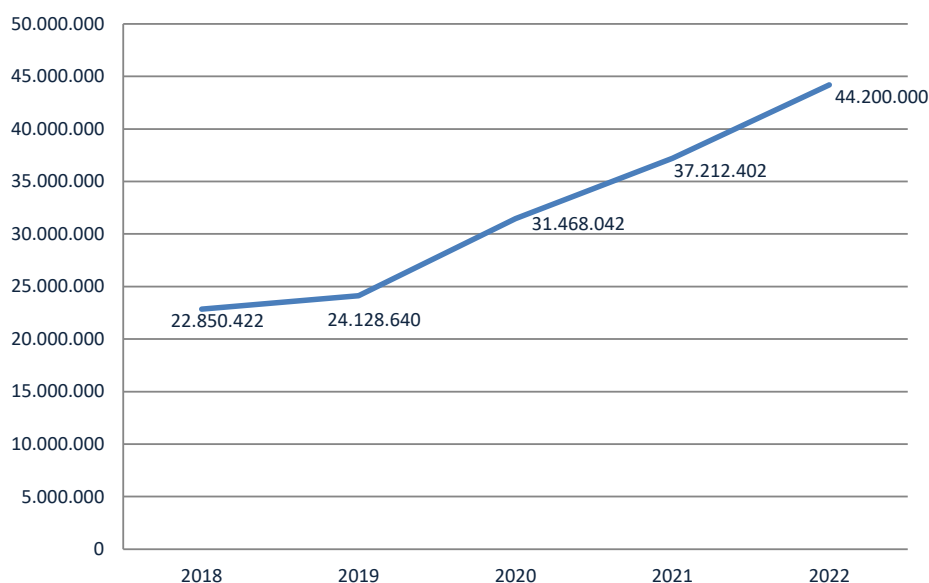
пољопривреде и руралног развоја Републике Србије доноси Влада, те да се њоме одређују дугорочни правци развоја пољопривреде за период од најмање десет година. Исти Закон предвиђа и усвајање Националног програма руралног развоја (тренутно важећи обухвата временски период 2022-2024.), који доприноси остваривању стратешких циљева утврђених Стратегијом развоја пољопривреде и руралног развоја. Као плански документ, НППР 2022-2024. регулише спровођење политике руралног развоја у Републици Србији у наредном трогодишњем периоду, као и динамику и начин усклађивања са Заједничком пољопривредном политиком ЕУ.

Основни правци развоја Републике Србије, па тако и оквир развоја пољопривреде и руралних подручја, дефинисани су националним стратешким документима у које спадају: Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније, Први национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08), Национална стратегија привредног развоја Републике Србије од 2006. до 2012. године... Већина кровних стратешких докумената препознаје значај и улогу пољопривреде и руралних средина у привредном развоју и очувању ресурса и животне средине, и са друге стране препознају се и специфична ограничења са којима се сусреће рурално становништво (Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије 2014-2024.).

Подршка ЈЛС развоју пољопривреде и руралног развоја

Подршка пољопривреди и руралном развоју се реализује преко Градске управе за инфраструктуру и развој, Одељења за привреду, Одсека за пољопривреду Града Ужица. Позитивна страна у домену пољопривредне производње јесте континуирани тренд раста регистрованих пољопривредних газдинстава и то за око 130% у 2020. години (7.149) у односу на званичан број регистрованих газдинстава добијен Пописом пољопривреде у 2012. години, првенствено као резултат све интензивнијих, и у финансијском погледу све већих мера подршке усмерених ка регистрованим газдинствима, што са националног што са локалног нивоа.

Графикон 7. Буџетски расходи за област пољопривреде и руралног развоја

Извор: Градска управа за финансије

Растући тренд буџетских издвајања за област пољопривреде и руралног развоја у последњих пет година приказан је на Графикону 7. На основу приказаних вредности евидентан је раст буџетских издвајања у износу од 93,43% у последњој посматраној години у односу на 2018. годину.¹³ У 2022. години средства опредељена за развој пољопривреде су достигла вредност од 44 милиона динара (37 милиона динара је предвиђено за Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја) што је 2,5 пута више у односу на иницијалну 2014. годину у којој је вредност буџета за пољопривреду износила 17,4 милиона динара. Са друге стране, посматрајући структуру градског буџета пољопривреда учествује са свега око 1% (1,05% у 2022. години), што је свакако један од ограничавајућих фактора конкурентне и одрживе пољопривредне производње града Ужица. Поред наведеног, сектор пољопривреде се суочава и са бројним другим проблемима, од којих је важно поменути недовољну инфраструктурну опремљеност села, уситњеност поседа, екстензивну пољопривредну производњу, неадекватну произвођачку праксу, незадовољавајуће приносе и продуктивност, недостатак едукације пољопривредних произвођача, неусклађеност производње са тржишним трендовима, недостатак кооперације и удруживања...

У претходних осам година кроз подршку локалног буџета подржано је 2.672 корисника градских субвенција који су искористили укупно 143.445.553,38 динара. Анализирајући ефекат субвенција по позицијама може се закључити:

Субвенције за механизацију

Очигледна је тенденција куповине прикључних машина за међуредну обраду (фреза), прскалица, косачица, које се доста користе у воћарској производњи, односно у засадима малина, боровница и купина. Обзиром на стално ширење засада малина, потреба за овим машинама је очекивана. У наредном периоду се може очекивати потреба за куповином нових трактора и наведених прикључних машина.

Субвенције за воћарство

У претходном периоду су се куповали углавном системи за заливање воћа, а у мањој количини сертификовани садни материјал и мреже за засену и противградну заштиту. Висока цена сертификованог садног материјала доста је утицала на куповину садница непознатог порекла и неутврђеног здравственог стања. Цена сертификоване саднице је 3 до 4 пута већа од саднице без сертификата. Пошто се ради о садном материјалу лошијег квалитета не могу се очекивати максимални приноси. Мали број газдинстава (30) се определио за куповину мреже за сенчење и противградну заштиту на шта је превасходно утицала цена коштања предметне опреме. Велико интересовање корисника градских субвенција се односило на куповину система за заливање (606) и сваке наредне године се удвостручавао број корисника субвенција у ту сврху. Према процени градске пољопривредне службе површина покривена системима за заливање субвенционисаним од стране града је око 170 ха засада воћа. Због све чешћих сушних лета овакав тренд се очекује и у наредном периоду. Поред заливања ови системи омогућавају и прихрану биљака што додатно повећава принос и чини производњу економичнијом.

Субвенције за сточарство

Велики број корисника определио за куповину нових музилица и лактофриза. Највеће интересовање у сектору сточарства било је за куповину уматичених јагњаци, оваца и овнова (укупно 3.020 грла). Из области овчарства реализована су два пројекта у сарадњи са Фондацијом Ана и Владе Дивац, и то у периоду 2017 и 2018. године којим

¹³ Обрачун расхода по годинама вршен је на основу завршних рачуна, док су за 2022. годину коришћени подаци буџета након II ребаланса усвојеног на седници Скупштине 09.06.2022. године

је обухваћено 50 породица са 355 уматичених грла. У оквиру сарадње са Регионалном развојном агенцијом „Златибор” (период 2017.) су обухваћене 23 породице које су добиле 161 уматичено грло. Укупан број уматичених грла оваца је 3.536. На другом месту је набавка уматичених јуница, крава и телади (укупно 215 грла). Оволики број је неочекивано висок обзиром на ниску тржишну цену млека. Интересовање за уматичена грла има и другу позитивну страну која се огледа у појефтињењу производње кроз стварање услова за коришћење државних субвенција по уматиченом грлу.

Расположива буџетска средства предвиђена Програмом подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за 2022. годину у највећој мери су одређена за мере руралног развоја и то 35.300.000 динара (95,41%) и то за унапређење физичке имовине пољопривредних газдинстава (34.400.000 динара). За успостављање и јачање удружења у области пољопривреде у оквиру мере руралног развоја издано је 700.000 динара, док је за органску производњу планирано 200.000,00 динара. За посебне подстицаје издано је 1.700.000 динара и то у целости за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју.

Образложење овакве структуре Програма подршке управо лежи у чињеници да је техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора веома лоша и захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Прихватљиве инвестиције у оквиру ове мере су: набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза; опреме за мужу, хлађење и чување млека на фарми, набавку транспортера за стајњак, уређаја за мешање полутечног и течног стајњака, пумпи за пражњење резервоара, сепаратори за полутечни и течни стајњак, машина и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња, машина за примарну обраду земљишта, за ђубрење земљишта, заштиту биља...Недостатак знања и добрих примера из праксе су једни од кључних проблема који се решавају удруживањем и подршком удружењима од стране Града. Финансијским мерама подршке тежи се унапређењу рада удружења, посебно из области пчеларства и побољшања конкурентности чланова удружења и увођење нових профитабилних производњи на газдинствима чланова удружења.

Поред значајног потенцијала за унапређење конкурентности пољопривреде и остваривање стабилног дохотка пољопривредних произвођача, додата вредност пољопривредној производњи, готово да у потпуности изостаје на територији града Ужица. Један од начина да се дода вредност пољопривредно-прехранбеним производима, унапреди конкурентност, повећа продуктивност јесте кроз увођење и сертификацију органске производње. Климатски услови, земљиште и природни ресурси пружају повољне услове за органску пољопривреду, а томе доприноси и дуга традиција у производњи хране, као и близина великог и стално растућег тржишта органске хране у ЕУ. У развијеним земљама Европске уније тржиште органских производа расте у просеку за 10% на годишњем нивоу, а тај пораст не прати и раст производње и управо ту се налази шанса за српске произвођаче.

Узимајући у обзир ограничене могућности за интензивну и конкурентну пољопривредну производњу, диверсификација и развој осталих непољопривредних активности у предстојећем периоду може да пружи додатну могућност запољшавања и даљи развој руралне економије.

SWOT анализа сектора – Пољопривреда

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Вишедеценијско искуство пољопривредника у воћарској производњи Континуиран тренд раста извозно оријентисане пољопривреде Изграђени прерађивачки капацитети (хладњаче) Постојање иницијатива за више степене прераде базиране на традиционалним вредностима Мере ЛС за подршку пољопривреди и руралном развоју 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољна заступљеност иновација и међународно признатих стандарда у производњи Недостатак виших степена прераде и производа са додатом вредношћу (органиски производи, свеже воће, производи са неким видом заштите...) Техничко технолошка застарелост Неадекватна повезаност производног и прерађивачког сектора
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> Већа искоришћеност финансијске подршке ресорног министарства ИПАРД ЕУ фондови Повољни трговински и царински аранжмани Савремени стилови живота и тренд раста потражње за храном на светском тржишту 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољно изграђен координисан систем за рад на јачању капацитета (људских, техничких, организационих и институционалних) у пољопр. Изазови у испуњавању стандарда ЕУ Дестимулативни имиџ пољопривреде за младе Растућа конкурентност и на домаћем и на иностраном тржишту

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Пољопривреда

Циљ 2. Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
2.3.1 Обим производње према јединици радне снаге по врстама пољопривредног/пасторалног/шумарског предузећа	Број годишњих радних јединица ангазоване радне снаге на пољопривреди - 5.472 (Програм подршке 2022, на основу Пописа 2012)
2.3.2 Просечни приход малих произвођача хране, према полу и староседелачком статусу	Просечни приход малих произвођача хране
2.4.1 Удео пољопривредног земљишта под продуктивном и одрживом пољопривредом	Удео коришћеног пољопривредног земљишта - 44,12% (2012. година)
2.а.2 Укупни званични токови средстава (званична развојна помоћ плус остали званични токови) у сектору	Програмом подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (37 милиона динара у

пољопривреде	2022.)
2.б.1 Субвенције за извоз пољопривредних производа.	Подстицање пољопривреде (АПР: 46.280.000 динара у 2021.)

Циљ 5. Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
5.1.1 Да ли постоји правни оквир који промовише, спроводи и прати равноправност и забрану дискриминације по основу пола	Акциони план за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности у граду Ужицу 2018-2021
5.а.1 (а) Удео пољопривредног становништва које има власништво или обезбеђена права на пољопривредном земљишту, према полу; и (б) удео жена међу власницима или носиоцима права на пољопривредном земљишту, према врсти власништва или права	Удео жена које су носиоци пољопривредних газдинстава - 17,46%

Циљ 15. Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета

15.1.1 Површина под шумама као удео у укупној копненој површини	Површине под шумама у укупној површини територије града - 38,65% (РЗС, 2020.)
---	--

Табеле и графикоци

Табела 1. Локалне финансије.....	5
Табела 2. Број привредних друштава	6
Табела 3. Нето ефекат оснивања нових привредних друштава.....	7
Табела 4. Број привредних друштава на 1.000 становника	7
Табела 5. Преглед запослености.....	7
Табела 6. Структура заослености по врсти правног лица	8
Табела 7. Структура незапослености	8
Табела 8. Преглед зарада	9
Табела 9. Број предузетника	12
Табела 10. Број предузетника на 1.000 становника	12
Табела 11. Нето ефекат оснивања нових предузетника	12
Табела 12. Показатељи спољнотрговинске размене	16
Табела 13. Остварене инвестиције у нова основна средства по карактеру изградње и техничкој структури, 2020 (у хиљадама динара)	17
Табела 14. Остварене инвестиције у нова основна средства по делатностима, 2020.година	18
Табела 15. Анализа туристичког промета на подручју града Ужица 2015-2021. године.....	23
Табела 16. Категорисани угоститељски објекти за смештај на подручју града Ужица.....	24
Табела 17. Пољопривредно земљиште	28
Табела 18. Користићено пољопривредно земљиште.....	28
Табела 19. Радна снага на газдинствима.....	30
Графикон 1. Тренд кретања просечних зарада у упоредивим градовима	10
Графикон 2. Укупни подстицаји регионалног развоја према наменама (у хиљадама динара).....	13
Графикон 3. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти корисника	13
Графикон 4. Укупни подстицаји регионалног развоја према реализаторима	14
Графикон 5. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти финансијског подстицаја и територијалном усмеравању	15
Графикон 6. Спољнотрговинска размена.....	16
Графикон 7. Буџетски расходи за област пољопривреде и руралног развоја	33

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Прилог 3

План развоја града Ужица 2023-2030.

ГОДИНА

Преглед и анализа постојећег стања

Инфраструктура и заштита животне
средине, април 2022.

[Year]

Садржај

Листа скраћеница	2
УВОД.....	3
Надлежности ЈЛС у области инфраструктуре и заштите животне средине	3
Становништво.....	5
Становање.....	6
Грађевинарство.....	7
Урбанизам и просторно планирање.....	9
SWOT анализа - Урбанизам и просторно планирање.....	13
Комуналне делатности и локална инфраструктура.....	14
Јавна комунална и јавна предузећа	14
Снабдевање водом за пиће	16
Канализациона мрежа.....	18
Одржавање чистоће	19
SWOT анализа - Комуналне делатности и локална инфраструктура	23
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Комуналне делатности и локална инфраструктура	24
Саобраћајна инфраструктура	25
Пошта и телекомуникације	29
SWOT анализа – Саобраћај	31
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 – Саобраћај	32
Заштита животне средине и енергетика	33
Карактеристике рељефа.....	34
Биодиверзитет и шуме.....	34
Ловишта	36
Квалитет ваздуха	36
Квалитет површинских вода, отпадних вода и воде за пиће.....	37
Отпадне воде.....	38
Вода за пиће.....	38
Квалитет земљишта	39
Управљање отпадом	40
SWOT анализа - Заштита животне средине.....	46
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Заштита животне средине	47
Енергетика	48
Јавна расвета.....	48
Даљинско грејање.....	49
Грејање на природни гас	50
Остали енергенти.....	51
Обновљиви извори енергије.....	51
SWOT анализа – Енергетика	53
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Енергетика.....	54
Табеле и графикони.....	55

Листа скраћеница

ГИС	Географско информациони систем
ГУП	Генерални урбанистички план
ДОО	Друштво са ограниченом одговорношћу
ЕУ	Европска унија
ЕПС	Електропривреда Србије
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈП	Јавно предузеће
ЛЕАП	Локални еколошки акциони план
ЛЕР	Локални економски развој
МЗ	Месна заједница
МУП	Министарство унутрашњих послова
ОИЕ	Обновљиви извори енергије
ПГР	План генералне регулације
ПЦ	Просторна целина
ППВ	Постројење за пречишћавање вода
ППОВ	Постројење за пречишћавање отпадних вода
ПППН	Просторни план подручја посебне намене
ПТД	Пројектно техничка документација
РС	Република Србија
РЈ	Радна јединица
ЦОР	Циљеви одрживог развоја
SWOT	Анализа снага, слабости, прилика, претњи

УВОД

Надлежности ЈЛС у области инфраструктуре и заштите животне средине

Устав Републике Србије као највиши правни акт („Службени гласник РС“ бр. 98/2006, 16/2022) - Одлука о проглашењу Уставног закона за спровођење Акта о промени Устава Републике Србије-Амандмани I-XXIX „Службени гласник РС”, бр. 115/2021), у делу који се односи на људска и мањинска права и слободе у члану 74. наводи да свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању. Свако је одговоран за заштиту животне средине, али и дужан да чува и побољшава животну средину. Седми део Устава који дефинише територијално уређење Републике Србије, чланом 177. истиче да су јединице локалне самоуправе надлежне у питањима која се, на сврсисходан начин, могу остваривати унутар јединице локалне самоуправе, у којима није надлежна Република Србија, а која се ближе одређују законом.

Јединице локалне самоуправе су општине, градови и град Београд (члан 188.). Град се оснива законом, у складу са критеријумима предвиђеним законом којим се уређује локална самоуправа. Град има надлежности које су Уставом поверене општини, а законом му се могу поверити и друге надлежности (члан 189.). Члан 190. прописује да општине и градови преко својих органа, у складу са законом: уређују и обезбеђују обављање и развој комуналних делатности; уређују и обезбеђују коришћење грађевинског земљишта и пословног простора; старају се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева и улица и других јавних објеката од општинског значаја; уређују и обезбеђују локални превоз; старају се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода; раде на унапређењу и коришћењу пољопривредног земљишта...¹

Кровни закон којим се регулишу надлежности, органи, рад јединица локалне самоуправе јесте Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“ бр. 129/2007, 83/2014-др. закон, 101/2016-др. закон, 47/2018 и 111/2021-др. закон). Ближе дефинисање и регулисање појединачних надлежности ЈЛС прописане су различитим законима, у зависности од области које покривају, као што су Закон о комуналним делатностима („Службени гласник РС“, бр. 88/2011, 104/2016 и 95/2018), Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/2009, 81/2009-испр., 64/2010-одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013-одлука УС, 50/2013- одлука УС, 98/2013-одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др.закон, 9/2020 и 52/2021), Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018-др. закон), Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009-др. закон, 72/2009-др. закон, 43/2011-одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018-др. закон и 95/2018-др. закон), Закон о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018-др. закон), Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр., 14/2016, 95/2018-др. закон и 71/2021), Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 10/2013 и 26/2021-др. закон), Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/2004 и 88/2010), Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/2004 и 36/2009), Закон о путевима („Службени гласник РС“, бр. 41/2018 и 95/2018-др. закон), Закон о безбедности саобраћаја на путевима („Службени гласник РС“, бр. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013-одлука УС, 55/2014, 96/2015-др. закон, 9/2016-одлука УС, 24/2018, 41/2018,

¹ Устав Републике Србије

41/2018-др. закон, 87/2018, 23/2019 и 128/2020-др. закон). Сви поменути закони у великој мери део надлежности прописују јединицама локалне самоуправе.

Законске обавезе јединице локалне самоуправе у области инфраструктуре и заштите животне средине у граду Ужицу реализује:

Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове, која обавља следеће послове:

- **Заштита животне средине и одрживи развој** (управни и други послови при непосредном спровођењу закона и других прописа, чије непосредно спровођење је поверено Граду у области заштите животне средине; управни и други послови у непосредном спровођењу градских прописа из области заштите животне средине; реализација Програма заштите и унапређења животне средине)
- **Спровођење планова и изградња** (издавање извода из урбанистичких планова и информације о локацији, издавање и измена локацијских услова, прибављање услова за пројектовање и прикључење на комуналну инфраструктуру; издавање обавештења о намени простора и могућности градње; издавање грађевинске дозволе и решења о одобрењу за изградњу, реконструкцију, адаптацију и санацију објеката; издавање употребне дозволе, пријаву радова, завршетак израде темеља и завршетак објекта у конструктивном смислу...)
- **Легализација објеката** (прикупљање и припремање података по поднетим пријавама за озакоњење објеката-легализацију; преглед техничке документације-главног пројекта, извештаја о затеченом стању и елабората геодетских радова, у складу са издатим обавештењем, достављену уз захтев за издавање решења о озакоњењу објекта)
- **Имовинско-правне послове** (правни, нормативно-правни, имовинско-правни, послови у области планирања и развоја; отуђивање и давање у закуп грађевинског земљишта у јавној својини, размене грађевинског земљишта; утврђивање земљишта за редовну употребу објекта; утврђивање престанка права својине на грађевинском земљишту, експропријације, деекспропријације, административни пренос непокретности, враћање одузетог земљишта).

Градска управа за инспекцијске послове и комуналну милицију, која обавља следеће послове:

- **Инспекцијске послове** (надзор над применом Закона о планирању и изградњи; надзор над применом закона и подзаконских аката из области заштите животне средине; надзор над законитошћу рада правних лица које обављају комуналну делатност и поступање предузетника и грађана, у погледу придржавања закона; надзор у области уређивања и одржавања објеката и јавних површина, јавне расвете, снабдевање насеља водом и одвођења отпадних вода, снабдевање електричном и топлотном енергијом; инспекцијски надзор над извршавањем закона и других прописа на одржавању, заштити, изградњи и реконструкцији локалних и некатегорисаних путева; надзор над применом локалних одлука у којима се регулише саобраћај и саобраћајна сигнализација; инспекцијски надзор над законитошћу у обављању друмског локалног превоза...)
- **Комунална милиција** (одржавање комуналног и другог законом уређеног реда од значаја за комуналну делатност; вршење контроле над применом закона и других прописа и општих аката из области комуналне и других делатности; остваривање надзора у јавном градском, приградском и другом локалном саобраћају; заштиту животне средине, културних добара, локалних путева, улица...)

Градска управа за инфраструктуру и развој, која обавља следеће послове:

- **Јавне набавке** (праћење и примена закона и других прописа из области јавних набавки и спровођење поступка јавних набавки у сарадњи са комисијом за јавне набавке)
- **Комуналне послове** (припрема пројектних задатака и техничке документације; уговарање и надзор над вршењем комуналних делатности, одржавања водотока, зеленила и хигијене града)
- **Привреда и локално економски развој** (рад јавних предузећа; послове пољопривреде и водопривреде; послове туризма; припрема и имплементација програма економског развоја)

Организационе јединице града Ужица од значаја за обављање послова у области инфраструктуре и заштите животне средине јесу:

- Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој (*Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове*)
- Одељење за спровођење планова и изградњу: Одсек за припрему и спровођење планова и Одсек за изградњу (*Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове*)
- Одељење за легализацију објеката (*Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове*)
- Одељење за имовинско-правне послове (*Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове*)
- Одељење за комуналне послове (*Градска управа за инфраструктуру и развој*)
- Одељење за инспекцијске послове: Група за опште послове и послове извршења и Група за ванредне ситуације (*Градска управа за инспекцијске послове и комуналну милицију*)
- Одељење комуналне милиције (*Градска управа за инспекцијске послове и комуналну милицију*)

Становништво

Као и у осталим локалним самоуправа у Републици, током последње две деценије на територији града Ужица уочљиво је присуство и повећање интензитета неповољних демографских појава, смањење укупног броја становника, природна депопулација, миграциони процеси и демографско старење.

Табела 1. Демографски показатељи 2012/2020

Назив индикатора	2011	2020
Број становника	78.040	72.096
Густина насељености	117	108
Становништво - Млади (15-29 година)	14.384	10.949
Становништво - Млади (15-29 година), као % укупног становништва	18,4	15,2
Становништво - Старије становништво (65 и више)	13.015	16.028
Старије становништво (65 и више), као % укупног становништва	16,7	22,2
Просечна старост становништва	42,37	44,65
Број живорођених	661	610
Број умрлих	993	1.210
Природни прираштај	-332	-600
Унутрашњи миграциони салдо	-235	-308

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Од последњег Пописа до данас, дошло је до значајних демографских промена у граду Ужицу. Број становника је смањен са 78.040 на 72.096², односно за 7,62%; смањена је и густина насељености, са 117 на 108 становника/км². У периоду од последњег Пописа, просечна старост становништва је у сталном порасту, тако да је од вредности 42,37, просечна старост имала скок за више од 2 године и према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС за 2020. годину износи 44,65 године. Поређењем података у последњих 10 година, поред чињенице да долази до сталног пада броја становника, у категорији старије популације 65+, региструје се пораст и у апсолутним вредностима као и у уделу старије популације у укупном становништву, са 16,7% у 2011. на 22,2% у 2020. години. Број становника млађе популације (15-29 година) опао је за 23,88%, а са друге стране и удео младих у укупном броју становника региструје пад за 3,2 процентне јединице поредећи пописну и 2020. годину. Неповољној демографској слици додатно доприносе и унутрашње миграције. Унутрашњи миграциони салдо је од последњег Пописа у сталном порасту. Од 2011. када је број одсељених био за 235 већи од броја досељених, у 2020. години је било 308 лица више која су се одселила из Ужица у односу на број досељених, што указује на раст од 31,06%. Детаљан приказ демографских показатеља дат је у Табели 1.

Да неповољни демографски показатељи прате и остале локалне самоуправе у Србији, говоре и упоредни подаци са градовима Ваљево и Чачак. Број становника у граду Ваљеву је за посматраних десет година имао пад од 6,43% (90.400 у 2011. години, 84.586 у 2020. години). Удео младих у граду Ваљеву (18,1% у 2011. години и 15,2% у 2020. години), као и удео популације старије од 65 година (17,9% у 2011. години, 22% у 2020. години) су веома приближни вредностима истих показатеља за град Ужице. Исти је случај и са градом Чачком. Депопулација становништва у последњих 10 година износи 5,73%, удео младих је смањен са 18,2% у 2011. години на 15,8% у 2020. години, а удео старије популације бележи раст са 18% у 2011. години на 22,4% у 2020. години.³ Значајан пад у броју становника, као и даље неповољне пројекције, морају се узети у обзир у планирању развојних потенцијала и активности на нивоу локалне самоуправе, узимајући у обзир и мере за спречавање негативних демографских прилика.

Становање

Због неповољне конфигурације терена централна градска котлина са градским језгром представља најгушће изграђену стамбену зону, у којој су заступљени сви видови становања. На широј територији града и осталим насељима готово искључиво постоје индивидуалне породичне стамбене зграде.⁴

Према подацима Пописа становништва, домаћинства и станова у 2011. години на подручју града Ужица укупно је било 33.642 станова за становање. Укупан број настањених станова, према расположивим подацима, износио је 26.742 станова у 2011. години. Број настањених станова у власништву станара износио је 23.363.⁵

Број изграђених станова на територији града Ужица у последњих пет година, дат у Табели 2. јасно показује тренд раста. Највећи број изграђених станова уочљив је 2020. године, када је изграђено 198 станова, што је 123 стана више у односу на 2016. годину. Континуиран тренд раста има и број изграђених станова на 1.000 становника, и достиже највећу вредност у 2020. години (2,7).

Табела 2. Број изграђених станова

² Републички завод за статистику, Процена броја становника у 2020.

³ Аналитички сервис ЈЛС

⁴ Стамбена стратегија града Ужица 2012-2021.

⁵ Извор: Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији, Станови према својини и основу по којем домаћинства користе стан, Републички завод за статистику, Београд, 2013. године

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број изграђених станова	75	77	106	134	198
Изграђени станови на 1.000 становника	1	1	1,4	1,8	2,7

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Станови изграђени у 2020. години имали су укупну површину од 10.836 м², док је у истој години порушен свега један стан површине 70 квадратних метара (Табела 3.).

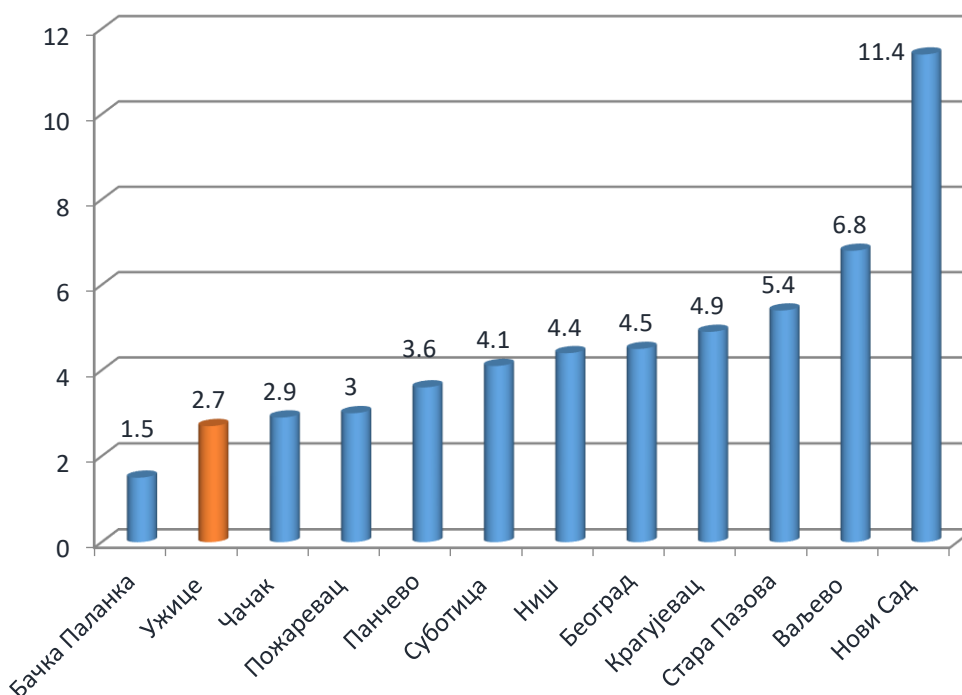
Табела 3. Изграђени и порушени станови у 2020. години

Стамбена изградња			Порушени станови	
Завршени станови		Број незавршених станова	Број	Површина м ²
Број	Површина м ²			
198	10.836	154	1	70

Извор: Публикација Општине и региони у РС, 2021. година

Упоредни приказ изграђених станова на 1.000 становника у 2020. години за локалне самоуправе које припадају првој групи развијености, са степеном развијености изнад републичког просека, дат је на Графикону 1. Може се закључити да се град Ужице, од укупно 12 посматраних локалних самоуправа, налази на претпоследњем месту, са већим вредностима од Бачке Паланке, а иза града Чачка. Далеко највеће резултате по броју изграђених станова на 1.000 становника остварује град Нови Сад, са око 4 пута већим вредностима овог показатеља у односу на град Ужице.

Графикон 1. Број изграђених станова на 1.000 становника у панелу локалних самоуправа, у 2020. години

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Грађевинарство

Вредност изведених грађевинских радова по врстама намене за Регион Шумадије и Западне Србије, Златиборску област и град Ужице дат је у Табели 4. Може се видети да је вредност изведених радова на територији града Ужица у 2020. години износила

3.284.041 хиљада динара, а вредност изведених радова новоградње око три пута мање (1.054.819 хиљада динара).

Посматрајући укупну вредност изведених грађевинских радова град Ужице у укупној вредности изведених радова у Златиборској области учествује са 24,27%, и 3,45% у вредности изведених радова у Региону.

У области новоградње вредност изведених радова на територији града Ужице имала је удео од 14,33% у вредности изведених радова новоградње у Златиборској области, и свега 1,86% у вредности изведених радова новоградње у Региону Шумадије и Западне Србије.

Табела 4. Вредност изведених грађевинских радова у 2020. години (у хиљадама динара)

Регион Област Град	Вредност изведених радова			Вредност изведених радова- новоградња		
	Укупно	Зграде	Остало	Укупно	Зграде	Остало
Регион Шумадије и Западне Србије	95.306.649	42.771.3 65	52.512.3 07	56.584.9 17	29.346.5 92	27.234.93 2
Златиборска област	13.531.867	6.122.83 8	7.409.02 9	7.359.75 0	4.240.87 1	3.118.879
Град Ужице	3.284.041	721.769	2.562.27 2	1.054.81 9	387.234	667.585

Извор: Публикација Општине и региони у РС, 2021. година

На основу података из Табеле 5. где је дат приказ вредности изведених радова и вредности изведених радова новоградње за град Ужице и упоредиве градове Чачак и Ваљево, као и на основу Графикана 2. може се извести закључак да град Ужице остварује најниже вредности ових показатеља.

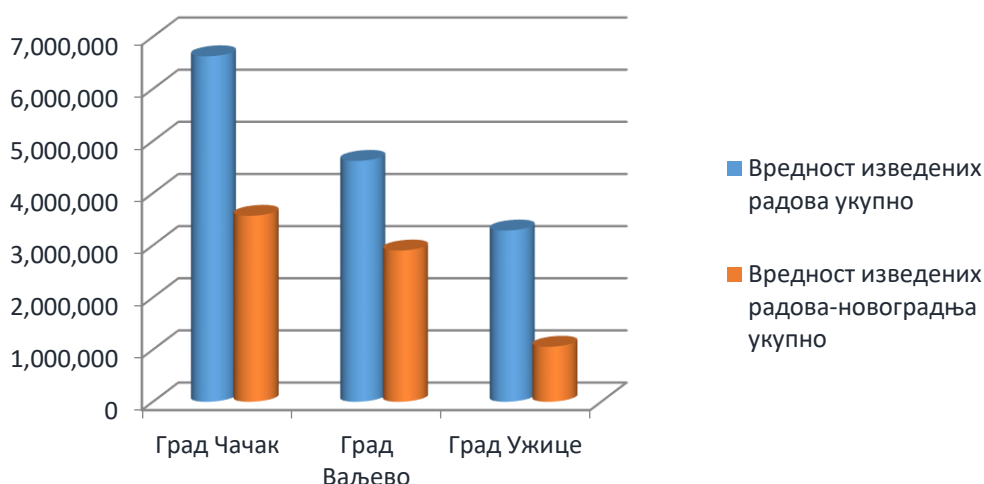
Табела 5. Вредност изведених грађевинских радова у упоредивим градовима у 2020. години (у хиљадама динара)

Регион Област Град	Вредност изведених радова			Вредност изведених радова- новоградња		
	Укупно	Зграде	Остало	Укупно	Зграде	Остало
Град Чачак	6.625.871	1.487.58 0	5.135.19 9	3.566.33 6	851.270	2.711.974
Град Ваљево	4.619.648	2.668.04 3	1.942.02 7	2.900.17 8	2.267.87 4	632.304
Град Ужице	3.284.041	721.769	2.562.27 2	1.054.81 9	387.234	667.585

Извор: Публикација Општине и региони у РС, 2021. година

Град Ужице има 2 пута мање вредности укупно изведених радова од града Чачка, и скоро 1,5 пута мање вредности од града Ваљева. У области новоградње укупна вредност изведених радова у граду Ужицу је око 3,4 пута мања од вредности овог показатеља у граду Чачку, и скоро 2,8 пута мања од укупне вредности изведених радова новоградње у граду Ваљеву.

Графикон 2. Вредност изведених грађевинских радова у 2020. години на територији градова Чачак, Ваљево и Ужице (у хиљадама динара)

Извор: Публикација Општине и региони у РС, 2021. година

Урбанизам и просторно планирање

За послове просторног и урбанистичког планирања, планирања урбаног и просторног развоја, у граду Ужицу надлежна је Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове, кроз обављање послова на изради, усвајању и спровођењу просторних и урбанистичких планова и изградње, у области заштите животне средине и одрживог развоја, легализације објеката и других имовинско-правних послова у области планирања и развоја. На територији града послује и Јавно предузеће „Ужице развој“. Предузеће је настало на темељима бившег ЈП „Дирекција за изградњу“. Јавно предузеће „Ужице развој“ основано је између осталог и за обављање послова планирања и уређења простора.

Главне надлежности ЈП „Ужице развој“ се огледају у обављању следећих послова:

- вршења стручних, специјализованих, услуга надзора над реализацијом уговора, на основу одредби Закона о јавно-приватном партнерству и концесијама, у области услуга градског и приградског превоза путника аутобусима на територији града Ужица, као и обезбеђивању пријема и отпреме путника на аутобуској станици и стајалиштима у јавној својини града Ужица, као и саобраћајним објектима који се користе у тој врсти превоза
- управљања јавним путевима у смислу вршење јавних овлашћења; заштита јавног пута; вршење инвеститорске функције на изградњи и реконструкцији јавног пута; организовање и обављање стручних послова на изградњи, реконструкцији, одржавању и заштити јавног пута; уступање радова на одржавању јавног пута; организовање стручног надзора над изградњом, реконструкцијом, одржавањем и заштитом јавног пута; планирање изградње, реконструкције, одржавања и заштите јавног пута; означавање јавног пута и вођење евиденције о јавним путевима и о саобраћајно-техничким подацима за те путеве, организовања и обављања стручног надзора над изградњом, реконструкцијом, одржавањем и заштитом јавне расвете, над изградњом и реконструкцијом електро инсталација и опреме, водоводне и канализационе мреже и других непоменутих објеката и инсталација, чији је инвеститор град Ужице

- Архитектонске и инжењерске услуге, пројектовање, израду просторних и урбанистичких планова, надзор над изградњом грађевина чији је инвеститор Град Ужице
- Прикупљање података потребних за израду и утврђивање стамбене политике Града Ужица и активно учествовање у изради Стамбене стратегије града Ужица и њену реализацију, као и изради програма стамбене политике
- Управљање пројектима изградње станова за социјално становање за издавање у закуп на одређено време, без могућности откупа или куповине, односно без могућности стицања својине путем куповине
- Развој нових програма финансирања социјалног становања и подстицање партнерског односа између јавног и приватног сектора у области социјалног становања
- Управљање у вези са коришћењем и одржавањем станова који се издају у закуп (наплата закупнине, отплата кредита према зајмодавцима, организовање послова одржавања станова, и друго)
- Вршење надзора у области комуналне инфраструктуре (високоградње, водовода, канализације, јавне расвете, хоризонталне и вертикалне саобраћајне сигнализације, као и режима саобраћаја на нивоу града).

Постојећи плански документи просторног и урбанистичког планирања града Ужица углавном су усклађени са важећим документима ширих подручја и карактерише их реализација преко половине планираних пројеката. У складу са потребама града, константно се врши преиспитивање и усклађивање кроз процес разраде планских решења. Израда Просторног плана подручја посебне намене ауто-пута Е-761 (деоница Пожега-Ужице-граница са БиХ) је у фази израде Нацрта, што захтева преиспитивање ради усклађивања са режимима заштите Парка природе Мокра Гора. Важећи плански документи, чије је доношење у надлежности града Ужица су Просторни план града Ужица као плански документ који третира целокупну територију града Ужица и Генерални урбанистички план као стратешки развојни план, са општим елементима просторног развоја. Просторни план града Ужица (2010.) даје дугорочна решења за временски хоризонт до 2025. године. Просторним планом се сагледава могућност уравнотеженијег развоја стварањем нових огранака развојног појаса у западном, северном и јужном делу територије, уз смањење притиска на Ужице и главни развојни појас. План обухвата целу територија града Ужица коју чини 31 катастарска општина, односно, 41 насеље (2014. године конституисана је и градска општина Севојно).

У складу са наменом простора која треба да омогући максимално валоризовање развојних потенцијала града Ужица, за временски хоризонт до 2025. године планирано је:

- Повећање процента шумовитости са 36,5% на 70%. Површина територије под шумом 2017. године износила је 41,8%
- Смањење пољопривредног земљишта са 54,9% на 20,6% од укупне површине града Ужица
- Повећање површине водног земљишта са 0,96% на 1,7% што ће се постићи проширењем постојеће акумулације „Врутци“ и изградњом нових система и објеката за снабдевање водом (броне и акумулације „Роге“ и „Орловача“ и акумулације „Таталија“ које ће укупно заузимати 492,2 хектара)
- Повећање површине под саобраћајном инфраструктуром са 385 хектара на 753,05 хектара, од чега површине магистралних путева за 58%, регионалних за 198% и општинских путева за 46%, а површина под пругама за 3%

- Успостављање трасе туристичког правца која ће заузимати површину од 81 хектар.⁶

Реализација планираних пројеката од регионалног значаја износи преко 50%. Неопходно је усклађивање Просторног плана града Ужица са просторним плановима подручја посебне намене као плановима ширег подручја. Разрада планских решења кроз израду урбанистичких планова, неопходна је за туристичке целине и насеља са израженом туристичком функцијом: Мокра Гора, Котроман, Кремна, Витаси, Калуђерске баре-југ. Генерални урбанистички план (ГУП) је стратешки развојни план, са општим елементима просторног развоја који дефинише пројекцију развоја и просторног уређења насеља са планским решењима по секторским циљевима и дефинише правце, коридоре и капацитете за саобраћајну, енергетску, водопривредну, комуналну и другу инфраструктуру и остало. Површина ГУП-а Ужица износи 4.507,06 хектара што чини 6,9% територије града и обухвата делове градских насеља Ужице и Севојно и делове насеља Буар, Дријетањ, Дубоко, Качер, Љубање и Поточање. У оквиру ГУП-а, планирано је:

- Успостављање парка Међај
- Изградња трим стазе у Великом парку
- Изградња Спортско-рекреативног центра у Турици
- Изградња објекта за мале спортове у Крчагову
- Успостављање спортско рекреативних садржаја у оквиру бившег Војног комплекса у Крчагову
- Изградња стрелишта у Севојну и развијање садржаја у оквиру базена
- Изградња терена за мале спортове на Царини
- Изградња спортских терена на Белој Земљи
- Успостављање бицикличке стазе трасом пруге уског колосека.⁷

Реализација планираних садржаја из ове секторске области је око 50%. Одређена планска решења потребно је преиспитати приликом израде новог ГУП-а.

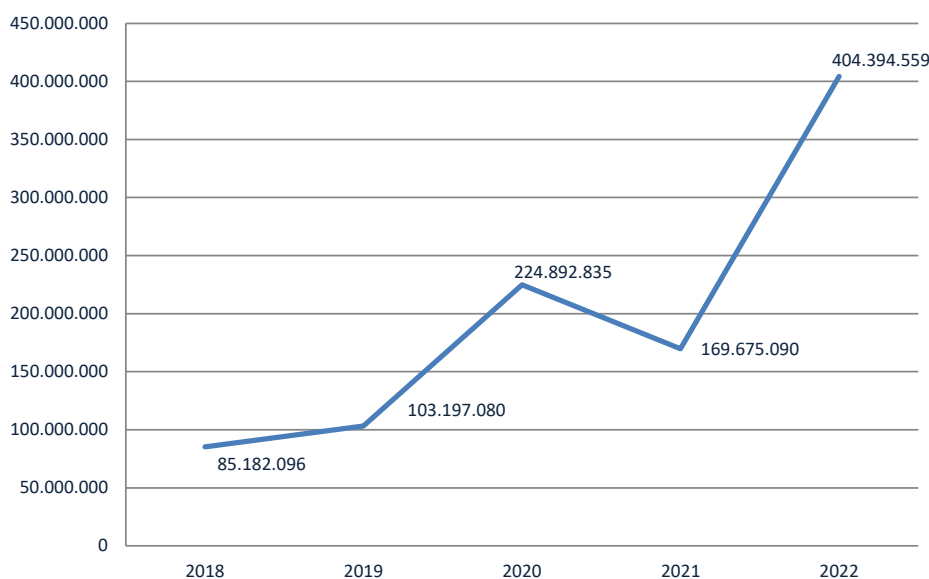
За сваку од шест просторних целина дефинисаних ГУП-ом урађен је План генералне регулације:

- ПЦ Ужице (753,05 ха, 32.269 становника)
- ПЦ Севојно (603,25 ха, 11.182 становника)
- ПЦ Крчагово (1.178,94 ха, 8.031 становника)
- ПЦ Царина (486,19 ха, 8.589 становника)
- ПЦ Турица (544,38 ха, 6.045 становника)
- ПЦ Бела Земља (941,25 ха, 2.387 становника).

⁶ Просторни план града Ужица <https://uzice.rs/prostorni-plan-grada-uzica/>

⁷ Генерални урбанистички план града Ужица <http://www.uerazvoj.uzice.rs/generalni-urbanisticki-planovi/?script=lat>

Графикон 3. Буџетски расходи за област становања, урбанизма и просторног планирања

Извор: Градска управа за финансије

У периоду од 2018. до 2022. године буџетски расходи Града Ужица за област становања, урбанизма и просторног планирања су имали тренд раста и у апсолутним и у релативним вредностима, и кретали су се у опсегу од 3,08% у 2018. години до 9,62% у 2022. години. Највише средстава за ову област је издвојено у последњој посматраној години у којој достижу вредност нешто већу од 404 милиона динара (Графикон 3.)⁸.

Буџетска средства у оквиру овог програма имају за циљ планирање, уређење и коришћење простора у локалној заједници засновано на начелима одрживог развоја, равномерног територијалног развоја и рационалног коришћења земљишта и подстицање одрживог развоја становања кроз унапређење услова становања грађана и очување и унапређење вредности стамбеног фонда.

⁸ Обрачун расхода по годинама вршен је на основу завршних рачуна, док су за 2022. годину коришћени подаци буџета након II ребаланса усвојеног на седници Скупштине 09.06.2022. године

SWOT анализа - Урбанизам и просторно планирање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Територија града Ужица је покривена планском (просторном и урбанистичком) документацијом, што чини предуслов за плански развој и изградњу на читавој територији града и привлачење инвестиција • Континуирано усаглашавање планске документације са законском регулативом • Постојање службе за просторно и урбанистичко планирање у оквиру ЈП „Ужице развој“ • Финансирање локалних иницијатива за уређење јавних површина 	<ul style="list-style-type: none"> • Неусклађеност локалног буџета са планираном реализацијом планских решења • Недовољан кадровски капацитет за израду планске документације • Спор процес легализације објеката • Недовољна искоришћеност и уређеност јавних површина • Град Ужице не располаже са потпуном и ажурном базом података о покретној и непокретној имовини у јавној својини
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Постојање ППППН на територији града Ужица са обавезујућом даљом планском разрадом кроз израду урбанистичких планова • Поједностављена законска процедура за легализацију објеката • Уређење јавних површина-микролокација различитих намена за унапређење живота грађана • Доступност фондова за реализацију урбанистичких решења • Подршка националног нивоа у реализацији капиталних инвестиција обухваћених планском документацијом града • Просторни план РС 2021-2035. у изради 	<ul style="list-style-type: none"> • Неусклађеност локалне урбанистичко планске документације са плановима вишег нивоа • Забрана запошљавања у јавном сектору • Специфична конфигурација терена и урбана морфологија • Неусклађивање локалног буџета са усвојеним планским решењима • Неадекватно управљање јавном својином доводи до слабијег прилива средстава у буџет Града

Комуналне делатности и локална инфраструктура

На основу Закона о Локалној самоуправи и Статута града, град Ужице преко својих органа обавља послове од непосредног интереса за грађане, везане за развој комуналних делатности, уређење и коришћење грађевинског земљишта и пословног простора, управљање, коришћење и одржавање локалних путева и улица, развој градског и приградског саобраћаја, задовољавање грађана у области заштите и унапређења животне средине, као и и друге активности у области економског и друштвеног живота.

Јавна комунална и јавна предузећа

Град Ужице је оснивач осам јавних предузећа, наведених у Табели 6.

Табела 6. Списак јавних предузећа и њихових делатности

Назив предузећа	Делатност
Јавно комунално предузеће „Биоктош“	<ul style="list-style-type: none"> • Изношење отпада • Одржавање чистоће јавних површина • Одржавање јавних зелених површина • Вршење услуга тржница на велико и мало • Услуге сахрањивања и друге погребне услуге • Услуге јавне гараже и паркиралишта • Продаја погребне опреме • Производња и продаја цвећа
Јавно комунално предузеће „Водовод“	<ul style="list-style-type: none"> • Сакупљање, пречишћавање и дистрибуција воде • Уклањање отпадних вода • Изградња цевовода • Изградња хидротехничких објеката • Постављање водоводних, канализационих, грејних и климатизованих система • Техничко испитивање и анализе
Јавно комунално предузеће „Градска топлана Ужице“	<ul style="list-style-type: none"> • Производња и дистрибуција топлотне енергије • Монтажа, ремонт и реконструкција термотехничких-термоенергетских постројења и инсталација • Пројектовање и извођење инсталација централног грејања
Јавно комунално предузеће „Регионални центар за управљање отпадом Дубоко Ужице“	Сакупљање, транспорт, третман и безбедно одлагање комуналног отпада, као и селекција секундарних сировина, њихово складиштење и третман на територији девет локалних самоуправа оснивача из Златиборског и Моравичког округа: градови Ужице и Чачак, општине Чајетина, Пожега, Лучани, Ивањица, Ариље, Косјерић, Бајина Башта
Јавно комунално предузеће „Нискоградња“	<ul style="list-style-type: none"> • Изградња и одржавање саобраћајница у летњој грађевинској сезони • Одржавање коловоза (чишћење од снега и леда) у зимском периоду године
Јавно предузеће „Стан“	<ul style="list-style-type: none"> • Инвестиционо одржавање зграда • Димничарске услуге

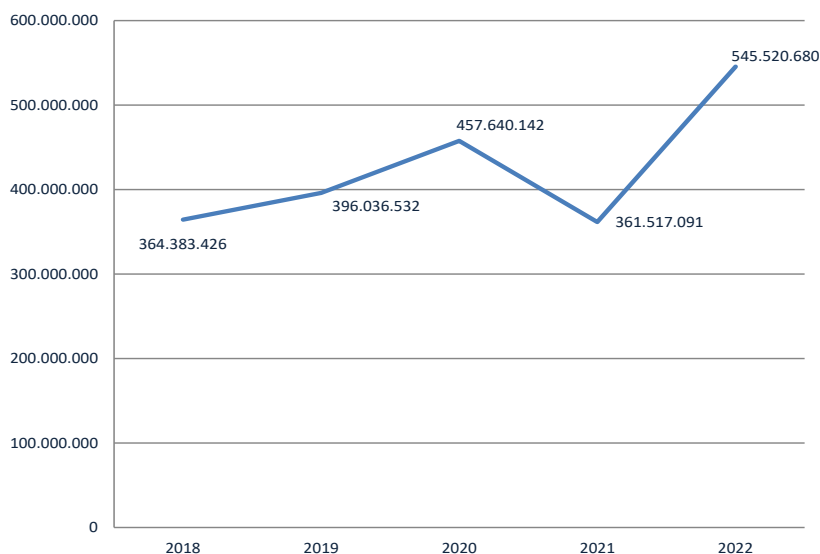
План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања-Инфраструктура и заштита животне средине

	<ul style="list-style-type: none"> • Обједињена наплата накнаде за комуналне и друге услуге • Управљање комерцијалним непокретностима у својини Града а која не служе вршењу надлежности Града • Послови стручног надзора над извођењем радова на објектима у надлежности Града
Јавно предузеће „Ужице развој“	<ul style="list-style-type: none"> • Управљање путевима - надзор над извођењем радова • Урбанизам и одрживи развој • Надзор у области комуналне инфраструктуре • Услуге градског и приградског превоза путника
Јавно предузеће „Велики парк“	<ul style="list-style-type: none"> • Комунално одржавање рекреативних површина и спортских објеката • Уступање простора за организовање културно-забавних и спортских програма • Пружање угоститељских услуга • Одржавање зелених површина у оквиру спортско-рекреативних објеката
Јавно комунално предузеће Регионални центар за водне услуге „Скрапеж воде“ Пожега	<ul style="list-style-type: none"> • Уклањање отпадних вода са територије града Ужица и општина оснивача (Пожега, Косјерић, Ивањица, Лучани, Ариље)

Издавања градског буџета у последњих пет година за комуналне делатности дата су на Графикону 4. Најмање учешће ова категорија расхода је остварила у 2021. години (11,35%), а највеће у 2020. години (14,28%). Износ средстава опредељен за комуналне делатности максималну вредност достиже у 2022. години (545.520.680 динара). Посматрајући вредност буџетских расхода, јасно се види тренд раста све до 2020. године, када долази до значајнијег пада, с тим да је евидентан кумулативни раст од 49,71% анализирајући период од пет година уназад.

Графикон 4. Буџетски расходи за комуналне делатности

Извор: Градска управа за финансије

Снабдевање водом за пиће

Организовано снабдевање пијаћом водом решено је изградњом регионалног водосистема „Врутци“. Системом за водоснабдевање „Врутци“, који је у надлежности ЈКП „Водовод“, покривено је градско подручје, градска општина Севојно и 18 околних села (Крвавци, Злакуса, Горјани, Потпеће, Дубоко, Поточање, Збојштица, Равни, Скржути, Никојевићи, део Дрежника, Пониковица, Каменица, Бјелотићи, Добродо, Лелићи, део Губиног Дола и Каран).

Из акумулације „Врутци“ може се обезбедити 1.200 лит/сек сирове воде са тренутним капацитетом постројења за пречишћавање „Петар Антонијевић“ на Церовића брду од 400 лит/сек. Поред овог основног система за водоснабдевање приградских насеља и околних села, користи се вода из карстних врела Живковића и Ћебића (30 лит/сек) и Поточањског (20 лит/сек) уз претходно пречишћавање. Као резерва за потребе водоснабдевања уже градске целине сачувано је претходно извориште подземне воде у алувиону реке Ћетиње у Турици капацитета око 70 лит/сек, као и водозахват сирове воде из акумулације „Велика брана“ на реци Ћетињи са црпном станицом „Турица“, капацитета око 180 лит/сек.

Табела 7. Учесће капацитета водоводних система у укупном капацитету

Назив	Процент учешћа водоводних капацитета
Акумулација „Врутци“	91
Живковића врело	3,5
Поточањско врело	5,5
Турица	0

Извор: ЈКП „Водовод“, 2021. година

На основу података датих у Табели 7. се види да се снабдевање локалног становништва пијаћом водом у износу од 91% остварује преко акумулације „Врутци“, а преосталих 9% се обезбеђује путем два претходно поменута врела (Живковића врело 3,5%, односно Поточањско врело 5,5%).

Сирова вода се из акумулације транспортује гравитационо, азбестцементним и челичним цевоводом, укупне дужине 12 км (Ø700 мм и Ø 660 мм) до постројења „Петар Антонијевић“ у Ужицу, где се врши њено пречишћавање до потребног квалитета. Постојећи водосистеми су изграђени у складу са савременим техничким прописима и нормативима. На постојећој мрежи заступљеност азбестцементних цеви по процени ЈКП „Водовод“ износи око 9%, односно 41 километар дужине.

У подручјима где градски водовод није ангажован, или се не планира, проблем индивидуалног водоснабдевања је знатно изражен, јер су постојећи локални водоводи веома запуштени (неадекватно одржавање и експлоатација), са недовољним капацитетима и квалитетом воде. Ово се нарочито односи на насељена подручја Мокре Горе, Кремана, Биоске, Стапара, Јелове горе и Рибашевине, као и нека подручја у околини градског центра.

Табела 8. Карактеристике система водоснабдевања

Назив показатеља	2021
Дужина водоводне мреже на територији града Ужица (у километрима)	455,4
Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу	25.821
% домаћинстава прикључених на водоводну мрежу у укупном броју домаћинстава	96,3

Извор: ЈКП „Водовод“, 2021. година

Укупна дужина водоводне мреже на територији града Ужица износи 455,4 километара, са обухватом од 96,3% домаћинстава од укупног броја домаћинстава на територији

(Табела 8.). Према званичним статистичким подацима Републичког завода за статистику у граду Ужицу је у 2020. години испоручено 5.785.000 м³ воде за пиће, док су укупне захваћене воде у истом периоду износиле 9.849.000 м³. Према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС проценат домаћинстава прикључених на водоводну мрежу у 2020. години и у граду Чачку (99,7%) и у граду Ваљеву (99,2%) је имао већу вредност од вредности овог показатеља за град Ужице (97,2%).

Систем водоснабдевања је довољног капацитета да задовољи садашње и будуће потребе у граду Ужицу, уз добар квалитет воде. У односу на величину и специфичности простора који опслужује, као и број потрошача, ужички водоводни систем спада у најсложеније водоводне системе на Балкану, а и шире. У летњем периоду године, у појединим сеоским насељима приметан је екстреман пораст потрошње воде (и до 5 пута већи од уобичајеног) и то углавном у вечерњим сатима, првенствено као последица заливања пољопривредних култура. Како водоводни систем није пројектован за заливање, у екстремно сушном периоду године, овакво несавесно понашање локалне популације доводи до отежаног водоснабдевања потрошача који рационално троше воду.

Контролу исправности пијаће воде врши Завод за јавно здравље Ужице, као и у свим другим општинама Округа (Анализа одабраних показатеља здравственог стања становништва на подручју Златиборског округа 2019.). На основу редовних контрола које се врше и на градској и сеоској водоводној мрежи уочава се побољшање бактериолошке исправности и готово идентична физичко-хемијска неисправност што је највероватније последица боље комуникације са стручним лицима и побољшање рада комуналног предузећа које се брине о квалитету воде за пиће.

Системи водовода показују значајне недостатке услед дотрајалости и амортизације материјала, па се процењује да на појединим местима губици у систему достижу и 60%. Поред евидентних губитака у систему, водоводна мрежа се суочава са прекомерним притисцима у нижем делу главне градске дистрибутивне зоне, лошим притиском у неким вишим подручјима, повећаним бројем кварова на мрежи. Такође, постоји тенденција повећања губитака у одређеним деловима мреже. Последњих година, број кварова је умногостручен на две деонице цевовода у градском језгру (деонице у високој зони изграђене од азбест-цементних цеви и челични цевовод у Севојну). Радови на замени челичног цевовода у Севојну су у току.

Велики проблем представљају и цене воде, које су веома ниске и поред поскупљења од 18% у 2020. години, праћене повећањем трошкова хемикалија и струје због кварења квалитета сирове воде. Приметан је и константан одлив кадрова уз немогућност пријема других. Зоне санитарне заштите нису успостављене на водоизвориштима Живковића врело, Поточање, Турица у складу са важећим Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања. У првој половини текуће године започете су активности на изради елабората санитарне заштите водоизворишта Живковића врело и Поточање.

У мноштву проблема заступљених у систему водоснабдевања на територији града Ужица, позитиван пример јесте процес управљања комплексним водоводним системом (систем даљинске контроле и управљања), који се спроводи помоћу модерног SCADA система (телеметрија), којим је покривена већина резервоара и црпних станица у оквиру система. SCADA систем омогућава оператерима на ППВ „Петар Антонијевић“ да у реалном времену добијају информације о нивоима воде у резервоару, стању пумпи и вентила, као и о неким важним протоцима и притисцима у систему дистрибуције. Такође, постоји могућност да се из диспечерског центра помоћу SCADA система даљински управља водоводним системом.

Канализациона мрежа

Организовано каналисање и одвођење отпадних вода решено је само у Ужицу са насељима Крчагово и Севојно, док остала насељена места немају организовано одвођење отпадних вода (осим Злакусе, Кремана, Мокре Горе). Коректно изведену канализацију са постројењем за пречишћавање отпадних вода имају Железница и насеље Међавник у оквиру насеља Мокра Гора, као и насеље Злакуса. Остала насеља немају решено питање канализације, већ своје отпадне воде упуштају у претежно примитивне и провизорне септичке јаме или директно у најближе потоке и јаруге.

У насељима Злакуса и Мокра Гора функционишу пречистачи комуналних отпадних вода капацитета 500 ЕС. Град Ужице је са општинама Пожега, Ивањица, Ариље и Косјерић потписник Међуопштинског споразума о сарадњи на пројекту изградње и управљања регионалним системом за сакупљање и пречишћавање отпадних вода. Иницијална фаза у реализаци сарадње и успостављање имовинско-правних релација за почетак инфраструктурних радова је у току. Основано је ЈКП „Скрапеж воде“ са седиштем у Пожеги.

У градском подручју је усвојен и делимично изграђен сепарациони систем каналисања и одвођења отпадних вода. У ту сврху изграђен је главни фекални колектор од насеља Турица до Севојна, који је трасиран дуж реке Ђетиње кроз централну градску зону до будућег постројења за пречишћавање отпадних вода у Горјанима (по ранијој концепцији). Овај колектор није у потпуности завршен, а услед појаве клизишта у реону насеља Турица регистрована су оштећења. Изграђена траса колектора није у функцији од Бисер воде до Севојна, а на две локације долази до прекида колектора: у Омладинској улици, после испуста код главне аутобуске станице и у Севојну, код терминала Ваљаонице алуминијума „Импол Севал“.

Прикупљене отпадне воде са подручја града се гравитационо изливају директно у Ђетињу (12 испуста), или већим делом у главни колектор. Испусти у реку Ђетињу представљају привремено решење, до успостављања постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ-ЈКП „Скрапеж воде“), педвиђеног у Горјанима у раној фази по концепцији града Ужица. Међутим, иницијални концепт пројектне идеје није могао да се реализује, и локација постројења је по садашњем моделу у складу са међуопштинском сарадњом предвиђена на територији општине Пожега.

Градска канализациона мрежа је доста разграната и покрива целокупно градско подручје изузев појединих ободних насеља, у којима се отпадне воде сабирају у септичке јаме, или се површински и каналисано одводе у оближње водотокове. На канализационој мрежи су заступљене бетонске, азбестцементне, керамичке и делимично ПВЦ цеви, димензија од Ø 150 мм до 1.000 мм. Канализациони систем у Ужицу је пројектован као засебан систем. Међутим, процене су да преко 90% колектора у оквиру система тренутно служе као комбиновани колектори, који одводе и атмосферске воде у кишним периодима. Разлог томе треба тражити у великом броју илегалних прикључака домаћинстава на атмосферску канализацију, као и у минималном присуству посебне атмосферске канализације у граду. Евакуација кишних вода се врши градским улицама до бочних колектора, односно потока (Волујачки, Коштички, Уремовачки, Глуваћки, Драгићевића и Црквањски поток) укупне дужине 20 км. Ситуацију додатно погоршава даља изградња на градским падинама. Због повећаног отицаја са ових површина повећана је могућност за појаву бујичних вода и ерозију тла. Засебан систем атмосферске канализације је веома ограничен и састоји се од укупно 22 км колектора, груписаних у централном делу града Ужица и подручју Крчагова. Постоји и неколико колектора ван центра града у Севојну. Атмосферском канализацијом на подручју града управља ЈП „Ужице развој“ и Градска управа за инфраструктуру и развој.

У погледу индустријских отпадних вода највећи привредни субјекти са територије града имају успостављене пречишћаче на својим постројењима, тако да се отпадне воде из Ваљаонице алуминијума, Ваљаонице бакра и Првог партизана третирају пре испуштања у реципијенте.

У 2020. години дужина канализационог система је износила 132 км.⁹ Укупна количина испуштених отпадних вода у граду Ужицу износила је 5.708.000 м³ у 2020. години, док је у систем канализације испуштено 5.009.000 м³ (87,75%).¹⁰

Табела 9. Обухват домаћинства канализационом мрежом

Град	Назив индикатора	2020
Град Ужице	Број домаћинства прикључених на канализациону мрежу	20.828
	% Домаћинства прикључених на канализ. мрежу у укупном броју домаћинства	77,2
Град Чачак	Број домаћинства прикључених на канализациону мрежу	30.777
	% Домаћинства прикључених на канализ. мрежу у укупном броју домаћинства	78,1
Град Ваљево	Број домаћинства прикључених на канализациону мрежу	20.825
	% Домаћинства прикључених на канализ. мрежу у укупном броју домаћинства	66,3

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Упоредни приказ обухвата домаћинства канализационом мрежом у граду Ужицу, Чачку и Ваљеву дат је у Табели 9. Град Ужице се по броју домаћинства прикључених на канализациону мрежу и по процентуалном учешћу тих домаћинства налази испред града Ваљева које има 66,3% домаћинства покривених канализационом мрежом, а иза града Чачка са релативно приближним вредностима (78,1% град Чачак; 77,2% град Ужице).

Одржавање чистоће

Одржавање јавне хигијене

Послове на одржавању јавне хигијене обавља Радна јединица „Одржавање јавне хигијене“ у оквиру ЈКП „Биоктош“, у складу са Програмом одржавања који се доноси за сваку календарску годину. Програм се доноси на основу Одлуке о комуналном уређењу („Службени лист града Ужица“, бр. 6-1/2008, 21/2008, 17/2009, 14/2010, 15/2010, 13/2011, 17/2012, 12/2013, 22/2015 и 10/2017), усваја га Градско веће, док реализацију Програма контролише Градска управа за инфраструктуру и развој. У оквиру Радне јединице „Одржавање јавне хигијене“ послује Група за прање улица и Група за ручно и машинско чишћење улица.¹¹

Одржавање зелених површина

Радна јединица „Одржавање зелених површина“ (ЈКП „Биоктош“) врши послове одржавања јавних зелених површина у граду. Површине су прецизиране годишњим Програмом одржавања јавних зелених површина, који усваја Градска управа за инфраструктуру и развој. Програм прецизира површине, обим и интензитет радова, којим су обухваћени радови одржавања травњака, измене и одржавања сезонског цвећа, замена оштећених и сувих стабала, одржавање жардињера и висећих

⁹ Извор: ДевИнфо база података, расположиво на: <http://devinfo.stat.gov.rs>

¹⁰ Извор: Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику, Београд, 2021. године

¹¹ ЈКП „Биоктош“

https://www.bioktos.com/index.php?option=com_content&view=article&id=18&Itemid=149&lang=sr

жардињера, поправка клупа на Тргу партизана, радови на одржавању Споменика природе „Мечије леске“ на тргу Светог Саве.

У оквиру РЈ „Одржавање зелених површина“ Програмом рада предвиђени су радови:

- Одржавање и чување зелених површина на Тргу партизана на 2.858 м²
- Одржавање паркова, скверова и дрвореда на 40.000 м²
- Радови на одржавању 6 хектара зеленог појаса и чување 220 хектара зеленог појаса
- Радови на подизању и неговању зелених површина за трећа лица
- Остали радови на уређењу и одржавању зеленила за трећа лица.¹²

За нове радове, реконструкцију постојећих и евентуално одржавање површина које нису обухваћене Програмом, Градска управа за инфраструктуру и развој издаје посебан налог. Посебни налози за одржавање издају се и по захтевима месних заједница, за јавне површине које нису у Програму редовног одржавања. Посебно важна функција зеленила за град Ужице је заштитна (повољни микроклиматски услови, смањивање и ублажавање јачине градске буке, пречишћавање ваздуха од штетних гасова и димова, заштита од ерозије, раздвајање зона становања...). У ужем градском подручју вегетацијска слика зелених површина је знатно измењена у односу на аутохтону вегетацију. Оцена да град Ужице спада међу оне градове у Србији, код којих је фонд зелених површина у очигледној несразмери са потребама становника, дата је још 1969. године, при изради првог ГУП-а, затим при изради ГУП-а 1990. године, а затим и током израде последњег ГУП-а 2011. године. То заправо указује да се није много урадило на повећању истих, као ни на њиховом уређењу. Заступљеност самосталних зелених површина по становнику на територији ГУП-а је 57,91 м²/ст. што представља вредност дупло већу од предвиђеног норматива од 25 м²/ст. Када се томе додају шума-паркови, добија се релативно висок стандард од 249,96 м²/ст. Обе вредности премашују предвиђене нормативе, међутим услед лоше дистрибуираности зеленила, нису релевантан показатељ за унутарградско подручје, односно за градски центар који се одликује великом густином насељености и малим процентом самосталних зелених површина.¹³

Зелене површине у градском подручју показују мали степен уређености, што води ка њиховој даљој деградацији, као и губитку њихове намене. Шире подручје града карактерише се већим процентом заступљености шума, које су махом неуређене. Са друге стране уз мање интервенције би се могле привести жељеној намени. Додатно, на територији града Ужица није успостављен систем организованих и међусобно повезаних градских и приградских зелених површина, које би имале већу функционалност и архитектонско-урбанистичку вредност. Образовање зеленог прстена око града вршено је спорадично, од локације до локације расположивог слободног градског земљишта, у виду шумских култура (углавном четинарских), тако да првобитна замисао повезивања градских и приградских зелених површина није спроведена до краја (највише због нерешених имовинско-правних односа). Продори зеленила у град су остварени преко клинова шума, од којих је неколико повезано са већим шумским масивима у залеђу. Дешава се и да се ново уређене површине, због недостатка финансијских средстава не убацују у Програм одржавања. Орезивање и уклањање стабала врши се по донетом решењу Комуналне инспекције, уз претходно прибављено мишљење Стручне комисије, именоване од стране Градског већа.

Остали али не мање важни проблеми заступљени у граду по питању јавних зелених површина се односе на дефицитарност у линеарном зеленилу; ретки су профили улица

¹² ЈКП „Биоктош“

https://www.bioktos.com/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=154&lang=sr

¹³ Генерални урбанистички план града Ужица, 2011. година

са могућностима формирања дрвореда; лоше стање дрвореда које се јавља као последица уских уличних профила и близине коловоза, паркинга и уз присуство отпадних уља, гасова и соли. Може се закључити да на територији града Ужица недостају зелени коридори, који би повезивали веће зелене површине. Како нису урађене предеоно-еколошке студије, картирање биотопа као основног инструмента за еколошко, одрживо планирање и метода за издвајање простора за заштиту, и како не постоји катастар зелених површина, па самим тим ни евиденција зелених површина са валоризацијом стања, не постоји основ за добро планирање развоја и одржавања зелених површина, односно за управљање зеленим површинама. Евидентно је и непостојање јасне стратегије заштите и унапређења дрвног фонда на простору јавних зелених површина града.

Градска гробља

Радна јединица „Градска гробља“ која послује у оквиру ЈКП „Биоктош“ врши послове сахрањивања, грађевинске услуге везане за израду гробница и постављање споменика, продају погребне опреме. Послови погребне службе обављају се на гробљу „Доварје“ површине 14 хектара, гробљу „Сарића Осоје“ површине 17,78 хектара а и на гробљу „Влаовац“ у Севојну површине 1,78 хектара. На гробљу „Доварје“ од 2001. године када је извршена конзервација не постоји могућност куповине гробних места. Гробље „Влаовац“ у Севојну је активирано 2010, године са 677 гробних места. Укупан број гробних места на три поменута гробља је 15.700.¹⁴

Пијаце

Делатност пружања пијачних услуга обухвата управљање пијацама, изградњу и одржавање пијачних објеката, организовање трговине роба на мало. Обављање ових послова је у надлежности ЈКП „Биоктош“, Радна јединица „Пијаце“. Укупна површина свих пијаца на територији града Ужица је 7.300 м². У саставу Радне јединице поменути послови се остварују на:

- Зеленој пијаци „Липа“
- Мини зеленим пијацама „Теразије“ и „Крчагово“
- Млечној пијаци

Главна градска Зелена пијаца „Липа“ располаже са 220 тезги, 57 продајних места у киосцима и 15 кошева. Средином 2010. године, у оквиру главне градске зелене пијаце почела је са радом Млечна хала, намењена продаји сувомеснатих и млечних производа. Површина објекта износи 382 м² и поседује продајни простор са 31 расхладном витрином, док је остатак простора искоришћен за канцеларије управе Зелене пијаце и санитарне просторије. Млечна хала обезбеђује неопходне санитарне и друге стандарде за продају млечних и сувомеснатих производа, пре свега кроз климатизацију простора и стварање адекватних температурних услова које прописују стандарди.¹⁵

Паркинг сервис

Радна јединица „Паркинг сервис“ пружа услуге паркирања на јавним паркиралиштима која су одређена Одлуком Градског већа о јавним паркиралиштима и која су од стране Града Ужица предата на управљање ЈКП „Биоктош“. На територији града Ужица, према положају, захтевима за паркирањем и карактеристикама паркирања утврђене су две зоне, прва и друга. Паркирање на паркиралиштима која припадају првој зони (црвена зона) је временски ограничено до 120 минута (60+60) без могућности продужења, осим у дане када се не врши наплата паркирања. За станаре и власнике радњи, који живе и раде у зони наплате паркирања, и који поседују возило у власништву предвиђене су повлашћене карте на месечном нивоу и над њима се не

¹⁴ ЈКП „Биоктош“

https://www.bioktos.com/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=105&lang=sr

¹⁵ ЈКП „Биоктош“

https://www.bioktos.com/index.php?option=com_content&view=article&id=25&Itemid=150&lang=sr

примењују поменута временска ограничења, осим на паркиралиштима у строгом центру града испред хотела „Палас“ и на Тргу Светог Саве.

Паркиралишта која припадају другој зони (плава зона) се користе без временског ограничења. Наплата паркирања на паркиралиштима се врши радним данима од 7.00 до 20.00 часова и суботом од 7.00 до 14.00 часова. Наплата паркирања се не врши недељом и празницима.

У оквиру Радне јединице „Паркинг сервис“ врше се и послови преноса непрописно паркираних возила специјалним возилом (паук) по налогу МУП-а, Комуналне инспекције и на захтев лица које је власник возила. ЈКП „Биоктош“ је на основу Одлуке о комуналном уређењу добио овлашћење за примену уређаја за блокаду возила у случају ометања комуналног реда, по налогу Комуналне инспекције. На територији града Ужица функционише и Јавна гаража капацитета 200 места, од чега ЈКП „Биоктош“ располаже са 160. Јавна гаража и паркинг у Улици краља Петра I (на простору срушене поште) спадају у затворени тип паркиралишта на којима се услуга паркирања врши путем директне наплате у складу са временом проведеним на паркиралишту.¹⁶

¹⁶ ЈКП „Биоктош“

https://www.bioktos.com/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=182&lang=sr

SWOT анализа - Комуналне делатности и локална инфраструктура

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Разгранатост/густина путне мреже • Покривеност територије системом водоснабдевања • Релативно задовољавајућа покривеност територије канализационим системом • Постојање институционалног оквира за управљање комуналним делатностима и на регионалном и на локалном нивоу • Континуиран тренд раста локалног буџета за инфраструктурни развој 	<ul style="list-style-type: none"> • Незадовољавајуће стање саобраћајне инфраструктуре • Одвијање транзитног саобраћаја кроз градске саобраћајнице • Велики губици у систему водоснабдевања узроковани застарелом мрежом • Илегални прикључци и застарела канализациона мрежа • Систем канализације функционише као комбинован (и за одвођење атмосферске канализације) • Неуспостављен систем управљања отпадним водама
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Приватно јавна партнерства за изградњу нове и унапређење постојеће комуналне и путне инфраструктуре • Регионална сарадња у циљу решавања проблема отпадних вода (Успостављање система за пречишћавање отпадних вода) • Изградња обилазнице око Ужица и тунела Кадињача-Јелова Гора • Изградња аутопутева (Београд-Јужни Јадран, Београд-Сарајево) 	<ul style="list-style-type: none"> • Климатске промене и екстремније летње температуре са израженим проблемима у систему водоснабдевању у вишим зонама (постојећи водоводни систем није пројектован за заливање пољопривредних култура) • Неусклађеност инфраструктурног развоја на локалном нивоу (гасификација, модернизација водоводне и канализационе мреже са негативним утицајем на локалну путну мрежу) • Учесталије елементарне непогоде (ерозија, бујица, клизишта) као последица непостојања система за одвођење кишних вода

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Комуналне делатности и локална инфраструктура

Циљ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
6.1.1 Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља	Удео домаћинстава прикључених на водоводну мрежу (96,3%) Дужина водоводне мреже (455,4 км)
6.2.1а Удео становништва које користи услуге санитације којима се безбедно управља, укључујући прање руку сапуном и водом: коришћење основних санитарних услуга	Удео домаћинстава прикључених на канализациону мрежу (77,2%) Дужина канализационе мреже (132 км)
6.3.1 Удео токова отпадних вода из домаћинстава и индустрије које се безбедно пречишћавају	Удео испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода у укупној количини испуштене отпадне воде (87,75%)
6.3.2 Удео водних тела која имају добар статус воде	Број водних тела (140)
6.4.1. Промене у ефикасности коришћења вода током времена	Количина испоручене воде за пиће (5.785.000 м³)
6.4.2. Ниво експлоатације вода (водни стрес): удео укупно захваћених водних ресурса у укупно расположивим водним ресурсима	Количина укупно захваћене воде (9.849.000 м³)

Саобраћајна инфраструктура

Град Ужице због свог географског положаја представља највећи саобраћајни чвор у југозападном делу Србије. На територији града Ужица укрштају се два значајна европска путна коридора Е763 и Е761, као и значајни државни путеви.

Од значаја за југозападну Србију и град Ужице је Аутопут Е761 деоница Пожега-Ужице-граница са Босном и Херцеговином. Изградња Моравског коридора Е761 Појате-Прелјина утврђена је Просторним планом посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е761-Уредба о утврђивању Просторног плана посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е761 („Службени гласник РС“, бр.10 од 6.2.2020. године).

Путни правац аутопута од Појата до Прелјине, као државни пут IА реда број 5, има вишеструко значајну улогу за развој Републике Србије обзиром да повезује централне делове Србије, правцем исток-запад, са два најзначајнија путна правца који су део и европске мреже путева (аутопут Е75 и аутопут Е763).¹⁷ За град Ужице је значајнији Е763 Београд-Јужни Јадран, којим регион добија најкраћу везу Црном Гором, а преко луке Бар и са јужном Италијом, као и везе са поморским лукама Јадрана и Средоземља. На простору града Ужица укрштају се значајни државни путеви

- ИБ 23 Појате-Крушевац-Краљево-Прелјина-Чачак-Пожега-Ужице-Чајетина-Нова Варош-Пријепоље-државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Гостун)
- ИБ 28 Мали Зворник-Љубовија-Рогачица-Костојевићи-Ужице-Сушица-Кремна-државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Котроман)
- ПА 170 Ваљево-Поћута-Дебело Брдо-Рогачица-Бајина Башта-Калуђерске Баре-Кремна
- ПА 173 Кремна-Биоска-Дупци
- ПА 174 Ужице-Каран-Косјерић-Сеча Река-Варда-Јакаљ-Костојевићи
- ПА 195 Бела Земља-Љубиш-Јасеново
- ПБ 339 Јакаљ-Јелова Гора-Ужице
- ПБ 402 веза са државним путем 170-Рача-Манастир Рача
- ПБ 403 Калуђерске Баре-Митровац-Заовине.

Оваква заступљеност државних путева указује на значај града у саобраћајном повезивању Централне Србије са Црном Гором и Босном и Херцеговином. Обим саобраћаја на путевима има тенденцију раста из године у годину, а током године значајно повећање обима саобраћаја се региструје у летњем периоду.

Државни путеви путеви су изграђени као саобраћајнице са две саобраћајне траке изузев деонице Ужице-Бела Земља на путу ИБ 23. Ширина коловоза је од 6 до 10 м, са банкинама од 0,5 до 1 м са обе стране. Неадекватне геометријске карактеристике пута имају делови путева на деоници Дубци-Заглавак где су полупречници хоризонталних кривина од 12 м, 15 м, 20 м и 25 м и делови пута на деоници Биоска-Кремна где је ширина коловоза од 4 до 5 м, полупречници хоризонталних кривина од 15 до 40 м. Поменуте деонице се карактеришу изузетно ниским нивоом саобраћајних услуга, слабијом безбедношћу саобраћаја са неопходним улагањима у инфраструктурне радове (реконструкцију).

Државни путеви ПА и ПБ су изграђени као саобраћајнице са две саобраћајне траке, ширине коловоза од 4 до 5 м, са банкинама ширине од 0,5 до 1 м, асфалтног коловозног застора, изузев деонице пута ПА 174 од Јелове Горе до границе са општином Бајина Башта дужине 1.800 м која има туцанички застор. Присутна су оштећења коловоза проузрокована неадекватно урађеном коловозном конструкцијом.

¹⁷ Коридори Србије

Табела 10. Дужина путева по категорији пута у 2021. години (у километрима)

Дужина путева	Савремени коловоз	Дужина путева I реда	Дужина путева II реда	Градски путеви		Број регистрованих путничких аутомобила	Број регистрованих теретних возила
				Свега	Савремени коловоз		
395,4	296,2	60,8	78,5	256,1	156,6	23.401	2.732

Извор: Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику

Укупна дужина свих категорисаних путева на подручју града Ужица у 2021. години је износила 395,42 километра. Од 395,4 км категорисаних путева 74,90% је са савременим коловозом. Дужина државних путева I реда на подручју града износила је 60,778 км, државних путева II реда 78,532 км, у целости под савременим коловозом. Укупна дужина градских путева имала је дужину од 256,1 км, од чега 61,15% под савременим коловозом, а 99,5 км је туцаник и земљани путеви. Број путничких аутомобила има узлазну путању и бележи скок од 7,5%, односно 1.635 више путничких аутомобила у 2021. години у односу на 2019. годину када је регистрован број путничких аутомобила износио 21.766.¹⁸

Табела 11. Преглед путне инфраструктуре у упоредивим градовима (2020. година)

Град	Дужина путева (км)	Густина путева (км/км ²)	Путнички аутомобили	Путнички аутомобили на 1.000 становника
Град Ужице	395,42	0,6	22.650	314
Град Чачак	515,71	0,6	27.974	331
Град Ваљево	487,8	0,8	34.682	319

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Табела 11. у којој је дат приказ упоредних показатеља путне инфраструктуре у граду Ужицу, Чачку и Ваљеву указују на вишегодишњи проблем заступљен у граду Ужицу, а који се огледа у великој оптерећености путева аутомобилима. Рецимо, град Ужице је у 2020. година имао незнатно мањи број путничких аутомобила на 1.000 становника у поређењу са Ваљевом, али истовремено 92 километра мању дужину путева. Највећу дужину путева од три посматрана града, има град Чачак, док град Ваљево бележи највеће вредности по укупном броју путничких аутомобила.

Мрежа локалних и некатегорисаних путева задовољава потребе повезивања насеља и насељених подручја на територији града. Квалитет коловозне конструкције и коловозног застора је неадекватан у односу на потребе настале отварањем нових производних капацитета. Неповољне геометријске карактеристике локалних путева (подужни нагиби преко 15% и полупречници кривина испод 80 м) условљене брдско-планинским тереном су карактеристичне за преко 50% путне мреже.

Управљање локалним путева поверено је ЈП „Ужице развој“, док је одржавње поверено ЈП „Нискоградња“. Организација послова јавног градског и приградског превоза поверена је ЈП „Ужице развој“. Град Ужице нема своје комунално предузеће којим обавља ову комуналну делатност, већ ангажује превозника који обавља делатност градског и приградског превоза путника. Огранак предузећа „Бечејпревоз“ д.о.о. са седиштем у Ужицу, од 2015. године пружа услуге градског и приградског превоза путника на територији града Ужица кроз Пројекат јавно-приватног партнерства за поверавање комуналне делатности градског и приградског превоза, пружање услуга

¹⁸ Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику

пријема и отпреме путника и аутобуса на Аутобуској станици у граду Ужицу и аутобуским стајалиштима на територији града Ужица. Градски и приградски превоз путника у граду Ужицу се тренутно обавља са 23 аутобуса. У 2020. години реализовано је 1.047.581.00 километара.¹⁹

Ужице је градско насеље са линеарном неправилном мрежом коју карактерише велики број укрштања, око 600, велики подужни нагиби, неправилна геометрија улица, недостатак тротоара и изграђене кишне канализације. Велики проблем представљају транзитни токови који пролазе кроз градско језгро. У ранијем периоду започети су грађевински радови на изградњи јужне градске обилазнице од Волујца до Сурдука. У 2021. години су настављене активности на изградњи обилазнице око града.

Укупан број доступних паркинг места на територији града, у ингеренцији ЈКП „Биоктош” износи 1.240 места. Ако се посматра број путничких аутомобила који готово свакодневно оптерећују градске саобраћајнице, евидентан проблем је мањак паркинг места становницима и посетиоцима у граду Ужицу, посебно у урбаном језгру локалне заједнице, у којој је најфреквентнији саобраћај, највећа концентрација радних, пословних, образовних и других активности становништва и највећа концентрација органа Града, служби, установа, организација и пружалаца јавних и комерцијалних услуга. Студија паркирања града Ужица, која је урађена 2021. године, наводи да је у градском насељу Ужице потребно ставити у функцију најмање 1.200 нових паркинг места. Као последица делимично лошег стања саобраћајне инфраструктуре и коловоза, као и одвијања транзитног саобраћаја кроз град, главне градске саобраћајнице су јако оптерећене. Евидентно је лоше одржавање путне мреже на територији града у смислу одржавања мостова, ивичњака, шахтова, зеленог појаса, изграђене кишне канализације. Железнички саобраћај се обавља међународном пругом првог реда Београд-Ужице-државна граница са Црном Гором (међународни број Е-75) и од виталног је значаја за подручје града Ужица. У питању је једноколосечна пруга са електровучом, која припада европском саобраћајном Коридору XI. На поменутој прузи, која пролази кроз територију града Ужица, одвија се мешовити саобраћај возова за превоз путника и робе, на релацијама у унутрашњем и међународном саобраћају. Дужина пруге која пролази кроз град је 23,3 км. Главна железничка станица се налази на ободу централне градске зоне, док се теретна станица налази у индустријској зони Крчагово. Значајне су и две локалне станице: Стапари и Севојно. Просторним планом Републике Србије пруга Београд-Бар се планира као једноколосечна ревитализована и модернизована пруга за мултимодални транспорт, са доградњом неопходних капацитета. Прва фаза реконструкције је спроведена током 2017. године. Од посебног интереса за Ужице је ускоколосечна пруга Шарган Витаси-Мокра Гора-Котроман-Вишеград, која као највећа туристичка атракција повезује Србију са Босном и Херцеговином.²⁰

На 18 км северозападно од централне градске зоне налази се аеродром Поникве, изграђен средином 80-тих година прошлог века за војне потребе и користио се за повремену употребу.

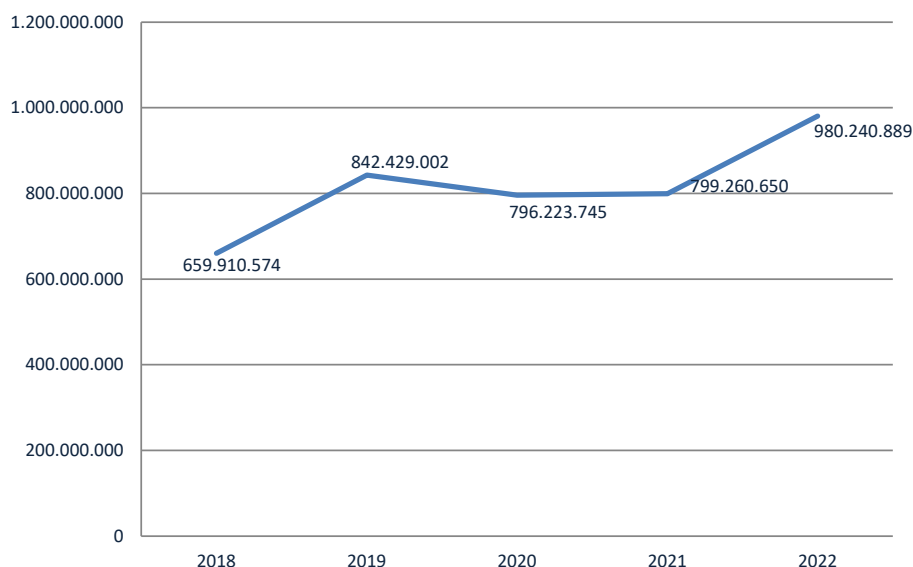
На основу закључка Владе Републике Србије, 2010. године потписан је Уговор између Владе Републике Србије и Града Ужица, којим је комплекс Аеродрома „Поникве“ пренет на коришћење граду Ужицу. Скупштина града Ужица је потом донела одлуку о оснивању Јавног предузећа за управљање аеродромом „Поникве” у Ужицу и обављању аеродромских услуга. Скупштина града Ужица је 2019. године донела Одлуку о преносу удела и оснивачких права у ЈП „Аеродром Поникве“ Ужице на Републику Србију. Уговором од 15.12.2021. године, ЈП „Аеродром Поникве“ Ужице је припојен привредном друштву „Аеродроми Србије“ доо Ниш.

¹⁹ Извештај о раду ЈП „Ужице Развој“ за 2020. годину

²⁰ Просторни план града Ужица, 2010. година

Уговором о преносу права својине на непокретној имовини у јавној својини од 2022. године ,закљученог између привредног друштва „Аеродроми Србије“ доо Ниш и Републике Србије, комплекс аеродрома Поникве обухвата 467 хектара од којих приближно 200 хектара користи се за потребе одвијања ваздушног саобраћаја. Аеродром је отворен за домаћи и међународни саобраћај. На аеродрому је отворен сезонски гранични прелаз од октобра до априла током календарске године. Аеродром се користи за прихват и отпрему ваздухоплова генералне авијације. Тренутно је у употреби полетно-слетна стаза димензија 1.830x30 метара. Аеродром је у потпуности ограђен периметарском оградом, у дужини од 8.928 метара.²¹

Графикон 5. Буџетски расходи за организацију саобраћаја и саобраћајну инфраструктуру

Извор: Градска управа за финансије

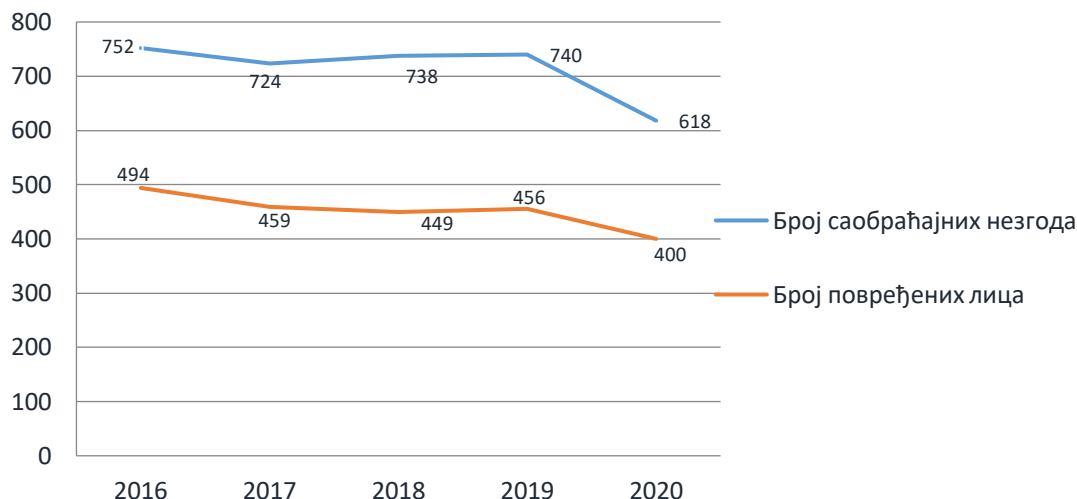
Трошкови организације саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре имају велико учешће у укупним буџетским трошковима. Највеће учешће у буџету града остварено је у 2019. години од 27,74%. Вредност расхода за организацију саобраћаја и саобраћајну инфраструктуру је највећа у последњој анализираној години (980.240.889 динара), посматрајући период од пет година уназад, с тим да се у тој години региструје најмање процентуално учешће у укупним буџетским средствима града (23,31%).

Безбедност у саобраћају

У периоду од 2016. године до 2020. године на подручју Полицијске управе у Ужицу догодиле су се укупно 3.572 саобраћајне незгоде. Највећи број незгода догодио се 2016. године и то 752 незгоде, док је најмањи број незгода евидентиран 2020. године и то 618 саобраћајних незгода. Укупан број погинулих лица у посматраном периоду је 83. Највећи број погинулих лица је у 2016. години и то 20, затим у 2017. и 2019. години по 18 лица. Током 2020. године погинуло је 14 лица, док је у 2018. години евидентиран најмањи број погинулих и то 13 лица. Укупан број откривених прекршаја за које су поднети захтеви за покретање прекршајног поступка у апсолутним и процентуалним показатељима у односу на број откривених прекршаја за вожњу под дејством алкохола у посматраном периоду је 4.880, од којих је 2016. године евидентиран најмањи број прекршаја и то 799 (13,9%), затим 2020. године 865 (17,8%), 2018. године 1.044 (20,4%), 2019. године 1.058 (27,1%) и највећи број откривених прекршаја за вожњу под дејством алкохола евидентиран је 2017. године и то 1.114 (20,5%).

²¹ „Аеродроми Србије“ доо Ниш

Графикон 6. Саобраћајне незгоде и повређена лица

Извор: План јавног здравља града Ужица 2022-2027 (нацрт)

Пошта и телекомуникације

У наредној табели је приказан обим услуга поште и телекомуникације на територији града Ужица у периоду од 2017 до 2020. године.

Табела 12. Поштанске услуге и телекомуникација 2017 - 2020. године

Год.	Поште	Телефонски претплатници	ПТТ промет (отпремљено)	
			Писмоносне пошиљке, хиљ.	Пакети, хиљ.
2017	17	24.999	2.122	7
2018	26	23.268	1.924	6
2019	17	22.130	1.785	8
2020	16	27.308	1.562	6

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2018, 2019, 2020 и 2021

Из приказане табеле је могуће видети да је обим писмоносних пошиљки у сталном паду у посматраном периоду. Разлог опадања вероватно лежи у све већем броју приватних пружалаца ових услуга на тржишту. И број отпремљених пакета бележи пад. Показатељ броја телефонских претплатника, који је са 24.999 у 2017. години опао на 22.130 у 2019. години, повећан је за 23,39 % у 2020. години у односу на 2019. годину.

ПТТ услуге се корисницима пружају преко 16 пошта. Поред наведеног, на територији града функционише и поштански центар 31200 Ужице. То је центар прераде у коме се све дневно припремљене поштанске пошиљке у поштама, до одређеног времена, истог дана разрађују и отпремају ка свом одредишту (други градови и иностранство). По броју пошта које тренутно функционишу на подручју града Ужица, и њиховим локацијама, може се закључити да се доста учинило на плану „приласка“ корисницима, односно повећања доступности.²²

Према подацима из Просторног плана града Ужица из 2010. године, степен дигитализације у приступној мрежи је износио 89,3 %, док је степен дигитализације у транспортној мрежи остварен са 100%. Сви водећи интернет провајдери са територије Србије пружају услуге и на територији града Ужица. У домену оптерећења животне средине нејонизујућим зрачењем на подручју града Ужица преовладава

²² Просторни план града Ужица, 2010. година

електромагнетни смог који потиче од мобилне телефоније у високофреквентном подручју, док је утицај електромагнетног загађења од далековода и трафостаница у нискофреквентном подручју знатно мањи.

У високофреквентном подручју града Ужица присутна су три оператора мобилне телефоније, Телеком Србија, Теленор и А1 Србија. Базне станице мобилне телефоније са припадајућим антенским системом представљају део техничког система мобилне телефоније. Укупан број активних локација са базним станицама мобилне телефоније је у прошлој години износио 49, од чега је Телеком располагао са 25 базних станица, Теленор са 9 и А1 са 15 базних станица мобилне телефоније.

У нискофреквентном подручју је присутна електродистрибутивна мрежа оператора „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд са 8 мерних локалитета извора нејонизујућих зрачења у зонама повећане осетљивости, а везано за трансформаторске станице и далеководе.

Децембра 2015. године у складу са сталним напорима да се услови живота у урбаној средини као што је град Ужице буду што бољи, извршен је мониторинг нивоа нејонизујућих зрачења који подразумева мерење и прорачун нивоа електромагнетног поља на утврђеним локалитетима у близини извора зрачења. Испитивање нивоа нејонизујућих зрачења извршено је и за нискофреквентне и високофреквентне изворе нејонизујућих зрачења у зонама повећане осетљивости. Зоне повећане осетљивости подразумевају подручја стамбених зона у којима се особе могу задржавати и до 24 часа дневно: школе, домови, предшколске установе, породилишта, болнице, туристички објекти, дечија игралишта и површине неизграђених парцела намењених према урбанистичком плану за поменуте намене.

Резултати мониторинга презентовани у Извештају о мерењу нејонизујућег зрачења у животној средини на територији града Ужица за 2015. годину показали су да је утицај савремених технологија на здравље становништва под контролом и да нема изразитих загађивача на територији града Ужица.

SWOT анализа – Саобраћај

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Развијена мрежа општинских путева • Урађена планска и стратешка документација • Организован јавни превоз 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак паркинг места • Трасе транзитног саобраћаја кроз градско језгро • Неадекватно одржавање путне инфраструктуре (нарочито у зимском периоду) • Недостатак пројектне документације • Незадовољавајуће стање саобраћајне инфраструктуре • Недовољно функционалан јавни превоз
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Активирање аеродрома уз повезивање са туристичким атракцијама • Изградња обилазнице • Управљање саобраћајном инфраструктуром • Коришћење савремених алата при провери пројектних решења • Приватно јавна партнерства за изградњу нове и унапређење постојеће и путне инфраструктуре 	<ul style="list-style-type: none"> • Економска криза • Спорост у имплементацији планских и стратешких докумената • Изградња објеката без потребног броја паркинг места

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 – Саобраћај

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
11.1 Удео градских аутобуса прилагођених особама са инвалидитетом	Од 23 аутобуса (приватно-јавно партнерство), 10 аутобуса има платформу – рампу коју користе особе са инвалидитетом.

Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
9.1 Савремен коловоз у укупној дужини градских путева	Укупна дужина градских путева је 256,1 км од чега 156,6 км је савремен коловоз, а 38,9 % туцаник и земљани путеви.

Начин на који се суочавамо са претњама које носе климатске промене, начин на који управљамо отпадом и како се односимо према природи утиче на то како управљамо природним ресурсима уз тежњу да живимо у свету без сиромаштва, без глади у коме је свима загарантовано право на живот у здравој животној средини.

Заштита животне средине је императив за сваког одговорног човека и заједницу. Одговорност која не сме бити декларативна, већ се мора потврдити конкретним деловањем. Немамо право да одлажемо оно што се мора учинити за будућност, јер будућност неће имати они који буду живели у нескладу са природом. Природом, која нам шаље знаке упозорења да смо својим чињењем и нечињењем озбиљно нарушили квалитет сопственог живота и угрозили властити опстанак.

Извор: ЛЕАП града Ужица 2012-2016

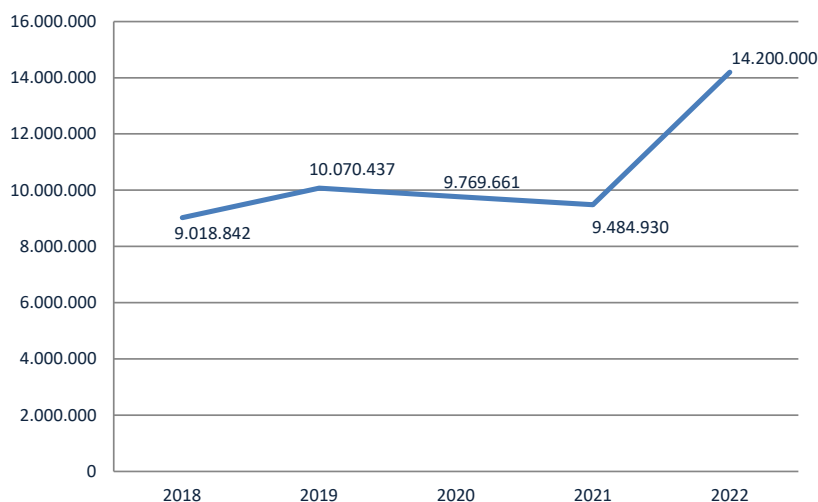
Заштита животне средине и енергетика

За ужички крај (шире подручје) важи мишљење да је то предео са релативно очуваном и здравом животном средином. Даља навођења у овом поглављу, кроз анализу стања појединих сегмената животне средине указују да реално стање није у складу са генералним мишљењем. У Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године као и у нацрту Просторног плана Републике Србије до 2035. године извршена је просторна диференцијација животне средине, према стандардима и искуствима ЕУ, а узимајући у обзир постојеће стање квалитета животне средине и тренд у наредном периоду, на четири категорије.

Ужице (урбано подручје) спада у подручје загађене и деградиране животне средине (то су локалитети са прекорачењем граничних вредности загађивања, урбана подручја, подручја отворених копова лигнита, јаловишта, депоније, термоелектране, коридори аутопутева, водотоци IV и „ван класе“) са негативним утицајем на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота. За ову категорију треба обезбедити таква решења и одређења којима се спречава даља деградација и умањују ефекти ограничавања развоја. Потребно је санирати и ревитализовати деградиране и угрожене екосистеме и санирати последице загађења, у циљу стварања квалитетније животне средине. Развој града Ужица мора задовољити циљеве одрживог развоја уз стварање услова да се економија развија у складу са еколошким принципима. У Локалном еколошком плану града Ужица (ЛЕАП) за период 2012-2016. године сагледани су сви аспекти заштите животне средине, препознати проблеми и дефинисани циљеви за побољшање квалитета животне средине. ЛЕАП је дао јасне смернице свим документима из ове области који су касније рађени. Приликом израде ЛЕАП-а па све до данас приоритети се нису променили, а односе се на побољшање квалитета ваздуха, заштиту вода и земљишта.

Према расположивим подацима Градске управе за финансије у протеклих пет година (Графикон 7.), проценат расхода из градског буџета за област заштите животне средине у укупним буџетским средствима, је имао готово уједначене вредности (0,33% у 2018. години, 0,34% у 2022. години). Највећа издвајања за област заштите животне средине планирана су буџетом за 2022. годину (14,2 милиона динара). Уколико упоредимо прву и последњу посматрану годину, забележен је раст буџетских расхода за 57,45% у предметну област.

Графикон 7. Буџетски расходи за област заштите животне средине

Извор: Градска управа за финансије

Карактеристике рељефа

Територија града Ужица се простире на површини од 667 км² од планине Таре на Западу (Мокрогорско-Рзавска-синклинала) преко Поникванско-Стапарске и Мачкатске површи (Златибор) до кречњачких терена на југоистоку (Дрежника Раван) и антиклинале Јелове Горе. Разноликост рељефа, од нижих речних долина до планинских делова на преко 1.000 м.н.в утицали су на постојање пет различитих зона, различитих природних ограничења и погодности:

- Алувијална зона Ђетиње и Лужнице, веома повољних природних карактеристика за обављање свих привредних делатности
- Прелазна зона између 500-700 м.н.в, погодна за воћарство и породично становање
- Зона висоравни од 600-850 м.н.в. погодна за ратарску и сточарску производњу и производњу сточне хране
- Зона изнад 700 м.н.в. са разноврсним и богатим шумским потенцијалом
- Зона висоравни Таре на око 1.000 м.н.в, погодне за сточарство, производњу сточне хране.

Град Ужице има веома густу и разгранату мрежу отворених водотокова (око 720 метара тока на км² површине) који имају карактеристике брзих, планинских вода, значајног хидроенергетског потенцијала. У карстним теренима, који обухватају највећи део територије, подземна хидрографска мрежа је веома изражена. Бројни су и крашки извори (Потпећко врело, Сушичко врело, Вругачка врела, извор Забој на Тари, Раковско врело у Кремнима...). Подземне воде (каптирани извори) су главни извор водоснабдевања становништва у руралном подручју које није повезано на велике водоводне системе.

Биодиверзитет и шуме

Разноврсност рељефа и просечна надморска висина од 800 м.н.в. указује на значајан шумски потенцијал који обухвата више од трећине територије. Најзначајнији шумски комплекси налазе се у клисури реке Ђетиње, на падинама Забучја, подручју Беле Земље, на Калуђерским барама на Тари, подручју Јелове Горе и Парка природе „Шарган-Мокра Гора“. У нижим пределима доминирају мешовите шумске заједнице храста (храста сладуна и цера, а делом и шуме храста китњака). У средње-планинском појасу доминирају мешовите лишћарско-четинарске шуме (шуме букве и јеле, као и шума букве, јеле и смрче). У вишим и знатно свежијим положајима највећу заступљеност имају шуме црног и белог бора. Ендемске врсте карактеристичне за овај регион су: балкански ендемит, ушаста млечика, потом илирско-скардопински ендемит-бела млађа, ендемореликтна врста-халачија, зеленика и Панчићева оморика.

Према подацима Републичког завода за статистику површина под шумама на укупној површини јединице локалне самоуправе у 2020. години је износила 25.780,44 хектара, што представља 38,65 % укупне површине града (667 км²). Просечна дрвна запремина по врстама шуме дата је у Табели 14.

Табела 14. Просечна дрвна запремина

Укупно, м ³		Техничко дрво, %	
Лишћара	Четинара	Лишћара	Четинара
22.509	7.853	31	55

Извор: Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику

Заштићена природна добра

Према подацима Завода за заштиту природе Србије, природна добра на територији града Ужица су:

- Парк природе „Шарган-Мокра Гора“, делом обухвата планину Тару, тако да се граничи са Националним парком „Тара“. Парк природе „Шарган-Мокра Гора“

обухвата мокрогорску и део креманске котлине, југоисточне површи Таре, северозападне огранке Златибора и превој Шарган који се препречио између ове две планине. Читав овај простор део је крајњих источних огранака унутрашњих Динарида. Подручје планине Шарган, мокрогорске котлине, долине Белог Рзава и јужних делова планине Таре са Добрим и Љутим пољем и долином потока Братешина, 2005. године Уредбом Владе РС стављено је под заштиту као Парк природе „Шарган-Мокра Гора“ и утврђено за заштићено природно добро од изузетног значаја, односно I категорије. Административно, Парк природе „Шарган-Мокра Гора“ највећим делом припада граду Ужицу-109,72 км² (КО Мокра Гора и КО Кремна), а мањим делом општинама Бајина Башта и Чајетина. Управљач Парка природе „Шарган-Мокра Гора“ је Друштво са ограниченом одговорношћу Парк природе „Мокра Гора“ које је основала Влада Републике Србије Одлуком бр. 3169 од 18.11.2005. године („Службени гласник РС“, бр. 99/05).

- *Парк природе „Златибор“* обухвата пространу природну целину на југозападу Србије, у зони Старог Влаха, на источним Динаридима, која је 2017. године Уредбом Владе РС проглашена заштићеним подручјем изузетног значаја, односно I категорије као парк природе под именом „Златибор“. Управљање је поверено Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“. Послове непосредног управљања обавља Радна јединица „Парк природе Златибор“ са седиштем на Златибору. Посебну лепоту и препознатљивост Парка природе „Златибор“, дају традиционални стилови живота у старовлашком типу насеља, са дводелном брвнарком, као основним грађевинским обликом. Парк природе „Златибор“ се простире на територији општине Чајетина и обухвата катастарску општину Стубло и делове катастарских општина Алин поток, Бранешци, Гостиље, Доброселица, Дренова, Јабланица, Љубиш, Семегњево, Чајетина и Шљивовица; на територији града Ужица и обухвата део катастарске општине Мокра Гора (23,1 км²); на територији општине Нова Варош и обухвата делове катастарских општина Бела река, Драглица, Негбина и Сеништа и на територији општине Прибој у оквиру које обухвата делове катастарских општина Бања, Кратово и Рача.
- *Споменик природе „Потпећка пећина“* (геолошки) се налази у долини реке Ђетиње и од центра града Ужица је удаљена 16км. Потпећка пећина је привлачна за туристе, посебно што се на путу до пећине пролази кроз село Злакуса, чувено по Злакушкој лончарији. Споменик природе „Потпећка пећина“ је заштићено као значајно природно добро (III категорија заштите), површине 0,196 км².
- *Споменик природе „Мечја леска“* (ботанички) се налази у ужем центру града, на Тргу Светог Саве у Ужицу, укупне површине припадајућег простора од 3 ара и 65 м². Заштићено је као значајно природно добро (III категорија заштите), и дато на управљање локалном комуналном предузећу (ЈКП „Биоктош“). Стабла мечје леске, као типични репрезенти ретке врсте опстају у условима урбане средине, мада је у претходном периоду једно стабло уклоњено због оштећења и замењено новим.
- *Строги резерват природе „Зеленика“*, Јелова Гора, површине 45 ари, налазиште је реликтне врсте божиковине или зеленике на Јеловој Гори. Овим природним добром управља Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд.

Предео изузетних одлика „Клисурска Ђетиње“, природно добро од великог значаја (II категорија заштите) је у поступку заштите. Овај предео налази се на западном ободу Ужица и обухвата територију града Ужица, и мањим делом територију општине Чајетина. Ова клисура усечена је у моћне наслаге кречњака, а у њеном кањонском делу

корито реке Ђетиње снажно је измеандрирано, са бројним слаповима, брзацима и вировима. Читаву област карактерише врло динамична морфологија са бројним пећинама, вртачама, шкрапама остенацама... Клисуре Ђетиње и у биолошком и биогеографском смислу је простор са низом еколошких специфичности. Њена аутохтоност и богатство се огледају кроз присуство великог броја ендемичних, субендемичних и реликтних биљних врста, а у погледу животињског света посебно се издваја фауна дневних лептира која представља једну од најбогатијих у Србији, чак 17 врста се налази на листи таксона Црвене књиге дневних лептира Србије. Постојећи режими заштите или они који тек треба да буду успостављени усклађени су са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр., 14/2016, 95/2018-др.закон и 71/2021), а од стране надлежне државне установе, Завода за заштиту природе Србије.

Ловишта

Изузетност и богатство флоре и фауне на простору ужичког краја условили су посебне режиме заштите одређених крајева, остављајући довољно простора љубитељима лова. У ловишту „Ђетиња“, површине 54.334 ха, стално гајене врсте дивљачи су: срна, дивља свиња, дивокоза, медвед, зец, фазан, пољска јаребица и јаребица камењарка. Ловиште „Шарган“, површине од 13.784 ха, налази се у непосредној близини чувене Шарганске осмице. Овде се може ловити срна, дивља свиња и зеца. Иста врста дивљачи може се ловити и у Ловишту „Јелова Гора“. У Ловишту „Тара“, површине од око 17.700 хектара гаје се: медвед, дивокоза, срна, дивља свиња, зец, лештарка и јаребица камењарка. Лов је дозвољен на дивокозу, срнећу дивљач и дивљу свињу, док је медвед ловостајем заштићен током целе године.

Квалитет ваздуха

Град Ужице се дуги низ година суочава са проблемом повећаног загађења ваздуха ужег градског подручја. Подручје повећаног загађења ваздуха представља уже градско подручје. У агломерацији Ужице, која обухвата територију града Ужице (Уредба о одређивању зона и агломерација „Службени гласник РС“, бр. 58/11 и 98/12) утврђена је III категорија квалитета ваздуха (прекомерно загађен ваздух).

Дугогодишњим праћењем квалитета ваздуха (мониторинг) на територији града, као и визуелном оценом и осматрањем, дошло се до закључка да су константно повећане концентрације загађујућих материја на делу територије града Ужице, на подручју ГУП-а и да је појава густих магли и смога изазваних температурним инверзијама најизраженија у зонама до 550 м.н.в, што је посебно изражено током грејне сезоне. Евидентно је да се током године дешавају повремена загађења као последица грејања објеката, саобраћаја, пожара, паљења траве, остатака са пољопривредних и искрчених површина, паљења отпада на дивљим депонијама и сл.

Праћење квалитета ваздуха на територији града Ужице спроводи се у складу са Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС“ бр. 36/09 и 10/13), Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/10, 75/10 и 63/13) и Уредбом о утврђивању програма квалитета ваздуха у државној мрежи („Службени гласник РС“, број 58/11), и то у оквиру државне мреже станица на две локације: Ужице-Зелена пијаца и локација Аутоматске мерне станице у Омладинској улици и у оквиру локалне мреже станица за праћење квалитета ваздуха на локацијама Севојно (Дечји вртић „Маслачак“), Севојно (Амбуланта), Ужице (Болница), Ужице (Библиотека). На Програм мониторинга ваздуха у локалној мрежи сагласност даје надлежно министарство. Загађујуће материје које се прате су: сумпор-диоксид, оксиди азота, чађ, укупне таложне материје и суспендоване честице.

У 2021. години на мерном месту Библиотека средња годишња вредност концентрација честица PM_{10} износила је $39,6 \mu g/m^3$, што је испод граничне вредности на годишњем нивоу ($40 \mu g/m^3$). Број дана са прекораченом дневном вредности био је 84. Град Ужице

је у складу са чланом 31. Закона о заштити ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 36/2009 и 10/2013) донео План квалитета ваздуха за период 2018. до 2023. године као основни документ за управљање квалитетом ваздуха на локалном нивоу. План омогућава практично и конкретно решавање проблема квалитета амбијенталног ваздуха у зонама и агломерацијама, са циљем да се достигну утврђене граничне, односно циљне вредности у прописаним роковима. Планом квалитета ваздуха дефинисане су одговарајуће мере, како би се период прекорачења максимално скратио.

Квалитет површинских вода, отпадних вода и воде за пиће

Територија града има изражен водни потенцијал (реке, потоци, подземне воде). Највећа река је Ћетиња, на којој су подигнуте брана и акумулација „Врутци“. Највећи загађивачи вода у сливу Ћетиње су насеља Ужице и Севојно са припадајућом индустријом. Највећа количина загађења органског порекла, која се појављује као главни узрочник нарушавања општег стања квалитета вода, доспева у реку са отпадним водама из насеља са јавним системима канализације. У свом горњем току река добија прва загађења, углавном органске природе.

У складу са Програмом заштите и унапређења животне средине сваке године се ради једнократна контрола квалитета површинских вода. Испитивања се обављају у складу са Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Службени гласник РС“ бр.74/2011) и Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“ бр. 50/2012). На основу Извештаја за 2021. годину урађеног од стране Завода за јавно здравље Ужице, извршена је класификација водотока:

Водотоци друге класе-водотоци доброг еколошког статуса:

- Река Сушица пре улива у Ћетињу

Водотоци треће класе-водотоци умереног еколошког статуса:

- Река Дервента пре улива у реку Ћетињу код моста у Поточању
- Река Лужница профил моста у Луновом селу
- Река Петница пре улива у реку Ћетињу
- Поток Гумбор пре спајања са Кривајом
- Поток Криваја пре спајања са потоком Гумбором

Водотоци четврте класе-водотоци слабог еколошког статуса:

- Волујачки поток пре улива у реку Ћетињу
- Дубоки поток профил пре спајања са Турским потоком

Водотоци пете класе-водоток лошег еколошког статуса:

- Царински поток испод депоније „Сарића осоје“
- Турски поток профил испод депоније Дубоко (пре улива у Дубоки поток).

Према законској регулативи, водотоци умереног и слабог еколошког статуса могу се користити за снабдевање водом за пиће уз претходни третман, као и за наводњавање. Током летње сезоне, редовно се врше контроле воде за купање на Градској плажи-на профилу брана из отвореног тока реке Ћетиње. У 2021. години од укупно осам анализираних узорака воде, два узорка су била ван III класе односно водотоци слабог еколошког статуса, који се не могу користити за купање и рекреацију, пет узорака су била III класе, односно водотоци умереног еколошког статуса који се могу користити за купање и рекреацију на води, а један узорак је био II класе, односно водотоци доброг еколошког статуса, који се могу користити за купање и рекреацију на води.

Повремена контрола површинских вода је недовољна за сагледавање њиховог квалитета. Потребан је континуирани мониторинг квалитета површинских вода који подразумева скуп мера и активности којим се квалитет површинских вода штити и унапређује у циљу очувања живота и здравља људи, смањења загађења и даљег

погоршања квалитета вода, обезбеђења нешкодљивог и несметаног коришћења воде за различите намене, заштите водних и приобалних екосистема, и у циљу достизања стандарда и квалитета животне средине у складу са прописима којим се уређује заштита животне средине.

Отпадне воде

У ранијим поглављима је наведено да град Ужице, са приградским насељима Крчагово и Севојно, има коректно изграђену канализациону мрежу, али због њене дотрајалости и због генерално лошег стања главног колектора, често долази до цурења отпадних вода. Додатни проблем представљају и илегални прикључци атмосферских вода на канализациони систем, као и септичке јаме које користе становници који нису прикључени на канализациони систем.

Прикупљене отпадне воде са подручја града гравитационо се изливају директно у Ђетињу или у главни колектор. Већи део прикупљених отпадних вода прихвата се главним колектором, који се завршава испустом у реку у потезу Севојна, узводно од ушћа Драгићевића потока. Главни колектор чини окосницу канализационе мреже и у њега се са леве стране уливају бочни колектори из правца Коштичког, Уремовачког и Глуваћког потока, као и са подручја Крчагова и Севојна. Са десне стране у главни колектор се уливају колектори из правца Турице, Међаја и Забучја.

Испусти у реку Ђетињу представљају привремено решење, до успостављања регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ), предвиђеног на територији општине Пожега по садашњем моделу међуопштинске сарадње.

Већина сеоских насеља нема организовану евакуацију својих отпадних вода и она се врши индивидуално, најчешће примитивно изграђеним септичким јамама, са понирањем течне фазе или у најближе јаруге, канале, потоке или реке. Овај проблем је посебно изражен у сливном подручју Акумулације „Врутци“.

Вода за пиће

Снабдевање водом за пиће становника града Ужица се врши са акумулације „Врутци“ и других извора (Живковића врело, Поточањи, Турица...). Систем водоснабдевања се карактерише задовољавајућим квалитетом воде и довољним расположивим количинама. Квалитет воде за пиће је додатно унапређен реконструкцијом и доградњом ППВ „Петар Антонијевић-Церовића брдо“.

Релативно лошији квалитет воде за пиће имају становници руралних подручја који се ослањају на природне изворе и плитке бунаре у циљу задовољења својих потреба за водом. За водоизворишта Живковића врело, Поточање, Турица нису установљене санитарне зоне заштите у складу са важећим Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, с тим да се у текућој години приступило изради елабората за ову намену.

Одржавање локалних водних објеката, којих на територији града има око 140, није на завидном нивоу. Дезинфекција воде за пиће се врши ретко, а контрола хигијенске исправности воде нередовно (недовољно). Наведено има за последицу изузетно високе проценте бактериолошке неисправности воде за пиће у локалним водним објектима на територији града. Ради заштите изворишта водоснабдевања неопходно је одређивање санитарних зона заштите, као и јасно дефинисање надлежности управљања водним објектима и предузимање мера заштите.

Јавне чесме на територији града Ужица представљају алтернативне објекте водоснабдевања. Водни објекти се не одржавају редовно, а воде које су изворске „сирове“, не пролазе кроз поступке пречишћавања и дезинфекције. У 2020. години урађена је контрола воде на 32 јавне чесме на територији града, које имају сопствене изворе напајања. Резултати анализе су показали да је на 10 јавних чесми вода била хигијенски исправна, на 20 јавних чесми бактериолошки неисправна, а на 2 чесме неисправна и са бактериолошког и физичко-хемијског аспекта. Неисправност воде за

пиће са јавних чесми је на одговарајући начин обележена уз видно упозорење да није препоручљива за коришћење. Контрола јавних чесми није редовна па повремене анализе и хигијенска исправност воде на појединим чесмама није показатељ сигурног и безбедног коришћења.

Квалитет земљишта

Квалитет земљишта и његово коришћење не детерминише само чињеница да је то природни ресурс ограниченог века, него и да је то простор одређених (лимитирајућих) педолошких карактеристика, тако да контаминација земљишта загађујућим материјама значајно утиче и на здравље људи.

У протеклих педесет година, најочигледније промене у Ужицу су настале у структури коришћења земљишта, пре свега развојем индустријских зона у Крчагову и Севојну, те интензивном колективном стамбеном изградњом у централној зони града и углавном спонтаном индивидуалном изградњом у периферним зонама града и приградским насељима. Знатне површине пољопривредног и шумског земљишта су претворене у грађевинско земљиште, док је у индустријским зонама дошло до деградације земљишта. Такође, треба поменути и негативан утицај отпадних вода, емисије загађујућих материја у атмосфери али и пољопривредних активности. Све ово је резултирало значајним морфолошким променама на локацијама експлоатације минералне сировине, а нарочито камена (Сурдук).

Природна заступљеност тешких метала у различитим концентracијама у земљишту је редовна, услед тога да је изворно порекло тешких метала пореклом из супстрата на којем је земљиште настало. У површинским хоризонтима земљишта се често јавља појава тешких метала који нису геохемијског већ антропогеног порекла, а који су доспели у земљиште као последица различитих људских активности (индустрија, сагоревање фосилних горива, примена агрохемикалија...). Урбана земљишта, у односу на рурална, су далеко више изложена антропогеном утицају због веће густине насељености, интензитета саобраћаја, близине индустрије...

На подручју града Ужица није успостављен мониторинг квалитета земљишта на основу којег је могуће у континуитету пратити стање земљишта по временским раздобљима, ради предузимања мера заштите земљишта и спровођења ремедијационих програма.²³ Веома је важно нагласити да дуготрајно уношење загађујућих материја у земљиште као последицу може имати и трајну контаминацију не само земљишта већ и подземних вода.

У складу са законским прописима и обавезама локалне самоуправе, током 2010. и 2011. године су извршена испитивања узорка земљишта на територији града, у циљу утврђивања садржаја опасних и штетних материја. На 19 локација су вршена испитивања садржаја тешких метала и пестицида, а на три локације концентрација активности радионуклида. Резултати анализе које је вршио Институт за ратарство и повртарство из Новог Сада су показали да је од укупно пет испитиваних узорка пољопривредног земљишта, садржај хрома и никла повишен преко максимално дозвољених концентрација у два испитивана узорка, а садржај бакра у једном. Повишен садржај никла и хрома је природног, геохемијског порекла, док је повећан садржај бакра последица примене фунгицида на бази бакра.

У свим од укупно 14 узорка непољопривредног земљишта, на неки од испитиваних метала, утврђен је садржај преко граничне вредности (ГВ)²⁴. На осам локалитета непољопривредног земљишта утврђен је садржај једног или више тешких метала преко ремедијационих вредности, где је по важећој Уредби („Службени гласник“ РС-број

²³ Ремедијација је мера за санацију постојећег загађења у циљу снижавања концентрације загађујућих материја до нивоа, који не представља опасност по животну средину

²⁴ Граничне вредности су оне вредности којима су у потпуности достигнуте функционалне особине земљишта, односно означавају ниво на коме је достигнут одржив квалитет земљишта

88/10) потребно урадити процену ризика и даљу санацију и ремедијацију земљишта. На основу приступачног садржаја метала у овим узорцима, већина је последица природног-геохемијског порекла. Повећан садржај кобалта преко граничне вредности био је приметан у свим узорцима, али истовремено испод прописане ремедијационе вредности. Повишен садржај хрома (преко ГВ) је регистрован у четири узорка, а преко РВ у три узорка. Повишен садржај никла (преко ГВ) је регистрован у свим испитиваним узорцима, док је у четири узорка регистрован повишен садржај никла преко ремедијационе вредности. Повишени садржаји и кобалта и никла су последица природног-геохемијског порекла. Садржај бакра повишен преко граничних вредности је забележен у десет испитиваних узорака, а преко ремедијационих вредности у четири испитивана узорка. Садржај цинка преко граничних вредности је регистрован у седам испитиваних узорака, а у два узорка преко РВ. Висок садржај бакра и цинка се везује за близину индустријских погона Ваљаонице бакра и алуминјума.

Резултати микробиолошких истраживања су показала да је у пољопривредним земљиштима општа биогеност висока, на основу укупног броја микроорганизама и активности ензима дехидрогеназе. Позитивна чињеница је да висок садржај микроелемената и тешких метала, на појединим локалитетима, није утицао на биогеност земљишта. Ни у једном од шест испитиваних узорака пољопривредних и непољопривредних земљишта није утврђено присуство фекалних колиформа: *Escherichia coli* и *Klebsiella sp.* као индикатора свежег фекалног загађења. Одсуство фекалних колиформа указује на санитарну исправност оваквих земљишта без негативних последица по здравље људи, нарочито деце.

Управљање отпадом

Комуналним отпадом у Ужицу управљају два комунална предузећа, са подељеним надлежностима. ЈКП „Биоктош“ је локално предузеће које се, између осталог, бави прикупљањем и транспортом комуналног отпада, док се ЈКП „Дубоко“ као регионално предузеће бави додатним третманима и депоновањем отпада. Разлог за овакву међусобну поделу, лежи у чињеници да је Ужице један од оснивача и уједно домаћин Регионалног центра за управљање отпадом Дубоко. Истовремено, управљањем отпадом, у смислу поверених послова, као и на планском и развојном нивоу, бави се ресорно Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој, као део Градске управе за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове. И поред законске обавезе, Град Ужице није својим актом одредио органе и службе надлежне за обављање послова управљања отпадом.

На територији града функционишу две депоније, од којих једна испуњава све услове за санитарно збрињавање комуналног отпада (Регионална депонија Дубоко), док је друга званично затворено општинско сметлиште (Сарића Осоје) и тренутно служи за депоновање само инертног отпада. Ове локације се налазе на удаљености од 3, односно 6 км од центра града. Покривеност територије системом организованог прикупљања комуналног отпада износи 83%. Најновији подаци показују да је број корисника ове услуге у Ужицу 21.193, од чега је физичких лица 19.307, а правних 1.886. Процентуално посматрано, 80% домаћинстава је покривено организованим прикупљањем комуналног отпада, при чему су само поједине сеоске месне заједнице укључене и то у својим централним/насељеним зонама. Остатак руралне територије је покривен са контејнерима запремине 5 м³, чијом се употребом превенира настанак дивљих депонија.²⁵

Иако постоји надпросечан број субјеката који се ресорно баве управљањем отпадом у граду Ужицу, евидентан је недостатак именованог органа за управљање отпадом, који

²⁵ Распоживи подаци за 2021. годину Одељења за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица

би координирао појединачне активности и усмеравао их у правцу унапређења стања у сектору и остварењу постављених циљева. Проенти покривености територије услугом организованог управљања отпадом остављају доста простора за унапређења, посебно у случају руралних подручја која треба адекватно покрити и на тај начин учинити чистијим, безбеднијим и здравијим.

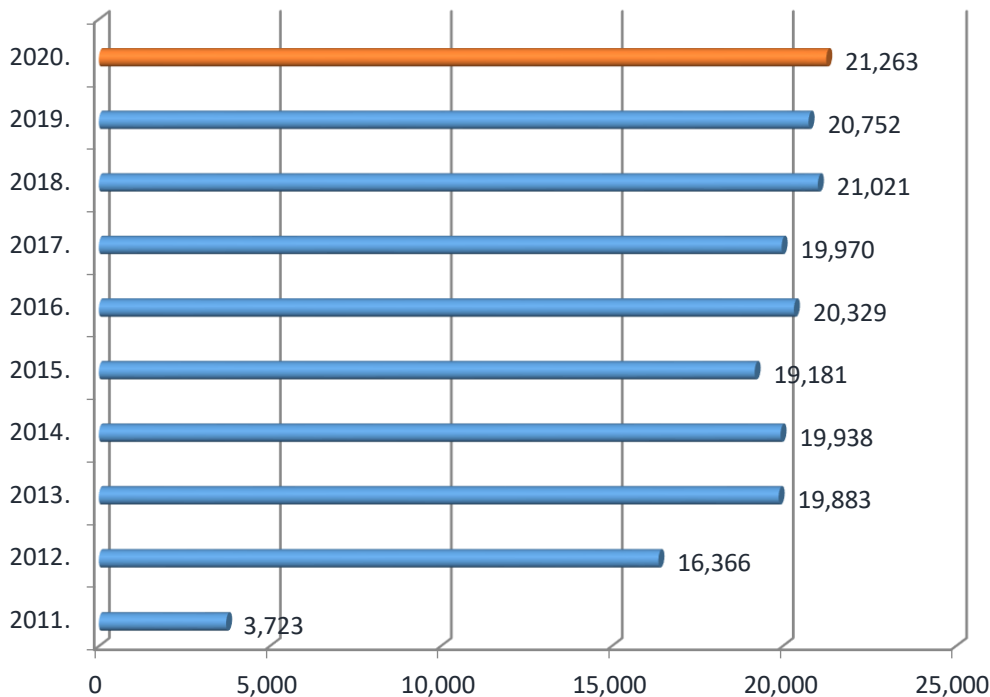
Доминантни начин управљања комуналним отпадом у граду подразумева помешано прикупљање путем различитих посуда колективног (контејнери од 1,1 м³, 5 м³ и 7 м³) и индивидуалног карактера (канте од 120 и 240 литара), без могућности одвојеног одлагања на месту настанка. Ипак, примарна селекција је омогућена становништву у ужем градском језгру (контејнери у две боје, за тзв. мокру и суву фракцију), као и у ободним деловима града, где су подељене канте за раздвајање отпада, у 2.500 домаћинстава. Један од већих проблема у овој области, представља пепео из индивидуалних ложишта, који се неретко меша са комуналним отпадом, и поред свих напора које улажу запослени у локалном комуналном предузећу у погледу његовог одвојеног сакупљања. Раније су за потребе одвајања пепела постављане металне посуде, које су у међувремену замењене пластичним џаковима. Ниједан од испробаних модела није дао жељене резултате и свакако да треба тражити одрживија и ефикаснија решења.

У периоду од 2011. до 2020. године на Регионалну депонију Дубоко је примљено укупно 182.426 тона отпада пореклом са територије града Ужица. Највећа количина отпада примљена је у 2020. години (Графикон 8). Град Ужице је у укупној количини отпада примљеног на депонију Дубоко у 2020. години, пореклом са свих локалних самоуправа оснивача (94.017 тоне) учествова са 22,62%. Једина локална самоуправа која се налази испред града Ужица по овом параметру јесте град Чачак. Графички приказ јасно указује на значајан тренд раста количина отпада примљеног од стране РЦУО Дубоко, па до данас (29,92% поредећи 2012/2020. годину).²⁶ Поред количина отпада који је прикупило и довезло локално комунално предузеће, додатних 210 тона је сакупљено од стране регионалног ЈКП, што укупну цифру повећава на приближно 21.500 тона у 2020. години, и то је убедљиво највећа годишња количина од отварања регионалне депоније до сада.

²⁶ Подаци за 2011. годину се односе на месец октобар, новембар и децембар, с обзиром да је депонија започела прикупљање отпада тек у 10. месецу те године

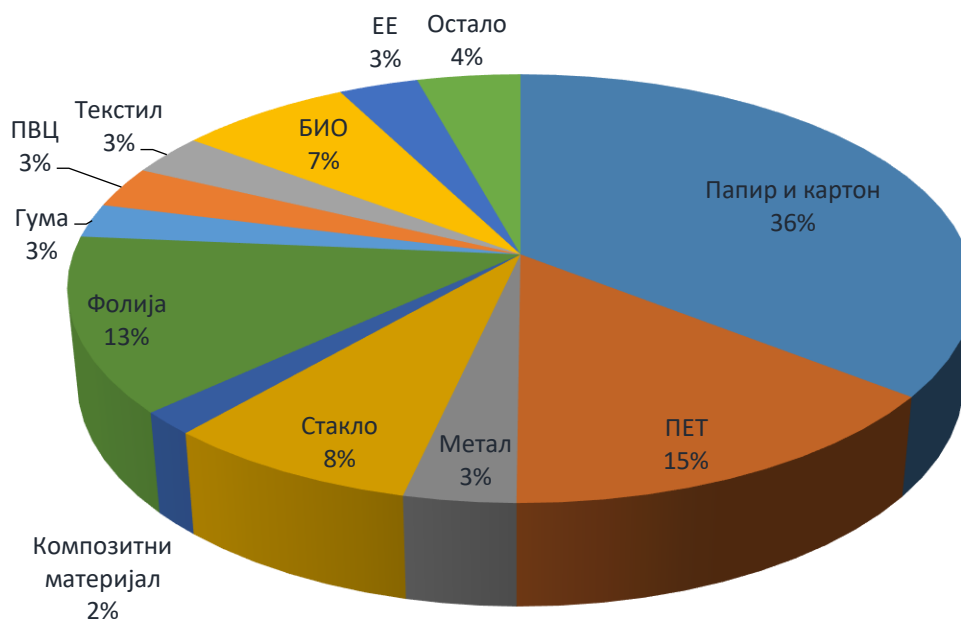
Графикон 8. Количине отпада са територије града Ужица прихваћене на Регионалну депонију Дубоко за последњих 10 година

Извор: РЦУО Дубоко

Према подацима РЦУО Дубоко, од укупно издвојених количина отпада (што кроз примарну селекцију на месту настанка, што кроз секундарну селекцију у Центру за рецилажу), 16% је предато рециклажној индустрији, док је преосталих 84% предато цементној индустрији на спаљивање у цементним пећима. Процене су да је 2020. године депоновано 90% комуналног отпада допремљеног из Ужица, док је преосталих 10% накнадно употребљено, тј. спашено од депоновања, на неки од наведених начина. Морфологија рециклабилног отпад се врши квартално и пружа информације о сировинском саставу отпада (Графикон 9.).

Графикон 9. Структура комуналног отпада упућеног у рециклажну индустрију (2020. година)

Извор: РЦУО Дубоко

На основу Графикона 9. се може извести закључак да је највеће учешће у рециклабилном отпаду у 2020. години заузима папир и картон, затим ПЕТ амбалажа, фолија, стакло и БИО отпад. Удео метала, ЕЕ отпада, ПВЦ, текстила, гума износи од 2-3% по појединачним категоријама. Тренутни проценти примарно селектованог отпада (на месту настанка) су још увек недовољни да би се управљање отпадом у Ужицу сматрало одрживим. Резултати остварени последњих година показују да је могуће направити искорак на овом пољу, али да је потребно пуно радити на промени начина размишљања и поступања-како становништва, тако и комуналних предузећа и саме градске управе. Од брзине и ефикасности промена у овој области, зависиће и степен одрживости депоније Дубоко која је тренутно у поступку проширења за могућност пријема додатних 400.000 тона отпада, јер је претходни простор већ попуњен, током првих 10 година оперативног рада.

Поред комуналног отпада, у граду Ужицу се управља и посебним токовима отпада и то на следећи начин:

- Медицински отпад се збрињава на депонији Дубоко, након стерилизације у Здравственом центру Ужице
- Инертни грађевински отпад се одлаже на локацију затвореног градског сметлишта Сарића Осоје, којим управља ЈКП „Биоктош“. Грађани Ужица ову врсту отпада могу и сами довозити на поменути локацију
- Биоразградиви отпад који настаје услед орезивања растиња се такође одлаже на простору сметлишта Сарића Осоје и њега искључиво довози и депонује ЈКП „Биоктош“, приликом обављања свакодневних послова на одржавању јавних зелених површина у граду
- Фармацеутски отпад се збрињава, у складу са Законом о управљању отпадом, од стране самих грађана, који га предају у апотекама, при чему тај процес није до краја функционалан, тачније апотеке избегавају ову врсту обавезе и не афирмишу је код грађанства

- Кабасти отпад (стари намештај и покућство, ауто гуме, теписи...) од грађана се прикупљају у складу са Програмом који дефинише локације и динамику постављања контејнера и одвоза истих. У случају градских МЗ, наменски контејнери се постављају крајем сваког месеца (12 пута годишње), а у случају сеоских МЗ, постављају се и празне на свака три месеца (4 пута годишње). Поред оваквог начина, грађани могу сваког радног дана, свој кабасти отпад, у сопственој режији довести на локацију рециклажног дворишта у РЦУО Дубоко
- Истрошене аутомобилске гуме грађани могу довести на локацију РЦУО Дубоко, што није чест случај, имајући у виду да их најчешће предају вулканизерским радњама у којима врше њихову замену
- Угинуле животиње са јавних површина и саобраћајница, уклања ЈКП „Биоктош“, а привремено складиштење ове врсте отпада врши се у расхладној комори, на локацији РЦУО Дубоко, да би се на крајњи третман упутио у кафилерију у Ћуприји.

На територији града Ужица постоје три здравствене установе Општа болница Ужице, Дом здравља Ужице са издвојеним теренским амбулантама и Завод за јавно здравље Ужице у којима се генерише највећа количина медицинског отпада. Поред наведених, медицински отпад се генерише и у већем броју приватних лекарских и стоматолошких ординација и лабораторија. Највећи удео у опасном отпаду има инфективни отпад, односно отпад који, због патогености и броја микроорганизама, представља ризик по здравље људи: материјал из лабораторија; материјал и прибор који је био у контакту са крвљу и осталим телесним течностима од клинички потврђених инфицираних пацијената употребљен прибор и материјал за једнократну употребу и др. У посебан део медицинског отпада спада оштар отпад-употребљене игле.

У оквиру програма Министарства здравља финансираног од стране Европске уније „Техничка подршка у управљању медицинским отпадом у Србији” у 2011. години Општа болница Ужице опремљена је са два аутоматска парна стерилизатора за третман инфективног отпада и возилом за транспорт отпада од здравствених установа које припадају здравственом центру до места третмана (домови здравља, издвојене амбуланте и др.), а Завод за јавно здравље Ужице опремљен је са једним аутоматским парним стерилизатором и возилом за транспорт отпада.

У Општој болници Ужице из болнице и Дома здравља третира се просечно 40 тона годишње, а у Заводу за јавно здравље Ужице 6,5 тона. Прва фаза третмана је разврставање отпада на месту настанка од стране здравствених радника. Ово је најважнија фаза у управљању отпадом како би се процес довео до краја јер накнадне корекције није могуће спровести. Уколико би се опасан отпад помешао са неопасним повећала би се количина опасног отпада што доводи до повећања трошкова управљања, већег трошења ресурса, повећава се ризик по здравље људи и животну средину и др. Правилно разврстан отпад се потом пакује, обележава, стерилише и уситњава. Овако третиран отпад постаје безопасан и одлаже се под контролисаним условима на депонију Дубоко. Отпад из приватне праксе преузимају установе које имају одговарајуће дозволе за третман. Отпад за који не постоје постојења за третман у самим здравственим установама предаје се на даљи третман установама које поседују одговарајуће дозволе (цитостатички отпад, фармацеутски, хемијски и др.).²⁷

Опасан отпад из домаћинства (боје, лакови, хемијски препарати, медицински отпад и сл), тренутно није могуће адекватно збринути и предати овлашћеним оператерима, те се он још увек лагује у домаћинствима, а неретко и одлаже заједно са комуналним отпадом. Неопходно је осмислити начин и понудити адекватно решење грађанима,

²⁷ План јавног здравља града Ужица 2022-2029 (нацрт)

како би се ове врсте отпада адекватно преузеле и збринеле, а њихови штетни утицаји на животну средину sveli на минимум.

Као што је већ у претходним деловима анализе наведено, сакупљање и транспорт отпада на територији града ври и ЈКП „Биоктош“, у оквиру Радне јединице „Сакупљање и транспорт комуналног отпада“. У последњих 5 година предузеће бележи константан пад броја запослених, уз веома ригорозне захтеве на добијању сагласности Министарства за ново запошљавање, у циљу попуњавања тих радних места. У возном парку овог предузећа налази се 19 возила ангажованих на прикупљању и транспорту отпада, при чему њихова просечна старост износи 13 година.

На пословима управљања отпадом у Ужицу, повремено су ангажовани и технички капацитети РЦУО Дубоко и то 2 камиона аутоподизача, старости 7 година. На територији града распоређено је 77 контејнера запремине 5 и 7 м³ у IV зони, претежно руралног карактера. Затим 1.665 контејнера запремине 1,1 м³ у I зони (уже градско језгро) и у II зони, као и 5.000 канти запремине 120 и 240 литара у II и III зони. Поред ове врсте опреме, у граду је подељено и 400 компостера запремине 400 и 600 литара, који служе кућном компостирању биоразградивог отпада. Додатну позитивну чињеницу представља и могућност одлагања текстилног отпада (употребљене гардеробе) у 3 типска контејнера, постављена испред зграде Удружења „Женски центар“, у ширем центру града.

Локално комунално предузеће (ЈКП „Биоктош“) није организовано и опремљено на начин да адекватно спроводи примарну селекцију отпада на територији целог града (и на урбаном, још мање на руралном подручју) и друге напредне методе управљања отпадом. Недостајућа радна снага и релативно неадекватна техничка опремљеност комуналних предузећа, представљају велику препреку увођењу адекватнијих начина управљања отпадом у граду Ужицу.

Пројектне иницијативе које се спровode последњих десет година, у овој теми, донекле надомешћују поменуте недостатке, понајвише у методолошком и донекле техничком смислу, али су свакако недовољне за значајније искорак у области управљања отпадом. Отуда су организациона прилагођавања комуналних предузећа, новим технологијама и методама управљања отпадом, као и њихово кадровско и техничко јачање, кључни предуслови за остварење видљивијег напретка у овој теми

SWOT анализа - Заштита животне средине

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Успостављен институционални оквир за праћење квалитета ваздуха и спровођење мера у циљу побољшања његовог квалитета • Регионални приступ решавању проблема животне средине (РЦУО Дубоко, ЈКП Скрапеж воде) • Постављене основе за санитарно управљање комуналним отпадом • Очувана природа на "дохват руке" (села, планине, клисура) 	<ul style="list-style-type: none"> • Загађен ваздух урбаног подручја • Изостанак третмана комуналних отпадних вода и лош квалитет воде у сеоским водоводима • Висок удео депоновања комуналног отпада • Недовољна заступљеност и лоше стање градских зелених површина (угрожен зелени заштитни појас) • Недовољан ниво партиципације јавности у припреми и спровођењу мера заштите животне средине
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Наставак ЕУ интеграција Србије • Искоришћење доступних и будућих развојних фондова • Повећање процента територије под заштитом • Увођење еко-накнаде за одлагање отпада из других општина • Развој нових технологија за поновну употребу отпада 	<ul style="list-style-type: none"> • Негативни утицаји климатских промена на микро-климатске услове Ужица • Проблеми у снабдевању природним гасом (количина, цена) због директног утицаја на квалитет ваздуха • Развој привреде са негативним утицајем на животну средину • Повећање броја корисника система Дубоко, уз постојећи начин управљања отпадом

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Заштита животне средине

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
11.6.1 Удео чврстог комуналног отпада који се прикупља и којим се адекватно управља у контролисаним постројењима у укупном произведеном комуналном отпаду, по градовима	Удео чврстог комуналног отпада који се прикупља и којим се адекватно управља у контролисаним постројењима у укупном произведеном комуналном отпаду на подручју града Ужица - 10% у 2020. години (Процене су да је 2020. године депоновано 90% комуналног отпада из Ужица)
11.6.2 Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. ПМ _{2.5} и ПМ ₁₀) у градовима	Просечне средње вредности суспендованих честица ПМ ₁₀ У 2020. години на мерном месту Библиотека средња годишња вредност концентрација честица ПМ ₁₀ износила је 39,6 µg/m³ , што је изнад граничне вредности на годишњем нивоу. Број дана са прекораченом дневном вредности био је 84 .

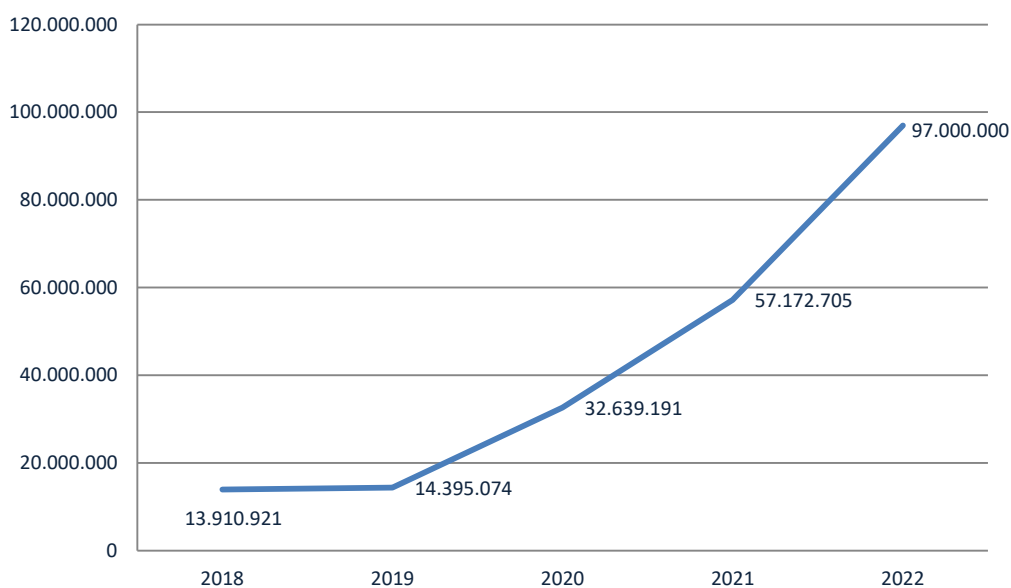
Циљ 15. Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
15.1.1. Површина под шумама као удео у укупној копненој површини	Површина под шумом на укупној површини ЈЛС (%) - 38,65% (Аналитички сервис ЈЛС)
15.1.2. Удео локација важних за копнени и слатководни биодиверзитет, које су обухваћене заштићеним подручјима, према врсти екосистема	Површина заштићених подручја у укупној површини ЈЛС (%) - 133,0614 км² под заштитом

Енергетика

Снабдевање електричном енергијом се спроводи на целокупној територији града Ужица и у надлежности је ЈП „Електропривреда Србије“ Београд, а дистрибуцију електричне енергије врши Оператор дистрибутивног система Електродистрибуција Србије д.о.о Београд. У градском подручју је заступљена, надземна дистрибутивна мрежа 35kV, кабловска (подземна) дистрибутивна мрежа од 10 kV и мешовита (подземна и надземна) дистрибутивна мрежа 0,4 kV. Напајање индустријских потрошача се врши преко 10 kV, као и преко 0,4 kV мреже, зависно од величине потрошње, као и од вршног оптерећења, док се напајање домаћинства врши преко мреже 0,4 kV (подземна и надземна). Привредни субјекти на више локација на територији града Ужица имају проблема са квалитетним снабдевањем електричном енергијом. Најчешћа примедба је на краткотрајне прекиде у снабдевању електричном енергијом који доводе до оштећења на опреми и ометања процеса прераде сировине. Централне делове града карактерише велика специфична потрошња по јединици површине, што је последица вишеспратне градње. Напајање ширег и ванградског подручја се врши преко надземне 0,4 kV мреже. Коришћење електричне енергије за загревање објеката има утицаја на стабилност преносне мреже, односно на преоптерећење водова и трафостаница, што је посебно изражено у зимском периоду године.

Графикон 10. Буџетски расходи за област енергетске ефикасности и обновљиве изворе енергије

Извор: Градска управа за финансије

Графикон 10. који показује укупна буџетска издвајања за област енергетске ефикасности и обновљиве изворе енергије јасно указује на значајан тренд раста из године у годину и у апсолутним и релативним вредностима. Највеће учешће у градском буџету област остварује у последњој посматраној години са 2,31% укупног буџета, што прати и највећи износ расхода за ову област (97 милиона у 2022. години). Поређење 2018. и 2022. године указује на значајан раст од скоро 7 пута.

Јавна расвета

Систем јавног осветљења у Ужицу чине 230 трафо-станице, 9.350 стуба и 10.364 светиљки укупне инсталисане снаге 1.430,00 kWh и дужине осветљених улица од 312,66 км. Годишња потрошња електричне енергије за ове намене, за 2021.годину,

износила је 5,2 милиона kWh, тј. близу 72 милиона динара. Основни узрок неефикасности јавне расвете јесте веома мали број LED светиљки (405). Да би се оствариле уштеде у систему јавне расвете уз замену светиљки неопходно је извршити делимичну реконструкцију постојећег система (замена стубова, каблова), а потом и успостављање даљинског система управљања расветом.

Даљинско грејање

Топлификационим системом града (системом даљинског грејања) управља ЈКП „Градска топлана Ужице“. Из система даљинског грејања топлотном енергијом се снабдева 5.809 станова грејане површине 308.762 м², 29 корисника повлашћених категорија са 44.569 м² грејане површине и 461 корисник пословног простора са 52.700 м² грејане површине. Удео броја домаћинстава која су на систему даљинског грејања у односу на укупни број домаћинстава, за град Ужице и насеље Севојно, износи око 25%.²⁸

ЈКП „Градска топлана Ужице“ тренутно наплаћује услуге грејања по метру квадратном у складу са Одлуком о снабдевању топлотном енергијом града Ужица („Службени лист града Ужица бр. 115/2010“). Овакав вид наплате није праведан за кориснике, већ је потребно наплаћивати услугу у складу са количином испоручене енергије. Прелазак на праведну-реалну наплату изискује одређена финансијска средства за уградњу калориметара код корисника. Поред поменутих финансијских улагања, потребно је извршити усклађивање локалних аката са законским оквиром, пре свега са Законом о енергетици, Законом о ефикасном коришћењу енергије као и са Законом о заштити потрошача у циљу увођења обавезне наплате енергије по утрошку и изједначавање цене kWh за све кориснике грејања, чиме ће се стећи могућност продужења грејног дана у складу са потребама корисника.

У систему ЈКП „Градска топлана Ужице“ функционише 12 котларница, укупног инсталисаног капацитета котловских постројења 78,05 MW. Девет користи гас (69,2% грејне површине), једна користи мазут (29,9% грејне површине), а две користе дрвни пелет (0,9% грејне површине). Систем обухвата и 249 топлотних подстаница, од чега је 243 индиректних (измењивачких) и 6 директних. Дистрибуција топлоте, од топлотних извора (котларница) до топлотних подстаница (крајњих потрошача), врши се мрежом, претежно, зракасто изведених топовода, укупне дужине трасе око 14,5 км (29 км топоводне цевне мреже).

Ако се узму у обзир и котларнице које функционишу ван система овог јавног предузећа, укупна инсталисана снага свих котларница у граду (48), које топлотном енергијом снабдевају домаћинства, привреду, школе, вртиће и друге установе је око 115,1 MW. Угаљ као енергент се користи у котларницама укупне снаге 2 MW, лож уље у котларницама укупне снаге 2,2 MW, пелет у котларницама укупне снаге 1,35 MW и гас/мазут у котларницама укупне снаге 109,6 MW.

²⁸ ЈКП „Градска топлана Ужице“, званична интернет презентација <http://www.toplanauzice.rs/odata.html>

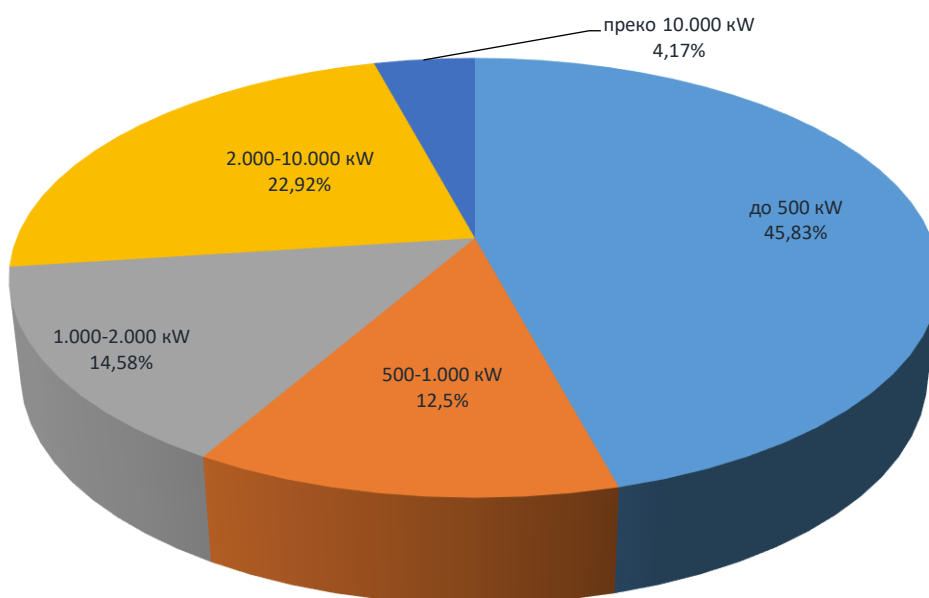
Табела 15. Структура котларница по инсталисаној снази

Инсталисана снага (кW)	до 500	500-1.000	1.000-2.000	2.000-10.000	преко 10.000
Број котларница	22	6	7	11	2

Извор: Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица, 2021. година

Према подацима са којима располаже Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове (Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој), у укупном броју свих котларница које функционишу на територији града доминирају котларнице до 500 кW инсталисане снаге са учешћем од 45,83%. Најмање учешће имају котларнице инсталисане снаге преко 10.000 кW са свега 4,17% учешћа у укупном броју котларница на подручју града Ужица (Графикон 11.).

Графикон 11. Удео котларница према инсталисаној снази

Извор: Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица, 2021. година

Грејање на природни гас

Град Ужице се прикључио капиталном подухвату убрзане гасификације Србије крајем 90-их и почетком 2000-их година. Изградња примарног магистралног гасовода Прељина-Ужице започета је већ 1998. године, чиме су остварени основни предуслови за гасификацију града. У Ужицу је изграђена примарна и секундарна гасоводна мрежа тако да већина градских насеља има могућност снабдевања гасом као енергентом. Изградњом гасовода, дистрибуцијом овог енергента и трговином на мало за потребе тарифних купаца, бави се Акционарско друштво „Ужице-гас“, основано 2007. године. Дужина дистрибутивне мреже гасовода са прикључцима износи 49.420 м, док је дужина разводне мреже 10.000 м. Број корисника гасоводне мреже у 2021. години је износио 2.216 домаћинстава и 75 правних лица (привреда и јавни потрошачи), али треба имати на уму да су ови параметри веома променљива категорија, односно из године у годину долази до повећања корисника у систему гасовода на територији града.²⁹

²⁹ Подаци са којима располаже Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица

Све котларнице ЈКП „Градске топлане Ужице” прикључене су на гасну мрежу, осим котларнице у блоку „Златибор“ која нема техничких могућности за то, и две котларнице које користе пелет као енергент. На гасну мрежу су прикључени сви објекти основних школа и вртића. План града се огледа у ширењу броја већих корисника, превходно из области здравствене и социјалне заштите (Општа болница, Дом здравља, Центар за социјални рад...).

Град последњих неколико година спроводи акцију „Ужице-чистији град“ којом се цена прикључка смањује за 50% уз додатну могућност отплате на више месечних рата, чиме се грађанима знатно олакшава укупна инвестиција конверзије грејања и прикључења на гасну мрежу.

Остали енергенти

За производњу топлотне енергије грађани Ужица доминантно користе огревно дрво и угаљ. Услед чињенице да је овај регион надпросечно пошумљен, да су многи ужичани власници шумских поседа и да је понуда дрвета релативно велика, овај енергент је најчешћи избор домаћинстава која немају могућност даљинског грејања или прикључења на гасоводну мрежу.

Употреба угља је такође значајна, што је једним делом последица близине рудника у Пљевљима и Сјеници, али и стеченим навикама становништва које годинама користи овај енергент. Због релативно нижих цена у односу на друге енергенте и инфраструктурних ограничења, чврста горива се, осим у домаћинствима, доминантно користе и у јавним објектима у селима. Проблематика загађења ваздуха, са којим се град Ужице суочава годинама уназад, доводи у питање оправданост даље употребе чврстих горива за грејање становништва.

Обновљиви извори енергије

Мастер план обновљивих извора енергије Општине Ужице, рађен 2013, разматрао је потенцијале ОИЕ и дошао до закључка да се из хидроенергетског потенцијала може остварити годишња производња приближно 120.000 GWh, док се из соларне енергије може добити 696 GWh, а из биомасе-7,26 GWh. (Табела 16.).

Табела 16. Потенцијали ОИЕ града Ужица

Врста енергије	Годишња производња (GWh)
Хидроенергетски потенцијал	119.166
Соларна енергија	696
Геотермална енергија ³⁰	/
Енергија ветра ³¹	/
Био маса	7,26

Извор: Мастер план обновљивих извора енергије Општине Ужице

Имајући на уму да је поменута анализа рађена пре осам година, а да су климатске промене значајно утицале на природне ресурсе, велико је питање поузданости наведених података. Озбиљније одлуке у овом сектору треба доносити на основу ажуријих и тачнијих података, до којих се може доћи само новијим истраживањима. Важно је напоменути да на основу најновијих законских решења у овој области, постоји велико интересовање привреде за улагања у обновљиве изворе енергије.

Енергетска политика града

³⁰ Геотермална енергија није довољно истражена на територији Града Ужица те је потребно урадити детаљна истраживања како би се сагледале реалне могућности енергетског искоришћења овог вида енергије.

³¹ Енергија ветра је занемарљива јер не постоје природни предуслови за изградњу ветрогенераторског поља на територији Ужица (осим у случајевима појединачне експлоатације за потребе фарми и индустријских постројења).

У складу са законском обавезом, Ужице има именованог енергетског менаџера и урађен Програм енергетске ефикасности за период 2021-2023. Од 2015. године у континуитету се спроводи Јавни конкурс за суфинансирање мера енергетске ефикасности на породичним кућама и стамбеним зградама, који се финансијски реализује средствима локалног буџета, а од 2021. године и удруживањем средстава са националног нивоа (ресорна министарства рударства и енергетике и заштите животне средине). До сада је подржано близу 2.000 домаћинстава са приближно 165 милиона динара, намењених за замену столарије, спољне и кровне изолације и конверзију котлова са чврстих горива на пелет и природни гас.

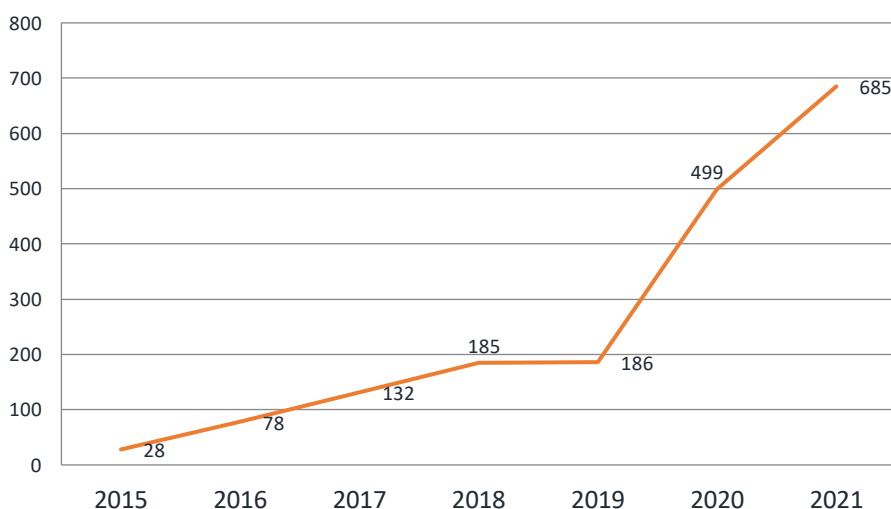
Табела 17. Статистика Јавног конкурса за енергетску ефикасност у последњих 7 година

Година	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Укупно
Средства	4	8	11,3	13,9	14	39,5	54	144,7
Захтеви	110	173	204	352	384	632	786	2.641
Одобрено	28	78	132	185	186	499	685	1.793

Извор: Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица, 2021. година

Растући тренд корисника подстицајних средстава приказан је на Графикону 12. Са изузетком 2019. године када се бележи само један корисник више у односу на 2018. годину, све остале посматране године имају значајан раст у погледу броја корисника. Кумулативно посматрано са свега 28 одобрених захтева у иницијалној, 2015. години, у 2021. години број корисника се пење 685, што је 24,5 више корисника којима су одобрена средства за неку од мера енергетске ефикасности.

Графикон 12. Број одобрених захтева у оквиру јавног конкурса за енергетску ефикасност града Ужица у последњих 7 година

Извор: Одељење за заштиту животне средине и одрживи развој града Ужица, 2021. година

У оквиру EUKI (European Climate Initiatives) програма, град Ужице је подржао пројекат Регионалне развојне агенције „Златибор“, којим се предвиђа успостављање Центра компетенција одрживе енергетике Златиборске области, у простору Регионалног иновационог *startup* центра у Ужицу (RIS HUB UE). У оквиру ове иницијативе град Ужице се прикључио „Пакту градоначелника“, што треба да резултира израдом регионалног SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan) документа, који је такође важан део енергетских политика једне локалне заједнице.

SWOT анализа – Енергетика

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Значајан степен изграђености транспортног и дистрибутивног гасоводног система • Изграђеност система даљинског грејања • Град пионир у суфинансирању мера ЕЕ 	<ul style="list-style-type: none"> • Изостанак стратешког приступа у производњи и дистрибуцији топлотне енергије (нелојална конкуренција између топлификације и гасификације) • И даље велики број индивидуалних домаћинстава са неефикасним грејним уређајима • Недовољно коришћење обновљивих извора енергије
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Велики број потенцијалних корисника система даљинског грејања • Укључивање града у процес енергетске транзиције, кроз чланство у Мрежи Пакт градоначелника • ЕУ и други донаторски фондови намењени унапређењу стања у сектору енергетике • Способност да се правовремено одговори на електро-енергетске захтеве који имају за циљ развој различитих области • Развој и модернизација електро-дистрибутивног система са циљем формирања флексибилног система који може одговорити свим будућим захтевима 	<ul style="list-style-type: none"> • Даља ескалација климатских промена и њихов негативни утицај на сектор енергетике • Глобална разилажења око политике климатских промена и стратегија „чистије” енергетике • Раст тзв. енергетског сиромаштва, услед негативних трендова повећања трошкова енергије • Неусклађени прописи везани за електро-енергетику и др. области, укључујући и изузетно сложене процедуре које ограничавају брзину развоја електро-дистрибутивног система • Недовољна средства за реализацију свих планираних активности и мера за повећање поузданости снабдевања купаца и смањење губитака електричне енергије • Даља дестабилизација енергетског снабдевања Србије

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 - Енергетика

Циљ 7. Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији	Сва насеља на територији Града Ужица, према доступним подацима, имају приступ електричној енергији.
7.1.2 Удео домаћинстава које се првенствено ослања на чиста горива и технологије	Број домаћинстава који користи гас као енергент у односу на укупан број домаћинстава

Табеле и графикоци

Табела 1. Демографски показатељи 2012/2020 5

Табела 2. Број изграђених станова..... 6

Табела 3. Изграђени и порушени станови у 2020. години..... 7

Табела 4. Вредност изведених грађевинских радова у 2020. години (у хиљадама динара) 8

Табела 5. Вредност изведених грађевинских радова у упоредивим градовима у 2020. години (у хиљадама динара) 8

Табела 6. Списак јавних предузећа и њихових делатности..... 14

Табела 7. Учеиће капацитета водоводних система у укупном капацитету..... 16

Табела 8. Карактеристике система водоснабдевања..... 16

Табела 9. Обухват домаћинства канализационом мрежом..... 19

Табела 10. Преглед путне инфраструктуре ..... Error! Bookmark not defined.

Табела 11. Преглед путне инфраструктуре у упоредивим градовима (2020. година) .. 26

Табела 12. Дужина путева по категорији пута у 2020. години (у километрима) .. Error! Bookmark not defined.

Табела 13. Поштанске услуге и телекомуникација 2017 - 2020. године 29

Табела 14. Просечна дрвна запремина..... 34

Табела 15. Структура котларница по инсталисаној снази..... 50

Табела 16. Потенцијали ОИЕ града Ужица 51

Графикон 1. Број изграђених станова на 1.000 становника у панелу локалних самоуправа, у 2020. години..... 7

Графикон 2. Вредност изведених грађевинских радова у 2020. години на територији градова Чачак, Ваљево и Ужице (у хиљадама динара)..... 9

Графикон 3. Буџетски расходи за област становања, урбанизма и просторног планирања..... 12

Графикон 4. Буџетски расходи за комуналне делатности 15

Графикон 5. Буџетски расходи за организацију саобраћаја и саобраћајну инфраструктуру 28

Графикон 6. Саобраћајне незгоде и повређена лица..... 29

Графикон 7. Буџетски расходи за област заштите животне средине..... 33

Графикон 8. Количине отпада са територије града Ужица прихваћене на Регионалну депонију Дубоко за последњих 10 година 42

Графикон 9. Структура комуналног отпада упућеног у рециклажну индустрију (2020. година)..... 43

Графикон 10. Буџетски расходи за област енергетске ефикасности и обновљиве изворе енергије 48

Графикон 11. Удео котларница према инсталисаној снази..... 50

Графикон 12. Број одобрених захтева у оквиру јавног конкурса за енергетску ефикасност града Ужица у последњих 7 година 52

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Прилог 4

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања

Друштвени развој, април 2022.

22

Садржај

Листа скраћеница	3
Надлежности ЈЛС у области друштвеног развоја	4
Анализа територијалних показатеља града Ужица	4
Демографска структура и популациона политика	5
SWOT анализа – Популациона политика	12
Сектор образовања	13
Предшколско васпитање и образовање	13
Основно образовање	17
Средње образовање	21
Високо образовање	24
SWOT анализа – образовање	29
Социјална заштита	30
Корисници социјалне заштите	37
Малолетничка деликвенција	38
SWOT анализа – Социјална заштита	41
Здравство	42
Индикатори здравственог стања становништва	48
SWOT анализа – Здравство	53
Култура	54
SWOT анализа – Култура	57
Млади	58
SWOT анализа – Млади	58
Спорт	59
SWOT анализа – Спорт	64
Људска права	65
SWOT анализа – Људска права	67
Јавно информисање	68
SWOT анализа – Јавно информисање	69
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030	70
Табеле, графикони и дијаграми	73

Листа скраћеница

ВЈТ	Више јавно тужилаштво
ВПД	Васпитно поправни дом
ДД	Дечји додатак
ЕУ	Европска унија
ЗОСОВ	Закон о основама система образовања и васпитања
ЗПС	Закон о планском систему
ИО	Издвојено одељење
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
КВБ	Кардио-васкуларне болести
НСП	Новчана социјална помоћ
ОЦД	Организације цивилног друштва
ПАС	Психо активне супстанце
ПВО	Предшколско васпитање и образовање
ПЗЗ	Примарна здравствена заштита
ППП	Припремни предшколски програм
ПУ	Полицијска управа
РС	Република Србија
ЦСР	Центар за социјални рад

Надлежности ЈЛС у области друштвеног развоја

Надлежности локалне самоуправе, као и друга питања од значаја за остваривање њених права и дужности, дефинисане су Законом о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014-сп. закон, 101/2016-др. закон и 47/2018). Приликом управљања, град Ужице је одговоран за квалитетно и ефикасно вршење својих и поверених надлежности. Исто тако, ради задовољења општих, заједничких и свакодневних потреба локалног становништва, посебну пажњу у планирању треба да посвети оним областима у којима има директну надлежност и да настоји да их уреди и обезбеди неометано обављање делатности унутар њих. Када је реч о области друштвених делатности, локална самоуправа учествује у обављању послова у оквиру следећих сектора: предшколског васпитања и образовања, основног и средњег образовања и васпитања, социјалне и здравствене заштите, културе, омладине и спорта. У складу са својим надлежностима дефинисаним Уставом, Законом, као и Статутом, град Ужице у области друштвеног развоја предузима следеће активности:

- Стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете (предшколско васпитање и образовање и основно и средње образовање и васпитање), научно истраживачке и иновационе делатности, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе;
- Обезбеђује услове за задовољавање потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група;
- Стара се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода, заштити културних добара од значаја за град;
- Стара се о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, родној равноправности, као и о јавном информисању у граду;
- Обавља и друге послове од локалног значаја одређене законом, као и послове од непосредног интереса за грађане, у складу са Уставом, законом и Статутом.

Послови из надлежности града утврђени Уставом и законом, ближе су одређени *Јединственим пописом послова јединица локалне самоуправе* који обезбеђује министарство надлежно за локалну самоуправу у складу са законом.

Анализа територијалних показатеља града Ужица

Град Ужице је јединица локалне самоуправе у Златиборском округу и чини њен административни центар. Седиште града као и округа је насеље Ужице. Град се састоји од 41 насеља-два градска (Ужице и Севојно) и 39 сеоских насеља. У административном смислу град је подељен на две градске општине-Ужице и Севојно. Град Ужице према степену развијености Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, бр. 104/2014) спада у **I групу**, чији је степен развијености изнад републичког просека.

Табела 1. Основни територијални показатељи

Назив индикатора	2020
Површина, км ²	667
Територија под шумом, као % укупне површине, %	38,7
Број насеља	41
Густина насељености, број ст/км ²	108

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Просечна густина насељености града Ужица је по званичном попису 2011. године износила 117 ст/км², док је према подацима за 2020. годину вредност опала на 108

ст/км². У односу на исти показатељ за Србију који износи 92 ст/км², посматрана територија има изнад просечне вредности, те припада **густо насељеним просторима**. Просечна густина насељености руралног простора је значајно мања и 2011. године је износила 83 ст/км². Најмању концентрацију становништва имала су периферна, погранична и планинска насеља према граници са БиХ и општини Чајетина. Тренд смањења густине насељености се наставља а као најважнији разлози томе истичу се негативна стопа природног прираштаја и емиграција становништва.

Демографска структура и популациона политика

Демографска кретања представљају предуслов, али и ограничавајући фактор просторног развоја одређене територије. Град Ужице карактеришу **неповољни демографски трендови**, који се огледају у негативном природном прираштају, негативном миграционом салду, депопулацији, демографском старењу и старењу активног становништва. Овакви трендови представљају један од узрока неповољних социо-економских промена у граду, те се сагледавање његовог будућег демографског и свеукупног развоја мора ставити у контекст постојећег стања, што подразумева приказ кључних демографских показатеља (природни прираштај, миграциони салдо и укупна промена броја становника) и процену расположивих људских ресурса.

Табела 2. Основни демографски показатељи

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број становника	75.097	74.371	73.667	72.940	72.096
Број становника, мушко	36.430	36.063	35.731	35.406	34.967
Број становника, женско	38.667	38.308	37.936	37.534	37.129
Просечна старост становништва	43,76	44	44,27	44,53	44,65
Очекивано трајање живота, мушкарци	74,5	74,3	74,9	74,9	74
Очекивано трајање живота, жене	78,2	78,7	78,7	79	78,7

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Укупан број становника града Ужица бележи константан пораст у другој половини XX века и то са 45.667 у 1948. години на 83.022 становника у 2002. години. Почетак XXI века представља период опадања броја становника и неповољнијих демографских трендова. Према попису становништва из 2011. године град Ужице има 78.040 становника што представља 1,9% укупног броја становника Републике Србије, односно 27,23% од укупног броја становника Златиборског округа. Од укупног броја становника у граду било је 37.874 (48,53%) мушкараца и 40.166 (51,47%) жена. Према проценама за 2020. годину, број становника износи 72.096 лица, од чега више женског становништва 37.129 у односу на 34.967 мушкараца (51,50% према 48,50%). Када је у питању старосна структура становника, према подацима из 2020. године, **просечна старост** у граду Ужицу износи 44,65 година, што је приближно исто у односу на ниво области (Златиборска) где просек износи 44 године, али и неповољније у односу на национални просек, где вредност износи 43.

Посматрано према типу насеља уочавају се значајне разлике. Наиме, остала насеља града Ужица бележе константан пад броја становника, те је укупан број становника по попису 2011. године био 66% мањи од броја становника 1948. године. Као резултат тога у градским насељима живи 76% становништва у односу на 24% у осталим насељима. Од укупно 39 осталих насеља свега три су забележила пораст броја становника у периоду од 1948-2011. године и то: Буар (са 1.076 на 1.082), Дријетањ (са 545 на 1.316) и Злакуса (са 586 на 671). Дријетањ и Буар су уједно и једина сеоска

насеља која имају више од 1.000 становника. Сва остала насеља (36) бележе опадање броја становника, а једно насеље има популациону величину испод 100 становника и прети му демографско изумирање у блиској будућности, а то је Пањак са 84 становника. У два градска насеља забележен је пораст броја становника: у Ужицу са 10.219 на 52.646 становника или петоструко, а у Севојну са 1.847 на 7.101 или за готово 4 пута у посматраном периоду.

Овакав тренд кретања броја становника осталих насеља је резултат пре свега миграција становништва, односно пресељавања на релацији село-град, и негативног природног прираштаја. Становништво је напуштало сеоска насеља и пољопривредне активности и селило у град где су били бољи услови живота и веће могућности за проналажење посла.

Табела 3. Сложени демографски показатељи

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број становника	75.097	74.371	73.667	72.940	72.096
Стопа наталитета, ‰	9	8,36	8,9	8,12	8,46
Стопа морталитета, ‰	13,56	13,45	13,43	14,18	16,78
Број умрле одојчади на 1.000 живорођених, ‰	5,9	3,2	3	1,7	3,3
Природни прираштај, број	-342	-378	-333	-442	-600
Стопа природног прираштаја, ‰	-4,55	-5,08	-4,52	-6,06	-8,32
Витални индекс, индекс	66,4	62,2	66,33	57,25	50,41
Стопа укупног фертилитета, коефицијент	1,53	1,45	1,57	1,47	1,57
Стопа укупне зависности становништва, број	48,8	50,6	52,5	54,4	55,9
Стопа зависности млађег становништва, број	20,4	20,6	20,9	21,1	21,3
Стопа зависности старијег становништва, број	28,5	29,9	31,6	33,3	34,7

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Негативна стопа природног прираштаја која у 2020. години износи -8.32 промила, што је благо повољнија вредност у поређењу са Златиборском облашћу где износи -9, односно иста вредност посматрајући упоредиве градове Чачак и Ваљево, где негативна стопа природног прираштаја износи такође -9. Позитиван податак је свакако драстично смањивање **броја умрле одојчади на 1.000 живорођених** у периоду од 1961. године па до данас, са 58 на 3, што је повољнији податак у поређењу са Златиборском облашћу где износи 4, односно неповољнији посматрајући упоредиве градове Ваљево где је вредност 1, док у Чачку није забележен ниједан губитак у току референтне године.

Међу сложеним демографским показатељима, препознаје се **стопа наталитета** са карактером благог пада у посматраном периоду и иста износи 8.46 ‰, што је ниже него вредност на нивоу Републике од 9,3 ‰. **Наталитет** је позитиван фактор у природном кретању становништва и одраз је репродуктивне моћи. Пошто је овај показатељ са биолошког становишта у обрнутој корелацији са старошћу, не изненађује што популација која стари све слабије регенерише своје људство. Негативан утицај старења на репродуктивну моћ се са једне стране остварује квантитативно, умањењем фертилног континента, тј. броја жена у генеративном периоду, који је временом све мањи од броја жена у менопаузи. Истовремено расте старост мајке при рођењу првог детета (28), што је деликатан индикатор умањења репродуктивног нагона као квалитативне компоненте у природном расту. Тек 4% жена у генеративном добу (15-49 година) су 2020. родиле дете. Уколико се узме строжи физиолошки критеријум и чињеница да се материнство углавном (94%) остварује између 20. и 40. године живота,

онда је 7% жена из ове популације родило у претходној години. За просту репродукцију становништва неопходно је да на годишњем нивоу бар 10% жена у оптималном генеративном периоду донесе једно новорођенче. Да би се само то достигло, број породиља би морао бити већи за трећину.¹

Када је реч о **индексу старења**, као процентуалном учешћу особа старих 60 и више година према становништву млађем од 20 година, град Ужице бележи вредност од 162, што је неповољнији податак у односу на национални ниво (144), Златиборску област (157), град Чачак (155), а благо повољнију вредност препознајемо када град Ужице поредимо са градом Ваљево где износи 166. На основу тога закључујемо да је становништво града Ужица веома старо.

Оно што је овде посебно значајно нагласити је **стопа укупне зависности становништва** која износи 55,9 у 2020. години. Ова стопа означава број деце (0-14) и старих лица (65 и више година) на 100 особа радног узраста, од чега је већа зависност старијег у односу према млађем становништву. Ова стопа на нивоу Републике Србије износи 53,8 (у 2019. години), али има узлазни тренд, што представља велику развојну претњу. Овде посебно треба напоменути да овај коефицијент не узима у обзир економску активност, већ је искључиво демографска мера, због чега је ситуација далеко гора, уколико се у обзир не узима укупно радно способно становништво, већ само радно активно. **Коефицијент економске зависности расте** јер се број активних лица спорије повећава од заједничког броја издржаваних лица и лица с личним приходом. Такође, поред старења укупне популације, све заступљеније је и старење старог становништва (преко 80 година).

Табела 4. Фертилитет- показатељи

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Жене у фертилном периоду (15-49), број	16.077	15.747	15.358	14.986	14.684
% Жена у фертилном периоду (15-49) у укупном становништву	21,4	21,2	20,8	20,5	20,4
Стопа укупног фертилитета, коефицијент	1,53	1,45	1,57	1,47	1,57

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Феномен недовољног рађања, који карактерише мањи број живорођених него што је потребно за просто обнављање становништва је централни проблем демографског развитка како Србије у целини, тако и града Ужица. Број жена у фертилном периоду је у константном опадању и данас чини свега 20,4% укупног броја становника града Ужица. И стопа укупног фертилитета опада и значајно је нижа од нивоа потребног за просто обнављање (2,1). Посматрајући упоредиве градове Чачак и Ваљево, констатујемо да је ситуација приближно слична и на тим подручјима, где у Чачку износи 20,9 а у Ваљеву 20,6. **Као најзначајније последице дугорочно ниског фертилитета јављају се демографско старење, пад укупног броја становника, недостатак радне снаге, смањен економски раст итд.** У ситуацији када је ниво фертилитета знатно испод нивоа прости замене, узрокујући све мањи број деце, која су извор будуће радне снаге, све ће теже бити издржавати старо становништво.

Промене у укупном становништву града Ужица резултат су и интензивних миграција што у постојећим условима може да представља значајну препреку развоја. Утицај миграција је значајан у свим насељима, како на укупну бројност, тако и на структурне одлике становништва, јер се већ неколико деценија из осталих насеља исељава младо репродуктивно и радно способно становништво пре свега ка централном насељу посматраног простора. Старење и емиграција угрожавају пре свега руралне просторе, у

¹ План јавног здравља града Ужица 2022-2027 (нацрт)

којима се са смањењем радно способног становништва губи способност за одрживо управљање природним добрима и за њихово коришћење. Према подацима пописа становништва 2011. године 32.266 лица је досељено на територију града Ужица, од чега највише, 17.508 или више од 50% пре 1980. године. Највеће досељавање је забележено из друге општине исте области одакле се доселило 12.807 лица, из другог насеља исте општине је досељено 10.770 становника, а из друге области 4.795 становника. Од лица досељених из других земаља, највише их је из бивших југословенских република, који су досељени у периоду од 1991. до 1995. године и то из Босне и Херцеговине (550) и Хрватске (132). **Миграциони салдо унутрашњих пресељавања је негативан**, што значи да се сваке године више лица исели него што се досели на територију града Ужица. Вредности овог показатеља су уједначене: 2018. године -343, а 2020. године -308. Становништво гравитира у првом реду ка Београду, док је досељавање највише везано за миграције из околних, мање развијених општина Златиборског округа.

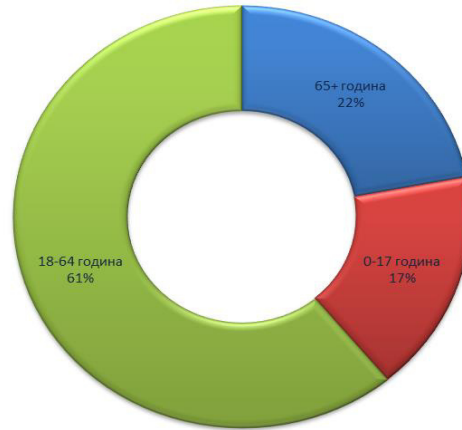
Табела 5. Старосна структура становништва

Назив индикатора	2020
Становништво - Предшколски узраст (0-6), као % укупног становништва, %	6,2
Становништво - Основношколски узраст (7-14), као % укупног становништва, %	7,4
Становништво - Средњошколски узраст (15-18), као % укупног становништва, %	3,9
Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), као % укупног становништва	83,4
Становништво - Млади (15-29 година), као % укупног становништва, %	15,2
Становништво - Радно способно становништво (15-64), као % укупног становништва, %	64,1
Становништво - Старије становништво (65 и више), као % укупног становништва, %	22,2
Просечна старост становништва	44,65
Индекс старења, индекс	162,8

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У периоду периоду 1971-2011. године опао је број становника млађих од 19 година, а порастао је број становника старијих од 60 година. Према подацима за 2020. годину, удео млађих од 18 година је 17%, а старијих од 65 година 22,2%. Вредност индекса старења је у континуираном порасту и износи 162,8. Ови подаци говоре да је град у дубокој демографској старости (гранична вредност је 40). Оваква ситуација указује на **неповољну старосну структуру становништва и изражен процес демографског старења, а ситуација кореспондира са подацима на нивоу Златиборске области, а приближно је слична и са упоредивим градовима Чачком и Ваљевом.**

Дијаграм 1. Старосна структура становништва

Извор: Дев Инфо профил општина

Пројекције становништва представљају полазну основу за усмеравање и обликовање стратегије будућег развоја одређене просторне јединице. Средњорочне и дугорочне пројекције, имају за циљ сагледавање демографских, али и других социо-економских последица остварења одређених претпоставки на којима су засноване. Републички завод за статистику је урадио **пројекцију за 2041. годину, према којој ће по средњој варијанти пројекција број становника у граду Ужицу износити 71.866 лица, док ће према варијанти нултог миграционог салда бити значајно мање становника, 66.663 уз изразиту доминацију женског становништва.**

Број становника у будућности ће зависити од брзине повећавања очекиваног трајања живота, кретања нивоа фертилитета, као и трендова у миграцијама. Повећање наталитета и смањење стопа смртности, односно уравнотежавање виталних стопа уз промовисање повратних и циркуларних миграција, утицало би и да се старосна структура стабилизује, чиме би се успорило опадање броја становника. Имиграциона политика може бити решење управо за простор захваћен процесом старења, губитком радно и репродуктивно способног младог становништва, и заједно са мерама пронаталитетне популационе политике може довести до повољније старосне структуре и успоравања демографског старења. Са друге стране, уколико се досадашњи трендови наставе, медијална старост ће се у следећих 10 година повећати, што ће условити значајне изазове у економској, социјалној, здравственој и другим сферама живота.

Однос броја склопљених и разведених бракова је 1,9 у корист закључених бракова, којих је у 2020. години било 198, док је званично регистровано 106 разведених бракова. Најмање вредности закључених бракова, као и најмањи однос закључених и разведених бракова се региструје у 2020. години, пре свега као последица мера уведених у циљу превенирања негативних последица глобалне пандемије.

Табела 6. Закључени и разведени бракови

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Закључени бракови	353	344	372	335	198
Разведени бракови	89	99	115	119	106
Однос закључених и разведених бракова	4	3,5	3,2	2,8	1,9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Град Ужице примењује **мере популационе политике** проистекле из националних докумената, али и из аката локалне самоуправе. Неке од њих су следеће. Министарство без портфеља задужено за демографију и популациону политику и Град Ужице

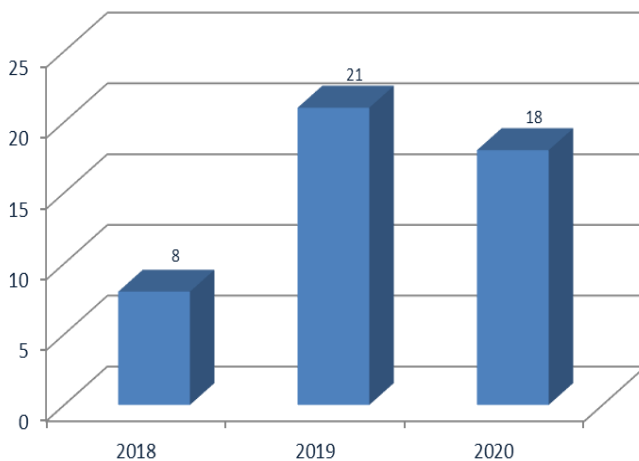
потписали су уговор у марту 2020. године о додели бесповратних средстава за суфинансирање мера популационе политике. Овим уговором суфинансирале су се мере усклађивања рада и родитељства, оснаживање психолошке цене родитељства, очување и унапређење репродуктивног здравља и едукација из области популационе политике. Једна од мера за повећање наталитета је и оживљавање села и остајање младих на селу ради побољшања демографске слике. Уз подршку Министарства за бригу о селу, у новембру 2021. године потписан је први уговор о куповини сеоске куће на територији града Ужица. Овим уговором је остварено право на куповину сеоске куће, уз помоћ бесповратних средстава.

Почетком јануара 2021. године Град Ужице донео је одлуку о праву на једнократни новчани износ за рођење детета у висини од 5.000 динара. Поред тога, локална самоуправа обезбеђује средства за незапослене породиље, на једнократну новчану помоћ за рођење трећег и сваког наредног детета, доделу бесплатног седишта за бебе, Ужичку породичну картицу којом се умањује цена за плаћање добара и услуга за родитеље троје и више деце, а обезбеђује се и градска стипендија за талентоване ученике који потичу из породица са троје и више деце. Суфинансирање трошкова вантелесне оплодње још једна је у низу мера популационе политике, које се предузимају са циљем побољшања демографске слике за чију намену је опредељено милион динара.

Стопа смртности услед самоубиства (Циљеви одрживог развоја индикатор 3.4.2. Дев Инфо);

Када су у питању „**Циљеви одрживог развоја–индикатор 3.4.2.**“, према подацима Виталне статистике (РЗС), стопа смртности услед самоубиства на 100.000 становника у граду Ужицу износи 18, што је ниже него у Златиборској области где износи 20, и у граду Чачку где је вредност 23. Податак је благо неповољнији него у граду Ваљеву где износи 17. На основу података, у посматраном периоду, уочава се тренд повећања стопе смртности услед самоубиства што је забрињавајуће.

Графикон 1. Стопа смртности услед самоубиства

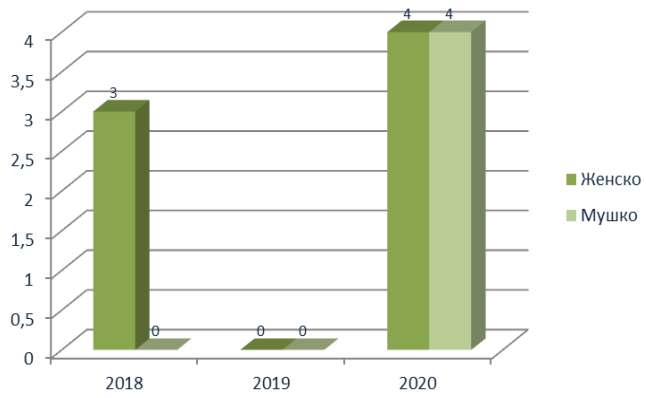
 Циљеви одрживог развоја - индикатор

Извор: Дев Инфо профил општина

Стопа неонаталне смртности према полу (Циљеви одрживог развоја индикатор 3.2.2. Дев Инфо); Када су у питању „**Циљеви одрживог развоја–индикатор 3.2.2.**“ према подацима Виталне статистике (РЗС), уочава се благи раст стопе неонаталне смртности у граду Ужицу у 2020. години у односу на претходне две посматране године.

Графикон 2. Стопа неонаталне смртности према полу

Циљеви одрживог развоја - индикатор 3.2.2 Извор: Витална статистика, РЗС
Извор: Дев Инфо профил општина

SWOT анализа – Популациона политика

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Највећи град у пограничном подручју Црне Горе и Босне и Херцеговине • Развијена индустрија (успешни привредни субјекти који могу да буду мотив за останак и привлачење нових људи) • Доступност установа високог образовања које привлаче младе из региона • Квалитет живота у урбаној средини (доступне здравствене услуге, културни и спортски садржаји, комунална инфраструктура итд.) • Континуирана подршка и подстицаји за повећање наталитета (суфинансирање вештачке оплодње, накнаде за 1. дете, за 3. и 4. дете, 3+ картице, полазак у школу...) • Редовна издвајања из буџета за подстицаје породици и младима (суфинансирање трошкова боравка деце у вртићу, стипендије за средњошколце и студенте...) 	<ul style="list-style-type: none"> • Континуирано смањење броја становника, демографско старење и депопулација руралних подручја • Одлазак младих у веће универзитетске центре и останак након завршетка студија • Недостатак капацитета предшколске установе у складу са потребама града и околних села (посебно села у којима је евидентан број младих спремних да остану да живе на селу)
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Инфраструктурно повезивање (изградња аутопутева и повезивање са већим центрима у региону и главним градом) • Оснивање интегрисаног универзитета • Државни програми за подршку породици и подстицаји за повећање наталитета 	<ul style="list-style-type: none"> • Миграција становништва, одлазак младих образованих кадрова у веће центре и иностранство • Глобална криза и непредвидивост економских кретања (пад животног стандарда, раст цена) • Пандемија <i>COVID-19</i> и угрожена доступност здравствених услуга (превентива, редовни прегледи, остале болести)

Сектор образовања

Акумулација људског капитала, мерена нивоом образовања представља један од главних покретача развоја. Образована и квалификована радна снага предуслов су раста и развоја, сваке локалне самоуправе, али и државе као целине. Према Закону о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 27/2018-др. закон, 6/2020 и 129/2021), у буџету ЈЛС обезбеђују се средства за остваривање делатности предшколског васпитања (полудневни и целодневни боравак, исхрана, нега и превентивна заштита деце предшколског узраста) у висини до 80% од економске цене по детету, укључујући у целости средства за плате, накнаде и друга примања, социјалне доприносе на терет послодавца, отпремнине, као и помоћ запосленима у предшколској установи, расходе за припремни предшколски програм осим оних за које се средства обезбеђују у буџету Републике Србије и остале текуће расходе; превоз деце и запослених.

Поред тога, у граду Ужицу послује и једина приватна акредитована предшколска установа „Школица Коцкица“ и из градског буџета обезбеђују се средства за остваривање делатности предшколског васпитања у висини до 70% од економске цене по детету.

У буџету јединице локалне самоуправе такође могу да се обезбеде средства за превоз ученика средњих школа и ученика који похађају наставу у дуалном образовању који имају пребивалиште на територији јединице локалне самоуправе на удаљености већој од четири километра од школе, односно од просторија послодавца код којег обављају учење кроз рад, као и у случајевима када су школа, односно просторије послодавца код којег ученици обављају учење кроз рад на територији друге јединице локалне самоуправе.

Табела 7. Образовна структура становништва

Назив индикатора	2020
Становништво (15+) са основним образовањем, као % укупног становништва (15+), %	20,1
Становништво (15+) са средњим образовањем, као % укупног становништва (15+), %	53,1
Становништво (15+) са вишим образовањем, као % укупног становништва (15+), %	6,5
Становништво (15+) са високим образовањем, као % укупног становништва (15+), %	9,5

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући структуру образовања становништва старијег од 15 година, закључујемо да је ситуација у граду Ужицу када је реч о учешћу високообразованог становништва у укупном становништву иста као и у граду Чачку и износи 9,5 и благо повољнија у односу према Ваљево (8,7). У сва три упоредива града, **највише је становника са средњим образовањем.**

Предшколско васпитање и образовање

Предшколско васпитање и образовање (ПВО) је веома доминантно за ниво јединица локалне самоуправе док за основно и средње образовање ЈЛС финансира углавном текуће одржавање школа². У сагласности са УН циљевима одрживог раста (ЦОР Агенда

²Надлежност финансирања образовања је оквирно регулисана Законом о основама система образовања и васпитања (ЗОСОВ), „Службени гласник РС“ бр. 88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 27/2018-др. закон и 6/2020)

2030), издвајамо подциљ 4.2. До краја 2030. обезбедити да све девојчице и дечаки имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском васпитању како би се припремили за основно образовање, као посебно важан за ниво локалних самоуправа када је реч о предшколском васпитању. Поред већ дефинисаног индикатора 4.2.2 Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), што је заправо обухват ППП-ом (припремним предшколским програмом), треба посматрати и индикаторе обухвата деце током читавог ПВ, од јасленог узраста до ППП.

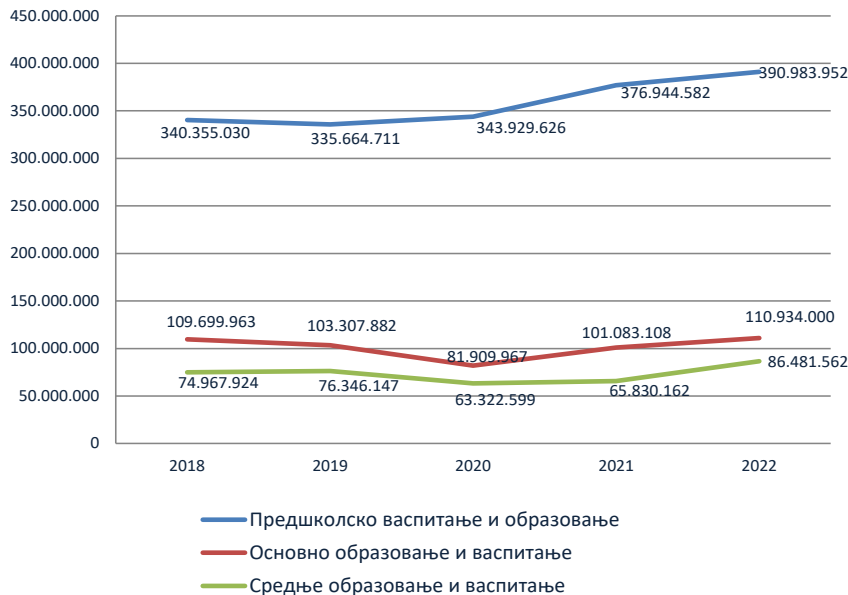
Стратегијом образовања до 2020. године је предвиђено да обухват деце узраста од 0,5-3 година износи 30%; да се за сву децу узраста од 4-5,5 година обезбеди бесплатан скраћени (полудневни) програм у току једне школске године што значи потпун обухват деце тог узраста; и потпуни обухват деце узраста од 5,5-6,5 година укључених у припремни предшколски програм. Осим тога, предвиђен је систем који ће омогућити значајно већи обухват све деце и посебно деце из маргинализованих група која остварују право приоритета при упису. Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године не даје квантитативне циљеве већ само повећање обухвата. **Дакле, повећање обухвата ПВО остаје и даље стратешки приоритет.**

Табела 8. Учешће расхода из буџета за програм образовања у периоду 2018-2022. година

Назив индикатора	2018	2019	2020	2021	2022
Предшколско васпитање и образовање	12,31%	11,05%	10,73%	11,84%	9,30%
Основно образовање и васпитање	3,97%	3,40%	2,56%	3,17%	2,64%
Средње образовање и васпитање	2,71%	2,51%	1,98%	2,07%	2,06%

Извор: Градска управа за финансије

Графикон 3. Износ расхода из буџета града Ужица за област образовања

Извор: Градска управа за финансије

Град финансира функционисање предшколског образовања и васпитања што захтева издвајања од 9,30% (2022. година) за ову област која је увек била једна од приоритетних, па и у смислу буџетске подршке. Издвајања за предшколско образовање у посматраном периоду региструју кумулативни раст од 14,88%. Издвајања за основно

и средње образовање су вишеструко мања и имају учешће од 2,64% у 2022. години (основно образовање), односно 2,06% (средње образовање). **Посматрајући прву и последњу анализирану годину евидентан је тренд повећања расхода на свим нивоима образовања.**

Обухват деце јасленог узраста на нивоу града Ужица је око 27,2%, што је више у поређењу са просеком Србије од 25%. **Обухват вртићког узраста у Ужицу износи 76,6% и такође превазилази просек Републике Србије од 60 %.** Град Ужице је према истим критеријумима изнад просека Златиборског округа. Посматрајући исте податке у упоредивим градовима Чачак и Ваљево, примећујемо да је ситуација најповољнија у Чачку када је реч о обухвату деце јасленог узраста (50,5%) као и вртићког узраста који износи 77,3%.

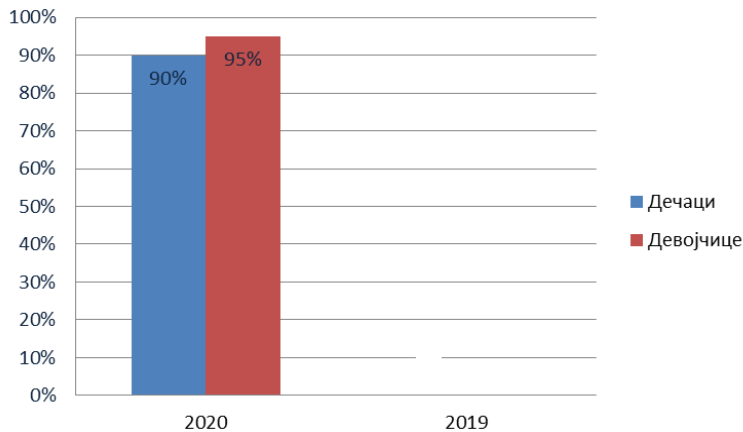
Табела 9. Статистика предшколског васпитања (2020. година)

Назив индикатора	2020
Деца узраста 0-3 године у предшколском васпитању и образовању, број	387
Обухват деце узраста 0-3 године предшколским васпитањем и образовањем (%)	27,2
Деца узраста од 3 године до поласка у ППП у предшколском васпитању и образовању, број	1.154
Обухват деце узраста од 3 године до поласка у ППП предшколским васпитањем и образовањем (%)	76,6
Деца која похађају припремни предшколски програм, број	620

Извор: Дев Инфо профил општина

Обухват деце ППП (предшколско-припремним програмом) износи 95% код девојчица и 90% код дечака. Овај обухват представља локализовани показатељ 4.2.2. **Циља одрживог развоја 4** (оригинални показатељ: *Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), према полу.* Посматрајући национални ниво, стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу) износи око 97,5 (Извор: Статистика образовања, РЗС).

Графикон 4. Обухват деце ППП

Извор: Дев Инфо профил општина

Табела 10. ПВО кључни показатељи

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број објеката предшколског образовања	27	32	29	28	30
Број деце у предшколском образовању	2.294	2.278	2.367	2.398	2.448
Укупан број запослених у предшколском образовању	285	278	286	289	302
Број васпитача у предшколском образовању	180	172	181	186	192
% Васпитача у ук. бројз запослених у предшк. образовању	63,2	61,9	63,3	64,4	63,6
Број деце која похађају припремни предшколски програм	661	686	673	624	682

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Готово 2/3 родитеља плаћа цену у висини од 20% економске цене боравка деце у Предшколској установи којој је оснивач град Ужице, 22% плаћа додатно умањену-регресирану цену, а 17% (2020. година) не плаћа боравак детета. У поређењу са просеком за Србију где 40% родитеља или не плаћа уопште или плаћа регресирану цену боравка, на територији града Ужица удео је готово идентичан.

Табела 11. Деца у предшколском образовању према дужини дневног боравка, 2018-2020

Назив индикатора	2018	2019	2020
До 6 сати дневно, %	0	0	0
До 6 сати дневно 3 пута недељно, %	0	0	0
Од 9 до 12 сати, %	71,4	73,4	71,3
Дуже од 24 сата, %	0	0	0
У ППП 4 сата, %	14,7	12,7	14,1
У ППП целодневни боравак, %	13,9	13,9	14,6
Укупно, %	100	100	100

Извор: Дев Инфо профил општина

Предшколска установа „Ужице“ располаже са 10 наменски грађених објеката и једним адаптираним у Медицинској школи. Седиште Установе је у објекту Полетарац. Распоред постојећих објеката покрива територију целог града, четири приградска насеља: Турица, Крчагово, Пора и Бела Земља и градску општину Севојно. Тренутно је запослено 271 радника, свих структура и према нормативу. **Своју делатност Установа остварује кроз следеће облике рада³:**

- Јаслице (од 12 месеци до 3 године)
- Целодневни боравак (од 3 године до поласка у школу) кроз рад у I и II смени
- Четворочасовни припремни предшколски програм (Севојно)
- Програм припреме за полазак у школу
- Рад са децом на болничком лечењу
- Додатне програме и посебни програми

Доношењем нових Основа програма предшколског васпитања и образовања - Године узлета, са пратећом динамиком њихове примене у предшколским установама, од 1. септембра 2020. године, у свим вртићима се реални програм развија у складу са новом програмском основом.

³Податке доставила Градска управа

Табела 12. Објекти ПУ

Објекат	Број група	Број деце	Површина објекта	Површина дворишта	Адреса
Полетарац	10	322	2.500 м ²	800 м ²	Немањина 18
Бамби	10	315	1.150 м ²	400 м ²	Доситејева 6
Зека	7	168	900 м ²	300 м ²	Херцеговачка 12
Невен	12	315	1.330 м ²	650 м ²	Љ. Веснића 11
Лептирић	6	167	576 м ²	600 м ²	Максима Горког 18
Маслачак	12	291	926 м ²	5.800 м ²	Соколска бб Севојно
Бајка	4	119	388 м ²	650 м ²	Иве Андрића 19
Ђурђевак	2	54	125 м ²	/	Немањина 146Мед. Школа
Искра	5	142	500 м ²	700 м ²	Његошева бб
Лихаи-мама Вонг	6	156	638+745 м ²	2.840 м ²	Хајдук Вељкова 1
Сунце	4	88	398,23 м ²	133 м ²	Бела Земља
УКУПНО	78	2.137	10.176,23 м²	12.873 м²	/

Извор: Градска управа

Према подацима Градске управе 40 деце са сметњама у развоју старости до 7 година (деца рођена од 2015. године и млађа) су прошла интересорну комисију. Према подацима Предшколске установе током 2021. и 2022. године по 25 деце са сметњама у развоју је уписано у ову установу. Према подацима Удружења Рома на територији града Ужица има 7 деце Ромске националности старости до 7 година.

Тренутно стање⁴

2017/18. године усвојен је нови Правилник о опремању и почетку рада предшколске установе. Сви вртићи су опремљени рачунарима и интернет конекцијом. У објекту Полетарац смештена је управа и централна кухиња. Величина собе, тј. велики број деце у групи отежава праћење и примену савремених тенденција у опремању средине за игру, рад и учење. У 5 објеката постоје фискултурне сале са пратећом опремом за одвијање физичких активности као и одржавање разних дечјих приредби или семинара за васпитно особље. Дворишни простор је комбинација бетона и травнатих површина, украшених цвећем и дрвећем. Због конфигурације терена дворишта у граду немају довољну квадратуру као ни довољну површину зеленила за игру и кретање деце.

Капацитети за смештај деце предшколског узраста су недовољни на територији читавог града Ужица и у будућности је неопходно предузимати мере за стварање услова за повећање капацитета смештаја. Према подацима Предшколске установе око 270 деце остало је неуписано у 2021. години услед попуњености капацитета.

Основно образовање

Стратегија образовања у Републици Србији је до 2020, предвиђала је да „до 2020. године сви дечаки и девојчице законом предвиђеног школског узраста (минимално 98% генерације), без обзира на социо-економске, здравствене, регионалне, националне, језичке, етничке, верске и друге карактеристике, обухваћени су квалитетним основним образовањем из којег осипање није веће од 5% (тј. завршава основну школу 93% генерације), не само на националном нивоу већ и за категорије деце из осетљивих група (сеоска, ромска, сиромашна деца и деца са инвалидитетом и

⁴ Податке доставила Градска управа

сметњама у развоју“ (Влада РС, 2012-29). Стратешки циљеви из Стратегије 2020. године су добрим делом остварени, а предлог је да Стратегија образовања до 2030. предвиђа **потпун обухват основним образовањем, побољшање квалитета образовање, оптимизацију мрежа основних школа.**

Кључни индикатори основног образовања:

- **Нето стопа обухвата основним образовањем**-однос броја ученика старости 7-14 година уписаних у редовне основне школе и генерације деце предвиђене за похађање основног образовања (процењен број деце 7-14).
- **Обухват деце средњим образовањем**-однос броја ученика уписаних у средње школе и броја деце одговарајуће старосне групе (15-18) с тим што се овај податак не води за локални ниво.
- **Стопа завршавања основне/средње школе**-однос укупног броја ученика који успешно заврше (положе) последњи разред основне школе без обзира на годиште и укупног броја деце из популације узраста за званични завршетак основне школе.
- **Стопа одустајања од школовања у основном/средњем образовању** представља разлику у броју ученика основних/средњих школа на почетку школске године и броја ученика на крају школске године у односу на број ученика на почетку школске године.

Што се тиче **нето стопе обухвата основним образовањем**, град Ужице је са 96,3% изнад просека Златиборске области (94,4%) и мало испод упоредивих градова Чачак (97%) и Ваљево где је посматрани податак најповољнији и износи 98,1%. Када је реч о **стопа одустајања од школовања у основном образовању**, у граду Ужицу је ситуација приближно слична у поређењу са Златиборском облашћу и упоредивим градовима, и износи 0,1% (Златиборска област 0,2%, град Ваљево 0,3%, град Чачак 0,1%). Посматрајући национални ниво и просечну вредност од 0,6%, у граду Ужицу је повољнија статистика.

Табела 6. Статистика основно образовање

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број ученика у редовним основним школама, број	5.735	5.724	5.666	5.504	5.395
Индекс родног паритета у основном образовању, индекс	0,96	0,96	0,98	0,98	0,96
Нето стопа обухвата основним образовањем, %	99,4	98,6	98	96,8	96,3
Стопа завршавања основне школе, %	102,3	97,3	105,1	104,3	100,6
Стопа завршавања основне школе дечака, %	101,7	93,7	107,7	103,9	102,2
Стопа завршавања основне школе девојчица, %	102,9	101,2	102,5	104,7	98,9
Стопа одустајања од школовања у основном образовању, %	0,1	0,1	0,4	0,6	0,1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Број неписмених лица старости 10 и више година према полу и старости представља локализовани показатељ **4.6.1. Циља одрживог развоја 4** (оригинални показатељ „4.6.1 Удео становништва одређеног узраста које је достигло најмањи фиксни ниво постигнућа у функционалној (а) писмености и (б) математичким компетенцијама, према полу“). Овај показатељ на подручју града Ужица указује да је више неписмених жена од мушкараца. Удео неписмених у укупном становништву

износи 1,44%. Тај податак је повољнији у поређењу са облашћу где износи 2,50% и приближно сличан са упоредивим градовима Чачак (1,17%) и Ваљево (1,85%).

Тренутно стање⁵

На територији града Ужица постоји 7 основних школа, од тога је једна у Севојну. Поред тога постоје и 3 сеоске школе са издвојеним одељењима.

ОШ „Прва основна школа Краља Петра II“

Школска зграда је направљена 1884. године, а дограђивана 80-их година прошлог века. Укупна површина школске зграде је 2.980 м² и у њој је распоређено 20 учионица. Због великог броја ученика, а мањка простора, настава се реализује у две смене. Школа поседује спортски терен површине око 1.600 м². Један од основних проблема са којима се школа суочава јесте недостатак физкултурне сале. Из градског буџета издвојена су финансијска средства за израду пројеката физкултурне сале и надоградње школе. Оба пројекта су у потпуности завршена и прибављене су све неопходне дозволе за њихову реализацију. У школи је запослено 110 људи, од тога је 87 наставног кадра. Школа има укупно 1.120 ученика. Школи припадају и два издвојена одељења у Качеру и Стапарима. У ИО Качер наставу похађа једно одељење неподељене школе, а у ИО Стапари једно комбиновано одељење нижих разреда и по једно одељење од 5-8. разреда.

ОШ „Душан Јерковић“ је основана 1955. године. Површина школе је 4.054,07 м² и у школској 2020/21. години имала је 1.043 ученика и 50 деце предшколског узраста. Рад у школи обавља 103 запослена (на неодређено и одређено време), од чега је 82 наставника, а остали су ненаставно особље. Зграда у којој се данас налази школа „Душан Јерковић“ датира из 1920. године. Од оснивања до данас школа се суочава са проблемом недостатка школског простора, због чега је више пута дограђивана и реконструисана. Додатни проблем представља и физкултурна сала, и веома лоша енергетска ефикасност објекта (застарела фасада школе и кровни покривач). У току је израда пројекта за изградњу физкултурне сале на терену поред школе изнад просторија ЛП „Топлота“. За прелазак школе на једносменски рад проблем ствара недостатак простора. **Недостаје 13 учионица како би сва одељења била смештена у једну смену.**

ОШ „Нада Матић“

Основна школа „Нада Матић“ у Ужицу основана је реорганизацијом школа у граду у августу 1955. године. Од 1963. године изграђена је нова зграда школе. Једно време у саставу ове школе била је четвороразредна основна школа у Севојну, која се потом издвојила и наставила као самостална школа. Од почетка 1973. године у саставу ове школе је издвојено одељење у Гостиници. Укупан број запослених је 87. Број ученика у матичној школи је 730, а у ИО у Гостиници 36. Потребно је надоградити 8 учионица да би школа прешла на једносменски рад. Као и у већини основношколских објеката и ова основна школа се суочава са проблемима енергетске ефикасности. Додатни проблем представља и школско двориште које захтева улагања у циљу стварања бољих безбедносних услова за ученике.

ОШ „Стари Град“

Школа је основана 1965. године и у свом саставу има два издвојена одељења у Турици и у Волујцу. Укупан број запослених је 99. Укупан број ученика је 901, од тога у матичној школи 744 ученика, ИО Турица 152 ученика, а ИО Волујац 5 ученика. За једносменски рад недостаје простор у матичној школи. Комисија испред Града изнела је закључак да школа има могућности надоградње 4 учионице. Уређење школског дворишта и адаптација физкултурне сале су инвестициони пројекти којима би се унапредио боравак деце и извођење наставе у школи. Школа је током 2021. године

⁵Податке доставила Градска управа

уступила део простора за припремни предшколски програм вртићу „Зека“ који се налази у непосредној близини школске зграде, чиме су у поменутом вртићу створени услови за успостављање додатне јаслене групе.

ОШ „Слободан Секулић“

Основна школа „Слободан Секулић“ из Ужица основана је 1976. а у новосаграђену зграду уселила се 1978. године. Веома је пространа (5.621 квадратних метара) и може комфортно да прими до 800 ученика. Рад у школи обавља 69 запослених, од чега је 46 наставника. Поред матичне школе у саставу је и једно издвојено одељење у селу Љубање, надомак Ужица. Ова школа је основана 1920. године. Школа има укупно 570 ученика од тога 562 ученика у матичној школи у Ужицу и 8 ученика у ИО Љубање. Да би се унапредио рад школе потребно је обезбедити средства за надоградњу простора за полазнике припремног предшколског програма (изнад постојеће физкултурне сале), за изградњу шест учионица за несметану реализацију обогаћеног једносменског рада, као и увођење НАССР стандарда у ђачкој кухињи.

ОШ „Алекса Дејовић“ Севојно

Школа је реконструисана и дограђена 1983. године. Године 1995. у састав школе, као издвојена одељења улазе осморазредна школа у Крвавцима и четвороразредна у Злакуси. Школа у Крвавцима је основана 1909. године, а школа у Злакуси 1939. године. Током 2007. школа је увела продужени боравак. Укупан број запослених је 71. Укупан број ученика Школе је 619. Основна школа „Алекса Дејовић“ у Севојну је на пар корака од могућности реализације једносменског рада у оквиру стратегије образовања Републике Србије. Наиме, школа је израдила пројекат реконструкције постојеће физкултурне сале, којим се предвиђа пренамена физкултурне сале, свлачионица и тоалета у трпезаријски простор са два мокра чвора, две новопројектоване учионице опште намене и ходник који ће водити до трпезарије и новоизграђене физкултурне сале. За реализацију једносменског рада у школи, поред поменутих радова, потребно је обезбедити још две учионице, што је могуће евентуалним преграђивањем постојеће ТВ-сале (краткорочно решење) или реконструкцијом стрељане (дугорочно решење). За наведене радове Школа поседује пројектну документацију.

ОШ „Богосав Јанковић“ Кремна

Школа у Кремнима основана је давне 1888. године, да би 1932. године, а потом и 1959. године, биле изграђене нове школске зграде, у којима се и данас изводи настава. Школа у Мокрој Гори основана је 1872. године, а у Биосци 1871. године. Школа у Кремнима је матична школа, а у њеном саставу су још и ИО Мокра Гора, ИО Биоска и ИО Кесеровина. У матичној школи има 27 ученика од 1. до 8. разреда, у ИО Мокра Гора 33 ученика од 2. до 8. разреда, у ИО Биоска 25 ученика од 3. до 8. разреда, у ИО Кесеровина 9 ученика од 2. до 4. разреда, док одељења Врутци, Шарган, Витаси и Котроман не раде. Укупан број запослених радника је 49. У сарадњи са локалном самоуправом, започета је израда пројекта за адаптацију постојећег простора за потребе дечијег вртића у матичној школи у Кремнима. Школа ради у једној смени, али нема све потребне елементе који подразумевају једносменски рад.

ОШ „Ђура Јакшић“ Равни

Основна школа „Ђура Јакшић“ Равни данас има 82 ученика (14 одељења), а у њеном саставу раде издвојена одељења Никојевићи и Дрежник. Површина школе у Равнима је 1.906 м² са једном учионицом за предшколску групу, четири учионице за ученике до четвртог разреда, 7 учионица за кабинетску наставу и физкултурну салу. Простор око школе је уређен, са пространим зеленим површинама, док један део дворишта заузима асфалтиран спортски терен и ђачка кухиња. У школи је запослено 42 наставника. У матичној школи има укупно 63 ученика, ИО Дрежник укупно 22 ученика, ИО Никојевићи укупно 5 ученика. Припремни предшколски програм у организацији школе похађа 5 ученика у Равнима и један ученик у Дрежнику.

ОШ „Миодраг Миловановић Луне“ Каран

Школа непрекидно ради од 1868. године. У Карану, Луновом Селу и Рибашевини школе су осмогодишње, док је школа у Трнави четворогодишња. Један дужи период школе раде самостално, а 1978. године интегришу се под именом „Миодраг Миловановић Луне“ и тако функционишу и данас. Матична школа налази се у Карану, а остале три школе су издвојена одељења. Школа располаже са физкултурним салама, просторијама за припремне предшколске групе, учионицама за разредну наставу, кабинетима за предметну наставу, медијатекама, зборницама, просторијама за школску библиотеку. Све школе имају асфалтиране спортске терене и пространа школска дворишта. У ОШ „Миодраг Миловановић Луне“ запослено је 53 радника, од којих је 39 наставни кадар и 14 ненаставни кадар. У матичној школи и издвојеним одељењима има укупно 154 ученика и 13 полазника припремног предшколског програма. Основни проблем у ОШ „Миодраг Миловановић Луне“ Каран представља грејање. Укупна површина школских објеката (четири зграде) је 3.856 м², од чега се греје укупно 2.262 м², и то искључиво индивидуалним пећима на чврсто гориво (огревно дрво и угаљ). Како је школа укључена у пројекат под називом „Енергетски градови“ који финансира Влада Швајцарске, у плану је реконструкција централне, односно матичне школе у Карану. Пројектом је планирана замена столарије, фасаде на школској згради, увођење грејања на пелет и изградња котларнице за ту намену. Употреба индивидуалних пећи за загревање школских просторија проузрокује и веће трошкове одржавања, односно потребу за чешћим кречењем ентеријера. Додатни проблем представљају и велики трошкови за одржавање распрострањених травнатих дворишних површина преко 2 ха (кошење траве, одржавање живе оgrade, спортских терена, справа).

„Миодраг В. Матић“ - основна школа за образовање ученика са сметњама у развоју

Васпитно-образовним програмом ове школе обухваћена су: деца са оштећењем слуха, деца са лаком менталном ометеношћу, умереном менталном ометеношћу, вишеструком ометеношћу, деца са аутизмом, деца са оштећењем вида. Подршка коју ова установа пружа се огледа у следећем:

- Рана интервенција
- Продужени боравак
- Подршка деци у вртићу и редовним основним школама
- Процена способности детета
- Подршка родитељима

Основна школа за образовање ученика са сметњама у развоју организује и редовне ваннаставне активности-слободне активности, ликовну, ткачку, музичко-ритмичку, спортску, драмску секцију, креативне радионице... У оквиру школе функционише и дом за смештај деце са региона капацитета 50 кревета. Домски смештај је инклузивног карактера-користе га и ученици свих средњих школа чије место боравка је ван Ужица.

Средње образовање

Стратегије образовања Републике Србије до 2030. дефинисала је да се обезбеђивање услова за увођење обавезног средњег образовања може сматрати једним од кључних приоритета. **Оптимизација мреже средњих школа**, која је у току, треба да буде убрзана а капацитети локалних самоуправа за планирање уписа засновани на донетим критеријумима треба да буду ојачани.

Ужичка гимназија, две техничке школе, медицинска, економска и уметничка школа су установе средњег образовног програма. Музичка школа „Војислав-Лале Стефановић“ организује наставни програм и основног и средњег образовања.

Табела 7. Статистика средњег образовања

План развоја града Ужица 2023-2030. година

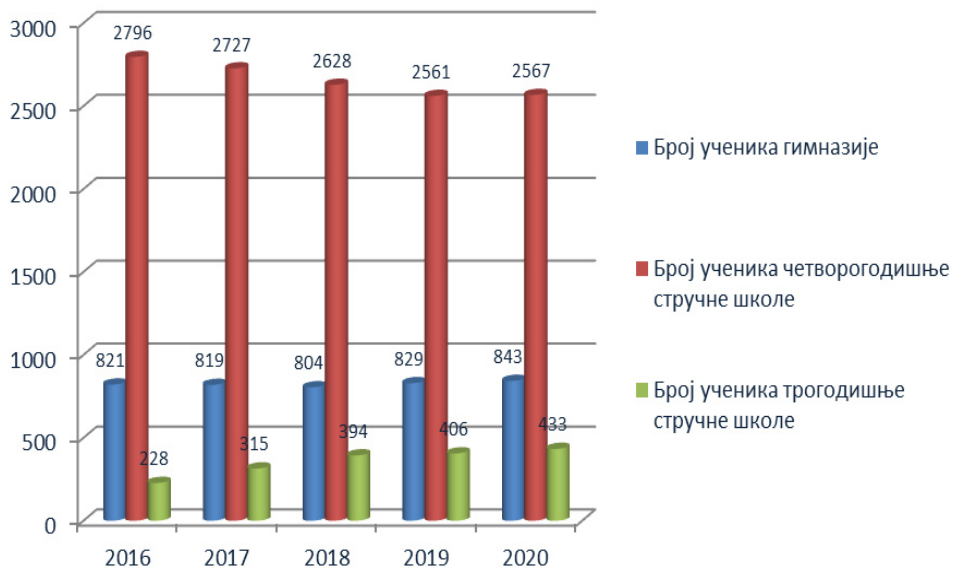
Преглед и анализа постојећег стања-Друштвени развој

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број редовних средњих школа	7	7	7	7	7
Број одељења у редовним средњим школама	149	148	143	141	142
Укупан број ученика у редовним средњим школама	3.874	3.889	3.852	3.820	3.870
Број ученика гимназије	821	819	804	829	843
Број ученика четворогодишње стручне школе	2.796	2.727	2.628	2.561	2.567
Број ученика трогодишње стручне школе	228	315	394	406	433
Стопа одустајања од школовања у средњем образовању, %	1,5	1,1	0,9	0,2	0,4
Стопа одустајања дечака од средњошколског образовања, %	3	1	1,3	0,1	0,7
Стопа одустајања девојчица од средњошколског образовања, %	0,1	1,1	0,6	0,4	0,1
Укупан број наставног особља у средњим школама	481	486	469	476	458

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Највише ученика је похађало средње стручне школе и то 70% током 2017. године и 66,3% током 2020. године. Сваки пети средњошколац се опредељује за гимназију, а око 10% за трогодишње школе. Број ученика који завршавају средњу школу је 2020. године износио 940, а **стопа одустајања од школовања у средњем образовању је била ниска** и износила је 0,4%.

Графикон 5. Ученици уписани у средње школе

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Тренутно стање⁶

Ужичка гимназија

Од 1839. године основана је полугимназија у Ужицу. У данашњој згради Ужичка гимназија је почела са радом 1893. године, а други спрат је дограђен 1924. и 1925. године. Гимназија данас пролази кроз реформу програма и додавање специјализованих одељења. Тренутно је Ужичка гимназија верификована за следеће смерове:

- Природно-математички смер (12 одељења)
- Друштвено-језички смер (15 одељења)

⁶Податке доставила Градска управа

- Одељење ученика са посебним способностима за рачунарство и информатику (4 одељења)
- Одељење ученика са посебним способностима за спорт (2 одељења)
- Одељење ученика 7. и 8. разреда талентованих за математику, али због недостатка простора још увек није реализован пријемни испит и упис најталентованијих ученика за математику из основних школа.

Тренутно у Ужичкој гимназији ради 31 одељење са 870 ученика. Од следеће школске године 33 одељења са 920 ученика. У школи су запослене 94 особе. Главни проблем са којим се школа суочава се огледа у веома лошој енергетској ефикасности објекта (прокишњавање крова које проузрокује пропадање сале за физичко васпитање, застарела столарија, непостојање ЛЕД расвете). Поред наведеног потребна су улагања у уређење школских просторија за ученике са посебним потребама (лифт и платформа), као и улагање у опремање кабинета савременом ИКТ опремом.

Економска школа

Економска школа је почела са радом 1946. године под називом Државна трговачка академија. Са променама у систему образовања, мењали су се и називи, а од 1995. до данас школа носи назив Економска школа. Од оснивања, школа ради у истој згради са Ужичком гимназијом. Школа уписује ученике на програме који покривају два подручја рада:

- Економија, право и администрација
- Трговина, угоститељство и туризам

Ученици се школују у оквиру следећих образовних профила: економски техничар, пословни администратор, финансијски администратор, службеник у банкарству и осигурању, царински техничар и туристичко-хотелијерски техничар. У школској 2020/21. години Економска школа имала је укупно 684 ученика и 80 запослених (67 наставног, а 15 ненаставног особља).

Медицинска школа

Медицинска школа у Ужицу развија се од 1979. године. Од 2007. године Медицинска школа ради у новом школском објекту на Царини. Школа успешно образује ученике у подручју рада здравство и социјална заштита као једина регионална школа у Златиборском округу верификована за 11 образовних профила четворогодишњег образовања и 2 образовна профила трогодишњег образовања. Поменути образовни профили су: медицинска сестра-техничар, медицинска сестра-васпитач, стоматолошка сестра-техничар, санитарно-еколошки техничар, фармацеутски техничар, лабораторијски техничар, гинеколошко-акушерска сестра, педијатријска сестра-техничар, физиотерапеутски техничар, козметички техничар, зубни техничар, здравствени неговатељ и масер. У школској 2020/2021. години у школи је образовано 720 ученика у девет образовних профила. У образовно-васпитном раду учествовала су 74 наставника и 15 наставника по уговору о извођењу наставе-лекара специјалиста и фармацеута. Уз управљачке кадрове и ваннаставни кадар у школи је било ангажовано укупно 111 особа.

Техничка школа Ужице

Техничка школа Ужице основана је 1960. године. У школи има пет подручја рада: машинство и обрада метала; електротехника; геологија, рударство и металургија; хемија, неметали и графичарство и шумарство и обрада дрвета. У школској 2020/2021. години школу је похађало 902 ученика. Током свог рада школа је верификована за школовање ученика у преко 70 образовних профила, од којих у овој школској години ученици похађају 15 образовних профила. У школи се образују и ученици са сметњама у развоју у посебним одељењима или у осталим одељењима по индивидуалном образовном плану. Техничка школа има 116 запослених. Имајући у виду да је школска зграда стара преко 60 година, неопходна су значајнија улагања у одржавање самог

објекта и мере енергетске ефикасности (реконструкција фасаде школске зграде и реконструкција крова зграде).

Техничка школа „Радоје Љубичић“

Школа је основана 1991. а од 1993. године остварује план и програм за подручја рада: саобраћај, геодезија и грађевинарство и текстилство и кожарство, као и остваривање програма образовања у подручју рада текстилство и кожарство за ученике ометене у психофизичком развоју и слухом оштећене особе, као и специјалистичко образовање у подручју рада саобраћај. Од школске 2003/04. Уведено је и четврто подручје радателатност личних услуга, образовни профили: женски и мушки фризер. Основна мисија школе јесте образовање и васпитање младих који се школују за занимања у 4 постојећа подручја рада (грађевинарство, саобраћај, личне услуге и текстилство), као и образовање одраслих (доквалификација и преквалификација). У школи су запослена 82 лица. Наставу изводи 68 наставника. У актуелној школској години 579 ученика похађа наставу у 22 одељења редовних ученика и 3 одељења ученика са лакшим менталним сметњама.

Уметничка школа Ужице

Уметничка школа је основана 2002. године. Школа ради у подручју културе, уметности и јавног информисања. Од самог почетка школа је верификована са 6 образовних профила из домена уметничких заната, у трајању од 4 школске године: конзерватор културних добара, стилски кројач, грнчар, дрворезбар, ливац уметничких предмета и гравер уметничких предмета. Од 2005. године верификују се још 3 образовна профила из домена уметничког дизајна: техничар дизајна графике, техничар дизајна текстила и ликовни техничар. Школа припрема верификацију образовног профила техничар дизајна ентеријера и индустријских производа. Тренутно има 118 ученика и запослена 32 наставника и 7 лица ненаставног особља. Школа је смештена у закупљеним просторијама „Црвеног крста“, што је поред недостатка фискултурне сале, примарни проблем са којим се школа суочава. Зграда „Црвеног крста“ изграђена је 1925. године због чега постоје проблеми са грејањем и столаријом.

Високо образовање

Од високошколских установа, у Ужицу се налази Педагошки факултет Универзитета у Крагујевцу, а од 2018. године едукативни центар за Пословни инжењеринг и менаџмент (ПИМ) Универзитета Бања Лука. Академија струковних студија Западна Србија, регистрована 2019. године у свом раду интегрише наставни, ненаставни и инфраструктурни потенцијал два одсека: Одсек Ужице и Одсек Ваљево.

Педагошки факултет у Ужицу

Оснивање Учитељског факултета у Ужицу темељи се на вишедеценијској мисији Учитељске школе и две деценије трајања и рада Педагошке академије. Усвајањем Закона о оснивању учитељских факултета и промени делатности педагошких академија и виших школа, Педагошка академија прерасла је 1993. године у Учитељски факултет, када је започето образовање прве генерације студената на студијском смеру Професор разредне наставе. Прилагођавајући свој рад савременим кретањима у високом образовању, Учитељски факултет је увео и акредитовао нове студијске програме основних академских и мастер академских студија. Студијски смер за васпитаче уведен је 2005. године. Настава на мастер студијама на оба студијска смера (Учитељ и Вапитач) реализује се на факултету од школске 2007/2008. године. Учитељски факултет је 2007. године акредитован као државни факултет за обављање научноистраживачке делатности. Три године касније акредитоване су и докторске студије из области Методика наставе. Пратећи савремене тенденције, школске 2017/18. године Учитељски факултет је променио име у Педагошки факултет, чиме је направио квалитативан скок и створио нови простор за рад и развој. Године 2019. акредитован је смер Тренер у спорту на основним струковним студијама. Подстичући развој

научноистраживачког рада, Педагошки факултет активно сарађује са учитељским и педагошким факултетима у Србији, али и са сродним факултетима из Словачке, Словеније, Македоније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Пољске, Чешке, Бугарске, Турске, Аустрије, Литваније и др. Од 2019. године, у оквиру Еразмус+ програма кредитне мобилности, велики број наставника и студената Педагошког факултета био је на размени на сродним факултетима у иностранству. Истовремено, у мобилности на факултету боравили су наставници и студенти иностраних педагошких факултета. Педагошки факултет организује наставу у оквиру следећих студијских програма:

Основне студије:

- Учитељ (240 ЕСПБ)
- Васпитач (240 ЕСПБ)
- Педагогија (240 ЕСПБ)
- Тренер у спорту (180 ЕСПБ)

Мастер студије:

- Мастер учитељ
- Мастер васпитач

Докторске студије

Други програми:

- Програм педагошко-психолошко-методичког образовања наставника (Програм 36 ЕСПБ)
- Програм образовања учитеља за извођење наставе из информатике и рачунарства
- Кратки програм студија: Учење и активни одмор

Академија струковних студија Западна Србија

Академија струковних студија Западна Србија је од 2019. године регистрована као нова високошколска установа, која у свом раду интегрише наставни, ненаставни и инфраструктурни потенцијал два одсека: Одсек Ужице и Одсек Ваљево. Одсек Ужице настао је из Високе школе струковних студија Ужице, настале реформом виших и високих школа почев од 1975. године. Одсек Ваљево произашао је из Високе пословне школе струковних студија Ваљево, настале реформом виших и високих школа почев од 1979. године. Академија је установа која обавља делатност високог образовања кроз остваривање основних, специјалистичких и мастер струковних студија из више научних и стручних области у оквиру образовно-научних поља: техничко-технолошких, друштвено-хуманистичких наука и медицинских наука. На 13 (ОСС 9+МСС 4) студијских програма тренутно је више од 1.000 студената, којима знање преноси компетентан наставни кадар. На Одсеку Ужице тренутно ради 60 запослених, од чега свега 6 запослених нема високошколско образовање. Наставни кадар састављен од 24 доктора наука, 9 магистара и преко 10 стручних сарадника наставу реализују у модерно опремљеним кабинетима.

На **основним струковним студијама** које трају три године и подразумевају 180 ЕСПБ бодова реализује се 9 студијских програма:

- Технолошко инжењерство
- Машинство
- Информационе технологије и системи (акредитован као заједнички студијски програм са Факултетом техничких наука, Универзитет у Новом Саду)
- Грађевинско инжењерство-општи смер
- Унутрашња архитектура
- Менаџмент и предузетништво
- Туризам

- Рачуноводство и ревизија
- Здравствена нега.

Са завршеним **Мастер студијама** стиче се укупно 300 ЕСПБ бодова на студијским програмима:

- Безбедност и здравље на раду
- Пословна економија и менаџмент са модулима: Рачуноводство, ревизија и финансије; Менаџмент у туризму; Стратегијски менаџмент
- Грађевинско инжењерство
- Информационе технологије и системи (акредитован као заједнички студијски програм са Факултетом техничких наука, Универзитет у Новом Саду)

Табела 8. Статистика високо образовање

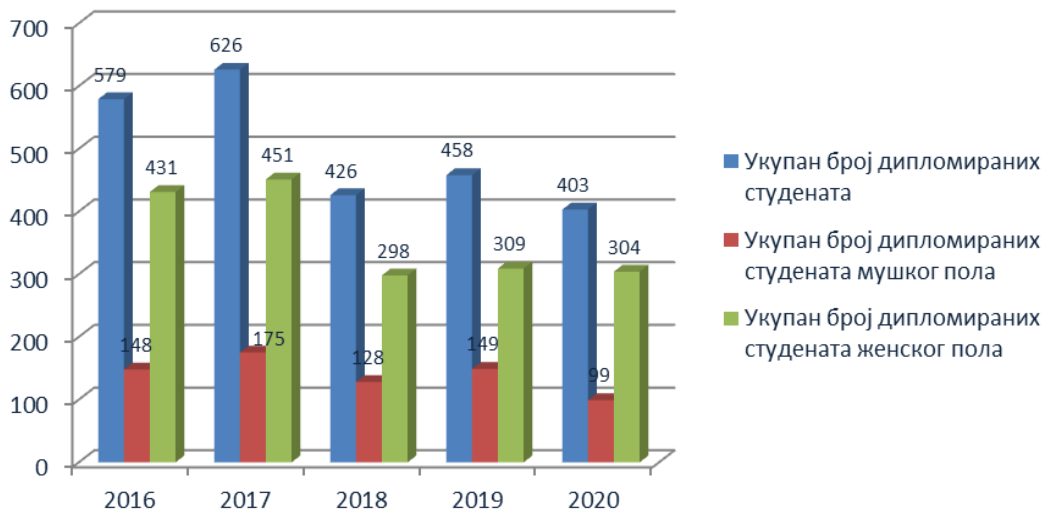
Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број високошколских установа	2	2	2	2	2
Укупан број уписаних студената	1.858	1.756	1.591	1.485	1.356
Број уписаних студената мушког пола	733	734	595	547	498
Број уписаних студената женског пола	1.125	1.022	996	938	858
Број уписаних студената на буџету	1.183	1.182	1.050	922	900
% Студената на буџету, као % укупног броја уписаних студената	63,7	67,3	66	62,1	66,4
Број уписаних студената на високим школама	1.276	1.157	1.096	1.061	924
Број уписаних студената на факултетима	582	599	495	424	432
Укупан број дипломираних студената	579	626	426	458	403
Укупан број дипломираних студената мушког пола	148	175	128	149	99
Укупан број дипломираних студената женског пола	431	451	298	309	304
Укупан број наставног особља у високошколским установама	84	65	74	71	68

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

На основу података Аналитичког сервиса укупан број уписаних студената има тренд опадања у петогодишњем посматраном периоду, и то за 27,02% ако упоредимо 2016. и 2020. годину. У свим посматраним годинама приметан је значајно већи удео женске популације у броју уписаних студената, и то рецимо са учешћем од 63,27% у 2020. години. Удео студената који су на буџету у последњих пет година се кретао у распону од 62,1% до 67,3%. У укупном броју уписаних студената доминирају студенти уписани на високу школу (68,1% у 2020. години) у односу на студенте уписане на факултете (31,9% у 2020. години).

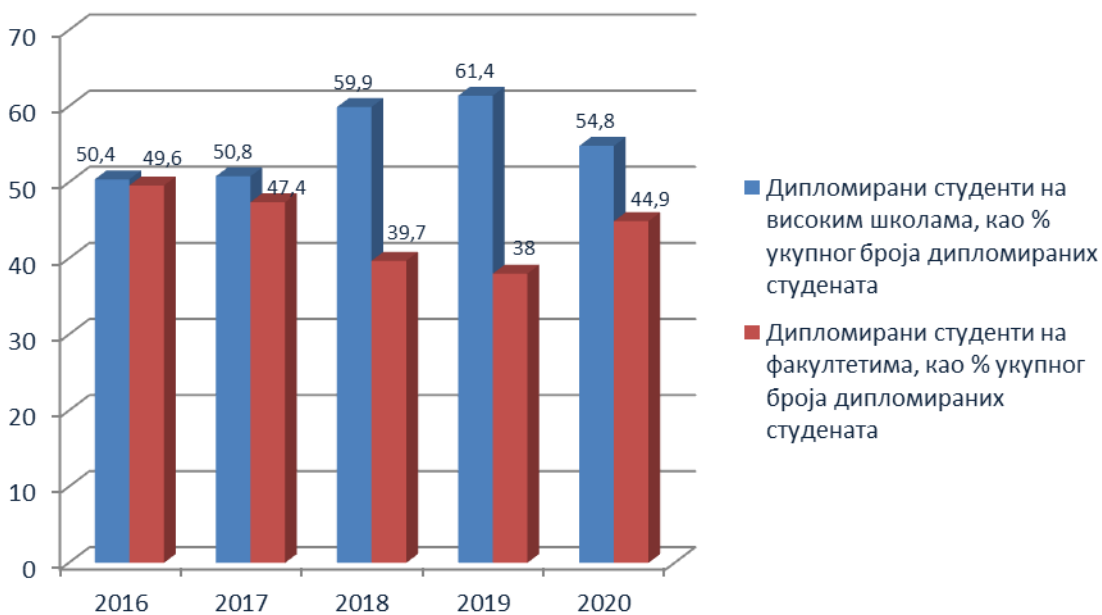
Графикон 6. Дипломирани студенти према полу

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Као и у укупном броју уписаних студената и у укупном броју дипломираних студената, посматрајући полну структуру доминира женска популација (75,43% у 2020. години). У укупном броју дипломираних студената предњаче студенти високих школа у односу на дипломиране студенте на факултетима у свим посматраним годинама.

Графикон 7. Удео дипломираних студената на високим школама и факултетима

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући мастер академске студије, највећи број дипломираних студената је био у 2016. години (88) а свега четири дипломирана студента мање у 2020. години. У 2020. години није забележен ниједан дипломирани студент на докторским академским студијама, док је у петогодишњем посматраном периоду највећи број дипломираних доктораната регистрован у 2019. години (5).

Табела 16. Дипломирани студенти на мастер и докторским академским студијама

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број дипломираних студената на мастер академским студијама	88	82	58	66	84
Број дипломираних студената на докторским академским студијама	1	3	0	5	0

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

SWOT анализа – Образовање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Добра образовна понуда • Стручан и образован кадар • Ресурсни центар • Резултати ученика и школа на такмичењима, пројектима и испитима • Квалитет образовног система у граду • Успех који ученици/студенти постижу приликом уписа у средњу школу/на факултет (значајан проценат се уписује по прваој жељи) • Добра опремљеност предшколских установа • Подршка градске управе пројектима у установама образовања 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак стручног кадра за поједине области у образовању • Недостатак простора и капацитета у установама образовања у граду • Стална потреба за савременом ИКТ опремом • Недовољан буџет за функционисање школа • Недовољно простора за реализацију наставе физичког васпитања и стање у постојећим салама • Физичка и информациона неприступачност установа образовања • Установе образовања смештене у зградама старе градње или у узнајмљеним просторима у којима се јављају проблеми са инсталацијама (електро, водоводним...) • Отежан превоз ученика до сеоских школа
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Стипендирање младих стручних кадрова који би се након завршеног школовања вратили у Ужице • Обезбеђивање посла за младе стручњаке који би могли да се запосле у образовању • Интензивнија сарадња установа образовања и привреде уз подршку града • Афирмација високог образовања уз стварање могућности да Ужице постане универзитетски центар • Унапређивање ученичког/студентског стандарда и проширење капацитета за смештај ученика/студената 	<ul style="list-style-type: none"> • Смањење броја деце због негативног природног прираштаја и одлива становништва • Стручни кадрови потребни образовању и другим делатностима привреде града се након завршеног школовања не враћају у Ужице • Недостатак мотивације за рад у образовању

Социјална заштита

Социјална заштита, у смислу Закона о социјалној заштити, је организована друштвена делатност од јавног интереса чији је циљ пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединаца и породица, као и спречавање настајања и отклањање последица социјалне искључености. Социјална заштита се креира на нивоу државне политике, као систем обавезних мера, стандарда и услуга које прописује држава, али и на нивоу локалних политика као систем ванинституционалних услуга и мера заштите, које се прописују и утврђују на нивоу локалне самоуправе. У складу са тим и финансирање услуга и мера социјалне заштите потиче из два извора- државног и градског.

У граду Ужицу корисници социјалне заштите су осетљиве групе становништва, односно групе с повећаним ризиком сиромаштва и социјалне искључености, пре свега деца и стари, али и они са ниским примањима (незапослени, старије особе без пензије), осетљиве етничке мањине (Роми), особе с инвалидитетом и др. Социјална заштита се за ове категорије обезбеђује кроз социјално осигурање и различита новчана и неновчана давања и услуге из система социјалне и дечије, као и из борачко-инвалидске заштите.

Социјална заштита се обезбеђује кроз партнерску мрежу јавног и сектора грађанског друштва која пружа низ институционалних и ванинституционалних услуга грађанима у руралном и урбаном подручју града. Кључне институције које делују у овој области су: Центар за социјални рад, Домско одељење Центра за социјални рад-Дом за старе на Забучју, Градски Центар за локалне услуге, Црвени крст и преко 10 организација грађанског друштва које су на директан или индиректан начин укључене у пружање услуга социјалне заштите.

У претходном периоду град Ужице је значајно унапредио систем социјалне заштите развојем нових ванинституционалних услуга социјалне заштите: дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју, помоћ у кући за старије особе, помоћ у кући за децу и младе са сметњама у развоју и особе са инвалидитетом. У Градском центру за пружање услуга социјалне заштите обављају се послови планирања и реализовања услуга социјалне заштите, којима се унапређује положај деце и младих из угрожених социјалних група, одраслих и старих који живе на територији града Ужица. Од самог оснивања Центар је преузео услуге „Помоћ у кући за старије особе“ и „Дневни боравак за децу, младе и одрасле“. Од септембра 2019. године Центар пружа и услугу „Лични пратилац детета“.⁷

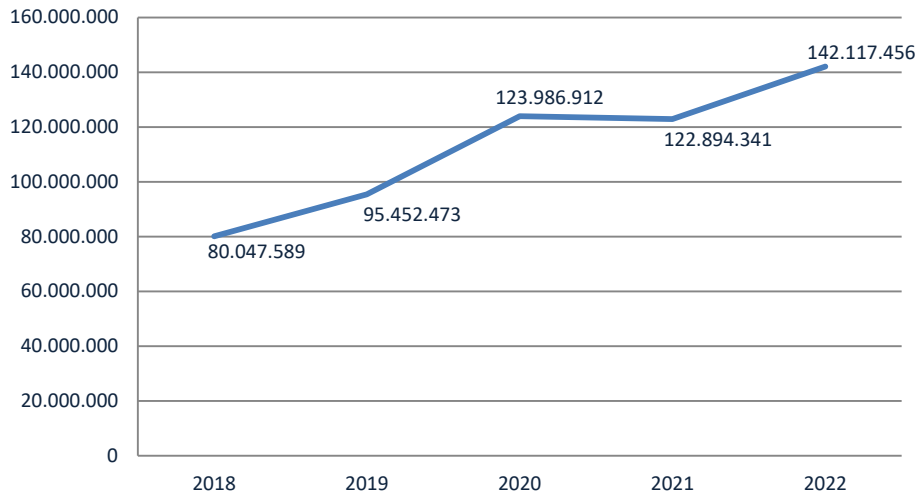
Подаци о услугама социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе (расходи и доступност) показују да Ужице континуирано повећава издвајања за услуге социјалне заштите. И поред повећања, буџет није довољан да покрије све потребе за овим услугама. Већина услуга је доступнија корисницима из урбаних средина, док становништво из руралних средина због удаљености и других објективних разлога има отежан приступ услугама социјалне заштите.

Посматрајући 2018. и 2022. годину издвајања града Ужица за област социјалне и дечије заштите је увећан за 77,54%. Учешће ове области у градском буџету се креће у распону од 2,89% у 2018. години до 3,87% у 2020. години. Највећа издвајања из буџета остварена су у последњој посматраној години и достижу вредност преко 142 милиона динара (3,38% учешћа у буџету).⁸

⁷ Акциони план за развој палијативног збрињавања у граду Ужицу за период године 2022-2026

⁸ Обрачун расхода по годинама вршен је на основу завршних рачуна, док су за 2022. годину коришћени подаци буџета након II ребаланса усвојеног на седници Скупштине 09.06.2022. године

Графикон 8. Буџетски расходи за област социјалне и дечје заштите

Извор: Градска управа за финансије

Центар за социјални рад пружа следеће услуге:

- Спроводи поступак посредовања - медијације у породичним односима (мирење и нагодба)
- Доставља налаз и стручно мишљење, на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права
- Доставља, на захтев суда, мишљење о сврсисходности мере заштите од насиља у породици коју је тражио други овлашћени тужилац
- Пружа помоћ у прибављању доказа суду пред којим се води поступак у спору за заштиту од насиља у породици
- Спроводи поступак процене опште подобности хранитеља, усвојитеља и старатеља
- Врши попис и процену имовине лица под старатељством
- Сарађује са јавним тужиоцем, односно судијом за малолетнике у избору и примени васпитних налога
- Спроводи медијацију између малолетног учиниоца и жртве кривичног дела
- Подноси извештај о испуњењу васпитног налога јавном тужиоцу, односно судији за малолетнике
- Присуствује, по одобрењу суда, радњама у припремном поступку против малолетног учиниоца кривичног дела (саслушање малолетног учиниоца кривичног дела, саслушање других лица), ставља предлоге и упућује питања лицима која се саслушавају
- Доставља мишљење суду пред којим се води кривични поступак против малолетника у погледу чињеница које се односе на узраст малолетника, чињеница потребних за оцену његове зрелости, испитује средину и прилике у којима малолетник живи и друге околности које се тичу његове личности и понашања
- Присуствује седници већа за малолетнике и главном претресу у кривичном поступку против малолетног учиниоца кривичног дела
- Обавештава суд надлежан за извршење заводске васпитне мере и орган унутрашњих послова када извршење мере не може да започне или да се настави због одбијања или бекства малолетника

- Стара се о извршењу васпитних мера посебних обавеза
- Проверава извршење васпитне мере појачаног надзора од стране родитеља, усвојитеља или старатеља и указује помоћ у извршењу мере
- Проверава извршење васпитне мере појачаног надзора у другој породици и указује помоћ породици у коју је малолетник смештен
- Спроводи васпитну меру појачаног надзора од стране органа старатељства тако што се брине о школовању малолетника, његовом запослењу, одвајању из средине која на њега штетно утиче, потребном лечењу и сређивању прилика у којима живи
- Стара се о извршењу васпитне мере појачаног надзора уз обавезу дневног боравка у установи за васпитавање и образовање малолетника
- Доставља суду и јавном тужиоцу за малолетнике извештај о току извршења васпитних мера о чијем се извршењу стара
- Обавља друге послове утврђене законом.

Табела 9. Обухват програмима социјалне заштите

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020
Број корисника новчане социјалне помоћи	131	132	252	228	356
% корисника новчане социјалне помоћи у укупном броју становника	0,17	0,18	0,34	0,31	0,49
Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	1.607	1.421	1.253	1.956	1.854
Број корисника увећеног дечијег додатка (0-17 година)	349	283	220	412	242
Број деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	24	19	32	36	30
Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја (0-17 година)	5	3	4	4	4
Хранитељске породице	12	11	22	24	24
Број деце у хранитељским породицама	16	15	28	32	26
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година)	62	53	100	102	122
Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР	2.861	3.389	4.463	5.436	6.181
Број пријављених случајева породичног насиља према деци	25	10	11	29	12
Број пријављених случајева породичног насиља према женама	87	129	77	184	185
Број деце у сукобу са законом	25	160	60	78	29

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Обухват корисника новчане социјалне помоћи (НСП) је низак и износи 0,49, посматрајући га у односу на просек са Републиком Србијом, где је далеко већи: 3,1 %. Посматрани податак града Ужица у поређењу са просеком Златиборске области где износи 0,9 је минимално нижи, што је идентично у поређењу са градом Чачком (0,9). Обухват корисника НСП у граду Ваљевоу износи 1,2. Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији-индиктор Циљеви одрживог развоја 1.3. Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији је дефинисан као индикатор за праћење циља 1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и

мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих.

На територији града Ужица уочљив је **растући тренд броја пријављених случајева насиља над женама** при чему треба имати у виду да велики број случајева насиља према женама и деци остаје непријављен. Град Ужице тренутно нема обезбеђене услуге прихватилишта за жртве насиља, а успостављање сигурне куће није планирано у новој Стратегији развоја социјалне заштите. Потребно је размотрити могућност за успостављање регионалне сигурне куће која би пружала услуге заштите жртава насиља за кориснике из целог Златиборског округа.

Табела 10. Услуге смештаја у надлежности националног нивоа

Назив индикатора	2020
Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја (0-17 година)	4
Број хранитељских породица	24
Број деце у хранитељским породицама	26
Број деце са инвалидитетом у хранитељским породицама	0
Стопа деце у хранитељским породицама, %	2,17
Број деце са инвалидитетом у резиденцијалним установама	4
Стопа деце у резиденцијалним установама, %	0,33
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година), као % броја становника 65+	0,82

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Табела 11. Оцене сиромаштва

Назив индикатора	2020
Стопа ризика од сиромаштва (%)	17,9
Стопа ризика од сиромаштва - ранг општина	19
Ћини коефицијент (интервал од 0 до 100)	33
Релативни јаз ризика од сиромаштва (%)	5,4

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Градски центар за услуге социјалне заштите

У оквиру своје делатности Центар за услуге је пружао следеће услуге социјалне заштите:

- Дневне услуге
- Услуге подршке за самостални живот
- Саветодавно-терапијске и социјално едукативне услуге
- Друге услуге социјалне заштите.

Дневне услуге су:

- Помоћ у кући за старије особе
- Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју
- Лични пратилац
- Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и особе са инвалидитетом.

Услуге подршке за самостални живот су:

- Становање уз подршку за младе који се осамостаљују
- Персонална асистенција

Саветодавно-терапијске и социјално едукативне услуге:

- Саветовалиште за породицу

Друге услуге социјалне заштите:

- Услуга прилагођеног превоза за кориснике Дневног боравка.

Табела 20. Корисници услуга социјалне заштите (2020. година)

Врста социјалне заштите	Број корисника
Помоћ у кући за старије особе	38
Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју	24
Лични пратилац	43
Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и особе са инвалидитетом	11
Персонална асистенција	4
Саветовалиште за породицу	Око 30 корисника месечно
Услуга прилагођеног превоза за кориснике Дневног боравка	13

Извор: План јавног здравља града Ужица 2022-2027 (нацрт)

Услуга **помоћи у кући** намењена је особама у старијем добу које имају ограничене психо-физичке способности услед којих нису у стању да самостално испуњавају своје обавезе и своје потребе неопходне за нормалан живот и несметано функционисање домаћинства. Помоћ у кући за старије особе пружа се у случајевима када породична подршка није расположива или је недовољна, у складу са идентификованим индивидуалним потребама корисника, у циљу одржавања и унапређења квалитета живота корисника и спречавања, односно одлагања смештаја у установу социјалне заштите. Услуга сваком појединачном кориснику може бити пружана најмање 8, а највише 40 сати месечно. Средства за пружање услуге Помоћ у кући за старије особе обезбеђују се и из градског буџета и партиципацијом корисника.

Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју обезбеђује корисницима унапређење квалитета живота кроз одржавање и развијање социјалних, психолошких, физичких функција и вештина. Услуга Дневног боравка омогућава корисницима: исхрану, бригу о хигијени, здравствену заштиту за време трајања боравка, едукативни рад, оспособљавање за рад и радне активности, као и за стицање основних животних навика и практичних вештина. Такође, Дневни боравак организује културно-забавне и спортско-рекреативне активности у складу са способностима и испољеним интересовањем корисника. У оквиру ове услуге реализује се радионичарски рад и индивидуални рад у складу са индивидуалним планом услуге. Како би се побољшало функционално стање корисника приоритет је ангажовање психолога ради организовања психолошких радионица са родитељима.

Услуга **Лични пратилац детета** доступна је детету са инвалидитетом односно са сметњама у развоју, ком је потребна подршка за задовољавање основних потреба у свакодневном животу у области кретања, одржавања личне хигјене, храњења, облачења и комуникације са другима, под условом да је укључено у васпитно-образовну установу, односно школу, до краја редовног школовања, укључујући завршетак средње школе. Услуга је одређена као пружање одговарајуће индивидуалне практичне подршке деци ради укључивања у редовно школовање и активности у заједници, ради успостављања што већег нивоа самосталности. Правци пружања услуге планирају се и реализују у складу са индивидуалним потребама детета у области кретања, одржавања личне хигјене, храњења, облачења и комуникације детета са другима.

Услуга Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и особе са инвалидитетом пружа се деци и одраслим особама које имају ограничене физичке и психичке способности, услед којих нису у стању да независно живе у својим домовима без редовне помоћи у дневним животним активностима. Услуга је намењена деци са сметњама у развоју и одраслим особама са инвалидитетом који имају телесни инвалидитет, тешке и теже облике менталне неразвијености, тежа хронична обољења.

Услуга становање уз подршку за младе који се осамостаљују дуготрајно је доступна особама са физичким инвалидитетом, интелектуалним или менталним тешкоћама, са навршених 15 година. Сврха услуге становања уз подршку за особе са физичким инвалидитетом, интелектуалним или менталним тешкоћама, јесте помоћ и подршка у стицању што већег степена самосталности који им омогућава квалитетнији независан живот у заједници.

Услуга становања уз подршку доступна је најдуже две године. Сврха услуге за младе који се осамостаљују и лечене зависнике од алкохола или психоактивних супстанци, је помоћ и подршка у стицању самосталности и интеграције у заједницу. Становањем уз подршку обезбеђује се одговарајући смештај, стручна помоћ и подршка за што потпуније осамостаљивање и укључивање корисника у заједницу. Становање уз подршку обезбеђује се ради спречавања коришћења услуге домског смештаја.

Услуга персоналне асистенције доступна је пунолетним лицима са инвалидитетом са процењеним I и II степеном подршке кроз активности усмерене ка задовољењу личних и животних потреба, ради успостављања већег нивоа самосталности. Персонални асистенти су лица која помажу особама са инвалидитетом, различитог профила и образовања. Асистенти су у потпуности упућени на корисника и асистирају у свим оним активностима које особе са инвалидитетом не могу да обаве саме. Персонални асистент ангажован је у раду са једним корисником најмање 20, а највише 40 сати недељно.

Активности услуге персоналне асистенције укључују:

- Помоћ при одржавању личне хигијене и задовољавања основних личних потреба (помоћ при свлачењу и облачењу, обављању физиолошких потреба...)
- Помоћ у одржавању хигијене стана, обављању свакодневних активности и задовољавању основних животних потреба (обезбеђивање исхране, набавка намирница, припрема obroka...)
- Помоћ у коришћењу здравствених и терапеутских услуга
- Помоћ при обављању радних, образованих и друштвених активности
- Помоћ при комуникацији, социјалним контактима и задовољавању социјалних, културно-забавних и других потреба
- Помоћ при обављању различитих радних, образовних и друштвених активности, помоћ у коришћењу превоза.

Саветовалиште је сервис за унапређење и очување менталног здравља родитеља, деце и младих које им помаже да се изборе са различитим видовима тешкоћа и изазова које живот поставља пред појединца и породицу као што су: проблеми у партнерском функционисању, проблеми у личном функционисању, насиље у породици, предбрачно саветовање, проблеми који се јављају због припадности ЛГБТ популацији, унапређење родитељске компетенције, развојни проблеми деце, поремећаји у понашању деце (до 14 год), поремећаји у понашању малолетника, тешкоће у функционисању услед проблема другог члана породице, постразводни проблеми и друго. Саветовалиште ради по принципима системске породичне терапије. Овај савремени терапијски модел обухвата рад са појединцем, партнерима и породицом. Услуге Саветовалишта се пружају 3 пута недељно кроз рад 3 психотерапеута.

Од марта месеца 2020. године Градски центар за услуге социјалне заштите почео је са пружањем **услуге Прилагођен превоз за кориснике Дневног боравка за децу и младе са сметњама у развоју** на територији града Ужица. С обзиром на чињеницу да Градски центар не поседује возило којим би могло вршити поменути услугу, као непосредни извршилац услуге ангажовано је Удружење инвалида церебралне и дечије парализе Ужице. Током 2020. године услуга Прилагођеног превоза пружала се у складу са радом Дневног боравка. Ова услуга намењена је деци и младима који имају сметње у

развију (вишеструке, интелектуалне, физичке, менталне, сензорне) са пребивалиштем на територији града Ужица, под условом да користе услугу Дневног боравка у Ужицу.

Црвени крст Ужице

Црвени крст Ужице пружа помоћ социјално угроженом становништву града Ужица на више начина и то:

- Помоћ у виду ланч пакета за кориснике који не добијају оброк у социјалној кухињи (3.300 пакета)
- Помоћ у виду куваних оброка који су припремани у социјалној кухињи (82.136 оброка)
- Помоћ у виду хигијенских пакета (2.100 пакета)
- Остала социјална давања у вредности 3.034.000,00 динара

Укупна вредност за социјална давања у 2020. години износила је 17.012.000,00 динара

Домско одељење за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“

Домско одељење за смештај одраслих и старијих лица „Забучје“ је организациона јединица у оквиру Центра за социјални рад Ужице. Првенствена делатност су смештај и збрињавање одраслих и старијих лица као и остале услуге социјалне заштите. Здравствена заштита у Дому је организована у оквиру установе, на основу верификоване испуњености услова за пружање услуга примарне здравствене заштите. По основу решења Министарства здравља Домско одељење може обављати послове здравствене делатности у амбуланти за здравствену негу и то: саветовање о очувању и унапређењу здравља, исхрани, одржавању личне и хигијене просторија, као и пружању медицинске неге, давање ињекција и вршење превијања по налогу лекара. Капацитет Дома је 80 корисника и углавном је попуњен са мањим флукуацијама у току године. Социо-анамнестички показатељи за претходну годину, указују да је међу корисницима већи удео жена (око 60:40), и последица је демографских, економских и културолошких одлика (жене су дуговечније, материјало су угроженије, лакше се одлучују на смештај и сл). Што се тиче старосне структуре, до 64 године старости у Дому је било 7 корисника, 33 корисника старости од 65-79 година и 38 корисника старости 80 и преко 80 година.

Највећи број корисника, њих 51 су пре смештаја у Домско одељење, живели сами. Недостатак неформалне социјалне мреже и непостојање личних ресурса да организују самосталан живот, најчешћи је разлог за смештај у установу. У прилог томе говори и чињеница да су само две кориснице пре смештаја у Дом живеле са брачним другом, а њих шест са децом. Одређени број корисника је пре смештаја у установу живео у Колективном центру за смештај избеглих лица у Ужицу или у другој установи социјалне заштите, на основу споразума Министарства рада и социјалне политике и Комесаријата Републике Србије. Већина корисника у 2020. години (преко 95%) је са територије Златиборског округа. Само преко Упутног органа Центра за социјални рад Ужице на смештају је 66 корисника. То се објашњава жељом корисника Домског одељења да буду што ближе месту из кога су дошли у установу, због посете родбине или одласка кући за викенд.

Град Ужице пружа и друге помоћи социјалне заштите:

- Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности пружа услугу бесплатне правне помоћи
- Материјална подршка у коју спадају следећа материјална давања:
  - **Једнократна новчана помоћ** из које се исплаћују једнократне новчане помоћи и опремање корисника за смештај у установу социјалне заштите

- **ДКР** (друштвено корисни рад који користе радно способни корисници једнократних помоћи коју одобрава и исплаћује Центар у партнерству са Градском управом за послове органа града, општу управу и друштвене делатности)
- **Једнократна помоћ у природи** (која се састоји у прехранбено-хигијенским пакетима који се додељују социјално угроженом становништву два пута годишње у количини сразмерно броју чланова домаћинства. Дистрибуцију једнократних новчаних помоћи у природи обавља Црвени крст Ужице)
- **Потпуно или делимично ослобађање од плаћања стамбено-комуналних услуга** и потпуно или делимично ослобађање од плаћања стамбено-комуналних услуга за особе са инвалидитетом и ратне војне инвалиде (целокупан управни поступак се води пред центром уз достављање одговарајуће документације)
- **Бесплатан оброк у Националној кухињи** (Упут даје Центар, а услугу пружа Црвени крст Ужице где се и налази кухиња)
- **Обезбеђивање огрева за кориснике новчане социјалне помоћи** (Тим за доделу сталне новчане помоћи врши процену и обезбеђује подршку у набавци огревног дрвета у количини до 3 м³ по домаћинству за једну грејну сезону у новчаној противвредности)

Град Ужица сваке године расписује конкурс где финансира пројекте ОЦД који се везују за општи интерес.

- Финансира се рад 12 удружења особа са инвалидитетом града Ужица
- Финансира се услуга СОС телефона.

Услуга СОС телефона успостављена је 01.08.2015. године. Иако је намењена грађанима са територије града Ужица, од самог почетка рада услугу СОС телефона су користили грађани са целе територије Златиборског округа. Од почетка рада до краја 2020. године примљено је 4.858 позива на СОС телефон, покренута су 121 правна поступка у сфери заштите од насиља и обављено је 439 индивидуалних правних, психолошких и социјалних консултација. Ова услуга обухвата:

- Психо-социјалну подршку: СОС телефонске консултације, информисање и упућивање жртава путем СОС телефона и индивидуалне и групне психолошке консултације са жртвама у просторијама Женског центра Ужице
- Правну помоћ за жртве које су преживеле насиље у породици и партнерско насиље: СОС телефонске правне консултације, пружање правне помоћи кроз информисање, перманентна сарадња са другим институцијама у систему заштите жртава насиља и размена информација и података.

У циљу унапређења услуга социјалне заштите, на нивоу града Ужица усвојено је неколико значајних докумената којима се дефинишу приоритети и активности за побољшање положаја осетљивих група становништва, и то:

- Стратегију развоја социјалне заштите града Ужица за период 2021-2025. године
- Програм за унапређење положаја особа са инвалидитетом у граду Ужицу за период 2021-2023. године
- Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији града Ужица за период 2018-2021. године
- Акциони план за развој палијативног збрињавања у граду Ужицу за период 2022-2026. године

Корисници социјалне заштите

У току 2020. године, у Центру за социјални рад Ужице регистровано је 6.181 активних корисника. Од тога је највише корисника који припадају категорији одраслих лица (2.523), затим деце (1.988) и младих (395), и корисника који припадају категорији

старијих лица (1.266). Услуге Градског Центра за услуге социјалне заштите Ужице тренутно користи 163 корисника.

Деца и млади као рањива група

Деца и млади у укупној структури корисника услуга Центра за социјални рад чине значајан број (2.388) и суочавају се са проблемима који се односе и на превенцију и очување здравља. Процена је да у решавању ових проблема фокус треба ставити на:

- Подизање знања младих о репродуктивном здрављу (сексуално образовање) и партнерским односима
- Спречавање ризичних стилова живота (коцкање, злоупотреба алкохола, дроге, интернета, вршњачко насиље и малолетничка деликвенција)
- Квалитетно организовање слободног времена и активности (спорт-као избор)
- Предбрачна обука за младе парове
- Програм и подршка родитељима и деци са сметњама у развоју
- Контрола продаје алкохолних пића малолетним особама и поштовање одлуке о раду угоститељских објеката.

Старији као рањива група

Значајан сегмент у свеукупној заштити одраслих и старијих лица је ванинституционална и институционална заштита. Потреба за социјалним радом са старијима је знатно већа из године у годину јер град Ужице спада у градове са старијим становништвом. Намеће се потреба за збрињавањем старијих и организовањем њиховог животног окружења. Ванинституционално збрињавање пружа старијима могућност да што дуже живе у свом природном окружењу, те је императив стручних радника да у поступку збрињавања испитају све могућности за опстанак и адекватно збрињавање старије особе у својој породици. Збрињавање смештајем у другу породицу у ужичком крају је недовољно развијено. У сарадњи са представницима локалне заједнице треба планирати ургентно хранитељство и збрињавање старијих лица на породични смештај. Капацитети домова за смештај одраслих и старијих лица не могу да прате потребе ове категорије корисника. Проблеми на које наилазе стручни радници односе се на изналажење начина где ће се привремено сместити корисници, док се не заврши сва процедура у вези са смештајем у адекватну установу. Корисници се привремено смештају у Општу болницу Ужице и Палијативно одељење у Пожези, до реализације смештаја. У оваквим ситуацијама од значаја би било и оснивања Прихватилишта. Последњих година све више корисника се опредељује за смештај у приватне домове.

Центар за социјални рад Ужице је у сарадњи са Домом здравља и Црвеним крстом Ужице претходних година организовао акције помоћи и подршке старијим лицима у свим сеоским подручјима. Са старијим становницима разговарано је о њиховим породичним, материјалним, стамбеним, здравственим као и другим проблемима са којима се сусрећу. Добијени резултати указују да су најчешћи проблеми здравствене природе: болест и отежано кретање, удаљеност Дома здравља и Опште болнице, недоступност апотекарске установе и висока цена лекова. Осим ових, најчешћи проблеми су везани за самоћу, помоћ у обављању свакодневних послова, доставу хране и лекова, финансијске тешкоће, друштвени живот. Све ово указује да је неопходно унапређење здравствене заштите старијих лица, нарочито у руралним срединама.

Стари су посебно осетљиви на сиромаштво те је потребно уводити превентивне програме и програме активног старења.

Малолетничка деликвенција

Центар за социјални рад има значајну улогу у откривању и спровођењу облика заштите и третмана деликвентног понашања младих на подручју града Ужица. Према релевантним законима и правилницима који се односе на малолетне учиниоце кривичних и прекршајних дела, Центар за социјални рад врши процену и реализује најадекватније мере за ресоцијализацију деце и омладине са асоцијалним понашањем

као и кривично неодговорних. Након процене која представља системски процес прикупљања података, препознавања и оцене проблема, потреба, снага и ризика, ситуације и укључених особа који се постепено развија како би се одредили циљеви рада са корисником, потребне услуге и мере, Центар доставља мишљење суду. По доношењу судске одлуке Центар организује и спроводи мере из отворене заштите, прати резултате ресоцијализације заводских васпитних мера и учествује у организовању услова за укључивање малолетника у нормалан живот по истеку мере. Током 2020. године Служба се ангажовала у реализацији 58 захтева Вишег суда, Прекршајног суда и других институција (Основни суд, Полицијска управа, Више јавно тужилаштво, школе и други) и то:

- Деца са асоцијалним понашањем (захтеви Прекршајног суда) 17 лица на које се односило 19 захтева
- Деца у сукобу са законом (захтеви Вишег суда) 29 лица или 29 захтева
- Други захтеви у вези понашања малолетних лица (школе, ПУ, ВЈТ, ВПД) у 5 случајева
- Захтеви ВЈТ за испитивање сврсисходности изрицања васпитних налога у 7 случајева, док је 1 лице у току године смештено у ВПД Крушевац по одлуци Суда. Одлуком Вишег суда ова мера је укинута средином 2020. године.

Посматрајући број захтева не бележи се тенденција пораста младих одговорних за кривичне преступе и прекршаје.

Посматрано по структури, регистрована су следећа кривична дела:

- Наношење лаке и тешке телесне повреде у 5 случајева
- Насилничко понашање у 5 случајева
- Крађа, крађа и неовлашћено коришћење туђег возила у 3 случаја
- Неовлашћено држање и стављање у промет опојних дрога у 3 случаја
- Ометање службених лица у вршењу службене дужности у 1 случају
- Прикривање и посебни случајеви фалсификовања у 2 случаја
- Уништење и оштећење туђе ствари у 6 случајева
- Злостављање и мучење у 2 случаја

Сумирајући напред наведене податке запажене су следеће тенденције:

- Број малолетних лица са извршеним прекршајем и у сукобу са законом у предметној години бележи битнија одступања у односу на претходне године (смањен број малолетних лица због мера које су биле на снази током трајања пандемије, полицијски час, настава од куће, временско ограничење рада кафића, забрана присуства публике на спортским приредбама...)
- Тенденција је и даље, већег броја малолетника који се са кривичним или прекршајним делима појављују на евиденцији ЦСР по први пут
- Малолетна лица у сукобу са законом и учиниоци кривичних дела су углавном редовни ученици средњих школа
- Основне школе и средње школе се и даље обраћају Служби за помоћ у санирању неприлагођеног понашања деце у школи што намеће потребу заједничког рада, сарадње и нових програма на превенцији малолетничке делинквенције у граду
- Мења се врста кривичних и прекршајних дела
- Евидентан је пораст злоупотребе ПАС. Овај показатељ се уклапа у тврдње да болести зависности представљају неинфективну епидемију 21. века.
- Појављују се кривична дела која се односе на искоришћавање малолетних лица за порнографију.

У последњих 5 година, Служба за заштиту деце и младих се бавила проблемима наркоманије, тако што је вршила процену деце и младих који су извршили кривично дело неовлашћено држање и стављање у промет опојних дрога. Током 2020. године, на

третману ЦСР су се налазила 3 малолетника са овим извршеним кривичним делом што, у укупном скору извршених кривичних дела (29) износи 10%. Породице у којима су присутни ови проблеми су веома заинтересоване и спремне за сарадњу како би своју децу излечили или спречили да уђу у овај зачарани круг, из кога је веома тешко изаћи. Наравно, фокус је на сарадњи са здравственим установама које се баве лечењем и рехабилитацијом, док ЦСР може пружати саветодавну помоћ и подршку овим породицама.

SWOT анализа – Социјална заштита

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Центар Златиборског управног округа - седиште регионалних установа образовања, културе, здравства, запошљавања, регионалног развоја • Усвојена релевантна секторска стратешка документа (Стратегија развоја социјалне заштите, Акциони план за унапређење положаја ОСИ, ЛАП за унапређење положаја Рома на територији града Ужица, ЛАП за унапређење положаја избеглих лица и управљање миграцијама, Стратегије за младе, запошљавање, ОСИ, избегла и интерно расељена лица • Установе социјалне заштите • 12 Удружења ОСИ • Велики број услуга социјалне заштите • Константан раст буџета за социјалну политику 	<ul style="list-style-type: none"> • Нису обухваћени сви корисници услуга (нарочито становници из руралног подручја) • Непостојање услуге Дневни боравак за одрасла и стара лица • Нелиценциране услуге • Недовољан капацитет смештаја у дому за старе • Непостојање прихватилишта
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратешка документа (нпр. Стратегија одрживог развоја, Стратегија социјалне заштите, Стратегија запошљавања, Стратегија за младе, Стратегија за децу, Стратегија за старе, Стратегија образовања за одрживи развој, Стратегија образовања одраслих... • Национални и међународни програми и извори финансирања • Могућност међуопштинског и међународног повезивања(нпр. програми прекограничне сарадње) 	<ul style="list-style-type: none"> • Тренд пораста сиромаштва и социјалне искључености, апатија грађана и губитак поверења у систем • Непостојање социјалних карти • Повећан број особа са инвалидитетом млађе популације (деце и младих) • Мали број обученог кадра за пружање услуга социјалне заштите • Велики број старачких и самачких домаћинстава у руралном подручју са израженим социјалним ризицима

Здравство

Према новим законским решењима јединице локалне самоуправе остају оснивачи само апотекарских установа на својој територији. Циљеви одрживог развоја у сфери доброг здравља за локални ниво - **Стопа неонаталне смртности 3.2.2.**, Инциденца туберкулозе на 100.000 становника 3.3.2. и **стопа смртности услед самоубиства** на 100.000 становника 3.4.2. Уместо ЦОР индикатора **Стопа смртности деце испод 5 година старости (3.2.1)** у ДевИнфо бази се прати *стопа смртности одојчади*, уместо индикатора *Удео циљне популације обухваћене свим вакцинама из националног програма (3.Б.1)* расположив је податак о *проценту деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса*, као и о *проценту деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота*, а уместо индикатора *Густина и дистрибуција здравствених радника на 10.000 становника (3.Ц.1)* расположиви су подаци о **броју лекара у примарној здравственој заштити на 1.000 становника**.

Према Закону о здравственој заштити, систем јавног здравства у земљи је подељен на три нивоа - примарни, секундарни и терцијарни ниво. На примарном нивоу, налазе се установе у које грађани могу да оду без упута. Установе секундарног нивоа су болнице, где се пацијенти упућују када њихов здравствени проблем превазилази техничке услове установе примарног нивоа, или када је потребно више стручно мишљење. На крају, у најозбиљнијим случајевима, пацијенти се упућују у клиничке центре, клинике, институте или клиничко-болничке центре, који представљају терцијарни ниво здравствене заштите.

На територији града Ужица организује се здравствена заштита на примарном и секундарном нивоу. Здравствена заштита се организује кроз следеће установе:

- Дом здравља Ужице
- Општа болница
- Завод за јавно здравље
- Апотека Ужице
-

Табела 12. Кључни индикатори у области здравства

Назив индикатора	2020
Број здравствених установа (ЗУ)	3
Укупан број запослених у ЗУ	2.185
Укупан број доктора медицине у ЗУ	356
Број доктора медицине на 1.000 становника	4,94
Број лекара опште медицине у ЗУ	38
Број лекара за предшколску децу на 1.000 предшколске деце	1,6
Број лекара за одрасле на 1.000 одраслих	0,6
Број фармацеута у ЗУ	64
Број фармацеута на 1.000 становника	0,89
Инциденција туберкулозе, на 1.000 становника	0,03
Расходи за здравствену и социјалну заштиту корисника буџетских средстава по становнику, У РСД, номинално	110.099
Остварене инвестиције у здравствену и социјалну заштиту, у хиљадама РСД, номинално	121.720

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући податке у области здравствене заштите, можемо закључити да је **ситуација у граду Ужицу задовољавајућа**. Када је реч о броју лекара на 1.000 становника, статистика показује да је у Ужицу вредност од 4,94 позитивна и повољнија

у односу на Златиборску област (2,6), као и упоредиве градове Чачак (2,8) и Ваљево (3,5).

Дом здравља Ужице

Примарну здравствену заштиту у граду Ужицу обављају установе и у државном и у приватном сектору. Окосницу система примарне здравствене заштите представља установа-Дом здравља Ужице која пружа услуге кроз 10 служби, 10 амбуланти и једну здравствену станицу.

Табела 13. Број корисника услуга ДЗ

Назив службе, амбуланта	Број корисника услуга (картона)
Служба кућног лечења и неге	672 картона
Служба за здравствену заштиту радика	5.826 картона
Служба за хитне медицинске помоћи	21.045 осигураника користили услуге у 2020.
Служба за стоматолошку здравствену заштиту	8.294 картона
Служба за лабораторијску дијагностику	46.048 осигураника користили услуге у 2020.
Служба за здравствену заштиту деце и школске деце	12.575 картона
Служба за здравствену заштиту жена	20.178 картона
Служба за радиолошку и ултразвучну дијагностику	4.790 осигураника користили услуге у 2020.
Служба за поливалентне патронаже са центром за превентивне активности	4.800 породичних картона
Служба за здравствену заштиту одраслих становника	45.697 картона
Здравствена станица Севојно	7.000 картона
Здравствена амбуланта Кремна	750 картона
Здравствена амбуланта Мокра Гора	600 картона
Здравствена амбуланта Биоска	590 картона
Здравствена амбуланта Стапари	150 картона
Здравствена амбуланта Равни	1.700 картона
Здравствена амбуланта Дрежник	800 картона
Здравствена амбуланта Луново Село	700 картона
Здравствена амбуланта Каран	950 картона
Здравствена амбуланта Рибашевина	700 картона

Извор: Градска управа

У здравственој заштити одраслих број посета изабраном лекару је до средине текуће деценије растао, међутим од тада број посета опада, бележећи у протеклој години деценијски минимум, који је донекле и последица пандемијских збивања. У осталим службама све време постоји мање или више изражен тренд смањења укупног броја посета. Претпостављени разлог за то у здравственој заштити деце лежи у смањењу дечје популације, док се у гинеколошкој и стоматолошкој здравственој заштити дешава одлив корисника у приватни сектор. Две трећине посета припада здравственој заштити одраслих, а свака девета је била посета изабраном педијатру.

Табела 23. Посете лекарима у оквиру Дома здравља

Здравствена служба	Укупан број посета лекару у Дому здравља (у 000)									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
33 предшколске деце	45	39	38	38	37	41	39	40	35	23
33 школске деце	45	39	41	34	39	37	34	35	31	17
33 жена	16	18	19	16	15	15	14	14	15	11
Стоматолошка 33	60	66	57	56	55	48	45	42	36	20
Специјалистичке службе	72	79	77	65	65	64	64	71	68	32
33 одраслих	292	300	311	316	324	325	313	292	282	243

Извор: План јавног здравља града Ужица 2022-2027 (нацрт)

У протеклој деценији, укупан број регистрованих обољења и стања у ДЗ Ужице има тенденцију опадања. Ово не значи неминовно да је становништво све здравије, већ је у знатној мери последица удела превентивних прегледа и растућег одлива пацијената у приватни сектор здравства, као и системских промена у регистрацији обољења, која још увек није оптимална и захтева даље унапређење. Током 2020. је започет процес интеграције приватне здравствене заштите у јединствени информациони систем, који ће у перспективи омогућити квалитетнију евалуацију здравственог стања целокупне популације.⁹

Општа болница Ужице

Установа секундарне здравствене заштите-Општа болница Ужице је део Здравственог центра Ужице и као таква пружа услуге здравствене заштите грађанима Ужица и целог Златиборског округа те располаже са 780 постеља. Општа болница Ужице обухвата истурена одељења у Пожеги са 60 постеља, у Новој Вароши са 30 постеља, у Сјеници са 30 постеља и стационарни део Дома здравља у Бајиној Башти са 20 постеља.

Табела 24. Капацитет ОБ

Општа болница Ужице	Број постеља	Број хоспитализованих пацијената	Број остварених болничких дана (б.о. дан)	Просечна дужина лечења (дани)
2019. година	780	22.245	129.048	6,1
2020. година	780	18.489	113.258	5,8

Извор: Градска управа

Табела 25. Кадровска политика медицинског особља ОБ

Општа болница Ужице	2019	2020
Укупан број запослених лекара	235	248
Укупан број запослених лекара специјалиста	195	191
Укупан број запослених медицинских техничара	807	851

Извор: Градска управа

Општа болница Ужице пружа услуге здравствене заштите кроз следеће секторе и службе:

Сектор за интернистичке гране

- Служба интерне медицине
- Служба инфективних болести
- Служба за пнеумофтизиологију

⁹ План јавног здравља града Ужица 2022-2027 (нацрт)

- Служба кожних болести
- Служба неурологије
- Служба онкологије са дневном болницом
- Служба нефрологије са дијализом

Сектор за хирушке гране

- Служба за хирушке болести
- Служба дечије хирургије
- Служба анестезиологије са реаниматологијом и одељењем ХИТИН
- Служба офтамологије
- Служба оториноларингологије са МФХ
- Служба ортопедије са трауматологијом
- Служба урологије

Сектор заједничких медицинских послова

- Служба операционог блока са амбулантом за хирушке интервенције и стерилизацијом
- Служба за радиолошку дијагностику
- Служба банке крви
- Служба за лабораторијску дијагностику
- Служба за микробиолошку дијагностику
- Служба за патолошку дијагностику
- Служба за пријем и збрињавање ургентних стања

Самосталне службе (ван сектора)

- Служба за гинекологију и акушерство
- Служба педијатрије
- Служба неонатологије
- Служба за психијатрију
- Служба за продужену негу и лечење

Амбулантно-поликлинички део (у објектима Дома здравља)

Завод за јавно здравље Ужице

Завод за јавно здравље Ужице је самостална здравствена установа која обавља специјализовану здравствену делатност на више нивоа здравствене заштите. Поред планско-програмских активности и рада на унапређењу организације здравствене службе и заштите, завод је ангажован на унапређењу здравља, подизању здравствене културе становништва и обезбеђењу повољних еколошких услова за живот и рад становништва. Завод за јавно здравље се бори против хроничних масовних незаразних болести као истакнутим проблемом модерног друштва. Такође у надлежности ове установе је и праћење епидемиолошке ситуације заразних обољења и интрахоспиталних инфекција. У оквиру хигијене и заштите животне средине од стране Завода се врши контрола воде за пиће са централних и локалних водовода, базена за купање, праћење загађености ваздуха као и дистрибуција чврстих и течних отпадних материја. Контрола здравствене исправности намирница и предмета опште употребе, као и квалитет исхране у установама за образовање деце, ресторанима су послови који су у надлежности предметне здравствене установе.

Завод за јавно здравље организован је по областима рада на:

Центар за промоцију здравља, анализу, планирање, организацију здравствене заштите, информатику и биостатистику у здравству:

- Одељење за промоцију здравља
- Одељење за анализу, планирање и организацију здравствене заштите
- Одељење за информатику и биостатистику

Центар за контролу и превенцију болести

- Одељење за заразне болести
- Одељење за незаразне болести
- Одељење за здравствени надзор и ДДД послове

Центар за хигијену и хуману екологију

- Одељење за хигијену и хуману екологију
- Одељење за санитарну микробиологију
- Одељење за санитарну хемију и екотоксикологију

Центар за микробиологију

- Одељење за клиничку микробиологију са одсеком за пријем материјала
- Одељење за припрему хранљивих подлига, стерилизацију и прање

Апотека Ужице

Апотека „Ужице“, као највећи снабдевач фармацеутским производима, са најдужом традицијом у региону, заступљена је у десет локалних самоуправа Златиборског округа. Увођењем нових услуга и производа делује у циљу превенције болести, побољшања квалитета живота и задовољства корисника. Стално унапређење фармацеутске праксе постиже континуираним подизањем стручности запослених. Повећање ефикасности рада постиже се доследном применом система менаџмента квалитетом. Поред наведеног ова установа узима учешће у хуманитарним акцијама. Све пословне делатности и активности се обављају у складу са важећим законима и прописима о заштити животне средине. Сви запослени активно учествују у побољшању прописаних поступака, ефикасности и остварењу зацртаних циљева, као и смањењу утицаја на животну средину и смањењу потрошње природних ресурса.

Структура запослених у здравственој делатности државног сектора

У структури запослених у здравственој делатности државног сектора преко 3/4 су здравствени радници и сарадници, сваки седми је технички, а 6% чине административни радници. Од укупног броја запослених 2/5 ради у примарној, 3/5 у секундарној здравственој заштити. У апотеци је трећина запослених високо образована, у домовима здравља и Заводу за јавно здравље бар четвртина, док је у болници сваки пети здравствени радник стекао факултетску диплому. На једног високо-образованог у Дому здравља долазе два, а у болницама три здравствена радника са средњом или вишом стручном спремом. Четири петине високо-образованог здравственог кадра чине доктори медицине, 8% је фармацеута, 6% стоматолога. Две трећине лекара у домовима здравља има или завршава специјализацију, четвртина је старија од 55 година. У болницама је такође четвртина старија од 55 година, 16% лекара су специјализанти, док 12% чека на специјализацију. Две трећине стоматолога има завршену специјализацију, а трећина је старија од 55 година.

Здравствена заштита у приватном сектору

У приватном сектору, делатношћу из домена примарне здравствене заштите бави се већи број приватних оргинација, поликилника, стоматолошких ординација и приватних апотека.

Организације цивилног друштва у систему добровољног давалаштва крви

Као основни показатељ који се прати у овој области је број јединица прикупљене крви тј продукта крв. За ову област, поред других закона посебно је значајан Закон о трансфузијској медицини („Службени гласник РС", бр. 40 од 27. априла 2017., 113 од 17. децембра 2017. - др. закон) донет 2017. са почетком примене од 01.01.2019. По овом Закону у Републици Србији се формира седам Завода за трансфузију крви а један од њих је и будући Завод за трансфузију крви Ужице а садашња трансфузија ОБ Ужице. У посматраном периоду потрошња/прикупљање крви на територији града Ужице

просечно годишње је 1976 јединица, а проценат учешћа жена у давалаштву не прелази 6%. Служба за снабдевање крвљу и крвним производима (трансфузија) ОБ Ужице је овлашћена да прикупља крв од давалаца са територије Златиборског округа што чини 10 локалних самоуправа са око 300.000 становника и да снабдева са безбедном крвљу здравствене установе које имају потребу за лечењем пацијената уз употребу крви, а то су болнице Ужице, Прибој и Пријеполје.

У систему добровољног давалаштва крви на територији града Ужице учествује:

- Црвени крст Ужице
- Четири удружења добровољних давалаца крви

Црвени крст Ужице

Законом од Црвеном крсту („Службени гласник РС“ број 107/2005) поверене су јавне функције између осталог и организовање, обучавање и припремање екипа за прву помоћ, хигијенско-епидемиолошку заштиту, негу повређених и оболелих, социјални рад, психолошку помоћ становништву и техничку помоћ за извршавање задатака у случају природних, еколошких и других несрећа, као и оружаних сукоба. Посебна улога Црвеног крста Ужице је у популарисању добровољног давалаштва крви и у сарадњи са службама и здравственим установама за трансфузију крви, учествују у организовању акција добровољног давања крви.

Послови Црвеног крста Ужице везани за мотивацију добровољних давалаца крви су следећи:

- Анимирање основних организација у месним заједницама и радним организацијама и школама, као и анимирање грађанства
- Одржавање комисија за ДДК
- Организација акција ДДК
- Састанци са Службом за трансфузију и другим чиниоцима у процесу (школе, предузећа)
- Позиви за акцију ДДК (појединачни и колективни)
- Медијско позивање ДДК на акцију
- Присуство на акцији, вођење евиденције о даваоцима
- Организација простора и уређења за акцију
- Извештавање о реализованим активностима
- Свечана додела признања ДДК
- Праћење рада по едукацији волонтера
- Мотивација волонтера.

Принципи давања крви које промовише Црвени крст:

- Добровољно - зато што то желимо
- Анонимно - да помогнемо непознатој особи
- Ненаграђено, бесплатно - не очекујући никакву надокнаду за узврат.

Удружења добровољних давалаца крви која делују на територији града Ужице су:

- УДК „Први партизан“ са 1.100 чланова. Од укупног броја чланова 600 су активни даваоци крви.
- УДК „Полицајац Ужице“ броји 200 чланова. Од укупног броја чланова 180 су активни даваоци крви.
- ДДК „Кап по кап-живот“ броји 1.200 чланова организованих у 8 пододбора. Од овог броја, 600 чланова живе и раде у граду Ужицу, од чега 300 чланова-давалаца крви.

У десетогодишњем праћеном периоду удружења су учествовала са 9,5% укупног давалаштва на територији града односно прикупила су 1.882 јединице крви.

Индикатори здравственог стања становништва

Предшколска деца

У диспанзеру за здравствену заштиту школске деце током 2020. године је регистровано око 20.000 обољења (33% мање него претходне године) и исто толико контакта са педијатром услед стања повезаних са факторима који утичу на здравље детета (Z дијагнозе - превентивне посете).

У амбуланти изабраног педијатра у просеку је регистровано 4-5 обољења и стања по детету. Две петине обољења припада болестима система за дисање; двоје деце овог узраста је у просеку имало три акутне респираторне инфекције током 2020., док готово петина има хронични бронхитис или астму. Интересантно да је забележено бар десет пута мање случајева упале плућа него претходних година. Приликом лечења акутних упала у овој популацији (према показатељима квалитета) се код чак 80% случајева при првом прегледу преписује терапија антибиотиком, а у 6% случајева се антибиотски третман код детета започиње парентерално. Обухват деце превентивним прегледима је 31%. Три четвртине новорођене деце је имало здравствених проблема, свако треће услед недонешености или последичних сметњи дисања у неонаталном периоду. Гојазност је регистрована код 120 предшколаца (<3%). Она се код неке деце у том узрасту не препознаје као дефинисан здравствени проблем.

Популација школске деце

У диспанзеру за здравствену заштиту школске деце током 2020. године је регистровано око 16.000 обољења и 7.000 контаката са педијатром услед стања повезаних са факторима који утичу на здравље школског детета (Z дијагнозе - превентивне посете). И овде је забележено за трећину мање обољења него претходне године.

У амбуланти изабраног педијатра у просеку су регистрована два обољења по детету. Трећина припада болестима система за дисање; у просеку свако друго дете је имало бар једну епизоду акутне респираторне инфекције, док око 7% пати од хроничног бронхитиса или астме, што значи да се учесталост ова два сродна обољења више него преполовила у односу на предшколски узраст. Са друге стране, разлог пада стопе оболевања од акутних респираторних зараза не лежи у чињеници да су школска деца била мање изложена или имају јачи имунитет, већ код њих обичне упале грла у знатној мери остају нерегистроване јер не доводе до контакта са здравственом службом будући да су баналне природе, те не постоји бојазан родитеља као код предшколске деце да им је неопходна стручна помоћ у њиховом праћењу, па чак и лечењу.

У просеку, свако пето дете је имало епизоду неспецифичне цревне или вирусне заразе, док је мање од 1% школске деце током претходне године прележало овчије богиње. Од превентабилних заразних обољења регистрована су 3 случаја вирусне жутице. Обољење COVID-19 је адекватно шифрирано код 218 деце (<3%).

Повређивање у школском добу детета је нешто учесталије и теже, десило се сваком осмом детету, а преломи су забележени код 1,3% ове популације. Обољења са специфичним социо - медицинским значајем погађају око 10% школске деце. Гојазност је регистрована код више од 6% деце школског узраста, што у овој популацији већ наговештава правовременост њеног препознавања од стране лекара. Међу школском децом се већ региструју кардиоваскуларна обољења карактеристична за одраслу популацију, најчешће повишен крвни притисак.

Угроженост школске деце поремећајима у сфери зависности је реална, свеprisутна и недовољно дефинисана. Систематским прегледима утврђено је да петина деце у основним и средњим школама има лоше телесно држање. Деформације стопала се региструју приликом поласка у први разред основне школе, и присутне су код око 10% деце свих узрасних категорија. Касније, током средње школе ови деформитети се још увек региструју код око 5% дечака и девојчица. С друге стране, деформитет кичме у виду кифозе временом линеарно подиже учесталост, са око 5% у нижим разредима

основне школе до 15% на крају основне односно средње школе. Деформитет кичме у виду сколиозе на сличан начин подиже своју учесталост са растом детета, присутан је код сваког двадесетог детета у основној и сваког десетог у средњој школи.

Женска популација старија од 15 година

На подручју града Ужица током 2020. у државним службама за здравствену заштиту жена је регистровано свега 459 обољења и око 4.500 контакта са гинекологом услед стања повезаних са факторима који утичу на репродуктивно здравље жена (Z дијагнозе - превентивне посете). На основу расположивих података о величини женске популације и укупном броју регистрованих дијагноза може се закључити да ни 15% жена није остварило контакт са овим видом здравствене заштите, тј. обухваћена превентивним радом гинеколога. Јасно је да овако низак обухват жена представља препреку у раном откривању и благовременом лечењу потенцијално фаталних обољења чије последице имају велики социо-економски значај.

Ниједна жена није регистрована са дијагнозом рака дојке или са дијагнозом рака материце. То значи да се ови тумори дијагностикују и лече мимо службе за здравствену заштиту жена, односно њених активности усмерених на борбу против ових обољења. У популацији жена од 25 до 69 година скрининг на рак грлића материце је урађен код 8%, док је у популацији од 45 до 69 година мамографија урађена код 2,5% жена. У структури морбидитета гинеколошке ординације на убедљиво првом месту свакако су болести мокраћно-полног система. Најчешће се региструју запаљења карличних органа, а значајно место заузимају поремећаји менструације и стерилитет, од којег се (према различитим изворима) лечи по једна жена на сваких седам које роде у протеклој години. Нешто више од трећине трудница и породиља је обавило превентивне прегледе у Дому здравља, остале су то несумњиво урадиле у другој установи или код приватног гинеколога. Број регистрованих побачаја путем евиденције амбулантно-диспанзерске службе је занемарљив у односу на број регистрован путем пријаве прекида трудноће или извештаја о хоспитализацији. Код око 130 жена са територије града Ужица је пријављен побачај. Преко 90% жена које побаче су у браку, али преко пола се налазе у оптималном периоду за репродукцију (20 до 34 године). Две петине ових жена су старије од 35, преко 2% су млађе од 20 година. Четвртина жена које су побациле нема децу, по петина има једно односно бар троје деце. Трећина ових жена је и раније имала бар један побачај, у просеку 3 жене 5 побачаја.

Са друге стране, у здравственим установама на територији града, око 600 породиља је донело 610 живорођених беба током 2020. године. Дакле, свака пета трудноћа је окончана побачајем, а занимљив друштвени феномен лежи у чињеници да је годинама уназад готово једнак број жена које прекину нежељену трудноћу и жена које не успевају да затрудне (лече стерилитет).

Одрасла популација

Највећи део одраслог становништва први контакт са здравственом службом остварује у служби опште медицине, па је тамо регистровани морбидитет дуго времена представљао његов најсвеобухватнији део. Ипак, растом приватног сектора здравства, као и његовим укључивањем у извршење услуга из палете обавезног здравственог осигурања, уочава се све већа подрегистрација обољевања, али и других здравствено-статистичких параметара. Од укупног броја обољења регистрованих у амбулантном раду државних здравствених установа на подручју града, тек половина је евидентирана у општој медицини. Регистровано је око 30.000 обољења и нешто мање од 4.000 контакта са изабраним лекаром услед стања повезаних са факторима који утичу на здравље (превентивне посете). У просеку тек свакој другој одраслој особи је регистровано једно обољење. Посећеност ове службе додатно је опала током пандемијске 2020. године за 15-20%.

Петина регистрованих обољења код одраслих је из групе болести система крвотока, свако осмо је из групе респираторних обољења. Малигна обољења представљају озбиљан социо-медицински проблем због значајног броја оболелих, компликованог лечења за пацијента, породицу и здравствени систем, као и генерално неповољне прогнозе, упркос великом труду и значајној потрошњи ресурса за његово решавање.

Ако се занемари податак да регистрација случајева рака није потпуна у примарној здравственој заштити, опет се може рећи да на 1.000 одраслих особа бар 6 болује од рака, од којих су 3 са смртним исходом у току године. Најчешће су регистровани малигни тумори дојке, дебелог црева и ректума, плућа, материце и простате. Најагресивнији у смислу броја новооболелих и прогнозе је рак плућа. Рак дебелог црева има такође неповољну прогнозу иако постоје рутинске методе за рано откривање, што се такође може рећи и за остале набројане туморе који предњаче по учесталости.

Заразне болести

Заразне и паразитарне болести су услед пандемијских збивања током 2020. године у укупном морбидитету биле заступљеније него иначе. Кретање оболевања зависи од социјалног, економског и културног развоја са једне стране, и успешног спровођења програма и мера превентивног дела здравствене заштите са друге стране. Пријаве заразних болести и периодични извештаји који у Завод за јавно здравље стижу из здравствених установа су основни извор информација о кретању заразних и паразитарних болести на подручју града. У 2020. години на подручју града Ужица су пријављена 4.482 акутна заразна обољења, од чега је 96% припадало обољењу *COVID-19*, које је потврђено код 4.307 ужичана. Инциденца туберкулозе, са свега 2 новооткривена случаја је најнижа у другој декади овог века. Од цревних зараза регистрован је по један случај инфекције изазване салмонелом и ламблијом. Забележен је један случај трихинелозе. Од других зараза са већим значајем треба истаћи 2 случаја сифилиса, 1 случај ХИВ носилаштва без развоја синдрома имунодефицијенције, као и 168 пријављених случајева грипа, од којих се 4 завршило фатално.

Здравље уста и зуба

У службама за стоматолошку здравствену заштиту при Дому здравља Ужице током 2020. године је регистровано нешто више од 12.000 обољења. У популацији предшколске деце код трећине је у просеку регистровано једно обољење уста и зуба. Половину регистрованих обољења чини зубни каријес. У популацији школске деце код сваког детета је у просеку регистровано једно обољење уста и зуба. Три петине школске деце има зубни каријес. Приликом поласка у основну школу две петине деце је имало здраве све зубе, исти број 12-огодишње деце се тиме могао похвалити приликом прегледа у 2020. години. У том узрасту свако дете у просеку има 1 кариозан, пломбиран или извађен зуб, што је најбољи просек на територији округа. Код три петине деце са ортодонтским аномалијама у 7. разреду основне школе је изостало лечење, док у 3. разреду средње школе лечење ових аномалија није започето код половине деце.

Током 2020. извештаји стоматолошке здравствене заштите су прикупљени само из државног сектора здравства. Према ранијим подацима, државни сектор је регистровао око 30% обољења, с тим што је у приватном сектору углавном лечен каријес, док су у државном заступљеније друге болести зуба и потпорних структура. Реалне стопе оболевања у одраслој популацији су недоступне, будући да је обухват становништва стоматолошком здравственом заштитом на годишњем нивоу непознат, а оправдана претпоставка је да је низак, и то не само у државном сектору где је обим права из обавезног здравственог осигурања у овој популацији лимитиран, већ и у приватном где постоји економска баријера за потпун обухват али и подрегистрација оствареног. У државном сектору је тек 1,5% трудница обухваћено превентивним стоматолошким

прегледима. Са друге стране, учесталост појединих обољења би се могла сматрати репрезентативним у смислу поделе на стања која су захтевала акутно збрињавање услед бола (каријес) и стања са одмаклом еволуцијом и превасходно функционалним последицама. Тако, две трећине лечених обољења уста и зуба код одраслих чини каријес, а трећину болести зуба и потпорних структура.

Болнички морбидитет

У стационарним здравственим установама је лечено 6.841 лице са пребивалиштем на територији града Ужица. Забележено је око 10.000 хоспитализација, односно 140 на 1.000 становника града. Међу болничким пацијентима је 44,2% мушкараца и 55,8% жена. Готово две петине болнички лечених становника су стара лица. Четвртина хоспитализованих је у старосном интервалу од 50 до 64 године живота, док су 30% одрасла лица млађа од 50 година живота. Мање од 6% су биле хоспитализација деце и омладине. Чак четвртина хоспитализованих лица током 2020. је лечена због упале плућа. Примера ради, ово учешће ранијих година није прелазило 5%. Ниједно друго појединачно обољење није достигло четвороцифрен број хоспитализација, док је са дијагнозом пнеумоније збринуто преко 1.500 лица кроз 1.750 епизода болничког лечења. Од овог броја пацијената чак 8,2% (10% на округу) је умрло током хоспитализације; што је готово две петине укупно умрлих у болници. Леталитет од упале плућа претходних година је био дупло мањи (4,8%), али и уз далеко мањи број хоспитализованих. У изолационим јединицама само у јулу 2020. је лечено око 400, а у децембру 500 лица са територије града. Половина лечених и три четвртине умрлих услед упале плућа је из категорије старих лица (>65 година). Око 3% лечених су деца и омладина, где није било леталних исхода.

Код стационарно лечених пацијената кардиоваскуларна болест (КВБ) је била узрок мање од 10% хоспитализација (35% епизода мање него претходне године). За разлику од КВБ, пацијенти са тумором (као приоритетна група) су задржали готово исти броја епизода болничког лечења као претходне године. Број лица лечених од малигних тумора је иначе три ипо пута мањи од броја епизода болничког лечења, јер три петине епизода су хемотерапијске сеансе. С друге стране има и десетак посто хоспитализација услед бенигних тумора који углавном захтевају једну епизоду лечења. Око 500 лица се лечило од рака у болницама, што је за 10% више од броја регистрованих случајева рака у примарној здравственој заштити. Најчешће регистровани тумори у ПЗЗ, рак дебелог црева и ректума, рак дојке, рак плућа, рак материце и рак простате, чине половину болнички лечених лица од рака, док нешто више учесталост хоспитализације такође имају лимфоми и леукемије са сродним туморима, као и рак мокраћне бешике.

Болнички леталитет није веран показатељ тежине ових обољења, будући да знатан број пацијената у терминалном стадијуму малигне болести умре у својој кући. Поред раније поменутих, рака плућа и рака мозга, као тумори са изузетно агресивном природом и лошом прогнозом се истичу злоћудни тумори панкреаса, јетре и једњака, где је број болнички лечених лица већи од броја регистрованих лица у ПЗЗ, а једногодишње преживљавање по откривању веома ниско до никакво. Узимајући у обзир број оболелих и прогнозу, рак плућа се намеће као најагресивнији тумор у популацији.

Према статистици болнички збринутих трудница, мање од половине трудноћа се завршава природним порођајем, трећина царским резом и четвртина побачајем. Петина трудница је старија од 35 година, где је код половине порођај завршен царским резом, док је у популацији трудница млађих од 35 година царски рез био индикуван код трећине порођаја. Међу болничким обољењима од већег социо-економског значаја се истиче шећерна болест. Она је трећи по учесталости појединачни узрок смрти у болницама.

Морталитет у општој популацији

На подручју града Ужица готово три петине умрлих је старије од 75 година живота. Морталитет старих лица (преко 65 година живота) учествује са преко 4/5 у укупном, морталитет лица у старосном интервалу од 35 до 64 године са 1/6, док 4 умрла одрасла лица млађа од 35 година и четворо деце пружају потпун увид у старосну структуру умрлих. Просечна старост умрлог лица износи 75,4 године. У ОБ Ужице умрло је једно одојче. Још једна смрт одојчета из Ужица је регистрована ван територије Златиборског округа. Више него раније има мушкараца међу умрлим становништвом (54,6%). Трећина смртних случајева се десила током болничког лечења.

Са укупно 1.210 умрлих у 2020. регистрован је пораст учесталости умирања за 17% (идентично као на читавом округу). До 2019. на територији округа од пнеумоније никад није умрло више од 50 људи годишње, да је 2019. услед теже епидемије сезонског грипа тај број нарастао на око 80, да би се током пандемијске 2020. попео на 650 умрлих од пнеумоније, од којих је четвртина (158) припала становницима града Ужица. Баласт умирања су највише понели месец јул и децембар када су регистровани пикови епидемијских таласа на нивоу округа и републике. Умирање у та два месеца је готово удвостручено у односу на раније установљен тренд, у оба случаја су претходни и наредни месец показали мањи, али ипак значајан пораст броја умрлих.

С обзиром да у првој половини претходне године није забележен пораст опште смртности, треба имати у виду да је 2020. година демографски лоше оцењена тек у другом полугодишту. Просечна старост умрлих од пнеумоније је популација 73,3 године живота (мушкарци 72, жене 76), готово идентична као вишегодишњи просек умрлих лица на округу. Три петине умрлих од последица упале плућа су мушкарци, 80% су особе старије од 65 година живота, 17% особе старије од 50 а млађе од 65 година, 2% је умрло у петој, 1% у четвртој деценији живота.

Са 14% учешћа у свим узроцима смрти, пнеумонија се наметнула као водећи фатални исход, престижући на тој листи више деценија неприкосновена обољења система крвотока, у виду миокардиопатије, можданог и срчаног удара. Полно дефинисани тумори жена су узрок скоро 15% смрти услед тумора у целокупној популацији, при чему рак дојке предњачи као осми по учесталости узрок смрти жена и трећи најучесталији тумор са фаталним исходом. Ови тумори бележе леталитет већ након 40. године живота. У протеклој деценији жене нешто чешће умиру него мушкарци од рака штитасте жлезде и рака жучне кесе и жучних канала. Шећерна болест се по учесталости налази у првих десет узрока смрти (око 3%), али баш као и хипертензија неизоставан је доприносиоћи фактор умирања услед других обољења. Сличан број људи умире од хроничне опструктивне болести плућа. Смртност услед обољења система за варење има учешће од 3-4%.

Половина насилних смрти су самоубиства, свака шеста је била последица саобраћајне несреће. Насилне смрти су бар два пута учесталије код мушкараца, а самоубиства и фаталне саобраћајне несреће три пута чешће (у већем узорку популације).

SWOT анализа – Здравство

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Центар Златиборског управног округа - седиште регионалних установа образовања, културе, здравства, запошљавања, регионалног развоја • Усвојена релевантна секторска стратешка документа (Стратегије за младе, запошљавање, ОСИ, избегла и интерно расељена лица) • Развијена мрежа образовних установа • Примарна здравствена заштита доступна у руралном и урбаном подручју • Постојећи инфраструктурни организациони капацитети омогућавају реализацију различитих спортских активности • Постојећи институционални и организациони капацитети од значаја за обезбеђивање безбедности грађана/ки • Релативно велики број организација грађанског друштва које делују у различитим областима, од значаја за друштвени развој 	<ul style="list-style-type: none"> • Непримењивање секторских стратешких документа од значаја за унапређење појединих области(безбедности, културе и сл.) • Непостојање или недовољно дефинисана улога постојећих саветодавних тела на нивоу града • Изостанак партнерског приступа/сарадње јавног, приватног и сектора грађанског друштва за потребе реализације програма/активности и пружање услуга • Недовољно јасно дефинисана буџетска издвајања за имплементацију стратешких приоритета • Постојећа мрежа служби за превентивну здравствену заштиту, нарочито у руралним областима захтева рационализацију и реконструкцију у складу са дефинисаним потребама • Постојећи спортски инфраструктурни капацитети недовољно искоришћени • Непостојање одрживих модела сарадње за промоцију здравих стилова живота и реализацију програма од значаја за њихову примену
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратешка документа (нпр. Стратегија одрживог развоја, Стратегија социјалне заштите, Стратегија запошљавања, Стратегија за младе, Стратегија за децу, Стратегија за старе, Стратегија образовања за одрживи развој, Стратегија образовања одраслих и др. • Национални и међународни програми и извори финансирања • Могућност међуопштинског и међународног повезивања (нпр. програми прекограничне сарадње) • Покренути процеси на националном нивоу од значаја за повезивање јавног, приватног и сектора грађанског друштва • Покренуте иницијативе за развој града у различитим областима (Ужице-центар Округа; развој здравственог туризма; унапређење саобр.инфраструктуре) 	<ul style="list-style-type: none"> • Децентрализација надлежности не прати фискална децентрализација • Непостојање дефинисаних националних стратешких праваца за поједине области друштвеног развоја • Изостанак релевантних законских решења, односно непостојање капацитета за имплементацију постојећих, велики проценат миграција младих високообразовних кадрова у веће центре (Београд, Нови Сад) • Велики број старачких и самачких домаћинстава у руралном подручју са израженим социјалним ризицима • Пораст друштвено неприхватљивог понашања код младих • Тренд пораста сиромаштва и социјалне искључености, апатија грађана и губитак поверења у систем • Пораст броја оболелих од хроничних незаразних болести, без обзира на узраст

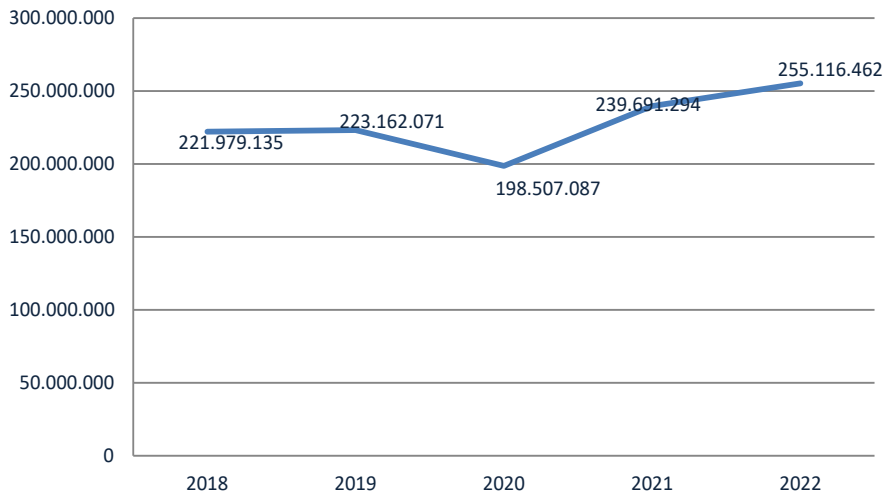
Култура

У складу са својим надлежностима дефинисаним Уставом, Законом, као и Статутом, град Ужице у области друштвеног развоја предузима следеће активности:

Стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете (предшколско васпитање и образовање и основно и средње образовање и васпитање), научноистраживачке и иновационе делатности, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе;

Буџетска издвајања за област културе и информисања имају релативно високо учешће у укупном износу буџета. У свим посматраним годинама учешће за ову област у укупним расходима се креће од 6,07% (2022. година) до 8,03% (2018. година). Највећу вредност издвајања за област културе и информисања достижу у 2022. години са нешто преко 255 милиона динара, а најмању у 2020. години, са 198,5 милиона динара, што се може образложити условима изазваним пандемијом вируса *COVID-19* и мерама ограниченог рада предметних установа културе.

Графикон 9. Буџетски расходи за област културе и информисања

Извор: Градска управа за финансије

Народни музеј је формиран 1946. године, а делатност се заснивала на прикупљању и проучавању материјала значајног за културну и политичку историју града и околине. Данас се у збиркама и депоима овог музеја комплексног типа налази око 70.000 музејских јединица. Зграде Народног музеја су под заштитом државе као непокретно културно добро од изузетног значаја. За унапређење рада Народног музеја и привлачење већег броја посетилаца неопходна су инвестициона улагања у санацију водоводне мреже на Меморијалном комплексу Кадињача; санацију терасе на објекту Спомен дома на Кадињачи и реконструкцију сталне поставке „Ужице настанак и развој“ за који је потребно урадити Главни пројекат и обезбедити грађевинску дозволу. Сталне и повремене поставке и изложбе Народног музеја Ужице (Ужице настанак и развој, Ужичка република 1941, Партизанска фабрика оружја и муниције Ужице 1941, Историја Наменске производње у Ужицу од 1928. до данас, легат сликара Михаила Миловановића и Лapidаријум античких споменика), као и споменичке вредности које послују у оквиру музеја: Меморијални комплекс Кадињача са поставкама „Раднички батаљон у борби на Кадињачи“ и „Ужички крај у НАТО агресији“, затим Јокановића кућа са поставком „Градска кућа с краја XIX и почетка XX века“ и Хидроелектрана „Под Градом“, током 2019. године привукле су скоро 26.000 посетилаца.

Историјски архив је основан 1948. године као орган Државне архиве НР Србије. Од 2009. године Архив обавља своју делатност у наменски грађеном објекту. Поред те зграде, Историјски архив располаже и са 300 м² простора за смештај документације у објекту старе касарне у Крчагову. Историјски архив у Ужицу је од 1960. године самостална установа која обавља културно-просветну и научну делатност. Главна улога и мисија архива се огледа у очувању архивске грађе као културно-историјске баштине чиме се врши очување националног идентитета и неговање најважније и најпрепознатљивије нити историског трајања и опстанка. Проблеми у пословању ове установе се огледају у недостатку броја извршилаца, посебно у служби депоа, као и на техничком одржавању и заштити објекта. Архив истиче потребу за проширењем депоа на слободном грађевинском простору до зграде Архива.

Народно позориште је сновано 1945. године. Предмет његовог пословања је сценско-музичка делатност, драмска, оперска, балетска и сродне уметничке делатности, као и оркестарска, камерна, солистичка, инструментална, стваралачка и извођачка делатност: књижевно стваралаштво, књижевна критика, преводилаштво, сликарство, вајарство, примењен и друге ликовне делатности. Данас је једино професионално позориште у југозападној Србији. Народно позориште од свог оснивања 1945. године до данас ужичкој публици је представило више од 505 различитих представа, а у 2019. години, као последњој релевантној години услед различитих мера забране и ограничења изазваних пандемијом светских размера, публици је изведено њих 47.

Градска галерија је основана 1990. године са циљем да промовише дела ликовне уметности као и едуковање шире публике на пољу визуелне комуникације. Располаже са два излагачка простора на спрату и приземљу и пратећом опремом која омогућава презентовање најразличитијих облика ликовне уметности. У приземљу се налази и Атеље графика-савремено опремљени радни простор за промоцију графичке уметности. Галерија је опремљена модерним противпожарним и противпровалним системом, као и видео надзором. У галерији су запослена два лица: директор установе и ликовни уредник програма. Због повећаног обима посла у раду са децом и омладином постоји потреба за радним местом уредник програма за децу и омладину. Поред наведене потребе за проширењем кадрова, неопходни су радови на инфраструктурном уређењу објекта (реконструкција кровне конструкције, електро-инсталација, адаптација ентеријера и повезивање излагачких простора на спрату и приземљу).

Народна библиотека Ужице, основана 1856. године, је матична библиотека за све јавне, специјалне и школске библиотеке на територији Златиборског округа. У фонду Библиотеке се налази око 180.000 књига, више од 500 наслова периодике, око 300 звучних књига као и богата збирка некњижне грађе, старе и ретке књиге. Поред електронског каталога *Cobiss.rs*, корисници имају приступ и различитим електронским базама. Рад на компјутеризацији фонда и електронској каталожској обради књига почео је 1995. године. Инсталиран је софтверски систем, а касније је формирана Библио-база која је имала све предности електронског каталога над лисним. Обезбедивши неопходну рачунарску опрему и интернет везу, ужичка библиотека се међу првим јавним библиотекама прикључила систему Узајамне каталогизације. Подаци о члановима унети су у електронску базу података 2013. године, а евиденција о позајмици грађе потпуно је аутоматизована. Народна библиотека своје пословање обавља и у књижним огранцима Севојну и Рибашевини. Зграда Библиотеке, захтева значајна инфраструктурна улагања у унапређење енергетске ефикасности (замена столарије, фасаде, расвете), електро-инсталација као и уређење ентеријера и модерно опремање просторија.

Градски културни центар је најмлађа установа културе (основан 2010. године) у области обављања делатности којима се стварају услови за адекватан развој деце и

омладине, и свих осталих грађана Ужица, кроз организовање и промоцију афирмативних културних, образовних и спортских садржаја. Мисија Градског културног центра јесте да својом делатношћу утиче на динамичан развој Ужица као града са историјским, културним и туристичким потенцијалима. У 2019. години у Градском културном центру реализовано је око 200 програмских активности које обухватају изложбе, концерте, књижевно музичке вечери, смотре уметника, пројекције филмова...

Табела 26. Број посетилаца установа културе

Назив индикатора	Народна Библиотека	Градска галерија	Народно позориште
Број деце и младих (до 29 година) који су учествовали у креирању програма културне продукције и уметничког стваралаштва	1.000	4.500	560
Број посетилаца - деце	15.000	12.000	4.325

Извор: Установе културе

Од носилаца културе у приватном сектору значајно место заузима Биоскоп Арт, као савремена и модерно опремљена установа, са расположивих 237 места у две биоскопске сале. Изузимајући последње две године као нерелевантне због ограничења у реализацији културних садржаја и пројекција, број посетилаца биоскопа је достигао и до скоро 100.000 на годишњем нивоу (<http://devinfo.stat.gov.rs/diSrbija/diHome.aspx>). Биоскопски репертоар је прилагођен потребама свих узраста, са посебним акцентом на најмлађе. Биоскоп „Стенли Кјубрик” на Међавнику располаже салом са 100 места где се приказују играни, документарни и кратки филмови Емира Кустурице док се дворана биоскопа користи и за конгресе, семинаре, радионице и промоције.

Посматрајући рурална подручја ситуација је далеко неповољнија. Више десетина сеоских домова културе је у веома лошем стању са несталним културним садржајима. Рурална подручја се углавном карактеришу као места где се повремено одржавају различите манифестације, мањег културног и друштвеног значаја. Од значајних манифестација које имају међународни значај се издвајају Југословенски позоришни фестивал „Без превода“, Графичко бијенале „Сува игла“, Међународни филмски и музички фестивал „Кустендорф“, Међународна колонија уметничке керамике „Злакуса“ Међународни дечји фестивал фолклора „Лицидерско срце“, Међународни фестивал природе и традиције „Жестивал“, Скокови у воду са старог железничког моста на Градској плажи и др.

У наредном периоду, неопходно је културне и уметничке садржаје ускладити са будућим концептом развоја града уз обнову, адаптацију и санацију постојећих објеката културе, развој публице и обогаћивање садржаја основне културе, првенствено у сеоским подручјима. Уочен је неплански приступ инвестицијама у култури и недовољно активирање културног наслеђа у форми културног идентитета и одрживог развоја локалне заједнице града Ужица.

SWOT анализа – Култура

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Добра постојећа инфраструктура • Повољан географски положај • Задовољавајућа институционална основа • Управни регионални центар • Богато културно-историјско наслеђе • Законска регулатива • Уведен инспекторат у култури	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно стручно-оспособљеног кадра • Реална потреба за додатним институционалним обликом • Неадекватан уговорни модел радног ангажовања одређеног броја запослених лица • Недовољна материјална подршка за програмске активности • Недовољна материјална подршка за остваривање сарадње између просветних и установа културе
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Ширење културне мисије • Рад са ђачком популацијом • Учешће у награђивању заслужних личности у организацији Града • Инклузија у туристичку понуду	<ul style="list-style-type: none"> • Угрожавање материјалног и нематеријалног културног наслеђа • Одлив образованог кадра • Атак на културни идентитет

Млади

У оквиру Градске управе у виду систематизованог радног места ради координатор канцеларије за младе. Канцеларија постоји од 01.11.2011. године и обавља следеће послове: Реализација и праћење локалне омладинске политике, учешће у изради локалних стратешких акционих планова за младе, спровођење конкурса за реализацију ЛАП, припремање пројеката за учешће на конкурсима на националном нивоу, подстицање активизма младих, старање о бази података о локалним омладинским организацијама, сарадња са релевантним партнерима омладинске политике, обављање послова ученичког и студентског стандарда. У оквиру Канцеларије функционише **Омладински клуб** који се налази у просторијама Градског културног центра. Евидентна је потреба за јачањем кадровских капацитета Канцеларије за младе. Конкретно особа која би се бавила активностима Омладинског клуба. Такође потребно је направити план активности и у складу са тим планом одредити буџет. Канцеларија за младе тренутно броји 20 волонтера који су средњошколци.

Канцеларија има добру сарадњу са свим средњим и високо образовним институцијама, установама културе, удружењима младих и за младе, привредницима, спортским клубовима, Националном службом за запошљавање, Регионалном развојном агенцијом Златибор, институцијама социјалне заштите, здравственим институцијама и др.

SWOT анализа – Млади

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Добри потенцијали за спортске и културне садржаје • Постојање Канцеларије за младе и Омладинског клуба • Планирање буџетских средстава за подршку финансирања омладинских пројеката и неформалних група • Волонтери • Удружења младих и за младе • Ученички и студентски парламенти • Развијена мрежа основних и средњих школа 	<ul style="list-style-type: none"> • Диспропорција између потреба привреде и образовних профила • Недовољно развијен омладински активизам • Недовољна средства за подршку рада Омладинског клуба и Канцеларије за младе • Незаинтересованост младих за понуђени садржај
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Постојање кровних организација младих • Републички стратешки оквири • Међународна сарадња и размена младих Европске уније и Србије • Иницијативе за развој дуалног образовања 	<ul style="list-style-type: none"> • Одлив високостручних кадрова из мањих средина у веће • Недовољно субвенција послодавцима да запошљавају младе • Недовољно подстицаја за младе предузетнике • Непостојање закона о социјалном предузетништву

Спорт

Циљ Програма развоја спорта града Ужица је унапређење и развој спорта кроз системску, стратешку и партнерску бригу свих релевантних чинилаца у реализацији циљева:

- Системска брига у области школског спорта
- Обезбеђивање свих спортских реквизита и друге опреме за школски спорт
- Константна брига о здрављу деце и спортиста, као и стручно праћење и селектовање
- Системско финансирање рада и стручно усавршавање спортских стручњака, као једног од стубова развоја такмичарског спорта
- Побољшање контроле спровођења програма и финансијског пословања спортских клубова
- Обезбеђивање услова и системско финансирање спортских талената
- Омасовљавање учешћа грађана у рекреативном вежбању
- Унапређење услова за масовније учешће особа са инвалидитетом у спортским активностима
- Подстицање масовности женског спорта кроз максимално поштовање родне и полне равноправности
- Побољшање и унапређивање постојеће и изградња недостајуће спортске инфраструктуре, укључујући и завршетак започетих спортских објеката
- Повећање броја деце која учествују у школским такмичењима
- Смањење присуства и утицаја негативних појава у спорту
- Обезбеђивање адекватног спортско-здравственог образовања, укључујући и антидопинг образовање

Спортски савез Ужице је територијални градски савез у који су се удружиле организације у области спорта са територије града Ужица, ради утврђивања и остваривања спортских питања од заједничког интереса. Спортски савез Ужице обавља послове којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење масовног спорта, школског спорта и врхунског спорта (олимпијског и неолимпијског) као и друге послове у складу са Законом о спорту и Стратегијом развоја спорта у Републици Србији. Спортски савез Ужице је најмасовнија спортска организација у Златиборском округу.

Табела 14. Чланови Спортског савеза Ужице

Назив клуба	Спортска грана
АК „Младост“	Атлетика
АК „Ужице“	Атлетика
БК „Ера“	Бициклизам
БК „Слобода“	Бокс
ВК „Слобода“	Ватерполо
ГК „Ужице“	Гимнастички спорт
ГК „Звезда“	Гимнастички спорт
ГК „Севојно“	Гимнастички спорт
ГК „Спортић УЕ“	Гимнастички спорт
КРГ „Грација“	Ритмичка гимнастика
КРГ „Папилон“	Ритмичка гимнастика
КК „Слобода“	Кошарка мушкарци
ЖКК „Play off“	Кошарка - жене
КК „Play off“	Кошарка мушкарци

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања-Друштвени развој

ОКК „Ужице“	Кошарка мушкарци
КК „Шампион“	Кошарка мушкарци
КК „Баскет 031”	Кошарка мушкарци
Спортско удружење „Севојно“	Кошарка мушкарци, жене
ОК „Јединство“	Одбојка - жене
ОК „Ужице“	Одбојка мушкарци
ОК „Тајм“	Одбојка - жене
ОК „Форма“	Одбојка - жене
ПК „Јединство“	Пливање
ПК „Слобода“	Пливање
ПК „Стари град“	Пливање
ПК „Ајкуле са Ђетиње“	Пливање
ОРК „Ужице“	Рукомет
СК „Ски арт“	Скијање
СТК „Јединство“	Стони тенис
СК „Алекса Дејовић“	Стрељаштво
СК „Први партизан“	Стрељаштво
ТК „Јединство“	Тенис
ТК „Александар“	Тенис
ФК „Слобода“	Фудбал
ФК „Јединство Путеви“	Фудбал
ФК „Први Партизан“	Фудбал
ФК „Севојно“	Фудбал
ФК ГП „Златибор“	Фудбал
ФК „Котроман“	Фудбал
ФК „Тара“	Фудбал
ФК „Лавови 016“	Фудбал
ФК „Капедунум“	Фудбал
ОФК „Црвена звезда“	Фудбал
КМФ „Ужице“	Мали фудбал
КМФ „92“	Мали фудбал
КБВ „Шкорпион“	Аикидо
КРА „Капедунум“	Аикидо
БК „Masse“	Билијар
ААК „Крила Ужица“	Ваздухопловство
КК „Ужице“	Карате
КК „Студент“	Карате
КК „Uniline“	Карате
ККС „Фајтер“	Карате
КБС „Дон“	Карате
БК „Ере“	Бокс
КК „Међавник“	Карате
Спортско удружење „Ере“	Кик бокс
ПД „Златибор“	Планинарство
ПД „Рујно“	Планинарство
ПК „Ера“	Планинарство
ПСД „Севојно“	Планинарство
ПСК „Јелова Гора“	Планинарство
ПК „Пикадере“	Пикадо

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања-Друштвени развој

Бициклистичко удружење „Амбис спуст“	Бициклизам
КОСИ „Стари град“	Спорт особа са инвалидитетом
АК ОСИ „Пора“	Спорт особа са инвалидитетом
СК „Параски“	Спорт особа са инвалидитетом скијање
Спортско друштво глувих Ужице	Спорт особа са инвалидитетом
АСК „Спорт ауто Веснић“	Аутомобилизам
АСК „Ужице Рели Тим“	Аутомобилизам
Ужичко аутомобилско спортско удружење	Аутомобилизам
АСУ У3 Рели тим	Аутомобилизам
АСК „Terzić Racing“	Аутомобилизам
СПК „Стари град“	Спортско пењање
ШК „Слобода“	Шах
ШК „Ужице“	Шах
ШК „ФОШК“	Шах
ШК „Слануша“	Шах
СД „Стефан и Див“	Соколски спорт
СУРС „Партизан“	Раднички спорт
УСР „Спорт за све“	Рекреација
Општински фудбалски савез Ужице	/
Удружење педагога физичке културе града Ужица	/
Удружење спортских новинара града Ужица	/

Извор: Градска управа

Табела 15. Број регистрованих спортиста по полу и узрасној категорији

Узрасна категорија	Мушкарци/Жене	Укупно	%
Пионирска школа (6 - 12 година)	816/433	1.249	28,97
Пионири (13 - 14 година)	623/167	790	18,32
Кадети (15 - 16 година)	429/112	541	12,54
Јуниори (17 - 18 година)	403/100	503	11,66
Сениори преко 18 година	1.065/163	1.228	28,48
УКУПНО	3.336/975	4.311	99,97

Извор: Градска управа

За потребе израде Програма развоја спорта у Ужицу, коришћени су извештаји Спортског савеза Ужице из 2019. и 2020. године. У Ужицу постоји 4 клуба особа са инвалидитетом, то су Атлетски клуб особа са инвалидитетом „Пора“, Спортско друштво глувих Ужице, Удружење за спорт и рекреацију инвалида „Стари град“ и Скијашки клуб особа са инвалидитетом „Параски“. Карактерише их успешан рад и бројне освојене медаље на светским и европским шампионатима. Клубови чланови Спортског савеза Ужице, учествују у свим националним такмичењима од општинских, регионалних, републичких и међународних.

Спортска инфраструктура је веома важан сегмент у области спорта. Без спортских објеката немогуће је било шта радити у спорту, а обезбеђење овог услова захтева издвајање великих материјалних средстава. Спортски објекат у техничко - архитектонском смислу подразумева све просторе и површине отвореног или затвореног грађевинског облика, који је намењен спровођењу различитих активности -

тренирању, такмичењу, рекреативном вежбању и забави (укључујући и пратеће активности, помоћне просторије, гледалиште и друго).

Град Ужице располаже са неколико капиталних објеката у области спорта, у којима се одржавају такмичења од међународних до општинских и школских, такође сви су прилагођени и за особе са инвалидитетом, као и за рекреативце. Градски базен капацитета 200 седишта; Спортска дворана у Великом парку капацитета 2.200 гледалаца, за званична такмичења у кошарци, одбојци, рукомету, малом фудбалу; Мала спортска хала „Крчагово“ са 252 седишта за гледаоце, за одржавање такмичења у кошарци, одбојци, рукомету и малом фудбалу, прилагођена за особе са инвалидитетом; Стадион „Радомир Антић“ капацитета 11.000 гледалаца; два стадиона у Крчагову за тренинге ужичких фудбалских екипа; терени и игралишта на Пори, Турици, градској Плажи. Претходно наведено указује да град Ужице има задовољавајућу распрострањеност, број и разнолик садржај спортско-рекреативне инфраструктуре.

Табела 16. Спортски објекти на територији Града Ужица

Спортски објекти		
Врста	Број	У стању употребе
Спортске хале	2	2
Школске сале	13 ОШ и 6 СШ	19
Стрелиште	3	2
Простори за борилачке спортове	1	1
Отворени спортски терени	78	78
Фудбалски стадиони	10	10
Затворени базен	2	2
Отворени базен	3	2
Терени са вештачком травом за мали фудбал	4	4
Тениски терени са земљаном подлогом	6	6
Шаховска сала	1	1
Градска плажа	1	1
Атлетска стаза	1	1
Клизалиште	1	1

Извор: Градска управа

На територији градске општине Севојно, регистрована су 4 спортска клуба: фудбалски клуб, карате клуб, гимнастички клуб, спортско удружење (кошарка, одбојка). Укупан број деце (2021.) у спортским клубовима износи 290 (180 плаћају чланарину, 110 не плаћају чланарину).

Од спортске инфраструктуре на подручја Севојна треба издвојити: спортски терени ОШ „Алекса Дејовић“ на отвореном (мали фудбал, кошарка, одбојка, атлетска стаза, теретана на отвореном); стрелиште (у просторијама школе); стара школска сала и новоизграђена школска сала. Јавна игралишта: кошаркашки терен на отвореном, три терена за рекреативце (мали фудбал, кошарка, одбојка), теретана на отвореном, два дечја игралишта, фудбалски стадион (власништво Ваљаонице бакра, на коришћењу фудбалског клуба)..

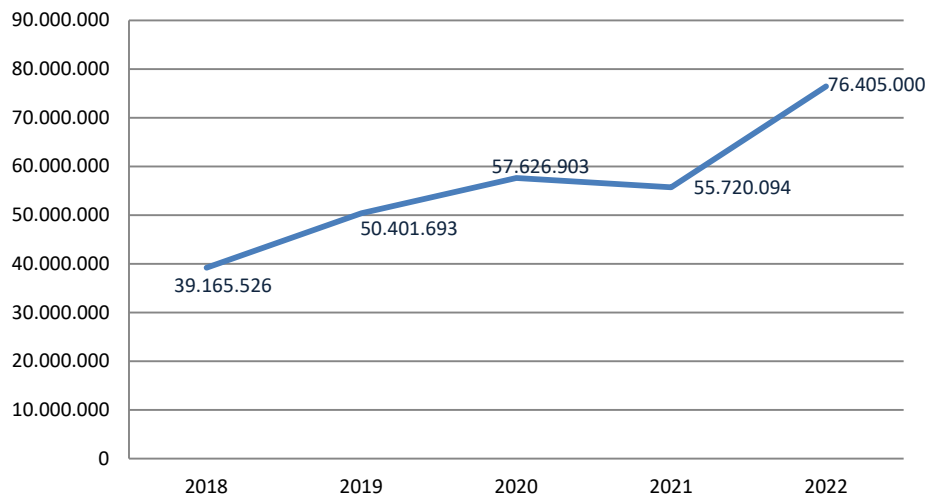
Спортске дворане, терени и пливалишта морају бити лако доступни корисницима свих доба. Према извршеним истраживањима велики број спортских објеката на територији града Ужица је старије градње, осим Градског стадиона и затвореног базена. Град

Ужице је поносан на резултате својих спортиста, посебно на освајаче медаља са Олимпијских игара, светских и европских шампионата. Град Ужице има и удружење спортских новинара.

Град Ужице је један од ретких у Србији који у оквиру Дома здравља има функционалну спортску амбуланту, чији се рад финансира из градског буџета. Сваке године се у овој амбуланти обави око 4.000 спортских прегледа.

За реализацију годишњих програма спортских организација у 2021. години буџетом града опредељена су средства у износу од 42,750 милиона динара, и тај износ је подељен на 63 клуба. Средства у износу од 7,5 милиона динара су опредељена за годишњи програм Спортског савеза Ужице и организацију неколико традиционалних манифестација. Два милиона динара су средства намењена за посебне програме у области спорта, док са 500 хиљада динара град финансира здравствену заштиту спортиста, а врхунски успеси спортиста на међународним такмичењима биће испраћени са 250.000 динара. На графикону испод приказан је тренд кретања буџетских расхода за развој спорта и омладине. Ако се упореди прва анализирана година и 2022. евидентно је повећање буџетских издвајања од скоро 2 пута. Највећу вредност расходи из локалног буџета за развој спорта и омладине достижу у 2022. години са скоро 76,5 милиона динара, када се региструје и највеће учешће у укупном градском буџету (1,82%).

Графикон 10. Буџетски расходи за развој спорта и омладине

Извор: Градска управа за финансије

SWOT анализа – Спорт

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Добра опремљеност постојеће инфраструктуре • Географски положај • Велика база спорта • Остварени резултати спортиста на Олимпијским играма, светским и европским шампионатима • Центар региона • Постојање спортске амбуланте	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак инфраструктуре • Недостатак кадрова • Недостатак спортских секција у школама • Недостатак спортског инспектора
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Кроз повећање инфраструктуре и техничке опремљености, пружају се веће могућности, нови садржаји, развој нових спортских грана, спортова. • Могућност да Ужице поново постане регионални спортски центар	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак људства и средстава за будуће текуће инвестиционо одржавање • Одлазак спортиста у друге градове

Људска права

„Сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима. Она су обдарена разумом и свешћу и треба једни према другима да поступају у духу братства.“

Појам, садржај и обим људских права представља важно питање и основ развоја сваког друштва. Данас је питање људских права веома актуелно. Друштвена дискусија о људским правима је присутна у свим сегментима друштва, а истовремено се мало поштују људско достојанство и права других. Често заборављајући или незнајући да су људска права ограничена правима и слободама других, захтевима морала и јавног реда, дошло се до ситуације да „сви имају право и нико нема право“.

Људска права су подељена у неколико група - грађанска, политичка, економска, социјална и културна. Оно што им је заједничко је да су урођена права сваког људског бића. Људским правима се потврђује право сваког појединца на живот, рад, образовање, једнакост пред законом, али и многа друга права. Људска права су значајна, сложена и обимна материја, која није баш блиска сваком појединцу, а свест грађана о потреби поштовања људских права и основних слобода није на завидном нивоу. Изостају континуиране активности информисања грађана о потреби поштовања људских права и њиховом значају.

Појачана сарадња и подизање капацитета локалних актера у систему заштите људских права и слобода, која подразумева укључивање организација цивилног друштва (којих према доступним подацима у граду има око 115 од којих је активно до 80) треба да буде основ за равноправност свих чланова друштва. Посебну пажњу треба обратити на припаднике маргинализованих група које имају отежан приступ правима и услугама као што су: особе са инвалидитетом, жене, млади, старије особе, деца, избегла и расељена лица и Роме.

Родна равноправност

Кључне области везане за постизање дугорочног циља када се говори о родној равноправности су: економски положај жена, насиље према женама, неплаћено старање и рад у домаћинству и учествовање жена у руковођењу и доношењу одлука на локалном нивоу. Кључни фактор у оснаживању жена јесте уравнотежено учешће мушкараца и жена на тржишту рада уз постизање продуктивне и достојанствене запослености једнако за мушкарце и жене. На неједнакост на тржишту рада указује родни јаз у индикаторима запослености и незапослености. Од укупног броја незапослених у 2020. години чак 55,48% су жене. Жене на селу су вишеструко дискриминисане у погледу приступа ресурсима и услугама, а само је 18% пољопривредних газдинстава у Ужицу регистровано на жене.

У последњих десет година уочљив је и тренд наглог увећања броја пријављених случајева насиља према деци и женама. Упркос томе у Ужицу још увек није обезбеђена услуга прихватилишта за жртве насиља. Што се тиче неплаћеног старења и рада у домаћинству један од главних проблема је недоступност услуга социјалне заштите, а то оптерећује жене будући да се оне старају о деци, старим и немоћним лицима. Велики проблем представљају и недовољни капацитети у предшколским установама, где тек свако треће дете има могућност уписа у јаслице.

Када се говори о учествовању жена у руковођењу и доношењу одлука, град Ужице је једна од малобројних локалних самоуправа на чијем је челу жена. У Скупштини града жене су заступљене преко 30%, а у Градском већу од девет чланова само је једна жена. На месту начелника градских управа су четири мушкараца и једна жена, а међу директорима јавних предузећа је само једна жена и седам мушкараца. На месту начелника градских управа су три мушкараца и две жене. Међу директорима јавних

предузећа су три жене и пет мушкараца док је на челу јавних установа осам мушкараца и шест жена.

У стратегији локалног одрживог развоја града Ужица од 2012-2020. године евидентно је одсуство родне перспективе, недостатак података који су родно разврстани, недостатак политичке воље као и неукључивање Савета за родну равноправност приликом израде стратешких докумената, што би требало да се са доношењем новог Закона о родној равноправности промени.

Ромска национална мањина

Положај ромске националне мањине, за разлику од других локалних самоуправа, у граду Ужицу је на доста завидном нивоу. Међутим, без обзира на то што је полажај ромске националне мањине у граду у повољнијем положају у односу на друге локалне самоуправе не значи да проблеми не постоје. Највећи проблеми су запошљавање, решавање стамбеног питања, али и положај у друштву. Питање образовања је нешто чиме могу да се похвале у односу на претходне године, јер деца која похађају школу постижу доста добре резултате тако да ће за пар година имати далеко бољи образовни кадар. Циљ је да се кроз даљи рад и унапређење слома све негативне предиспозиције које постоје према Ромима и да се деци омогући што боља мотивација за школовање и рад. Без обзира што је стање образовања код ромске националне мањине боље у односу на предходне године и даље треба ромску децу што више укључивати у образовни систем, чиме ће се и код самих Рома градити другачији став, став који ће говорити „да ја сам Ром/Ромкиња, али сам једнак, школован, васпитан, чист и културан“.

Један од највећих проблема у граду Ужицу који имају припадници ромске националне мањине је запошљавање. Приликом тражења посла постоје баријере код послодаваца који ретко желе да запосле припаднике ромске националне мањине, а и сами Роми када траже посао наступају са мањком самопоуздања. Родна равноправност полако кроз године напредује, али су Роми још увек далеко од једнакости. Слабо су информисани, слабо познају сопствена права, која им треба приближити и детаљније појаснити.

Остваривање права на образовање, рад, одговарајуће становање и здравље односе се на укупно стање људских права и друштвене једнакости и захтева конкретне мере којима се постиже мерљив напредак. Циљ је искорењивање сиромаштва, решавање стамбених проблема, унапређење насеља и побољшања услова живота у њима, са посебним освртом на смањење незапослености, унапређење образовања, здравствене заштите, афирмисање и промовисање толеранције.

SWOT анализа – Људска права

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Развијено функционисање локалне самоуправе • Институционални механизми у складу са законима • Људи који се разумеју и бране људска права • НВО сектор • Разни савети (институционални механизми), тим за родно одговорно буџетирање, савет за равноправност • Град Ужице, потписник међународних декларација • Простор за спровођење активности, техничка опремљеност • Опредељена средства за финансирање медија и НВО, програм за младе и за ОСИ 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање међусекторских партнерстава • Незаступљеност у медијима у вези са људским правима • Слаба информисаност грађана о људским правима • Не постоји омбудсман • Сајт града није приступачан свим грађанима (слабовидим и сл.) • Недовољно развијен дијалог грађана и локалне самоуправе на тему људских права • Недостатак средстава за људска права • Непостојање анализе стања људских права
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Међународни и законски оквири • Доступна донаторска средства • Доступност бесплатних едукација, партнерства са другим локалним самоуправама у вези са људским правима • Доступност извештаја стања о људским правима на националном нивоу - повереница за равноправност 	<ul style="list-style-type: none"> • Тема људских права је скрајнута • Постојање социјалних услуга чије функционисање у пракси није примерено потребама • Непоштовање донетих закона • Традиционални начин размишљања • Недовољно капацитета за привлачење средстава намењених за промоцију људских права • Приоритизација људских права (на националном нивоу)

Јавно информисање

Члан 20. Закона о локалној самоуправи прописује, између осталог, да се локална самоуправа „стара о јавном информисању од локалног значаја и обезбеђује услове за јавно информисање на српском језику и језику националних мањина који се користе на територији општине”. Члан 71. истог Закона нуди могућност јединицама локалне самоуправе „да обавештавају јавност о свом раду преко средстава јавног информисања” као и да брину „о јавном информисању од локалног значаја” (исти Закон члан 20. став 34.). Многе локалне власти тумаче обједињено чланове 71. и 20. те из свог буџета финансирају „услугу информисања о раду локалне самоуправе и јавних предузећа”. Уговори о услугама врло често јасно дефинишу о којим областима и о којим конкретним активностима локалних власти медији треба да извештавају.

Задатак локалне самоуправе јесте да омогући грађанима квалитетно, објективно, правовремено и критичко информисање о питањима од интереса за средину у којој живе, школују се, раде, како би им омогућила информације које ће грађане подстаћи и оснажити да се укључе у доношење одлука које ће битно утицати на њихову сопствену свакодневицу.

Јавно информисање на територији града се карактерише следећим:

- Улога медија у развоју локалне заједнице веома је битна и достигла је веома висок стандард
- Утицај медија на јавно мњење у савременом друштву је велики, па се из угла локалне самоуправе медији посматрају као важан партнер у комуникацији са грађанима
- Град Ужице годинама уназад кроз пројектно суфинансирање успоставља партнерски однос са медијима, прихватајући тако њихове иницијативе, идеје у правцу задовољења потреба грађана за квалитетним медијским садржајима
- Партиципација грађана у раду локалне самоуправе, односно боље информисање грађана о активностима и начину рада локалне самоуправе, а након тога и њихова стимулација и подстицај како би узели учешће у креирању локалних политика и одлучивању, намеће се као једна од приоритетних тема у којој медији играју значајну улогу
- Медији преносе информације грађанима о могућности њиховог ангажовања у овој области и на тај начин помажу локалној самоуправи, али и последично доприносе већем задовољству грађана у погледу рада локалне самоуправе.

Део локалних медија у Ужицу има деценијску традицију, док се у складу са развојем технологије и појавом друштвених мрежа последњих година појавио велики број портала. „Телевизија 5“ једина је ужичка телевизијска станица у граду, а телевизија „ЛАВ“ чије је седиште у Чачку такође има своје дописнике у Ужицу и итекако је гледана међу грађанима. Портал Ужице огласна табла је међу најутицајнијим медијима на овом подручју, на коме функционишу и једине штампане новине недељник Вести, портали Ужичка република прес, Луна, Инфоера, Агенција Зум, итд. Радио Ужице, Радио Сан и Радио Луна су три Ужичке радио станице уз које се на овим просторима чује и Први радио који је „филијала“.

Поред локалних, у Ужицу постоје и дописништва свих телевизијских кућа са националном фреквенцијом, међу којима је дописништво Јавног сервиса.

SWOT анализа – Јавно информисање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Квалификована радна снага • Развијени канали комуникације • Успостављен партнерски однос са медијима	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак радне снаге • Недостатак финансијских средстава • Недовољно развијена одељења за информисање у јавним предузећима и установама • Недовољно истраживање јавности
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Успостављање и унапређење служби за информисање у ЈП и ЈУ • Примена нових технологија • Усавршавање кадрова	<ul style="list-style-type: none"> • Неблаговремене информације • Кризне ситуације • Спора реформа јавног сектора

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030

ЦИЉ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
1.2.1. Удео становништва које живи испод националне линије сиромаштва, по полу и старости	Удео становништва које живи испод националне линије сиромаштва, по полу и старости Стопа ризика од сиромаштва 17,9%
1.3.1. Удео становништва обухваћених системима социјалне заштите, према полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и рањивих	Удео становништва обухваћених системима социјалне заштите, према полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и рањивих (%) Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији 8,57%
1.5.1. Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника	Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника Нема података на нивоу ЈЛС
1.а.1. Удео домаћих сопствених ресурса које влада распоређује директно за програме смањења сиромаштва	Удео расхода ЈЛС за програме смањења сиромаштва (%)

ЦИЉ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
3.2.1. Стопа смртности деце испод 5 година старости	Стопа смртности одојчади 3,6‰
3.2.2. Стопа неонаталне смртности	Стопа неонаталне смртности – умрли на 1.000 живорођених мушкарци 3,7 и жене 3,55
3.3.2. Инциденца турбеколозе на 100.000 становника	Инциденца (уфчесталост) турбеколозе на 1.000 становника 0,03
3.4.2. Стопа смртности услед самоубиства на 100.000 становника	Стопа смртности услед самоубиства на 100.000 становника 18
3.б.1. Удео циљне популације	Процент деце која су вакцинисана

обухваћене свим вакцинама из националног програма	против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота
3.с.1. Густина и дистрибуција здравствених радника на 10.000 становника	Број лекара у примарној здравственој заштити на 1.000 становника 4,94
ЦИЉ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све	
	
Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
4.1.2. Стопа завршавања (први циклус основног образовања, други циклус основног образовања, средње образовање)	Стопа одустајања од основне школе 0,1% Стопа одустајања од средње школе 0,4%
4.2.2 Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), према полу	Стопа обухвата деце припремно предшколским програмом девојчице 95% и дечаци 90%
4.3.1 Стопа учешћа младих и одраслих у формалном и неформалном образовању и обукама у претходних 12 месеци, према полу	Стопа учешћа младих и одраслих у формалном и неформалном образовању и обукама у претходних 12 месеци, према полу (%) Нема података на нивоу ЈЛС потребних за праћење показатеља
4.4.1 Стопа учешћа младих и одраслих који поседују вештине у информационим и комуникационим технологијама, по врстама вештина	Стопа компјутерске писмености становништва 36,3%
4.6.1 Удео становништва одређеног узраста које је достигло најмањи фиксни ниво постигнућа у функционалној (а) писмености и (б) математичким компетенцијама, према полу	Удео неписмених у укупном становништву 1,44%
4.б.1 Обим званичних токова развојне помоћи за стипендије по секторима и врстама учења	Расходи ЈЛС за стипенције (РСД/%)

ЦИЉ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
5.5.1 Удео жена у (а) националним парламентима и (б) локалним самоуправама	Удео жена одборника у граду Ужицу 31,3%
5.с.1 Удео држава које поседују системе за праћење и распоређивање јавних расхода за родну равноправност и оснаживање жена	Удео расхода ЈЛС за родну равноправност и оснаживање жена (%)

Табеле, графикони и дијаграми

Табела 1. Основни територијални показатељи.....	4
Табела 2. Основни демографски показатељи	5
Табела 3. Сложени демографски показатељи	6
Табела 4. Фертилитет- показатељи	7
Табела 5. Старосна структура становништва	8
Табела 6. Закључени и разведени бракови	9
Табела 7. Образовна структура становништва.....	13
Табела 8. Учешће расхода из буџета за програм образовања у периоду 2018-2022. година	14
Табела 9. Статистика предшколског васпитања (2020. година).....	15
Табела 10. ПВО кључни показатељи	16
Табела 11. Деца у предшколском образовању према дужини дневног боравка, 2018-2020	16
Табела 12. Објекти ПУ.....	17
Табела 13. Статистика основно образовање	18
Табела 14. Статистика средњег образовања	21
Табела 15. Статистика високо образовање.....	26
Табела 16. Дипломирани студенти на мастер и докторским академским студијама	28
Табела 17. Обухват програмима социјалне заштите	32
Табела 18. Услуге смештаја у надлежности националног нивоа	33
Табела 19. Оцене сиромаштва.....	33
Табела 20. Корисници услуга социјалне заштите (2020. година)	34
Табела 21. Кључни индикатори у области здравства	42
Табела 22. Број корисника услуга ДЗ	43
Табела 23. Посете лекарима у оквиру Дома здравља.....	44
Табела 24. Капацитет ОБ.....	44
Табела 25. Кадровска политика медицинског особља ОБ	44
Табела 26. Број посетилаца установа културе	56
Табела 26. Чланови Спортског савеза Ужице	59
Табела 27. Број регистрованих спортиста по полу и узрасној категорији	61
Табела 28. Спортски објекти на територији Града Ужица.....	62
Графикон 1. Стопа смртности услед самоубиства	10
Графикон 2. Стопа неонаталне смртности према полу	11
Графикон 3. Износ расхода из буџета града Ужица за област образовања.....	14
Графикон 4. Обухват деце ППП.....	15
Графикон 5. Ученици уписани у средње школе	22
Графикон 6. Дипломирани студенти према полу.....	27
Графикон 7. Удео дипломираних студената на високим школама и факултетима	27
Графикон 8. Буџетски расходи за област социјалне и дечје заштите	31
Графикон 9. Буџетски расходи за област културе и информисања	54
Графикон 10. Буџетски расходи за развој спорта и омладине	63
Дијаграм 1. Старосна структура становништва	9

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Прилог 5

План развоја града Ужица 2023-2030. година

Преглед и анализа постојећег стања
Добра управа, април 2022.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Садржај

Листа скраћеница	3
Јавна управа и добро управљање	4
Систем градске управе	4
Градска општина Севојно.....	5
Добро управљање	5
SWOT анализа – Добра управа	7
Финансије	8
Приходи буџета	8
Расходи буџета	10
Кредитна задуженост.....	14
Оцена финансијског стања.....	15
SWOT анализа – Финансије	16
Јавна безбедност и управљање ризицима	17
Законски и подзаконски оквир и планска документација.....	17
Управљање ризицима у ванредним ситуацијама на територији града Ужица	17
Поплаве и бујице	18
Пожари и суша.....	19
Снежне падавине	20
Клизишта.....	21
Јавна безбедност у граду Ужицу	22
SWOT анализа – Јавна безбедност	24
Правосуђе и правни систем.....	25
Недостаци у раду	27
SWOT анализа – Правосуђе и правни систем.....	28
Парламентаризам	29
SWOT анализа – Парламентаризам	31
Дигитална трансформација	31
Телекомуникациона инфраструктура	31
Активна мрежна опрема.....	32
Серверска инфраструктура.....	33
Радне станице	33
Е-скупштина	33
Телефонија.....	34
Безбедност као најважнији аспект функционисања IS.....	34
SWOT анализа – Дигитална трансформација	35
Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 – Добра управа	36
Табеле, графикони и карте.....	38

Листа скраћеница

ГРЦ	Градски развојни центар
ЗЛС	Закон о локалној самоуправи
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈКП	Јавно приватно партнерство
ЈП	Мала и средња предузећа
ИКТ	Информационо комуникационе технологије
ИС	Информациони систем
ЛПА	Локална пореска администрација
МДУЛС	Министарство државне управе и локалне самоуправе
МЗ	Месна заједница
МУП	Министарство унутрашњих послова
ОЦД	Организација цивилног друштва
РЕФА	Методологија за оцену управљања јавним финансијама
СКГО	Стална конференција градова и општина
СОН	Систем обједињене наплате
SWOT	Анализа снага, слабости, прилика, претњи

Јавна управа и добро управљање

Систем градске управе

Имајући за свој основ одредбе актуелног Закона о локалној самоуправи-ЗЛС („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014-др. закон, 101/2016-др. закон и 47/2018) у органе локалне власти у Граду Ужицу спадају:

- Скупштина града
- Градоначелник
- Градско веће.

Скупштина је највиши орган града који врши основне функције локалне власти, утврђене Уставом, Законом и Статутом града. Скупштину града чине одборници које бирају грађани на непосредним изборима тајним гласањем у складу са Законом и Статутом. Она се састоји у потпуности од непосредно изабраних представника грађана, одборника. У Ужицу Скупштина града има 67 одборника, а њене седнице се одржавају најмање једанпут у периоду од три месеца. Нормативна надлежност Скупштине града подразумева доношење Статута, прописа и других општих аката, буџета и завршног рачуна, програма развоја града, урбанистичког плана и других одлука о питањима из надлежности. Изборна надлежност се односи на избор градоначелника и заменика градоначелника, председника и заменика председника Скупштине града, чланова Градског већа, секретара Скупштине, као и на постављање директора, управних и надзорних одбора јавних предузећа, установа, организација и служби чији је оснивач град.

Градоначелник се бира тајним гласањем из реда скупштинских одборника већином гласова од укупног броја одборника, а у његовој надлежности је извршна власт града. Његове дужности су повезане са одржавањем јавног реда, имплементацијом градског буџета, руковођењем дугорочних програма и сл. Градоначелник врши извршну власт уз подршку стручних радних тела и Градске управе, и бира се за период од 4 године. У раду му помаже и заменик градоначелника (кога бира Скупштина града) као и два помоћника (које именује и разрешава сам градоначелник).

Градско веће је орган који омогућује усклађивање рада градоначелника и Скупштине града и уједно врши контролно-надзорну функцију над радом читаве градске управе.

Одлуком о градским управа образују се градске управе за поједине области, уређује њихова организација и делокруг, руковођење, права, дужности и одговорности начелника градских управа и запослених, односи градских управа, правни акти, канцеларијско пословање, јавност рада и друга питања од значаја за вршење послова градских управа у оквиру надлежности утврђених законом, Статутом, одлукама Скупштине града, градоначелника и Градског већа.

Градске управе града Ужица:

- Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности
- Градска управа за финансије
- Градска управа за урбанизам, изградњу и имовинско-правне послове
- Градска управа за инспекцијске послове и комуналну милицију
- Градска управа за инфраструктуру и развој.

Градска општина Севојно

Севојно је, од 2014. године градска општина Града Ужица. Градска општина на свом подручју врши послове из надлежности града одређене Статутом. У вршењу тих послова, градска општина се стара о потребама и интересима грађана са свог подручја истовремено уважавајући интерес грађана са подручја других градских општина и града у целини.

Послове градске општине врше органи градске општине:

- Скупштина градске општине
- Председник градске општине
- Веће градске општине
- Управа градске општине.

Добро управљање

Често се каже да појам доброг управљања (енгл. *good governance*) обухвата и појам добре управе (енгл. *good administration*). Принципи добре управе фокусирани су пре свега на органе управе који су у непосредном контакту са грађанима, односно пружају им јавне услуге или утврђују њихове обавезе.

Са становишта грађана, принципи добре управе служе да унапреде начин на који администрација (бирократија) поступа. За управу је важно да кроз примену ових принципа унапреди поверење грађана у управу и легитимитет органа власти у целини. Ако се у очима грађана управа показује као удаљена или неделотворна, и њихово поверење у управу се смањује. Права и слободе грађана су у срцу концепта добре управе. Добра управа поштује вредности правне државе и права грађана. Таква управа је отворена и није корумпирана, обезбеђује равноправност грађана и њихово учешће у одлучивању.

Као тековина модерне демократије, добро управљање представља фундаменталне вредности европског друштва, односно захтеве које мора да поштује добра демократска управа:

- Одговарање потребама грађана и учешће грађана у одлучивању
- Отвореност и транспарентност
- Једнакост
- Људска права
- Културна разноликост и социјална кохезија
- Етичко и антикорупцијско поступање
- Административна ефикасност и делотворност
- Одговорност
- Владавина права

Појам добро управљање је уведен како би се описао начин на који институције обављају јавне послове и управљају јавним ресурсима, а често се користи да би упоредио неефикасне привреде или неразвијене земље и политичке органе у њима са развијеним економијама и органима који поштују развијене демократске стандарде. Код нас се среће тек у скорије време, са продором идеја о потреби да се промени начин на који се воде јавни послови уопште и, посебно, у вези са реформом јавне управе.

Не постоји јединствена подела принципа доброг управљања. Различите међународне организације које су 90-их година прошлог века, увеле појам доброг управљања, користе различиту „класификацију” принципа (начела) доброг управљања. У основи концепта доброг управљања је одговорност органа власти у одговарању на потребе свих заинтересованих актера, а пре свега грађанки и грађана и на инклузиван, делотворан и транспарентан начин уз остваривање и заштиту људских права и слобода.

Град Ужице препознаје потребу за добрим управљањем. Град Ужице има успостављено саветодавно-стручно тело за добро управљање надлежно за:

- Успостављање и одржавање комуникације и партнерских односа са међународним и домаћим донаторима и представницима развојних програма чије су активности усмерене на ниво локалне самоуправе, а нарочито са онима који су усмерени на побољшање нивоа доброг управљања
- Пружање саветодавно-стручне подршке запосленима у градској управи у области доброг управљања при изради пројектних предлога према домаћим и страним донаторима
- Пружање саветодавно-стручне подршке запосленима у градској управи у области доброг управљања при изради пројектних предлога које финансира и реализује Град
- Пружање саветодавно-стручне подршке другим запосленима у градској управи при активностима као што су креирање локалних јавних политика и других активности као што су примена, праћење и вредновање локалних политика, а на захтев Градског већа, са циљем унапређивања истих са аспекта доброг управљања
- Учествовање на обукама које се односе на изградњу капацитета у Граду за добро управљање
- Старање о и обезбеђивање хоризонталног преношења знања стеченог на обукама ка другим запосленим у Граду, по потреби, односно на захтев Градског већа
- Континуирано усавршавање кроз похађање обука, прегледање стручне литературе и кроз друге начине, у области побољшања нивоа доброг управљања на нивоу локалне самоуправе
- Учествовање у свим активностима Града који се тичу повећања нивоа појединачног или свих принципа доброг управљања, као што су одговорност, транспарентност, партиципативност, ефикасност и ефективност, недискриминација и једнакост
- Праћење, разматрање и предлагање већу Града међуресорних мера за унапређење нивоа доброг управљања
- Предлагање стратегија, планова, посебних мера, програма за повећавање учешћа грађана и удружења грађана у јавном и политичком животу локалне заједнице, као и оспособљавање за учешће у јавном и политичком животу
- Предлагање и праћење резултата истраживања на локалном нивоу од значаја за даље успостављање и унапређење доброг управљања
- Предлагање Градском већу плана за унапређење доброг управљања на годишњем нивоу
- Подноси Градском већу годишњи извештај о остварењу резултата дефинисаних планом

- Друге активности везане за примену принципа доброг управљања на локалном нивоу, а на захтев Градског већа.

Заступљеност жена у органима јединица локалне самоуправе, јавним предузећима као и у јавним установама чији је оснивач град Ужице један је од показатеља стања у остваривању родне равноправности. Град Ужице је једна од малобројних локалних самоуправа на чијем челу је жена. Послове помочника градоначелника такође обавља жена. У Скупштини града жене су заступљене са 31,3%, и такво учешће се бележи у континуитету од 2012. године.

У Градском већу које броји девет чланова само је једна жена. На месту начелника градских управа су три мушкарца и две жене. Међу директорима јавних предузећа три су жене и пет мушкараца док је на челу јавних установа осам мушкараца и шест жена. Наведени подаци упућују на недовољну заступљеност жена на, како у органима јединица локалне самоуправе тако и у јавним предузећима.

SWOT анализа – Добра управа

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Довољно финансијских средстава за унапређење система јавне управе • Задовољавајући људски ресурси • Добра техничка опремљеност • Повољно окружење (Политичка воља) • Квалитетна информисаност грађана 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно квалитетна организација рада • Непостојање јасно дефинисаних и писаних процедура • Недовољна мотивисаност запослених и грађана • Неповољан имиџ локалне самоуправе
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Бољи имиџ градске управе и веће поверење грађана у њен рад • Квалитетнија услуга грађанима (Јединствено управно место, 48 сати...) • Узајамна подршка запослених и добар колектив • Програм и подршка о унапређењу управа од стране министарстава 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичка нестабилност • Повећана флукуација запослених • Недовољно разумевање неусклађеност законске регулативе у области доброг управљања • Индиферентност грађана • Последица пандемије COVID-19 и продубљење глобалне економске кризе која ће утицати на добру управу

Финансије

Буџет је свеобухватни план прихода и расхода а његова важност се огледа у чињеници да се ради о основном документу економске политике кроз које се остварују кључни економски и социјални циљеви. Финансијску димензију буџета карактерише стални захтев да се обезбеди довољно прихода за финансирање свих надлежности Града и капиталних инвестиција. Важан аспект финансијске димензије су ниво задужености и процена финансијског потенцијала у функцији даљег развоја.

Кључни закони којима је прописана структура буџета су Закон о буџетском систему („Службени гласник РС“, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013-испр., 108/2013, 142/2014, 68/2015-др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020 и 118/2021), Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014-др. закон, 101/2016-др. закон, 47/2018 и 111/2021-др. закон) и Закон о финансирању локалне самоуправе („Службени гласник РС“, бр. 62/2006, 47/2011, 93/2012, 99/2013-усклађени дин. изн., 125/2014-усклађени дин. изн., 95/2015-усклађени дин. изн., 83/2016, 91/2016-усклађени дин. изн., 104/2016-др. закон, 96/2017-усклађени дин. изн., 89/2018-усклађени дин. изн., 95/2018-др. закон, 86/2019-усклађени дин. изн., 126/2020-усклађени дин. изн., 99/2021-усклађени дин. изн. и 111/2021-др. закон).

Приходи буџета

Приходе буџета чине уступљени и изворни приходи, трансфери, примања од продаје имовине, као и примања од задуживања.

Укупан буџет града Ужица има тенденцију раста. У периоду од последњих десет година раст прихода је на нивоу од око 36,1%, а у анализираном периоду 2018-2021. година, 16,7%. Стабилан тренд раста прихода заустављен је у 2020. години као последица пандемије вируса *COVID-19*, али је позитиван тренд настављен у 2021. години. У структури укупних буџетских прихода константно доминирају текући приходи (просечно 94%) у анализираном периоду. Приходи од задуживања су на просечном нивоу од око 5%, а приходи од продаје око 1% укупних прихода.

Табела 1. Приходи и примања буџета града Ужица у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)

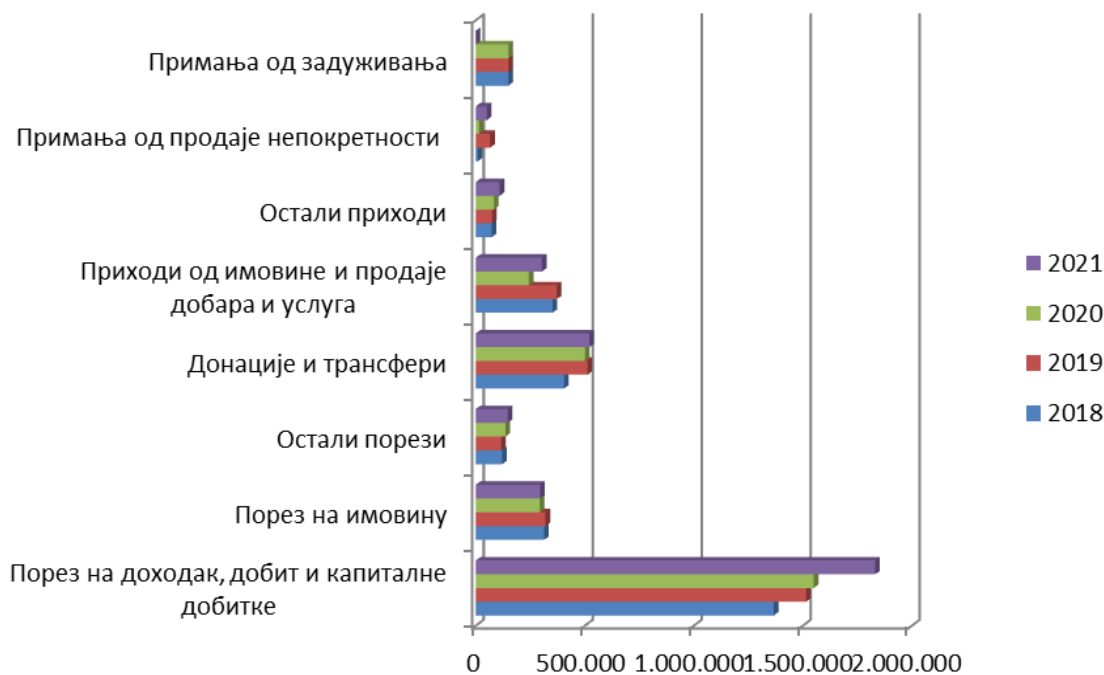
Приходи/Година	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%
Порез на доходак, добит и кап.добитке	1.368.405	48,9	1.515.977	48,4	1.551.556	52,1	1.833.000	56,2
Порез на имовину	314.290	11,2	320.658	10,2	294.424	9,9	296.000	9,1
Остали порези	121.884	4,4	117.277	3,7	137.087	4,6	147.100	4,5
Донације и трансфери	406.136	14,5	514.175	16,4	501.541	16,8	522.191	16,0
Приходи од имов. и продаје добара,услуга	352.794	12,6	373.155	11,9	244.311	8,2	304.515	9,3
Остали приходи	74.337	2,7	75.166	2,4	84.080	2,8	110.636	3,4
Примања од продаје непокретности	9.485	0,3	67.356	2,1	15.856	0,5	51.004	1,6
Примања од задуживања	150.000	5,4	151.020	4,8	150.000	5,0	/	/
Укупно:	2.797.331	100	3.134.784	100	2.978.855	100	3.264.446	100

Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2018-2020. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

У анализираном периоду најзначајнији приход је порез на доходак (где доминира приход по основу пореза на зараде), који је на просечном нивоу од око 50% укупних прихода. Његово учешће значајно је веће од просека у ЈЛС (38%)¹. Повољна кретања ове групе прихода резултат су стабилне макроекономске ситуације, степена развијености привреде у граду, броја запослених, као и константног раста зарада и прихода од рада.

Приход од републичких трансфера просечно се кретао на нивоу око 14% укупних прихода и примања. Ненаменски трансфер просечно је око 8% укупних прихода, што је у складу са чињеницом да је Град Ужице у I групи по степену развијености. Наменски трансфери односе се на инфраструктурне и развојне пројекте за које је Град добио подршку у протеклом периоду и карактеристичан је тренд њиховог раста.

Графикон 1. Приходи буџета Града Ужица у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)

Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2018-2021. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

Учешће прихода од имовине, продаје добара и услуга, је око 12%, док порез на имовину учествује просечно око 10%. Треба напоменути да је учешће пореза на имовину нешто ниже у поређењу са просечним учешћем ове категорије у буџетима свих ЈЛС (око 16%)². Претходних година акценат је био на пореском обухвату, што је резултовало проширењем базе обвезника. Истовремено, стопе пореза на имовину ниже су од законски максимално

¹ Према подацима из Билтена јавних финансија 5/2021, бр. 201, Министарство финансија.

² Према подацима из Билтена јавних финансија 5/2021, бр. 201, Министарство финансија.

дозвољеног нивоа, приметан је репрограм дела пореских обавеза, као и одсуство принудне наплате. Премда је сам степен наплате задовољавајући у поређењу са другим ЈЛС, нису у потпуности исцрпљене све могућности када је реч о издашности овог прихода.

Расходи буџета

Расходи буџета приказани су по економској, функционалној, организационој класификацији и изворима финансирања. Унапређење концепта управљања јавним финансијама присутно је и на локалном нивоу. Од 2015. године доминантна је програмска класификација, која омогућава боље управљање учинком јавне управе, већу одговорност корисника буџета, успостављање снажнијих веза између годишњих буџета, утврђивање приоритетних расхода и издатака и спровођења јавних политика, као и већу транспарентност потрошње.

Квалитетне програмске информације и даље представљају изазов за буџетске кориснике на свим нивоима, посебно имајући у виду захтевност целокупног процеса. Град је започео са увођењем принципа родно одговорног буџетирања, који подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода, као и распоређивање средстава буџета у циљу унапређења родне равноправности.

Табела 2. Извршење буџета према програмима у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)

Програм/Година	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%
Становање, урбанизам и просторно планирање	85.182	3,08	103.197	3,40	224.893	7,02	248.700	7,49
Комуналне делатности	364.383	13,18	396.037	13,04	457.640	14,28	366.200	11,03
Локални економски развој	10.205	0,37	28.611	0,94	/	/	45.000	1,36
Развој туризма	37.799	1,37	45.454	1,50	34.880	1,09	36.877	1,11
Пољопривреда и рурални развој	22.850	0,83	24.129	0,79	31.468	0,98	37.500	1,13
Заштита животне средине	9.019	0,33	10.070	0,33	9.770	0,30	9.650	0,29
Организација саобраћаја и саоб.инфра.	659.911	23,86	842.429	27,74	796.224	24,84	622.500	18,75
Предшколско васпитање и образовање	340.355	12,31	335.665	11,05	343.930	10,73	336.679	10,14
Основно образовање и васпитање	109.700	3,97	103.308	3,40	81.910	2,56	84.000	2,53
Средње образовање и васпитање	74.968	2,71	76.346	2,51	63.323	1,98	61.380	1,85

План развоја града Ужица 2023-2030. година

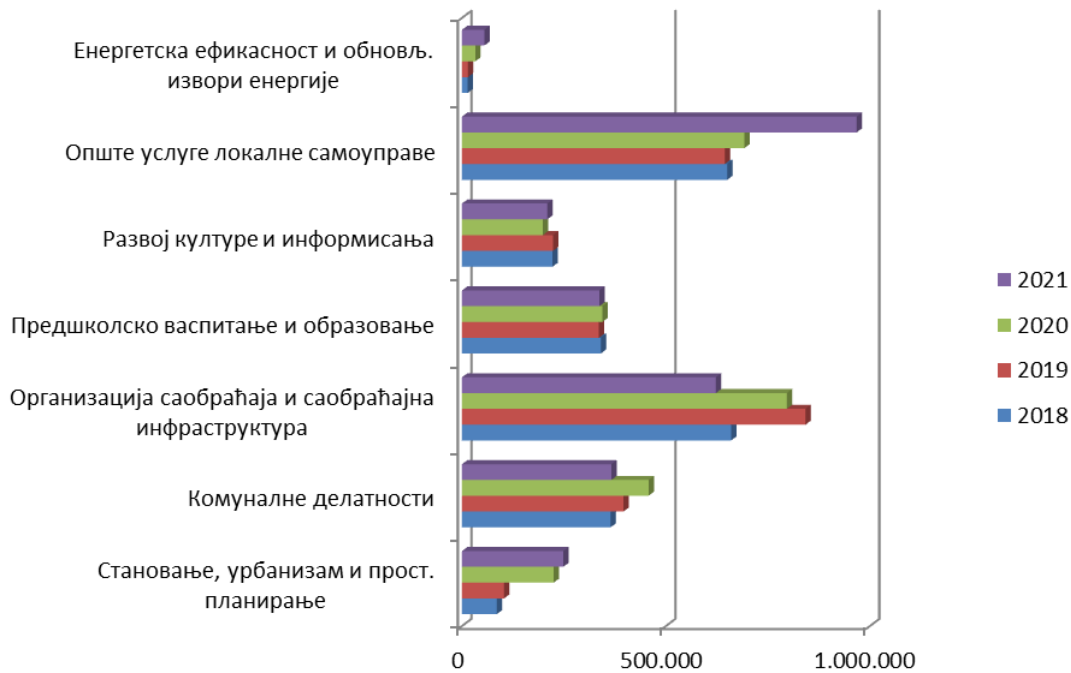
Преглед и анализа постојећег стања-Добра управа

Социјална и дечија заштита	80.048	2,89	95.452	3,14	123.987	3,87	124.537	3,75
Развој културе и информисања	221.979	8,03	223.162	7,35	198.507	6,19	209.244	6,30
Развој спорта и омладине	39.166	1,42	50.402	1,66	57.627	1,80	55.000	1,66
Опште услуге локалне самоуправе	650.178	23,51	644.279	21,21	692.111	21,59	967.461	29,15
Политички систем локал.самоуправе	45.927	1,66	44.470	1,46	56.137	1,75	59.461	1,79
Енергетска ефикасност и обновљ. извори енергије	13.911	0,50	14.395	0,47	32.639	1,02	55.000	1,66
Укупно:	2.765.581	100	3.037.406	100	3.205.045	100	3.319.190	100

Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2018-2020. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

Анализом структуре потрошње буџетских средстава Града Ужица по програмима, између 17 дефинисаних програма се, по висини потрошње издвајају: опште услуге локалне самоуправе, организација саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре, комуналне делатности, предшколско васпитање и образовање, развој културе и информисања, становање, урбанизам и просторно планирање. Њихово укупно учешће се просечно креће на нивоу од око 84% буџетске програмске потрошње. Програм саобраћаја и саобраћајне инфраструктура обухвата управљање и одржавање улица и путева, као и јавни градски и приградски превоз путника. Програм комуналне деланости обухвата издвајања за одржавање чистоће, зеленило, уређење, одржавање и изградњу водовода и канализације, управљање и одржавање јавне расвете. Програм општих услуга односи се на функционисање локалне самоуправе. Град финансира функционисање предшколског образовања и васпитања што захтева издвајања око 11% за ову област која је увек била једна од приоритетних па и у смислу буџетске подршке. Град Ужице има развијену мрежу културних институција и установа што захтева значајна издвајања за програм културе и информисања а она се просечно крећу на нивоу од око 7%. Иако у односу на укупну буџетску потрошњу немају високо релативно учешће, присутан је тренд раста финансирања потрошње за програме у области социјалне и дечије заштите, пољопривреде и руралног развоја, развој спорта и омладине, енергетске ефикасности и заштите животне средине, што је у складу са стратешким приоритетима Града Ужица у посматраном периоду.

Графикон 2. Расходи и издаци буџета за највеће програме у периоду 2018-2021. година
(у 000 дин.)

Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2018-2020. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

При анализи програмске потрошње треба имати у виду методологију сврставања у програме па, примера ради, издвајања за развој туризма обухватају трошкове функционисања установа у овој области, као и један део пројеката, док су кључна улагања везана за изградњу туристичке инфраструктуре, у посматраном периоду, сврстана у друге програме.

Слична је ситуација када је реч о повећаним улагањима у спортску инфраструктуру. У претходном петогодишњем периоду расла су издвајања за програм енергетске ефикасности, са крајњим циљем унапређена стања у области заштите животне средине и смањења аерозагађености.

Посматрајући расходе и издатке буџета по економској класификацији може се уочити да текући расходи доминирају, али се њихово учешће смањује из године у годину, у структури буџетских издвајања.

Најзаступљенији расход по економској класификацији јесте коришћење роба и услуга (у 2020. години износи 34%). Ови расходи се односе на текуће одржавање-локални путеви и улице, чишћење града, одржавање јавних површина, јавна расвета, јавни превоз и др.

Табела 3. Расходи и издаци буџета по основним наменама у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)

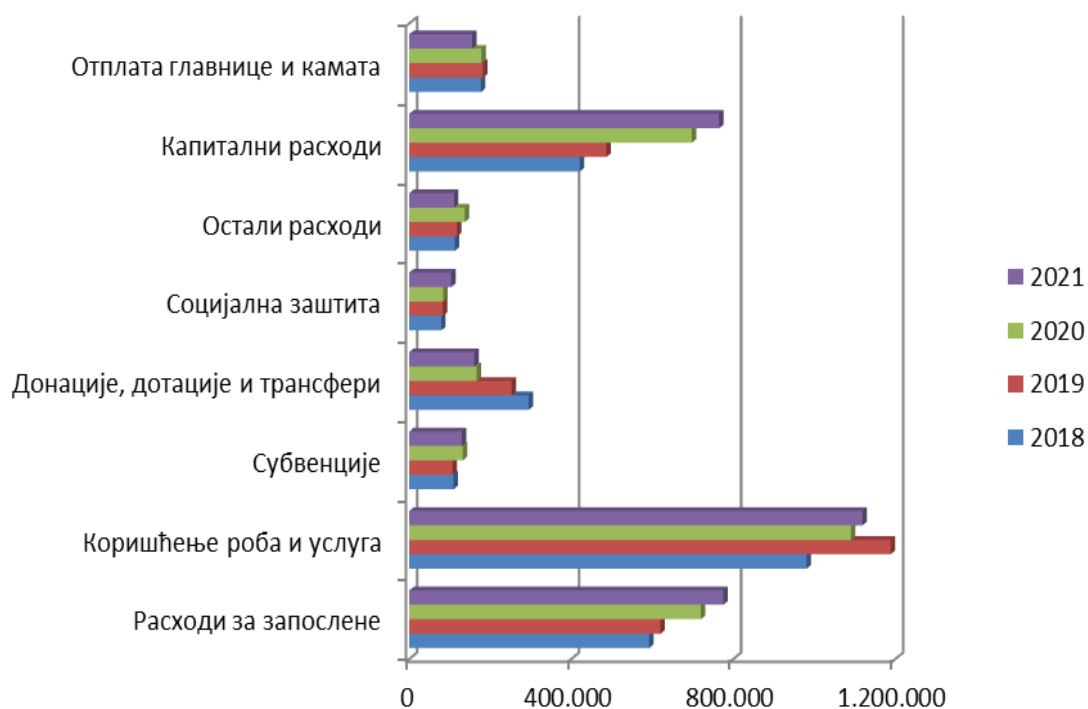
Расходи/Година	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%
Расходи за запослене	592.20 3	21,4 1	620.09 9	20,4 2	719.95 9	22,4 6	775.62 0	23,3 7
Коришћење роба и услуга	980.56 7	35,4 6	1.188.4 70	39,1 3	1.090.4 30	34,0 2	1.118.6 50	33,7 0
Субвенције	109.38 0	3,96	106.70 0	3,51	131.85 2	4,11	130.00 0	3,92
Донације, дотације и трансфери	294.70 2	10,6 6	252.57 2	8,32	166.22 9	5,19	160.56 7	4,84
Социјална заштита	78.606	2,84	83.250	2,74	83.836	2,62	103.70 0	3,12
Остали расходи	112.35 7	4,06	117.73 2	3,88	136.96 3	4,27	110.34 5	3,32
Капитални расходи	421.04 0	15,2 2	486.54 7	16,0 2	697.47 5	21,7 6	765.18 8	23,0 5
Отплата главнице и камата	176.72 6	6,39	182.03 6	5,99	178.30 2	5,56	155.12 0	4,67
Укупно:	2.765.5 81	100	3.037.4 06	100	3.205.0 46	100	3.319.1 90	100

Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2018-2020. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

Учешће издатака за капиталне инвестиције у укупним расходима, показатељ је степена развојности буџета. Приметан је раст капиталних расхода па су они у 2020. години достигли ниво од 22% укупних расхода и издатака, што је повољније учешће у поређењу са просеком свих ЈЛС³. У периоду 2018-2020. година, капитални расходи су у апсолутном износу увећани за 65,6%.

³ Према подацима из Билтена јавних финансија 5/2021, бр. 201, Министарство финансија.

Графикон 3. Расходи и издаци буџета по основним наменама у периоду 2018-2021. година
(у 000 дин.)

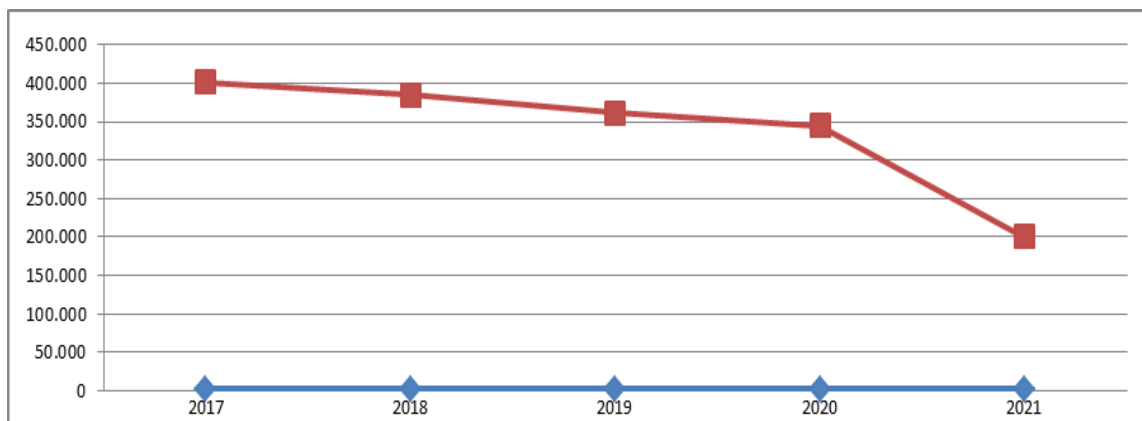
Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2018-2020. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

Кредитна задуженост

Већи обим инвестиција у посматраном периоду, једним делом је финансиран из кредитних извора. Кредитна задуженост Града на крају 2020. године, мерена износом остатка дуга у односу на текуће прихода, износила је 12,6%, а с обзиром да у 2021. години није планиран кредит за финансирање капиталних инвестиција, кредитна задуженост на крају 2021. године процењена је на 6,2% (максимално дозвољено 50%), односно остатак дуга је око 200 милиона динара.

Дугорочни (петогодишњи) инвестициони кредити које је Град повлачио у претходном периоду, узимани су са релативно ниским каматним стопама. Део кредита је имао повраћај средстава у виду гранта, с обзиром да су се односили на улагања у јавну инфраструктуру са побољшањем енергетске ефикасности.

Графикон 4. Стање кредитне задужености и у периоду 2017-2021. година (у 000 дин.)

Извор: Завршни рачуни Града Ужица за период 2017-2020. године, Одлуке о буџету Града Ужица за 2021. годину

Оцена финансијског стања

Последњих година, након периода финансијске консолидације, буџет Града је стабилизован. Општа макроекономска стабилност, раст инвестиција и већа запосленост позитивно су се рефлектовали и на локалне самоуправе, а реалан раст прихода створио је услове за већа издвајања из буџета за све области.

Уочљив је тренд раста капиталних расхода. У 2020. години они су износили 697,5 мил. динара (22% укупног буџета). Финансирање капиталних расхода првенствено је базирано на сопственим буџетским изворима, а мање на трансферним наменским средствима.

Просечан степен самофинансирања, у посматраном периоду, од око 80% и финансијске аутономије од око 86%⁴, указују на већу способност Града да се финансира из изворних и уступљених прихода, односно мању зависност од републичких трансфера, него што је то случај са већином других ЛС. Фискални капацитет изворних прихода још увек није у потпуности искоришћен.

Град спроводи активности на увођењу концепта јавно-приватног партнерства у области комуналних делатности. На тај начин, између осталих предности, ослободиће се додатни инвестициони простор за реализацију развојних пројеката. Подаци о стању кредитне задужености указују на релативно низак степен задужености и добар кредитни потенцијал, као могућност за финансирање капиталних инвестиција. Процењени неискоришћени кредитни потенцијал Града на крају 2021. године износи 1,4 милијарде динара.

Град у оквиру буџетског процеса, планирања и трошења средстава, поспешује учешће јавности. Партиципација грађана и транспарентност локалних финансија један су од приоритета. Унапређењем ових процеса, између осталог, поштују се принципи добре

⁴ Према подацима из Аналитичког сервиса ЈЛС; <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

управе, као и оптимално располагање ресурсима. Град је у 2020. години награђен од стране МДУЛС и СКГО у овој области⁵.

Процена јавних финансија на националном нивоу и шест јединица локалне самоуправе, међу којима је и Град Ужице, вршена је у два наврата у протеклом периоду и то 2015. и 2018. године, по PEFA методологији заснованој на међународним стандардима и добрим праксама. Извештаји указују на значајан напредак у области јавних финансија, а Град је додатно поправио учинке по већем броју индикатора⁶.

SWOT анализа – Финансије

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Стабилни и предвидиви приходи, висок степен самофинансирања и финансијске аутономије • Дobar кредитни потенцијал • Програмски оријентисан буџет	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно искоришћен потенцијал изворних прихода • Недовољно искоришћен капацитет јавне имовине
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Доступни и повољни извори финансирања • Општи привредни раст	<ul style="list-style-type: none"> • Ванредна издвајања и ризици услед пандемије COVID-19 • Поремећаји светске економије

⁵ <http://www.skgo.org/vesti/detaljno/2386/izabrani-najbolji-gradovi-i-opstine-u-primeni-principa-dobrog-upravljanja>

⁶ https://www.pefa.org/sites/pefa/files/2021-06/RS-Uzice-May20-PFMPR-SN-Public%20with%20PEFA%20Check_SRB.pdf

Јавна безбедност и управљање ризицима

Законски и подзаконски оквир и планска документација

Законски оквир којим се уређује област ванредних ситуација пре свега обухвата Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама („Службени гласник РС“, бр. 87/2018), Закон о заштити од пожара („Службени гласник РС“, бр. 87/2018), затим Уредба о садржају и начину израде плана смањења ризика од катастрофа („Службени гласник РС“, бр. 21/2020), Упутство о Методологији израде и садржају процене ризика од катастрофа и Плана заштите и спасавања („Службени гласник РС“ бр. 87/2018).

Град Ужице је усвојио Процену ризика од катастрофа („Службени лист града Ужица“, бр. 43/21) и План заштите и спасавања („Службени лист града Ужица“, бр. 9/22). Поред овога Град Ужице редовно доноси и другу планску документацију која пре свега обухвата оперативне планове, и то: Оперативне Планове одбране од поплава и бујица, Планове поступања у случају великих снежних падавина, План поступања у случају високих температура и суше, итд.

Управљање ризицима у ванредним ситуацијама на територији града Ужица

Систем управљања ризицима у ванредним ситуацијама представља организован и сложен процес чији је циљ планирање, контрола и смањење ризика. Према Стратегији одрживог развоја града Ужица из 2012. године брига о безбедности се спроводи кроз партнерску мрежу установа и организација институционализовану кроз рад Савета за безбедност и Штаба за ванредне ситуације који прати и процењује стање безбедности у граду.

Ризици од елементарних и других непогода на територији града Ужица условљени су пре свега специфичним положајем и карактеристикама територије, карактеристикама водотокова, степеном урбанизације, густином насељености, достигнутим нивоом превентивних и реактивних мера у случају настанка елементарне непогоде.

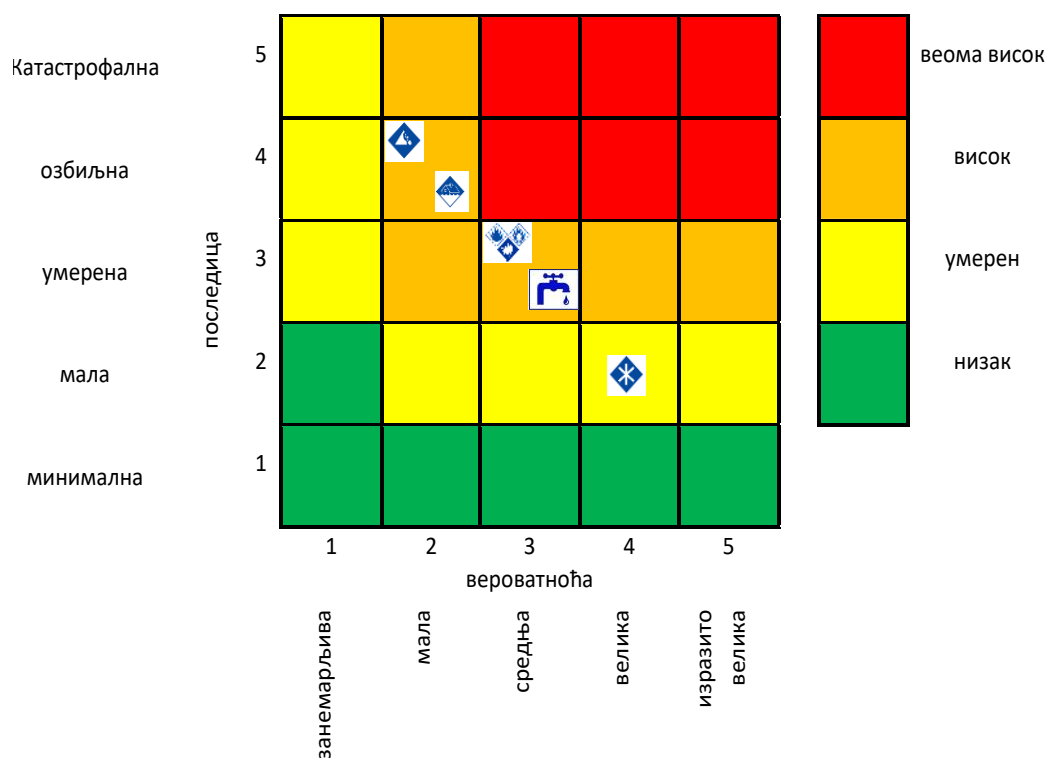
Климатске промене доводе до све учесталијих и интензивнијих падавина, што за последицу има повећан ризик од настанка елементарних непогода. Природне, као и техничко-технолошке катастрофе, настају изненада и неочекивано и најчешће их је тешко или немогуће предвидети. Из тог разлога се захтева брза реакција свих снага и средства према унапред дефинисаним правилима и процедурама.

Оно што је карактеристично за град Ужице и што његову територију чини додатно рањивом, јесте чињеница да две трећине становништва живе у урбаном језгру са концентрисаном инфраструктуром и услугама, стрмим и уским саобраћајницама, са неадекватним одвођењем атмосферских вода, изграђеним објектима на подручјима подложним клизању и др. што све ограничава брзо и ефикасно спровођење мера у случају настанка појединих опасности.

Процењује се да су на територији града Ужица најизраженије следеће врсте ризика од елементарних непогода: поплаве и бујице, пожари и суша, снежне мећаве и клизишта.

Графикон 5. Матрица збирног ризика од катастрофа

Поплаве и бујице

Хидрографска мрежа града је врло развијена и обухвата скоро 80 водотока. Према Процени ризика од катастрофа из 2021. године, карактеристика свих бујичних водотока на територији Ужица јесте неуређеност великог броја водотокова и веома лоше еколошко стање.

Сви водотокови на подручју града Ужица су бујични. То значи да се у њима услед снежних падавина у кратком временском периоду формирају бујични таласи са великом количином наноса. Време настанка бујице зависи од дужине водотока и креће се између 1-3 часа.

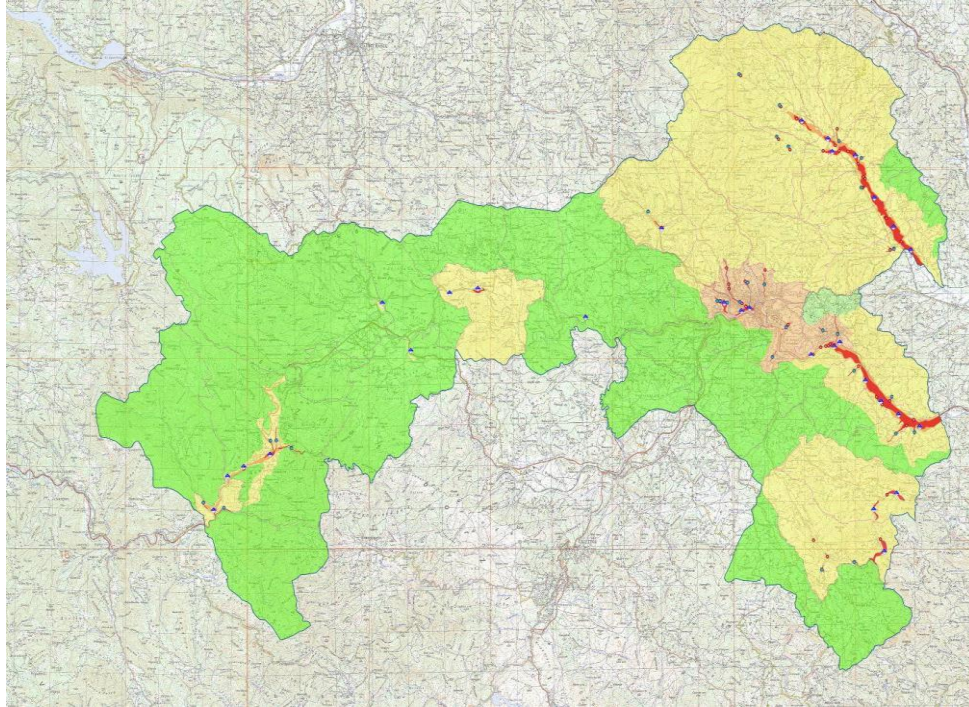
Најизразитија појава бујице карактеристична је за Глуваћки поток у градском подручју. Ризик од поплава великим водама реке Ћетиње, директно је условљен степеном изградњом заштитних објеката. Опасност од поплаве Ћетиње умањена је изградњом бране Врутци, као и уређењем дела појаса око ње. У случају хаварија на самој брани постоји посебан план евакуације, обавештавања и узбуњивања грађана. Утврђене су и коте евентуалног плављења до којих досеже евентуални плавни талас.

Узимајући у обзир негативна дејства антропогених фактора, као један од кључних проблема наводе се дивље депоније у коритима бујичних водотока, које проузрокују драстично смањење пропусне моћи корита и тиме повећавају ризик од поплава.

Град се такође суочава са опасношћу од унутрашњих вода, посебно у раним пролећним месецима када долази до наглог топљења снега, као и током јесени када долази до веће количине падавина. Проблем настаје јер постојећи колектори кишне канализације не могу

да прихвате ту количину воде, која притом садржи и велике количине наноса који у кратком временском року доводе до запушавања решетки, па се улице и тротоари претварају у отворене токове, што за последицу доводи до колапса у саобраћају.

Карта 1. Карта ризика од поплава

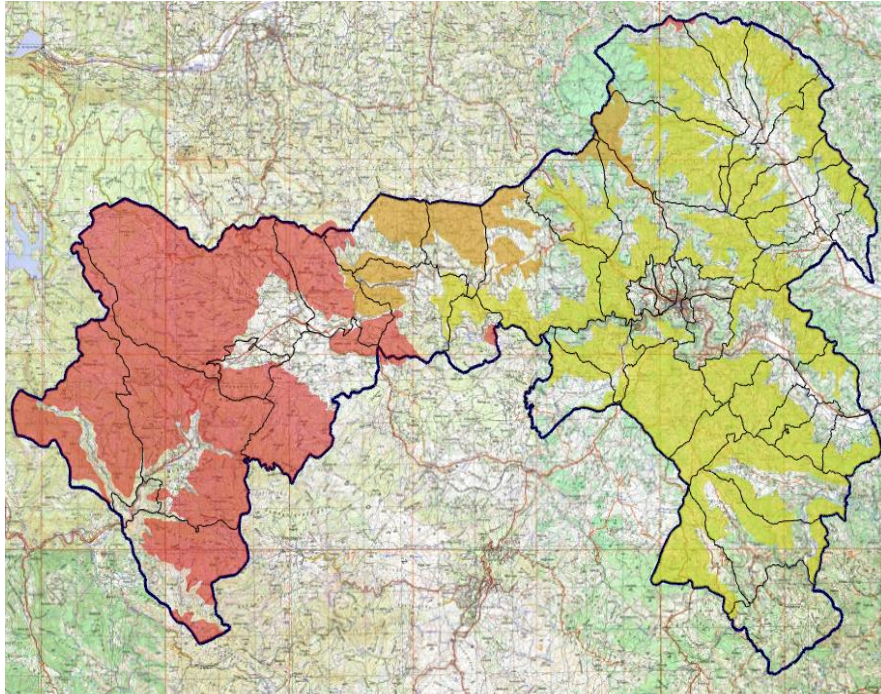

Пожари и суша

Проценом је дефинисано да је уређеност шума у значајној мери побољшана након катастрофалних пожара на планини Тари 2012. године, али још увек не у мери која гарантује ефикасну интервенцију при гашењу, при чему посебан проблем представља уређење шума у приватном власништву. Оно што у том смислу представља приоритет, јесте изградња шумских путева. Што се тиче ризика од избијања пожара у градском језгру, велики проблем представља старост објеката⁷ и проблем хидрантске мреже.

⁷ Просечна старост зграда је 40-50 година.

Карта 2. Ризик појаве од пожара на отвореном

Снежне падавине

Интензитет и појава снежних падавина на територији града Ужица условљени су географским положајем и климатским карактеристикама. Рељеф територије града вишеструко се одражава на климу и потенцијалне опасности од елементарних непогода.

Са порастом надморске висине температуре опадају, а учесталост и количина падавина се повећавају. Због тога је подручје Таре и Поникава у односу на друге делове територије посебно угрожено од снежних падавина. Процентом угрожености од снежних падавина прецизно су дефинисани ризици од снежних падавина.

Посебну опасност представљају падавине влажног снега с обзиром на последице које остављају на електро мрежу и саобраћај. Угроженост инфраструктуре је од посебног значаја за нарушавање услова за нормално функционисање, пошто су сеоска подручја у снабдевању и коришћењу јавних услуга ослоњена на градско подручје.

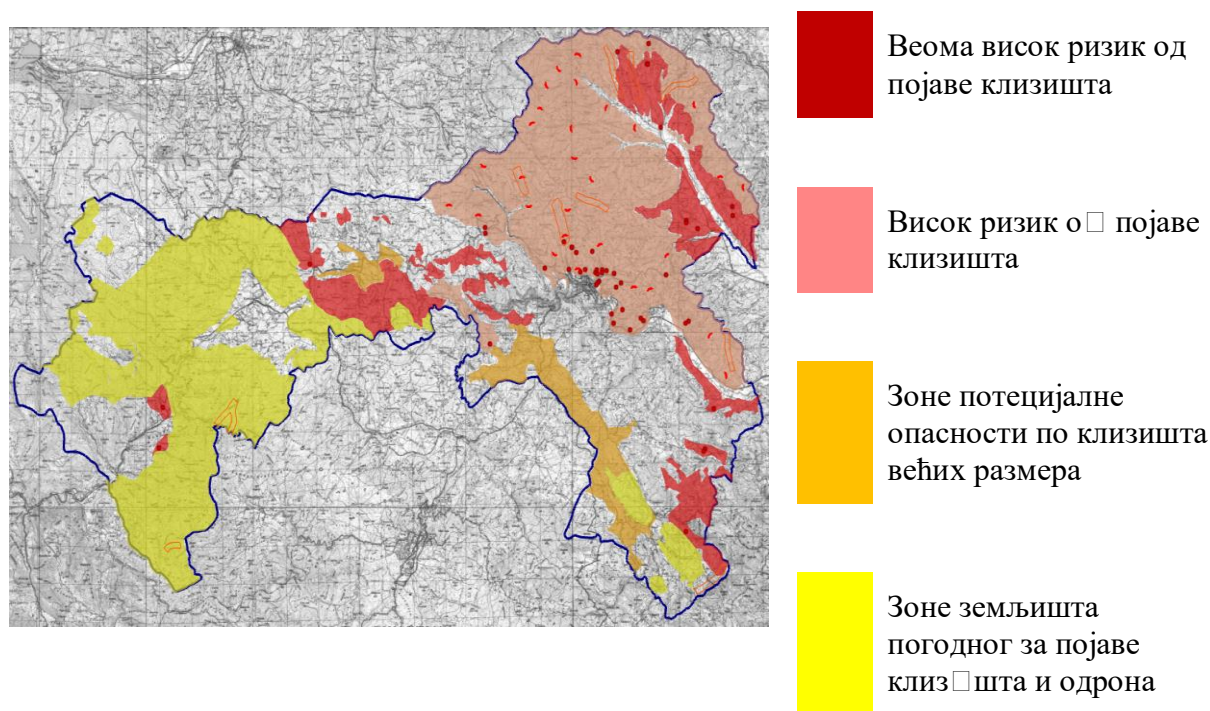
Према Процени ризика, град Ужице је до сада успешно реаговао у случају настанка великих снежних падавина, али постоји сет мера које би требало предузети у наредном периоду како би систем за реаговање био још ефикаснији.

Табела 4. Основни параметри ризика од снежних падавина

Индикатор/обележје	Вредност	Утицај на ризика
Карактеристике рељефа и надморске висине	на 50% територије	средњи до велики
Просечан број дана са снежним покривачем на територији града Ужица (на 800 мнв) у току зимске сезоне	68 дана	средњи до велики
Просечан број дана са снежним падавинама на територији града Ужица (на 800 м.н.в) у току зимске сезоне.	45 дана	средњи до велики
Просечно трајање узастопних снежних падавина у зимској сезони	2,7 дана	средњи до велики
Просечна висина снежног покривача у зимској сезони	од 5 до 32 цм	у јануару и фебруару велики у осталим месецима мали до средњи

Клизишта

Геолошки састав, нагиб терена, појава ерозије и антропогени утицаји основне су карактеристике територије града које га чине угроженим од појаве клизишта. Према евиденцији, на територији града Ужица постоји око 50 активних клизишта, од којих већи број угрожава објекте. Посебан ризик представљају клизишта у градској зони. Од посебног значаја су клизишта која угрожавају делове насеља, при чему се посебно истиче клизиште у улици Светозара Марковића које потенцијално угрожава преко 30 објеката на две локације. У зони овог клизишта налазе се и саобраћајнице и магистрални цевовод водовода за снабдевање високих зона, па свакако представља један од приоритета решавања у наредном периоду.

Закључак је да Град Ужице на пољу ванредних ситуација улаже напоре за унапређење одбрамбених механизма, али да је неопходно радити на повећању свести о значају ове области. Кључни проблеми са којима се град суочава када је реч о ванредним ситуацијама представљају недостатак свести о важности управљања ванредним ситуацијама, затим непостојање простора за безбедну евакуацију становништва, неуређеност водотокова, санирање клизишта, итд., што представља реалне проблеме на чијем решавању је неопходно радити у будућности.

Јавна безбедност у граду Ужицу

Град Ужице представља административни, привредни и културни центар Златиборског округа, стога је питање јавне безбедности једно од кључних поља деловања надлежних служби. Одлуком о градским управама из 2008. године, поред осталих, дефинисана је организација и делокруг рада Градске управе за инспекцијске послове и комуналну полицију.

Поред инспекцијског надзора који се спроводи у грађевинарству, саобраћају, животној средини, од посебног значаја у погледу бриге о јавној безбедности представља надзор у комуналној области. Одржавањем комуналног реда сматра се одржавање реда у најважнијим областима за нормално функционисање друштва, како у редовним, тако и у ванредним околностима. То се пре свега односи на: редовно снабдевање водом, одвођење отпадних вода, бригу о јавној чистоћи, одлагање комуналног отпада, паркирање, превоз путника у градском и приградском саобраћају, заштиту од буке, одржавање комуналних објеката, пијаца, гробаља, зелених и других јавних површина, јавне расвете, итд.

У обављању своје делатности, Управа сарађује са Министарством унутрашњих послова, које је задужено за спровођење надзора јавног реда и мира и праћење и сузбијање криминалитета. На основу званичних извештаја, стање јавне безбедности у граду је

стабилно. Према Стратешкој процени јавне безбедности из 2017. године, припадници полиције професионалним и максималним ангажовањем, у сарадњи са релевантним државним органима, континуирано предузимају мере и радње како би се одржало стабилно стање јавног реда и мира.

Табела 5. Показатељи јавног реда и мира

Корисничке групе	Узраст				Укупно
	0-2	3-5	6-14	15-17	
Деца жртве насиља и занемаривања	3	5	15	6	29
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	0	0	19	47	66

Корисничке групе	Узраст		
	18 – 25	26 – 64	65 +
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	183	49	21
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	6	75	29

Извор: ЦЗО

Посебну сарадњу Град остварује са Сектором за ванредне ситуације МУП-а који остварује изузетне резултате, нарочито у погледу обављања ватрогасно-спасилачких послова и активности.

У погледу стања јавне безбедности у редовним околностима, реални проблеми са којима се град Ужице суочава, тичу се пре свега безбедности саобраћаја где посебан проблем представља недостатак паркинг места, уске улице и сл, што се негативно одражава и на предузимање мера у супротстављању ванредним ситуацијама када до њих дође.

SWOT анализа – Јавна безбедност

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Добра организација и координација надлежних служби у заштити и спасавању • Стручност и оспособљеност кадра у области ванредних ситуација, као и других повезаних органа и служби • Добра комуникација између актера заштите и спасавања	<ul style="list-style-type: none"> • Неуређеност водотокова • Недостатак паркинг места и уске улице • Недостатак простора за безбедну евакуацију становништва у случају настанка ванредне ситуације
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Развијање јавно-приватног партнерства • Унапређење међуопштинске сарадње у области ванредних ситуација	<ul style="list-style-type: none"> • Непредвидивост великог броја елементарних непогода и катастрофа • Густина насељености у урбаном језгру

Правосуђе и правни систем

Скупштина града је на основу члана 2. Закона о правобранилаштву („Службени гласник РС“, број 55/14), члана 20. тачка 27. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број 129/07) и члана 67. Статута града Ужица („Службени лист града Ужица“ број 16/13-пречишћен текст), на седници дана 25.11.2014. године донела Одлуку о Градском правобранилаштву Града Ужица.

Одредбама члана 4. наведене Одлуке прописан је делогруг рада овог правобранилаштва, и то: Обављање послова правне заштите имовинских права и интереса Града, у поступцима пред судовима, органима управе и другим надлежним органима које заступа Град, градске органе, установе чији је оснивач Град и друга правна лица чије се финансирање обезбеђује из буџета, као заступник.

На основу посебно датог пуномоћја правобранилаштво може да:

- Заступа пред судовима, органима управе и другим надлежним органима градске општине, јавна предузећа и месне заједнице, у погледу њихових имовинских права и интереса, када интереси тих правних лица нису у супротности са интересима Града
- Прати и проучава правна питања од значаја за рад органа и правних лица која заступа, посебно у погледу заштите њихових имовинских права и интереса, као и питања у вези са применом закона и подзаконских аката која су, или могу бити, од значаја за предузимање било које правне радње органа и правног лица које заступа, посебно за спречавање штетних имовинско-правних и друштвено негативних последица по правна лица која заступа
- Даје правна мишљења приликом закључивања уговора о прибављању и отуђењу непокретности у јавној својини Града, као и закључивања уговора који имају за предмет друге имовинско-правне односе и привредно-правних уговора, у року који не може бити дужи од 30 дана
- Даје правне савете свим органима Града које заступа
- Предузима заступање под истим условима као и адвокат када је прописано да је у одређеном поступку или за предузимање одређене радње у поступку обавезно заступање странке од стране адвоката.

У складу са чланом 5. Одлуке, Градско правобранилаштво ће пре покретања поступка пред судом, органом управе или другим надлежним органом, односно у поступку одговора на тужбу, предлог или други акт којим је покренут поступак против правног лица које заступа, размотрити могућност споразумног решавања спорног односа, на своју иницијативу или на иницијативу супротне стране.

Када Градско правобранилаштво процени да нису испуњени материјални или формални услови да се спорни однос реши споразумно или да преложено споразумно решење није у интересу града Ужица, о томе ће писмено обавестити правно лице које заступа. Градско правобранилаштво је дужно да прибави сагласност Градског већа пре закључења споразума којим се решава спорни. Поред наведене опште надлежности, надлежности Градског правобранилаштва утврђене су и низом посебних закона и других општих правних аката. Један део тих надлежности представља посебно наглашену улогу

правобранилаштва као законског заступника РС/Града/Општине или правног саветника државних органа у неким специфичним правним поступцима, односно специфичним правним ситуацијама. Други део тих посебних надлежности односи се на ситуације у којима правобранилаштво не поступа као заступник РС/Града/Општине, већ као самостална странка у поступку. Неке од ових посебних надлежности Правобранилаштва прописане су следећим прописима:

- Члан 14. Закона о промету непокретности („Службени гласник РС“, бр. 93/14, 121/14 и 5/15)-подношење тужбе за поништај уговора о промету непокретности закљученог супротно одредбама тог закона, закона којим се уређује јавна својина или другог закона
- Члан 37. Закона о јавној својини („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 88/13 и 105/14)-давање мишљења пре закључења уговора о прибављању и отуђењу непокретности у својини Републике Србије
- Члан 38. Закона о јавној својини-подношење тужбе за поништење уговора о прибављању и отуђењу непокретности у својини Републике Србије који је закључен супротно прописима, односно ако уговорена накнада одступа од прописане накнаде или од накнаде која се могла остварити у време закључења уговора
- Члан 84. став 2. и 3. Закона о јавној својини, у вези члана 48. Закона о средствима у својини Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 53/95, 3/96, 54/96, 32/97, 101/05 и 72/11)-подношење тужбе за утврђивање удела државне својине у стварима која правно лице користи а изграђене су, односно прибављене учешћем средстава Републике, покрајине, општине или града
- Члан 68. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13, 50/13, 98/13, 132/14 и 145/14)-давање сагласности на захтев власника, односно закупца катастарске парцеле за исправку границе парцеле, припајањем грађевинског земљишта у јавној својини постојећој парцели, ради формирања катастарске парцеле која испуњава услове грађевинске парцеле, на основу пројекта препарцелације
- Члан 39. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 108/13 и 142/14)-учествовање у својству странке у свим поступцима за враћање одузете имовине и обештећење
- Члан 11. став 4. Закона о управним споровима („Службени гласник РС“, број 111/09)- подношење тужбе у управном спору ако су управним актом повређена имовинска права и интереси Републике Србије
- Члан 148. став 3. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС“, број 124/12)- подношење захтева за заштиту права у случају повреде јавног интереса у поступку јавне набавке
- Члан 27. став 3. Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС“, бр. 36/11, 99/11, 83/14 и 5/15)-подношење тужбе за промену пословног имена привредног друштва које вређа јавни морал
- Члан 193. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13, 74/13 и 55/14)-споразумно решавање спора пре подношења тужбе у парничном поступку, по предлогу који може да поднесе свако ко намерава да поднесе тужбу

против Републике Србије, евентуалним закључењем споразума о мирном решавању спора - посебне врсте вансудског поравнања које има својство извршне исправе

- Члан 221. став 3. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13, 74/13 и 55/14)-обавештавање Државног правобраниоца о постојању парнице у којој располагање странака или одлука суда може да утиче на имовинска права и обавезе Републике Србије
- Члан 46. став 2. Пословника Владе („Службени гласник РС“, бр. 61/06, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13 и 76/14)-давање правних мишљења на предлоге аката који се на усвајање подноси Влади, ако се акт тиче заштите имовинских права и интереса Републике Србије или се њиме стварају уговорне обавезе за Републику Србију.

Трошкови заступања у поступцима пред судом, органом управе или другим надлежним органом признају се правобранилаштву по прописима о наградама и накнади трошкова за рад адвоката, а приходи остварени у заступању представљају приход Републике Србије/Града/Општине.

Недостаци у раду

- Неажурна база података о непокретностима који су у јавној својини Града, а последично томе слаба или никаква евиденција у смислу евиденције правних послова којима се се врши располагање истом (закуп, прибављање, отуђење ...)
- Недостатак комуникације између градских управа, и јавних предузећа и пренебегавање њихових основних надлежности, те су њихове информације скоро редовно неупотребљиве на суду као доказ правилног и законитог рада
- Непостојање аката којима би се ближе уредили послови свих комуналних делатности, који послови су као послови од општег интереса у надлежности локалне самоуправе у складу са Законом о комуналним делатностима и Законом о локалној самоуправи, па отуда и њихова одговорност за штету коју грађани претрпе, ако без оправданог разлога обуставе или нередовно врше послове од општег интереса. У том контексту би требало уредити послове зоохигјене, сеоских гробља, одржавања путева, тротоара и јавних површина током целе године.

SWOT анализа – Правосуђе и правни систем

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Опште правне норме као нормативни правни оквир поступања у оквиру надлежности правобранилаштва • Доступност информација из правобранилаштва стручним службама и органима локалне самоуправе и грађанима • Професионалност запослених у Градском правобранилаштву	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно постојање појединачних аката који ближе уређују материјалне прописе • Неажурност базе података о непокретностима у јавној својини • Недовољна информисаност непосредних извршиоца • Недовољна комуникација градских управа и јавних предузећа у оквиру основних надлежности
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Доношење појединачних аката ради правилне и законите реализације послова за које је надлежна ЈЛС • Ближа сарадња са унутрашњим управама и организацијама ван система ЈЛС • Едукација запослених о значају правилног и законитог рада • Благовремена информисаност грађана о својим правима и дужностима	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно иницијатива за доношења појединачних аката/ одлука • Недостатак/недовољно информисање представника МЗ • Недостатак /недовољно информисање грађана

Парламентаризам

Парламентаризам је демократски режим у коме је парламент највиша државна власт која доноси законе и именује друге органе који су јој одговорни. Секундарно значење парламентаризма је сношљивост, уважавање другог, указивање поштовања. Имајући у виду овакав појам примарног и секундарног парламентаризма он би требао да подразумева међусобну сарадњу, уважавање и поштовање политичких субјеката који егзистирају у парламенту.

Међутим у ширем смислу, овакво дефинисање парламентаризма, гледајући ван оквира институције парламента, требало би да подразумева сарадњу доносилаца одлука с једне стране и грађана с друге стране. Само уважавањем јавности и укључивањем грађана у процесе доношења одлука на локалном нивоу, слушањем потреба и идеја „друге стране“ може се на прави начин успоставити, унапредити и спровести демократија и парламентаризам. Овакав начин схватања и деловања, посебно је битан на локалном нивоу, где је отвореност управе према грађанима, транспарентност поступака и партиципација грађана у процесима израде и доношења одлука, кључни фактор за развој друштвене и економски стабилне локалне заједнице. Скупштина града Ужица је највиши орган који врши основне функције локалне власти. Скупштину града Ужица чини 67 одборника, које су изабрали грађани на непосредним изборима, тајним гласањем. Одборнички састав чине представници 11 политичких партија и група грађана, који су на локалним изборима кандидовани на пет изборних листа.

Развој парламентаризма није био предвиђен као приоритетна област ниједним стратешким документом у досадашњем периоду. Град Ужице кроз План развоја града Ужица за период 2022-2029. година, стреми ка унапређењу ове области и стварању односа партнерства између локалних институција и грађана. Овим путем се ојачава и економски аспект града, јер давањем могућности грађанима, организацијама, удружењима, али и привредним субјектима да учествују у креирању одлука омогућава се, не само њима да дају своје предлоге, већ и доносиоцима одлука да сагледају све аспекте неопходне за стварање прописа који би били најпогоднији за све чиниоце друштва у граду Ужицу. Уважавањем идеја и предлога које сугеришу субјекти ван органа града утиче се, како на квалитет самих одлука тако и на њихово ефикасније спровођење и имплементацију у друштвене токове.

Град Ужице је једна од локалних самоуправа која је до данас доста урадила у циљу укључивања грађана у процесе доношења одлука. У том смислу до сада су донета акта:

- Одлука о начину и поступку учешћа грађана Ужица у остваривању послова града („Службени лист града Ужица“ број 11/19)
- Одлука о укључивању грађана у буџетски процес кроз спровођење акције „Ужички програм локалног партнерства“ („Службени лист града Ужица“ број 11/19)
- Одлука о увођењу информационог система „Систем 48“ („Службени лист града Ужица“ број 26/18).

Грађани поред права која су им омогућена наведеним одлукама, имају могућност да прате припрему и рад на изради нацрта прописа али и да дају своје предлоге и сугестије путем званичног сајта града Ужица, кроз апликацију „Заједно до добрих одлука“. Рад

Скупштине града Ужица је јаван. Скупштина ради на седницама за које се врши електронска достава материјала у складу са Одлуком о поступку израде и доставе материјала за Градско веће и Скупштину града („Службени лист града Ужица“ број 22/17) и Упутством за примену Одлуке о поступку израде и доставе материјала за Градско веће и Скупштину града. Материјали за седнице су доступни на сајту града Ужица седам дана пре дана одржавања седнице и сви могу да приступе истим. Грађани могу да прате седнице Скупштине града путем директног ТВ и радио преноса и *live stream-a*, а на званичном *youtube* каналу. Поред праћења преноса уживо, грађани имају могућност да погледају архиву свих седница Скупштине које су одржане од дана примене Одлуке о поступку израде и доставе материјала за Градско веће и Скупштину града.

У циљу што веће транспарентности, отворености и партиципације грађана у свим сегментима припреме, израде и имплементације одлука које доноси Скупштина града, потребно је спровести одређене активности и то:

- Увести електронску Скупштину у складу са стратешким циљевима Републике Србије у циљу развоја е-управе и дигитализације јавне управе
- Радити на упознавању грађана и других субјеката са одредбама које се тичу њихових права у поступцима доношења одлука
- Афирмисати релевантне субјекате у циљу што већег узимања учешћа у предлагању и креирању одлука
- Подстицати одређене групе, посебно младе да узму учешће и дају предлоге за унапређење рада локалних институција
- Побољшати видљивост јавних расправа и развијање института јавних слушања.

SWOT анализа – Парламентаризам

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Нормативни правни оквир за електронска доставу материјала и учешће грађана у пословима органа града Доступност информација грађанима Професионалност одређеног броја служби 	<ul style="list-style-type: none"> Непостојање <i>e-скупштине</i> Недовољан број запослених у скупштинској служби Незаинтересованост дела запослених
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> Сарадња са организацијама ван система ЛС Партнерски однос са грађаним и ОЦД Дигитализација и развој ИКТ Едукација одборника Доступна донаторска средства 	<ul style="list-style-type: none"> Незаинтересованост грађана за процес доношења одлука Неповерење грађана да могу допринети променама на локалном нивоу Недостатак културе информисања путем коришћења интернета

Дигитална трансформација

Телекомуникациона инфраструктура

Запослени у Градским управама града „информатички“ су распоређени на шест главних локација и то:

- Градска кућа (улица Димитрија Туцовића 52)
- Градски развојни центар ГРЦ (улица Петра Ђеловића 6б)
- Објекат бивше Дирекције за изградњу (улица Вуколе Дабића 2-4)
- Ревизија и правобранилаштво (улица Николе Пашића 38)
- Комунална полиција (улица Николе Пашића 53)
- Градска општина Севојно (улица Миливоја Марића 40, Севојно).

Поред ових локација постоје запослени и у канцеларијама Месних заједница, али на тим местима због недовољне потребе није успостављен структурни развод. На свим локацијама је урађена структурна рачунарска мрежа и то на локацији Градска кућа 360 утичних места, распоређених у 4 рек ормана, локација ГРЦ 81 утично место, локација Дирекција 48 утичних места, локација Ревизија и правобранилаштво 16 утичних места, локација Комуналне полиције 20 утичних места и локација градске општине Севојно 44 утичних места. Укупно 569 утичних места. Каблирање је изведено УТП кабловима категорије 5е или категорије 6 у зависности од времена инсталације. Постојећа инсталација омогућава брзине 1Gbps што је и максимум за бакарне каблове, а уједно и крајњи циљ за перформансе мреже. Постојећа рачунарска мрежа се користи и за телефонију.

Повезивање (умрежавање) локација је изведено L3VPN технологијом преко MPLS мреже Телеком Србија. Једино је локација Градског развојног центра повезана са Градском кућом директно оптичким линком и комуникационом опремом. Остале локације су

повезане L3VPN технологијом оптичким линком 20/20Mbps, а 24 локације Месних заједница су умрежене линковима 16/1Mbps преко постојећих бакарних парица коришћењем ADSL технологије као транспортног механизма. Све удаљене локације имају излаз на интернет преко централне локације (Градска кућа) кроз L3VPN линк, како би се безбедносни механизми ка интернету поставили на једном месту тј. на *firewall* и *router*-у на централној локацији.

Поред ових 30 локација, умрежено је и неколико јавних предузећа чији је оснивач Град Ужице и то:

- ЈКП „Водовод“ са своје 3 локације
- ЈП „Стан“ са своје 4 локације
- ЈКП „Градска топлана Ужице“
- ЈКП „Биоктош“
- ЈП „Ужице развој“
- ЈКП „Нискоградња“ што чини укупно 41 локацију градске метро мреже.

Сврха овог умрежавања је подршка градском ГИС, Систему 48, и градском Систему обједињене наплате (СОН). Нека јавна и јавно комунална предузећа користе постојећу L3VPN метро мрежу како би информатички повезали своје локације (ЈП „Стан“ и ЈКП „Водовод“).

Тренутно су и 4 општине Златиборског округа (Пожега, Ариље, Косјерић и Нова Варош) такође повезани у градску L3VPN мрежу због рада на *software* Локалне пореске администрације (ЈПА) чије сервер се до скоро налазио на централној локацији (Градска кућа Ужице). Међутим, систем ЈПА за све локалне самоуправе у Републици Србији је централизован у државном дата центру, тако да је престала потреба за њихвом повезивањем са Ужицем и у току је пребацивање линкова ове 4 општине на директну везу са дата центром. Интернет конекција ја остварена преко 2 линка на централној локацији. Сви корисници са централне и удаљених локација на интернет излазе преко професионалног оптичког линка преко 2 влакна (*fiber pro*) брзине 100/20Mbps. Ова веза се користи и за конекцију ка серверима за које је потребан јавни приступ са интернета.

Други линк је такође 100/20Mbps али преко једног влакна (*fiber biz-gpon*) и преко њега на интернет излазе WiFi корисници, а служи и као *backup* линк.

Активна мрежна опрема

Од инсталације прве лан мреже успостављени су прилично високи стандарди у погледу квалитета и перформанси активне мрежне опреме. Тако високи стандарди се одржавају до данас. Централни уређај целокупне рачунарске мреже је L3 switch Cisco 3560G. Иако је уређај стар преко 10 година, његове перформансе још увек у потпуности задовољавају потребе. Осим тога, постоји и резервни уређај па евентуални квар уређаја неће проузроковати велики прекид у функционисању система. Преко овог L3 switch-а који има улогу *core router*-а, одвија се целокупан саобраћај како према провајдеру од кога се добијају влан-ови за државне сервисе, интернет и саобраћај са свих удаљених локација, тако и за локални саобраћај између клијентских рачунара и сервера унутар градске куће. На овом уређају се одвија целокупно рутирање градске мреже и постављене су безбедносне политике на L3 нивоу кроз *access* листе.

Нешто другачија ситуација је са *firewall-om* Cisco ASA 5510. Овај уређај је веза са интернетом, како клијентских рачунара тако и сервера који су у градској мрежи. Овај уређај је исто годиште као и *core router*, међутим, ради се о уређају на коме је целокупна безбедносна политика излаза на интернет. Перформансе уређаја задовољавају потребе али постојећи сигурносни ситеми су застарели и потребна је што хитнија замена. За повезивање на L2 нивоу користе се углавном управљиве *switcheva* реномираних произвођача Cisco и HP. У rack орманима има 16 *switcheva* 24 или 48 *port*. Град Ужице је тренутно у процедури замене 100Mb са 1Gb *switchevima*. Крајњи циљ је да се у току ове године „мигрира“ у потпуности на мрежу гигабитне брзине, што је и максимум за бакарно каблирање. У мрежи постоји и неколико неуправљивих, углавном десктоп 8 портних *switcheva* чија употреба није могла да се избегне. Међутим, због поузданости, у ту сврху се користе квалитетни *switchevi* углавном HP 1.400 серије.

У Градској кући и локацији ГРЦ постоји WiFi мрежа која је реализована *access point* фирме Ubiquiti и *router* Mikrotik.

Серверска инфраструктура

Серверска инфраструктура се састоји од 10 сервера, од којих 4 имају јавне сервисе. Већина локалних сервера (*domain controller*, *storage* и сервер за финансије) су виртуелизовани тј. подигнути на физички једној серверској машини. Сервер је из најновије генерације HP ProLiant DL360 gen.10, а за виртуелизацију се користи производ компаније VMware. Тиме је остварена значајна уштеда у набавци серверских машина (1 машина уместо 3), својење потенцијалне тачке отказа (*point of failure*) на 1 уместо 3, а при том су олакшани одржавање и *backup*. Сервери са јавним приступом (мејл сервер, систем 48, РХМЗ и буџетски портал) су инсталирани као засебне машине и разматра се њихова конверзија у виртуелне машине. Оперативни системи који су у употреби су Solaris10 (мејл сервер), FreeBSD (*storage*), RH Linux (систем 48), а остали сервери су под разним верзијама Windows Server (2008, 2012, 2019).

Радне станице

У мрежи ради око 250 радних станица и око 10 лаптопова. Од 2021. године сви рачунари имају најновије оперативне системе Windows 10 pro. Оперативни системи су 95% лиценцирани и легални. Свим рачунарима су дата дискови замењени брзим ссд дисковима, чиме су се драматично унапредиле перформансе и добило још пар година времена за постојеће рачунаре да буду у експлоатацији. Такође, сви рачунари имају антивирус заштиту у виду пословне верзије Eset Endpoint Antivirus.

Е-скупштина

Увођењем е-скупштине тј. електронске размене докумената за рад Градског већа и Скупштине града елиминисана је употреба папира у раду наведених органа, чиме је остварена значајна финансијска уштеда и већа ефикасност у раду. У ту сврху је купљено 87 таблет уређаја који су подељени одборницима, градоначелнику и члановима већа, као и начелницима градских управа. Још један корак недостаје у дигиталној трансформацији Скупштине града и Градског већа а то је дигитализација саме припреме и вођење седница Скупштине града, што је финални корак ка е-скупштини.

Телефонија

Стара телефонска централа је замењена IP телефонијом која се закупује као услуга од провајдера Телеком Србија. Тиме су остварене значајне уштеде у смањењу трошкова закупа скупе услуге примарног *isdn*, а решен је и значајн проблем спајања свих локација у јединствену *ip centrex* мрежу, као и интеграција са градском пословном мрежом мобилне телефоније. У *ip centrex* мрежи тренутно има 161 број.

Безбедност као најважнији аспект функционисања IS

Очигледна је свеопшта дигитализација на глобалном и националном нивоу, који се спуштају и на локални ниво. Матичне књиге, бирачки списак, издавање грађевинских дозвола, много услуга кроз портал е-управа само су неки примери дигитализације и централизације у информатичком смислу. Завршен је државни дата центар у Крагујевцу и све локалне смоуправе ће бити умрежене са тим дата центром и кроз њега успостављати све сервисе од стране државе.

Како је град Ужице умрежен у једну државну мрежу то такође значи, да сигурносни пропуст или инцидент у било којој локалној самоуправи представља проблем за све у тој мрежи. Како је проблем на време препознат при Министарству трговине, туризма и телекомуникација је формиран одсек за информациону безбедност и електронско пословање који врши редовне и ванредне инспекцијске надзоре. У складу са тим потребно је сигурност информационог система у локалној самоуправи подићи на још већи ниво, а за то је потребна сарадња свих запослених у граду као и искуства екстерних сарадника који ће поједине проблеме сагледати на другачији начин и самим тим заједничким путем пронаћи боља решења. Увођење нових сервиса како за грађане, тако и за запослене свакако је императив, али уз поштовање основног постулата информатичке безбедности „поверљивост - интегритет – расположивост“.

SWOT анализа – Дигитална трансформација

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Постојање напредне ИТ инфраструктуре (сопствени сервери добрих перформанси, постојање градске метро мреже) • Сајт као комуникациони <i>interfejs</i> са грађанима ажуран и богат сервисним информацијама • Принципијелна отвореност управе према грађанима и заинтересованост грађана за учешће у раду управе • Техничка школа-постала ментор за дигиталну трансформацију школа	<ul style="list-style-type: none"> • Интерни процеси само делимично дигитализовани • Отпор појединих запослених према коришћењу дигиталних платформи • Комуникација са грађанима традиционално се заснива на директном контакту (смањење транспарентности и ефикасности система)
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Примена готових и осмишљених решења за дигитализацију рада управе која постоје на тржишту • Низ могућности за иновативне облике комуникације између власти и јавности • Дигитализација као стратешки приоритет развоја Србије	<ul style="list-style-type: none"> • Интерни отпор запослених према усвајању дигиталних решења (око 80% дигиталних трансформација не успева, углавном зато што нису интегрисане у организациону културу) • Недостатак људских ресурса и времена за спровођење интерних процеса дигитализације-делимична или неинтегрисана решења, тачкаста дигитализација

Локализација Циљева одрживог развоја Агенда 2030 – Добра управа

Циљ 5. Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
5.5.1b Удео жена у локалним самоуправама	У Скупштини града жене су заступљене са 31,3%, и такво учешће се бележи у континуитету од 2012. године (Податак наведен у прегледу и анализи добијен од Радних тимова) Удео жена у градском већу (једна жена од укупно девет) Удео жена на руководећим функцијама унутар градских управа (Функцију начелника градских управа обављају три мушкарца и две жене)
5.5.2 Удео жена на руководећим положајима	Удео женске популације на руководећим положајима јавних предузећа (Међу директорима јавних предузећа су три жене и пет мушкараца) Удео женске популације на руководећим функцијама у јавним установама (на челу јавних установа, осам мушкараца и шест жена)

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
11.5.2a Директни економски губици у односу на глобални БДП, оштећења на кључним инфраструктурама и број прекида основних услуга услед катастрофа	Укупни процењени губици од елементарних непогода на територији ЈЛС (РСД)

11.5.2b Оштећења на кључним инфраструктурама и број прекида основних услуга услед катастрофа	Оштећења на кључним инфраструктурама и број прекида основних услуга услед катастрофа
11.5.2c Директни губици настали услед катастрофа као удео БДП	Укупни процењени губици од елементарних непогода на територији ЈЛС

Циљ 13. Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица

Показатељ ЦОР	Предлог локализованог показатеља
13.1.1b Смртни случајеви, нестала лица и лица директно погођена катастрофама	Број смртних случајева Број несталих Број лица директно погођених катастрофама
13.1.3b Број локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	Израђена процена ризика од катастрофа за територију града Ужица у 2021.

Табеле, графикони и карте

Табела 1. Приходи и примања буџета града Ужица у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)	8
Табела 2. Извршење буџета према програмима у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.) 10	
Табела 3. Расходи и издаци буџета по основним наменама у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)	13
Табела 4. Основни параметри ризика од снежних падавина	21
Табела 5. Показатељи јавног реда и мира	23
Графикон 1. Приходи буџета Града Ужица у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)	9
Графикон 2. Расходи и издаци буџета за највеће програме у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)	12
Графикон 3. Расходи и издаци буџета по основним наменама у периоду 2018-2021. година (у 000 дин.)	14
Графикон 4. Стање кредитне задужености и у периоду 2017-2021. година (у 000 дин.) ..	14
Графикон 5. Матрица збирног ризика од катастрофа	18
Карта 1. Карта ризика од поплава	19
Карта 2. Ризик појаве од пожара на отвореном	20